TRACTATVS

AD FORMVLAM CAMERALIS OBLIGATIONIS.

IN QVO OMNIA, QVAE AD HOC Genus pertinent, doctè & eleganter discutiuntur & explicantur.

ANTONIO MASSA GALLESIO Ciue Romano Authore.

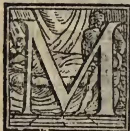
CVM INDICE.

VENETIIS,
Ex Officina Stellæ Iordani Zileti.
M D LXV.

ANTONIVS MASSA IOANNI BAPTISTAE CICADAE, TITVLO *S. Clementis præsbytero Cardinali, Viro amplissimo S. D.*

VLTOS *solitus sum audire, Antistes amplissime, qui mirarētur, quid esset, quòd ex tam multis doctis atque exercitatis Romanæ Curiæ pragmaticis nemo adhuc de facultate forensium disceptationum, quibus sacerdotiorum controuersiæ, ac iudicia continentur; id est, de benficiaria praxi, quæ alibi quàm in hoc Pontificio foro, seu Romana Curia parum est nota, iustum aliquem & quasi propriū librum conscripserit: & id quod magis admirandum esse dicebant, ea, quæ hac de re scripta extant, omnia nullo ordine sint, ita confusa, & concisa, ut raptim scripta, & quasi temerè (ut sic dicam) consarcinata esse uideantur: cum tamen nemo dubitet, quin illi fuerint uiri alioquin docti, qui eam rem attigerunt. Quis enim aliter existimaret de Aegidio Bellamero, cuius cum in omnes Pontificij iuris libros extent præclari Commentarij artis & ordinis pleni, quas lecturas uocant: iudicia tamen, pronuntia, & sententiæ Auditorij Rotæ, quas decisiones appellamus, ab eodem Bellamero collectæ, maiori ex*

parte sunt obscuræ, concisæ, & plerumque nullis legibus, aut rationibus mutuæ, & confirmatæ, quasi casu & temerè coaceruatæ & proiectæ: quales etiam, quas antiquas, ac paulò minus quas nouas appellant Rotæ decisiones est uidere. Cum uero illi eius rei causam à me requirent, & ego quam putabam illis explicarem, et facti rationem redderem, uisi sunt acquiescere & desinere mirari: dicebam enim homines quantumuis licet iuris peritos, antequam sint in ipso foro satis exercitati, non posse ijs de rebus, quas non bene cognitas habeant, rectè scribere. Exercitatos uerò occupationibus impediri, cum eis non superfit tempus, ut quæ uelint, ordinatè, ac distinctè conscribant. Et ea, quæ extant, ab illis magis memoriæ causa, cum animaduertentur, notarenturque, in commentariola, id est, breuiaria quædam congesta fuisse, quàm ut ea quasi perfecta opera edi & permulgari uellent. Hoc uerisimilius fit ex ijs, quæ temporibus nostris uidimus accidisse. Nam quæ circunferuntur Felini in Cancellariæ regulas notæ, nihil minus quàm Felini copiam, & concinnam dispositionem habentes, Cassadori decisiones, Caccialupi de pensionibus, & unionibus, Staphilei de literis apostolicis, Falconis de reseruationibus opuscula illa, rudia prorsus, & inordinata, non sunt ab ipsis autoribus dum uiuerent edita, sed illis fato functis cum in eorum quasi supellectile reperirentur, ob autorum excellentiam, qualiacunque essent, ab hæredibus & amicis sunt permulgata. Quamobrem nulla in

la in eos culpa ex librorum uitijs est conferenda, qui non ut ederentur, sed ut suis studijs & rationibus iis seruirent, ea priuatim sibi comparauerant. Hæc autem mihi sæde ac multum cogitanti causa fuit, cur tandiu distulerim tempus edendi & permulgandi eiusmodi illas meas ad formulam obligationis cameralis (ut hoc uerbo utar, quo sæpius utendum est) obseruationes memoriæ, minuendique laboris causa comparatas, quas olim tibi eam iurisdictionem exercenti, amplam quidem & maxima cum dignitate coniunctam, cui qui præsit, eum Auditorem Cameræ appellamus, nescio per quem enuntiatas & patefactas, ut pote ad tuam illam iurisdictionem maximè spectantes, edere sum pollicitus. Semper enim ueritus sum, si uiuens, res eiusmodi mea sponte exire atque in uulgus emanare paterer, ne non dignus ea uiderer excusatione, qua, ut supra dixi, excellentiũ uirorũ memoria ab omni reprehensione uindicatur. Nam mihi illud M. Catonis in mentẽ ueniebat, a quo cũ A. Albinus iustè reprehensus esset, qui cũ res Romanos oratione græca scripsisset, ueniamque, si quid esset erratũ, postulasset, homo sum (inquiens) Romanus, natus in Latio: græca oratio a nobis alienissima est. Næ tu (inquit Cato) Aule nimium nugator es, cum maluisti culpam deprecari, quam culpa uacare. Nam petere ueniam solemus, aut cum imprudentes errauimus, aut cum compulsi peccauimus: Te (inquit) oro quis perpulit, ut id committeres, quod prius quàm faceres, peteres ut igno-

sceretur? Quam quidem ipse reprehensionem eo magis exstimui, quòd uiderem Ludouicum Gometium a multis uituperari, qui librum illum suum de certis Cancellariæ regulis inscriptum, ut gloria sua frueretur, uiuens in lucem protulit: effecitque ut nonnulli, qui nesciunt eum hominem hic pertenui fuisse existimatione, egregiam quandam sibi laudem quærere uideantur, cum in libris, quos in dies pariunt multos & emittunt: Gometium, atque adeò eminentissimum illud Rotæ Auditorium modò in hac, modo in illa quæstione male sensisse arguunt. Ego quidem non diffitebor Gometium multas de suis in libro ineptias inseruisse, quinimo addam (id quod mihi constat) in referendis Collegij argumentis & decisionibus eum plerunque falsum esse: sed qualiscunque sim, si liberet, & uacaret in minimis rebus atque tenuissimis operam consumere, facilè ostendere possem, gloriosos istos milites, qui Gometium insectando suam uirtutem, atque adeò ferocitatem ostentare non cessant, cum alijs in locis, tum in eisdem sæpius, in quibus Gometium reprehendunt: & ueritatis expertes, & lapsos turpiter fuisse. Sed ad me ipsum animum referens, cœpi non desperare ueniam, uel Catone ipso iudice, quā mihi certè æquius Lector dabit: cum hoc non mea sponte, sed efflagitatione compulsus faciam. Quæsiuerant enim a me probi aliquot iuuenes agendarum causarum studiosi, nunquid haberem obseruatum, quod eis impertiri possem de Camerali obligatione, re quidem frequentissima,

tissima,

tissima, sed de qua nemo adhuc data opera, & quasi ex proposito aliquid conscripserit, ingenuè fassus sum habere me nonnulla, quæ memoriæ causa in Commentariolum retulissem, ut ubi opus foret, mihi præsto essent: quemadmodum feci alijs quoque in rebus ferè omnibus, quæ sunt in iudiciaria exercitatione frequentiores: qualia etiam plerosque alios collecta & ad manum parata habere certò scio. Quo enim alio pacto possemus unius diei, aut alterius spatio, ex Rotæ præscripto, de quatuor sex, octo, decem, & interdum pluribus causis Iudices edocere, si huiusmodi quasi supellectilem in memoriæ subsidium paratam non haberemus; & si omnia tanquam noua de integro ex libris repetenda essent, et ediscenda? oblatam autem occasionem iuuenes illi tenentes summopere petierunt, ut eis illa legendi facerem potestatem. Adhuc non uideor mihi ulla esse accusatione dignus, sed aliqua potius laude, si iuuenibus discendi studiosis, mei amantissimis, honestam rem petentibus non denegaui. Cum perlegissent ut lecta liceret exscribere, maiorem in modum contenderunt. Hic substiti, monens eos, & rogans, ut petitioni modum facerent; & ignoscerent recusanti: cum esset res informis, imperfecta, in compendium congesta magis, quàm composita; eo consilio comparata, non ut in forma exiret, sed ut domi permaneret, quæ propterea ignorantiæ mihi & imprudentiæ notam inurere posset: præsertim apud nonnullos me longe doctiores & magis exercitatos, qui, ut de ipsis com-

pertum habebam, multo plura, & meliora in eandem sententiam obseruassent & notassent. His non acquieuerunt illi: sed quasi thesaurum inuenissent, aiebant nolle se, quod inuentum haberent, alibi quærere, si pergerem negare, superbiæ & inhumanitati tribui posse homini eorum studio inuidentis, omniaque sua sibi priuatim retinentis & supprimentis. Quid facerem, homo præsertim natus, institutus, paratus ad bene promerendum, qui nulla ex re maiorem capio uoluptatem, quàm ex oblata occasione non amicis solum, sed alienis etiam gratificandi? Itaque cum in alterutram partem peccandum esset, in eam peccare malui, quæ aliqua bonitatis excusatione minus periculosa uideretur: & eorum uoluntati, ac potius afflagitationi sum obsecutus: ea tamen conditione lata, ut expectarent tantisper, dum libellum doctoribus aliquibus ostenderem, a quibus admoneri possem, si quid non dico minus ornatè, aut eleganter, cum ornatui aut elegantiæ nihil sit inseruitum, sed minus uere ac recte positum esset. Quod cum fecissem, nec amplius differre liceret, librum tuo nomini, Vir amplissime, dicatum illis edendum concessi. Inter eos autem, quibus legendum librum obtuli, fuerunt, quos honoris causa nomino, Iacobus Puteus, & Sebastianus Pighinus præsbyteri Cardinal. uiri sapientia & dignitate amplissimi: ac Ioannes Baptista Guidobonus Rotæ Auditor, uir omni gradu honoris dignus, qui eum mihi non modo uisum, ac lectum, sed multis etiam locis au-

ctum

ctum remiſit. Hos tres potiſſimum hac in re rogandos & conſulendos duxi, propter ſummam cum in cæteris, tum in hoc genere prudentiam, quam conſecuti ſunt in eo tribunali, diu alius poſt alium locum Auditoris obtinentes, donec eos ſpectata uirtus in altiori dignitatis & honoris gradu collocauit. Hæc mihi fuit, Antiſtes Ampliſſ. edendi libri cauſa prope neceſſaria: hoc in ea re conſilio uſus hanc ſum rationem ſecutus. Tu uero pro tua ſingulari humanitate, quemadmodum me in tua fide & clientela iampridem eſſe meminiſti, ita huius libri, quem tuo nomini inſcripſi et dedicaui, patrocinium ſuſcipere ne graueris: ut tuæ dignitatis quaſi clypeo a maledicorum telis & uoculis tutus in forum, ſi modo foro dignus eſt, prodire poſſit. Vale.

VLYSSES BASSIANVS AD LECTOREM.

SI liber est quispiam, candide Lector, qui commẽdatione non egeat, hic certe in primis est, qui ea, quam præ se fert inscriptione, & Autoris nomen, & rei argumentum declarat: ex quibus quanta potest maxima libri commendatio, non obscure colligitur. Itaque Autoris optimi præstantia, non huius modo forensis exercitationis, sed omni plane literarum, & liberalium artium genere excellentis, librique argumento maxime illustri prętermissis, quæstionum capita toto libro copiose, & eleganter tractata ordine subijciuntur: ut totius operis summa, atque in suas quasque partes distributione proposita, præclaram quoque scribendi rationem, & ordinem, quẽ Autor hic noster persecutus est, uno aspectu percipere possis: id quod ex sola inscriptione nõ poteras.

Totius Libri diuisio, & Summa.

HIC igitur aureus ad Cameralis obligationis formulam liber, siue tractatus, in tres partes uarijs distinctas quæstionibus diuiditur.

Prima pars quæstiones continet ad rei, de qua agitur, præcognitionem pertinentes.

Secunda quæstiones ad unamquãque particulam formulæ obligationis Cameralis explicandam.

Tertia uero pars in plures quasi articulos diducta est, quæstiones processũ ipsum executionis Cameralis explicantes continẽs. Postremò, ut nihil desiderari possit, adscripta est noua, & omnibus plane uinculis obstringẽs obligationis formula, quàm plurimis clausulis, & cautionibus ad ueterem illã ab autore adiectis, quã (si libet) Gallesij formulã appellare possis.

Quæstio-

Quæstiones primæ partis.

Proposita ipsius obligationis definitione seu descriptione, quærit.

Quæstiones secundæ partis.

Ad Primam obligationis particulam.

Ad secundam.

An uir-

quæ

Ad Quintam.

Ad Sextam.

Quæ-

Ad Tertiam.

Ad Quartam.

Ad Quintam.

Ad Sextam.

Que-

Quæstiones Tertiæ partis.

De Præambulis ipsius Processus: Hoc est, De instrumento.

De Processu ipso.

Quæstiones uariæ post processum incidentes.

FINIS INDICIS.

D. ANTONII MASSAE GALLESII, CIVIS ROM.

AD FORMVLAM

Cameralis obligationis liber.

SVMMA PROOEMII.

1 *Descriptio formulæ obligationis Cameralis, continens formalem, & finalem causam ipsius.*
2 *Incertus est autor obligationis, in forma Cameræ.*
3 *Obligatio in forma Cameræ diuersis temporibus composita fuit, & perfecta.*
4 *Tenor ipsius formulæ obligationis Cameralis, qua nunc uulgo utuntur, diuisus in sex partes, siue clausulas.*

VM obligationis eius, quę uulgo appellatur in forma Cameræ, usus iam sit fere ubique frequētissimus, & Doctorū (quos quidem ego uiderim) nemo hactenus de illa, eiusque uirtute, & efficacia, data opera tractauerit, operæpretium facturum me esse arbitratus sum, si quæ de ipsa obligatione, eiusque usu mihi occurrebant quam breuissime exponerem. Vt autem clariùs intelligi possint quæ dicentur, fortasse non erit ab re, si figura quadā de
1 scribamus: † Eam obligationem esse formulam quandam, ex multis iuridicis cautionibus, incerto autore, diuturno usu Romanæ Curiæ compositum, quæ contractuum instrumentis adiecta, facit, ut cessatores per iudicem faciliùs cogi possint ad com-
2 plendum promissa. Dixi incerto † autore, & diu-

turno usu Romanæ Curiæ compositam, quia, præterquàm quod non est eius certus autor, insuper cer
3 tum est eam, qualis nũc est in usu, † non fuisse uno & eodem tempore ordinatam, sed per uaria additamenta, & (quemadmodum uerisimile est) prout diuersarum causarum experientia docuit, in hanc formam esse redactam. Quod ex infra dicendis clarius apparebit.

Ne autẽ extra propositum uagemur, ne ve quisquam a me, præter ea, quę sint ad rem, de qua agitur, necessaria, expectet, illud proponendũ esse censui: me nihil de ipsis cõtractibus, quibus forma hęc adijci solet, ẽe dicturũ. Sed supposita præcognitione naturæ, ualiditateque, uel inualiditate cuiuslibet contractus, cui obligatio ipsa sit adiecta: conabor exponere quid iuxta illos posita obligatio hęc efficiat: similiter facturus & de iuramento, & renuntiationibus, nec non constitutione procuratorum, & alijs clausulis, quæ huic formulæ inseruntur, de quibus cum plerique alij, non minus doctè, quam abundanter tractauerint, nihil attingam, nisi quatenus concernant effectus, quos talia huic obligationi inserta, & prout in ipsa obligatione continentur, de iure pariant.

Vt autem omnia dicenda sint euidentiora, me-
4 lius erit, si quo nunc utuntur, ipsius formulæ † tenorem descriptum proponamus. Est autem huiusmodi.

Formula obligationis, quæ nunc est in usu, sex partibus, seu articulis constans.

PARS I.

1 PRo quibus omnibus & singulis tenendis, complendius & inuiolabiliter obseruandis, idem A. debitor se ipsum, & suos in posterum hæredes, & succes-

successores, ac omnia & singula sua, & suorum prædictorum bona, mobilia, & immobilia quæcunque, præsentia, & futura dicto B. præsenti, ut supra, pro se, suisque hæredibus, & successoribus quibuscunque stipulanti & recipienti obligauit, & hypothecauit.

II Ac etiam Curiæ causarum Cameræ. D. N. Papæ eiusque Camerarij, Vicecamerarij, auditoris, Viceauditoris, Regentis, Locumtenentis, & Commissarij, ac omnium & singularum aliarum Curiarum Ecclesiasticarum & secularium ubilibet constitutarum iurisdictionibus, & coercionibus, compulsionibus, iuribus, rigoribus, stylis, & meris examinibus suppossuit, & submisit.

III Per quas quidem curias, & earum quamlibet in solidum, tam coniunctim, quam diuisim, uoluit, & expresse consensit, se & suos prædictos posse, & debere cogi, compelli, constringi, moneri, & excommunicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachium seculare deponi, arrestari, capi, incarcerari, & detineri, uno & eodem tempore, uel diuersis temporibus, & per diuersorum temporum interualla, usque ad plenariam, & integram solutionem prædictorū mille ducatorum auri, ac omnium & singulorum damnorum, interesse, & expensarum prædictarum, occasione præmissorum forsan, ut supra, faciendorum, patiendorum, & sustinendorum refectionē, & restitutionem. ita tamen quod executio unius Curiæ executionem alterius, non impediat, nec retardet, iure dicente, quod ubi iudicium incœptum est, ibidem finem accipere debet, & qualibet alia iuris, & facti exceptione contrarium faciente non obstante.

IIII Renuntiauit insuper idem A. omni & cuilibet exceptioni doli mali, uis, metus, fraudis, læsionis, & machinationis, & mille ducatorum auri de Camera, ex causa præmissa sibi, ut præmittitur,

non mutuatorum,& per ipſum nō habitorum, non receptorum, & non numeratorum,ſuperque futuræ habitionis & receptionis, & numerationis eorundem, præſentis contractus non ſic,ut pręmittitur facti,celebrati,& initi,& aliter, aut plus uel minus fuiſſe factum,uel dictum, quam recitatum, & ecōtra,omnibuſq; alijs, & ſingulis exceptionibus, cauillationibus, & cautelis, quibus mediantibus contra præmiſſa uel eorum aliqua, ipſe A. debitor facere,dicere,uenire,aut ſe tueri quouis modo poſſet: Et ſpecialiter iuri dicenti generalem renunciationem non ualere, niſi præceſſerit ſpecialis & expreſſa.

V Et ibidē ſtatim,& incontinenti idem A. debitor pro maiori cautela,& tutiori ſecuritate dicti N.creditoris,gratis, & ſponte omnibus melioribus modo, uia, iure, cauſa,& forma,quibus melius, & efficatius potuit,& debuit,fecit,conſtituit,creauit,& ſolenniter ordinauit ſuos ueros,certos,legitimos, & indubitatos Procuratores,Actores, factores,negotiorūq; ſuorum infraſcriptorum geſtores, ac nūtios ſpeciales,& generales, ita tamen quod ſpecialitas generalitati non deroget,neque contra, uidelicet prouidos, & diſcretos uiros dominos N.& N. Ro.curiæ Cauſarum procuratores. & N.& N.eiuſdē Curiæ Ca.apoſtolicæ Notarios,omneſque alios & ſingulos dominos Procuratores,& Notarios,qui nunc ſunt,& pro tempore futuro erunt,in Ro.Cur. quorum nomina, & cognomina habere uoluit pro expreſsis, abſentes tanquam præſentes,& quemlibet eorum in ſolidum, ita tamen, quòd non ſit melior conditio primitus occupantis, nec deterior ſubſequentis, ſed quod unus eorū inceperit, alter eorum proſequi,terminare,mediare ualeat,& finire,ac ad effectum debitum, & finem perducere, ſcilicet ſpecialiter & expreſſe, ac ipſius Domini cōſtituentis nomine, & pro eo omni tempore & dieb.

feriatis,

feriatis,& non feriatis, in termino solutionis prædictorum mille ducatorum auri, & post ipsum terminum, & quotiens prædicto N. creditori ac suis uidebitur, & placuerit corā prædicto Camerario, Vicecamerario, Auditore, Viceauditore, Regente, Locumtenente, Commissario eiusdem, & aliarum Curiarum prædictarum officialibus. Iudicibus seu eorum Locumten. comparendum, ac ipsum debitum mille ducatorum auri, uel partem ipsius, semel & pluries confitendum, & recognoscendum, & ad petendum, audiendum & accipiendum dicti domini constituentis nomine omne præceptum, omnemque monitionem, cōdemnationem, sententiam, atque mandatum, quæ, quod, & quas pręfati domini Camerarius, Vicecamerarius, Auditor, & alij Iudices, & officiales, seu ipsorum locumtenen. & eorum quilibet contra prædictum dominum constituentem eiusque hæredes & successores, ac bona prædicta facere, & promulgare uoluerint, seu uoluerit, & eis sponte acquiescendum nec non submittendū, & resubmittendum propterea, ipsum dominum constituentem pro præmissis firmiter obseruandis, Iurisdictioni Curiarum prædictarum, & cuiuslibet earum, ac ad uolendum, consentiendum quòd ipsi domini Camerarius, Vicecamerarius, Auditor, Viceauditor, Regens, locumten. Commissarius, & alij Iudices, Officiales prędicti in ipsum A. debitorem constitutum excommunic. sententiam ferant, proferant, promulgent, aggrauent, reaggrauent, aliosque processus reales, & personales gerant, & faciant quos uoluerint, & dicto N. creditori placuerit, & uisum fuerit expedire, quousq; de dicto debito mille ducatorum, & expensarum prædictarum sibi fuerit plenarie & integre ac realiter satisfactum, iuxta pręsentis publici Instrumenti seriem & tenorem. Et generaliter omnia, & singula faciendum, dicendum, gerendum, exer-

cendum,& procurandum, quæ in præmiſsis,& circa ea neceſſaria fuerint, ſeu etiam quomodolibet opportuna. Promittens mihi Notario publico infraſcripto, ut communi & publicæ perſonæ præſenti,ſtipulanti,& recipienti, uice, & nomine omnium,& ſingulorũ,quorum intereſt, intererit, aut intereſſe poterit quomodolibet in futurum, ſe omni tempore ratum, gratum, & firmum perpetuo habiturum totũ id, & quicquid p̄ dictos procuratores ſuos conſtitutos,& eorum quemlibet,actum,dictum,factũ,geſtumve fuerit in præmiſsis, ſeu alias quomodolibet procuratum,releuans nihilominus, & releuatos eſſe uolens eoſdem Procuratores, & quemlibet ipſorum ab omni onere ſatiſdandi, iudicio ſiſti, & iudicatum ſolui, cum ſuis clauſulis neceſſarijs & opportunis, ſub expreſſa hypotheca, ac obligatione omnium, & ſingulorum bonorum mobilium,& immobilium prçſentium, & futurorum quorumcunque, ac ſub omni Iuris, & facti renunciatione ad hæc neceſſaria pariter & cautela.

VI Et præmiſſa omnia & ſingula præſenti publico Inſtrumento contenta tenere,attendere complere, & inuiolabiliter obſeruare, contraque ea ſeu eorũ aliqua,non facere, dicere, uel uenire de iure, uel de facto,quouis quçſito colore: dictoſque Procuratores ſuos,ut præmittitur, conſtitutos, aut eorum aliquem, quouſque præfato B. creditori de dicta ſumma mille ducatorum auri una cum damnis, expenſis,& intereſſe prædictis, realiter, plenarie, & integre ſatisfecerit, & præmiſſa omnia & ſingula obſeruauerit,& adimpleuerit,non reuocare, ſeu reuocari facere promiſit, & conuenit, ac ad & ſuper ſancta Dei Euangelia ſcripturis ſacroſanctis per eundem corporaliter ſponte tactis iurauit,De,& ſuper quibus &c.

TRACTA-

TRACTATVS PARS PRIMA.

QVAESTIONIS PRIMAE.

SVMMARIVM.

1 Deceatne inter bonos uiros arctioribus obligationum uinculis uti.
2 Creditoris exacta diligentia in pactis, illiberale est quiddam, ex Aristotelis sententia, & Horatii.
3 Improbitas creditoris Horatiano carmine pulchre descripta.
4 Debitoris, qui arctius obligatur, fides suspecta est.
5 A malis tantùm exigendum est iuramentũ, ex Sophocle.
6 Iniuria quadam afficitur, à quo arctiores obligationes postulantur.
7 Abiecti animi est, perpeti se arctis obligationum uinculis illigari.
8 Persei credentis pecuniam elegans dictũ ex Plutarcho.
9 Negligentia in cauendo, amicorũ iactura sæpe causa est.
10 Cautio, ut creditum plenè constet, & ut obligatæ nobis bona sint debitoris, honestè adhibetur, & quare.
11 Exactio iuramenti, & obligationis in forma cameræ est hominis nimium cauentis.
12 Obligatio in forma Cameræ non ligat hæredes suis uinculis.
13 Diligentia uel nimium cauentis sæpe uana est.
14 Bonorum promissio simplex, iuramenti est instar, ex Sophocle.
15 Debitoris effugientis improbitas Horatiano carmine efficta.
16 Nimis cautè cum amicis agere, malorum amicorum est, ex Euripide.
17 Vitiosæ consuetudinis uis à Salustio, & Terẽtio notata.
18 Obligationes habentes paratam executionem Baldo fauorabiles sunt, & bonæ: quod autori non placet, & qua causa, Senecæ autoritate.

SED antequàm ipsius obligationis uerba declara
re incipiamus, coueniens uidetur, ut nonnullas
quæ ad rei euidentiam pertinere uidentur, quæstio
1 nes explicemus, ac primum, † Deceatne inter bo-
nos uiros tam arctæ obligationis uinculo uti, quæ
tot adhibitis cautelis, & demum etiam iureiuran-
do sit confirmata? nam siue consideres illum, qui
talem flagitat à debitore obligationē, siue illum,
qui ita se obligat, in utroque uidetur argui posse
2 malitia. † Quandoquidem ex ipsius creditoris par
te (ut libro metaphys. inquit Aristoteles) adeò exa
cta diligentia in pactis, atque in contractib. illibera
le quiddã esse uidetur, eiusmodi autem uirum libe-
ralem significat Horatius, sub nomine Cicutæ, qui
sermo. iij. li. ij. sub persona patris, qui dispares natu
ræ filios admoneret, ait, Extimui, tu Nomen tantũ,
tu ne sequerere Cicutam. Cum anteà significauis-
set eundem Cicutam solitum esse debitores suos
arctissimis obligationibus innodare, illis uersibus:
3 † *Scribe decem Nerio, non satis, adde Cicuta Nodosi ta-*
bulas centum, mille adde catenas.
4 Et ex parte illius, qui ita se obligat, significari ui-
detur eum suspectum esse, ne alioqui non sit fidem
5 seruaturus. † Quod uel ex illo Sophoclis uersu po-
test intelligi, apud quem Oedipus inquit Theseo:
Non te sub iuramento, ut malum, fidem adhibere
iubebo. Quid enim aliud est petere ab homine, ut
medio iureiurando, promittat hæc, & hæc se factu-
rum, renuntietque illis, & illis legibus, quàm dubi
tare, ne ille per ea diuerticula contra datam fidem
quærat elabi? Quod bene sensit Iustinianus in au-
ten. de Instrumentorum caut. §. si tamen quisquam
ibi: Huiusmodi subtilitatem addidimus, non ut
credētes priuemus fiducia sua circa amicos, sed ut
quantum possibile est, & perfidiam & negationem
multis reconuincamus modis. Adpositeque signifi
cauit Syrus ille Terentianus, quum dixit, Neque tu

scilicet

ſcilicet eo nunc confugies quid mea? num mihi datum eſt? num iuſsi? num illa oppignerare filiam meam me inuito potuit? uerum illud Chreme dicunt, ius ſummum ſumma malitia eſt. Quibus ſic ſe habentibus in propoſita quęſtione, concludo (remota conſuetudine publica) poſſe dici, Eum, qui tali uult ſibi debitorem obligatione eſſe obnoxium,
6 primum in ſe ipſo illiberalem eſſe; † Deinde illius, quem ita uincere uult fidem ſuſpectam habendo, iniuria quadam eum afficere, non aliter quàm is, qui adprobatum fideiuſſorem, quaſi minus idoneum recuſat. l. ſi uero. §. qui pro ei. ff. qui ſatiſd.
7 † Et eum, qui tam arcto uinculo ſe uinciri patiatur, aut abiecti, & ſeruilis animi, aut omnino deploratæ fidei hominem eſſe, & tanquam talem ut ſui
8 conſcium iniuria non affici. † Neque hoc excuſari poteſt illo Perſei exemplo, qui (ut eſt apud Plutarchum in lib. de uitioſa uerecundia) cum noto quidam daret pecuniam, apud forum, & menſam, fecit cautionem, memor uidelicet illius Heſiodi uerſus.

Et fratri teſtem ridens adhibere memento.

Et cum ille admirans dixiſſet, adeone Perſeu legaliter? ſcilicet inquit, ut amanter recipiam, nec le-
9 galiter repoſcam. † Multi ſiquidem ob immodicã uerecundiam initio non cauentes ne fallantur, poſteà cum amicitiæ detrimento coguntur legibus
10 experiri. † Nam proſpicere nobis, ut creditum legitimè ac plenè probari poſsit, ne intercedente morte, aliove humano caſu, pecuniæ creditæ iacturam faciamus: atque etiam illud, ut de ſoluendo credito promiſsionem atque obligationem, cum bonorum etiam ſuppoſitione habere uelimus, poteſt citra illiberalitatis, alienæve iniuriæ notam admitti, præſertim ut caueamus nobis aduerſus debitoris hæredes, qui plerunque ſimulata etiam ignorantia prætextu l. qui in alterius. ff. de reg. iur. defunctorum uoluntates, quas religioſiſsimè cuſtodi

re debent, frustrari conantur, & aduersus alios creditores. l. scripturas. cum autent. seq. C. qui pot. in
11 pig. hab. † Sed exigere etiam iuramentum, iuxta sacrum Euangelium, Matthæi cap. v. relatum in cap. & si Christus. de iureiuran. & cap. ita ergo 22. q. j. non nisi à malo est. cap. super hoc de renunciat. Ac uelle prætereà obligationem in forma Cameræ; nisi ob dubiam obligati fidem, & creditoris in-
12 credulitatem esse non potest: † Præsertim cùm eius obligationis priuilegium: & efficacia (quod ex dicendis apparebit) hæredes non liget. Quæ tantò
13 magis consideranda sunt. † quia experientia docuit plerunque eam diligentiam esse quodammodo uanam: siquidem à bonis (ut Oedipo respon-
14 dit Theseus) † non ultra quicquam iureiurando adhibito, quàm simplici sermone feres, & á malis omnino nihil accipies. Nam etiam si ad Cicutæ tabulas, uel ad hanc, de qua loquimur, obligationem mille addas catenas, ut subiungit Horatianus
15 ille interloquutor. †

Effugies tamen hæc sceleratus uincula Proteus.
Cum rapies in iura malis gaudentem alienis.
Fiet aper, modò auis, modò saxum, & cum uolet, arbor.

Quale significare uisus est etiá Plautinus Euclio, ubi ait: Scio quo uos pacto soleatis perplexarier. Pactum non pactum est: non pactum: pactum est, quod uobis lubet. Quod si hæc ita se habent in simplici obligatione, quid dicemus de illis, qui ultra ipsam obligationem uolunt etiam, quòd debitores suscipiant in se omnes censuras, & mandatum executiuum, qua de re inferius tractabimus: nihil
16 certè aliud, nisi quod nimis cautè agunt. † Quod cum amicis faciunt mali amici: ut in Oreste, apud Euripidem habetur. His accedit sanctissimi uiri Senecæ moralis autoritas, cuius (quoniam elegantissima sunt uerba) hìc adscribere uoluit. is enim lib. de beneficijs secundo, ita inquit:

Vtinam

Vtinam quidem persuadere possemus, ut pecunias creditas tantùm à uolentibus acciperent. Vtinam nulla stipulatio emptorem uenditori obligaret: ne pacta, conuentaque impressis signis custodirentur, fides potius illa seruaret; & equum colens animus. Sed necessaria optimis prætulerunt, & cogere fidem quam spectare malunt. adhibeantur ab utraque parte per testes, ille per tabulas plurium nomina interpositis pararijs facit. Ille non est interrogatione contentus, nisi rem manu sua tenuerit. O turpem humani generis, & fraudis, ac nequitię publicæ confessionē? anulis nostris, plusquàm animis creditur, Isti (inquit) uiri ornati adhibiti sunt, hi (inquit) anuli imprimuntur. nempe ne ille neget accepisset se quod accepit, hos incorruptos uiros, & iudices ueritatis existimas? at istis ipsis statim non aliter pecuniæ committentur. Itaque num honestius erat à quibusdam fidem falli, quàm ab omnibus perfidiā timeri? Plures (inquit) ingrati erūt, si nulla aduersus ingratū datur actio, imò pauciores: quia maiore delectu dabuntur beneficia, deinde non expedit notum omnibus fieri, q̃ multi ingrati sint, pudorem enim rei tollet multitudo peccantium, & desinet esse probri loco commune maledictum. Hæc (inquam) ita esse arbitror, consuetudine remota: cuius tanta uis est, ut illud C. Memmius apud Sallustium præclarè usurpauerit.

17 † Quæ quanquam grauia sunt: tamen consuetudine iam pro nihilo habentur. Et illud Terentianus ille Chremes: Quàm multa iniusta ac praua fiūt moribus? Sed hæc in huius tractatus initio pro quodam quasi procemio dicta sunt.

18 † Cæterùm cō suetudo hæc introducta, ut contractuum instrumētis obligationes huiusmodi adjciantur, quæ paratam habeant executionem (quando non semper cū amicis ineuntur contractus, & usu compertum est plures improbos fidem fallere) Baldo fauorabilis

uisa

uisa est,& bona, tanquam commune bonum concernens,ut dixit ille in.l.de quibus. in 2. col. ff. de legi.refert & sequitur post And.Siculum, Rocchus Curtius in c.fin.extrà de consuet.super gl. uerbi rationabilis in principio:quod tamen mihi al ter uidetur ex antè scripta Senecæ autoritate: magis.n. utile esset in commune, si maior esset infamiæ, ac censurarum pudor,& reuerentia,quæ multitudine ac frequentia peccantium uilescit.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *Causa inueniendi,& componendi obligationem in forma Cameræ.*

2 *Ogligatio in forma Cameræ,cur ita nocetur.*

3 *Exempla antiquarum obligationum in forma Cameræ.*

4 *Forma obligationis posita per speculatorem.*

5 *Forma mandati de obligando principalem in forma Cameræ,posita per Speculatorem.*

6 *Obligationis Cameralis formula diuersis temporibus facta, & completa.*

7 *Formula antiqua obligationis Cameralis non continebat procuratorum constitutionem.*

8 *Cur per obligationem in forma Cameræ faciliùs consequimur debita,uel promissa.*

9 *Per obligationem Cameralem in omnia bonorum genera nobis paratur executio contra debitorem.*

10 *Executio obligationis in forma Cameræ in primis spectat bona animi.*

11 *Quæ sit ratio paratæ executionis in obligationibus in forma Cameræ.*

12 *Confeßio de iure communi paratam habet executionem.*

13 *Differentia inter obligationem in forma Cameræ,& instrumentum confeßionatum,uel guarentigiæ.*

14 *Formula obligationis Cameralis,qua nunc utuntur,lon-*

gè

, ġe dissimilis est antiquæ.

15 *In procuratorum constitutione consistit tota uis, & mysterium obligationis cameralis.*

16 *Obligationis similis obligationi camerali meminit Bald.*

17 *Ex contractu facto per procuratorem ex pecunia sua, non acquiritur domino personalis actio sine cessione:*

18 *Ex instrumento guarentigiato, uel confessionato utilis actio acquiritur domino, absque cessione.*

19 *Instrumenta confessionata, uel guarentigiata uim habent sententiæ, uel præcepti iudicis.*

20 *Ex actis iudicialibus acquiritur actio sine cessione.*

21 *Ex obligatione in forma Cameræ non acquiritur actio sine cessione, nisi & susceptæ fuerint censuræ, & mandatum executiuum, & quare.*

22 *Si in obligatione in forma Cameræ intercedat iuramentum, actio acquiritur sine cessione.*

23 *Ex contractu cuiuscunque iurato nobis acquiritur actio sine cessione.*

24 *Quamuis iuramentum extra iudicium delatum fuerit.*

25 *Iuramentum habet uim litis contestationis.*

26 *Hypotheca per obligationem in forma Cameræ constituta sine susceptione censurarum, non habet uim pignoris iudicialis.*

QVAESTIO SECVNDA.

QVAE fuerit causa componendi huius obligationis formulam: quæque sit eius uis, & efficacia, & quid differat à guarentigia, & confessionato instrumento, †Causam, quamobrem huius introducendæ obligationis usus inualuerit, ab antiquis Curialibus ita traditam esse accepi, quòd cum personæ, quibus per Sedem apostolicam de Episcopatibus, Monasterijs, & alijs Sacerdotiis, beneficiis ve ecclesiasticis erat prouisum, recedentes, promitterent annatas, & alia Cameræ Apost. propterea debita iura, intra certum tempus persoluere sæpe con-

contingebat, quòd plerique datæ fidei obliti, non soluebant: neque ut soluerent, iure cogi poterant, nisi citati, & trinis sententijs iudicati: quæ res Cameræ ipsius procuratoribus labori, tædioque erat, & dispendio, maximè, ubi citādi in longinquis degebant regionibus. Ideoque conati sunt excogitare formam, secundum quam parata esset executio sine mora faciendi processum ordinarium, & sine
2 dispendio mittendæ ad debitores citationis. † Atque inde sumptum est nomen, ut diceretur forma Cameræ: quasi propter ipsius Cameræ credita, & per illius procuratores excogitata. Eius autem exēpla, quæ in antiquis dictæ Cameræ libris inueni, sunt huiusmodi.

Exempla antiquarum obligationum.

3 VOs Domine N. Patriarcha, N. Archiepiscope N. Episcope, uel N. Electe de licentia & autoritate apost. uobis in hac parte concessa gratis, & sponte offertis, dare promittitis, & donatis pro uestro cōmuni seruitio Cameræ Sanctissimi in Christo patris, & Domini nostri D. G. Papæ xi. & sacro Collegio Reuerendissimorum in Christo Patrum Dominorum Sanctæ Romanæ Ecclesiæ Cardinalium, uidelicet Florenos tot auri de Camera boni & legitimi ponderis: & quinque seruitia consueta pro familiaribus, & officialibus Domini Nostri Papæ, & Dominorum Cardinalium prædictorum. Item recognoscitis eidem Cameræ, & collegio, ac Familiaribus, & officialibus omnes illas pecuniarum quantitates, in quibus prædicta uestra Ecclesia reperietur in libris ipsorum Cameræ & Collegij pro aliquorum prædecessorum uestrorum personis obligata. Quos quidē Florenorum tot, cum quinque seruitiis, & recognitis supradictis promittitis reddere & soluere realiter cum effectu in Ro. Curia,

ria, ubicunque fuerit, uidelicet Reuerendissimis in Christo Patrib.& dominis, Dominis miseratione diuina Hērico Episcopo Sabinen. & Amedeo Sāctæ Mariæ nouæ, Diacono Neapolitan.& de Salutijs uulgariter nuncupatis, & Francisco eadem miseratione Archiepiscopo Narbonen. Domini nostri Papæ, & sacri Collegii dominorum Cardinalium Camerariis, uel eorum successoribus aut deputatis ab eis, medietatem, scilicet in festo N. & aliam medietatem in festo N. recognita uerò in alio N. festo simili. Quòd si dictis loco & terminis dictam florenorum summam & quinque seruitia consueta & recognita supradicta non soluatis, ut est dictum: promittitis redire ad Ro. Cu. infra quatuor menses post elapsos terminos huiusmodi, uel alterum eorundem immediatè sequē. & coram dictis Dominis Camerariis, seu eorū successoribus, seu deputatis ab eis personaliter comparere, & inde non recedere, donec per uos fuerit de prędictis integraliter satisfactum. Super hoc obligatis uos, & Ecclesiam uestram, & successores uestros, ac omnia bona Ecclesiæ uestrę mobilia & immobilia, pręsentia & futura ubicunque sint, & consistant: Et ut sitis uinculo fortioris obligationis astricti, submittitis uos, & successores uestros iurisdictioni & coertioni dictorum dominorum Camerariorum, & eiuslibet eorundem insolidum, ac etiā successorum suorum, & deputandorum ab eis: Et de uoluntate uestra, qui hoc uultis, & petitis, & hāc iurisdictionem in eos prorogatis, præfati domini Camerarij & quilibet eorum eandem iurisdictionē in se suscipien. & suscipiens in uos mandatum faciunt, & præceptum, ut de re confessa, de soluendo dictam Florenorum summam & quinque seruitia ac recognita suprà dicta: & de reueniendo ad Romanam Curiam, & de non recedendo ab ea absque satisfactione. Et quod omnia & singula suprà dicta

efficaciter compleatis,& attendatis. Quòd si non feceritis, suspensionē ab administratione spiritualiū, & temporalium dictæ Ecclesiæ,& ab executione pontificalium, & maioris excōmunicationis sententias ex nunc,prout ex tunc in uos Canonica monitione præmissa proferunt in his scriptis. Comminantes nihilominus dicti domini Camerarii, & quilibet eorum se contra uos dictum dominum Patriarcham,Archiepiscopum,Episcopum, uel electum processuros absque alia uocatione,seu monitione ad grauiores pœnas,& sententias spirituales, & temporales, & aggrauationes earum, prout eis seu eorum alteri placuerit,& uisum fuerit expedire. Et quod uos denuntiabunt,seu denuntiari faciēt per se,uel alium, seu alios excommunicatum, suspensum, periurum, & alijs pœnis & sententijs astrictum, quas propter hoc in uos duxerint proferendas. Et uos Domine Patriarcha, Archiepiscope, Episcope, uel Electe,renuntiatis super hoc omnibus literis, priuilegijs, Indulgentijs Apostolicis impetratis,uel impetrandis, concessis & concedendis quibuscunque, & beneficio applicationis,& restitutionis in integrum, ac omni foro, usui, præscriptioni,& iuri reuocandi domum, & omni auxilio iuris Canonici, & Ciuilis,per quod contra præmissa de iure uel de facto uenire possetis, uel aliquod præmissorum. Et omnia præmissa & singula iuratis ad sancta Dei euangelia tenere,seruare,approbare, & in contrarium non uenire directè, uel indirectè per uos,aut alium, seu alios: Si uerò ante satisfactionem huiusmodi contingat mori,cedere uel transferri:& ille, uel illi,qui ad regimen ipsius Ecclesiæ uobis substitutus, uel substituti fuerint, infra quatuor menses post substitionem, & dictę ecclesiæ possessionem adeptam, de prædictis Florenis & seruitijs, ac recognitis satisfacere non curauerint, ex nunc prout ex tunc easdem pœnas

& sente

& sententias in eosdem substitutos, & eorum quemlibet proferunt, & infligunt in his scriptis.

PROVT dictum est & narratum autoritate dictorum Dominorum Cardinalium & nostra proferimus in his scriptis. Et uos dominum Patriarchā, Archiepiscopum, Episcopum, uel Electum, petentem & requirentem ad prædicta recitata condemnamus. Et nihilominus monemus uos semel, & secundò, tertiò, & peremptoriè, & sub excommunicationis pęna, ut prædicta adimpleatis, attendatis, & obseruetis. Alioquin excommunicationis sententiam in uos proferimus in his scriptis.

ET uos Domine Patriarcha, Archiepiscope, Episcope, uel Electe uultis, quòd per nos Clericos, uel Notarios Cameræ, qui sumus hic præsentes, de præmissis omnibus, & singulis fiant unum, uel plura publica Instrumenta.

Altera forma antiquæ obligationis per procuratorem.

VOs Domine, uel Magister talis, Procurator Domini N. Patriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, uel Electi, in personam D. uestri: à quo plenam potestatem, & speciale mandatum ad omnia, & singula infrascripta peragēda habetis, prout legitimè constat; de licentia & autoritate Apostolica ipsi D. uestro, & uobis in personam sui, & pro eo in hac parte concessa, gratis & sponte nomine dicti D. Episcopi offertis dare, promittitis, & donatis pro communi seruitio dicti D. uestri, & pro Ecclesia sua Cameræ Sanctissimi in Christo Patris & D. nostri, D. N. diuina prouidentia PP. V. & sacro Collegio Reuerendissimorum in Christo Patrū Dñorū S. R. Ec. Card. uidelicet tot Florenorum auri de Camera boni & legitimi pōderis. Et quinq; seruitia cōsueta pro familiaribus & officialibus D. nostri PP. & dominorū Cardinaliū, prædictorum.

Item, recognoſcitis eiſdem Cameræ,& Collegio familiaribus,& officialibus omnes illas pecuniarum ſummas, in quibus Eccleſia prædicti D. ueſtri in libris Cameræ,& Collegij pro aliquorum prædeceſſorum ſuorum perſonis obligata reperietur. Quos quidem Florenos cum quinque ſeruitijs,& recognitis ſuprà dictis dicto nomine promittitis reddere, & ſoluere realiter,& cum effectu in Romana Curia: ubicunque fuerit, uidelicet Reuerendiſsimis in Chriſto Patribus,& dominis, dominis miſeratione diuina Henrico, Epiſcopo Sabinen. & Amedeo Sanctæ Mariæ Nouæ Diacono Neapolitan. & de Salutijs uulgariter nuncupatis, Sanctæ Romanæ Eccleſiæ Cardinalibus, & Franciſco eadem miſeratione Archiepiſcopo Narbonen. Domini noſtri Papæ, & ſacri Collegij Dominorum Cardinalium Camerarijs, uel eorum ſucceſſoribus,aut deputatis ab eis, Medietatem uidelicet in feſto N. et aliam medietatem in feſto N. ac recognita in alio feſto N. Quòd ſi dictis loco, et terminis dictam Florenorum ſnmmam, et quinque ſeruitia conſueta, et recognita ſupradicta ipſe dominus Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus, uel Electus non ſoluat, ut eſt dictum, promittitis dicto nomine, quod Dominus Archiepiſcopus, Epiſcopus, uel Electus perſonaliter ueniet ad Romanam Curiam infra quatuor menſes poſt elapſos terminos huiuſmodi,uel alterum eorundem immediatè ſequen. et coram dictis Dominis Camerarijs, ſeu eorum ſucceſſoribus, aut deputatis ab eis perſonaliter comparebit: et quod de ipſa Curia non recedet, donec per eum fuerit de prædictis integraliter ſatisfactum, ſuper hoc obligans ipſum dominum Patriarcham, Archiepiſcopum, Epiſcopum, uel Electum,et Eccleſiam ſuam,ac ſucceſſores ipſius, et omnia bona Eccleſiæ ſuæ mobilia,et immobilia,præſentia,et futura ubicunque ſint, & conſiſtant. Et ut ipſe Dominus Patriarcha, Archiepiſco-

chiepiſcopus, Epiſcopus, uel Electus ſit uinculo fortioris obligationis aſtrictus, ſubmittitis ipſum, & ſuos ſucceſſores iuriſdictioni & coercioni dictorum dominorum Camerariorum, & cuiuslibet eorum inſolidum, & etiam ſucceſſorum ſuorum, & deputandorum ab eis. Et de uoluntate ueſtra, qui hoc nomine ipſius domini Patriarchæ, Archiepiſcopi, Epiſcopi, uel Electi uultis, & petitis, & hanc iuriſdictionem in eos prorogatis, præfati domini Camerarij, & quilibet eorum eandem iuriſdictionem in ſe ſuſcipien. & ſuſcipiens in uos dicto nomine, & ipſum Dominum Patriarcham, Archiepiſcopum, Epiſcopum, uel Electum in perſonam ueſtri mandatum faciunt, & præceptum, ut de re con feſſa, de ſoluendo dictam Florenorum ſummam, & quinque ſeruitia conſueta, ac recognita ſuprà dicta; & de ueniendo ad Romanam Curiam, & non recedendo ab eadem abſque ſatisfactione. Et quòd omnia alia, & ſingula ſuprà dicta efficaciter ipſe Dominus Patriarcha, Archiepiſcopus, Epiſcopus, uel Electus compleat, uel attendat. Quod ſi non fecerit, ſuſpenſionem ab adminiſtratione ſpiritualium, & temporalium dictæ Eccleſiæ, & ab executione pontificalium, & maioris excommunicationis ſententias ex nunc prout ex tunc in uos dicto nomine; & in ipſo Dominum Patriarcham, Archiepiſcopum, Epiſcopum, uel Electum in perſonam ueſtram Canonica præmiſſa monitione proferũt in his ſcriptis. Comminantes nihilominus dicti domini Camerarij, & quilibet eorum ſe contra dictum Dominũ Patriarcham, Archiepiſcopum, Epiſcopum, uel Electũ magiſtrum ueſtrum proceſſuros, & proceſſurum abſque alia uocatione, ſeu monitione, ad grauiores pœnas, & ſententias ſpirituales, & temporales & aggrauationes earum, prout eis placuerit, & uiſum fuerit expedire: & quod ipſum Dominum Patriarchã, Archiepiſcopũ, Epiſcopũ, uel Electũ denuntiabunt, &

denunciari facient per uos, uel alium, seu alios excommunicatum, suspensum & periurum: ac alijs pęnis, & sententijs astrictum, quas propter hoc in eum duxerint proferendas. Et uos D. Procurator dicto nomine renunciatis super hoc omnibus literis, priuilegiis, & Indulgentiis apostolicis impetratis, uel impetrandis, concessis, & concedendis quibuscunque, & beneficio appellationis, & restitutionis in integrum, & omni foro, usui, præscriptioni, & iuri reuocandi domum, & omni auxilio iuris canonici, & ciuilis, per quod contra præmissa de iure, uel de facto ipse D. Patriarcha, Archiepiscopus, Episcopus, uel Electus uenire posset, uel aliquod præmissorum. Et omnia præmissa, & singula dicto nomine iuratis ad sancta dei Euangelia tenere, seruare, approbare, & in contrarium non uenire directè, uel indirectè per uos, uel alium, uel alios: & quòd ipse D. Patriarca, Archiepiscopus, Episcopus, uel Electus omnia & singula tenebit, seruabit, approbabit, & in contrarium non ueniet directè, uel indirectè per se, uel alium, seu alios, publicè uel occultè. Si uerò ante satisfactionem huiusmodi ipsum D. Patriarcham, Archiepiscopum, Episcopum, uel Electum contingat mori, cedere, uel transferri: & ille, uel illi, qui ad regimen ipsius Ecclesię sibi substitutus, uel substituti fuerint, infra quatuor menses post substitutionem, & dictæ Ecclesiæ adeptam possessionem, de prædictis Florenis, & seruitiis, ac recognitis satisfacere non curauerint, ex nunc prout ex tunc easdem pœnas, & sententias in eosdem substitutos proferunt, & infligunt in his scriptis.

PROVT dictum est, & narratum autoritate dictorum dominorum Cardinalium, & nostra proferimus in his scriptis. Et uos D. Procuratorem prædicto nomine uolentem, petentem, & requirentem in personam dicti D. Pratriarchæ, Archiepiscopi, Episcopi, uel Electi, ac ipsum D. Patriarcham, Archiepisco-

chiepiſcopum, Epiſcopum, uel Electum in perſonā ueſtri ad prædicta recitata condemnamus. Et nihilominus monemus uos nomine quo ſupra, ac ipſum dominum ueſtrum in ueſtri perſonam ſemel, ſecundò, & tertiò, peremptoriè, ac ſub excõmunicationis pœna, ut prædicta adimpleat, attendat, & obſeruet. Alioquin ſententiam excommunicationis in uos nomine procuratorio, & in ipſum dominū ueſtrum in perſonam ueſtri proferimus in his ſcriptis. Et uos dictus Procurator prædicto nomine, uultis, ꝙ per nos Clericos, uel Notarios Cameræ, qui ſummus hic præſentes, de prædictis omnibus & ſingulis, fiāt unum uel plura poblica Inſtrumenta.

CONTRA eas formas (quæ tamen eo tempore in uſu eſſe deſierant) multa conatus eſt obiicere quī dam Nicolaus à Clamēgiis, in bello, cui titulum fecit de annatis non ſoluēdis, quo tempore Conſtantienſe Concilium celebrabatur, de quo, & eius dictis nihil uidetur aliud eſſe dicendum, & quia nō ſit hic locus, & quia ipſius libelli per ſe lectio demonſtrat eum in doctum ſimul, atque ineptum, imprudentēq; hominem fuiſſe, cuius non expediat librū legere.

De Formula quæ eſt in Speculo.

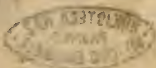
4 ALIAM † & quodammodo ab his diuerſam formam, ponit Specu. in tit. de renunciat. & conclu ſi. uerſ. ſi. per hæc uerba. Vltimò not. illud, quod in Romana Cu. frequentatur: nam aliquo Prælato, ſeu alio, mutuò pecuniam recipiente, fit ſuper hoc contractu publicum Inſtrumentum: poſtmodum uero contrahentes accedunt ad aliquem Auditorem, coram quo creditor petit ſibi ſatisfieri de debito, prout in ipſo Inſtrumento continetur, & is, qui recipit mutuum, confitetur id coram eo, ſupponens ſe iuriſdictioni ipſius, ita quòd niſi ſtatuto tempore ſoluerit, in eum ſententiam excommunicationis ſe

rat, & aliter procedat, prout consentum fuerit inter partes. Quæ submisſio uidetur approbari à iure, uel extrà de officio deleg.c.P.& G.extrà de electio.cùm dilecti. ad fin. & 1.& 7.quotiens. tamen uidetur reprobari extrà de foro compet.c.significasti.licet possit defendi: quia existentes in Curia subsunt iurisdictioni Auditorum, quare se eis submittere possunt. Super hoc ergo sic conficitur Instrumentum,

VNIVERSIS &c. Talis Auditor salutem in Domino. Nouerit Vniuersitas uestra, quòd constitutis in præsentia nostra P. & G. idem P. petit sibi sententialiter condemnari dictum G. in c. libris, in quibus tenebatur eidem, prout patet per publicum Instrumentum manu talis Notarij confectum, protestans etiam de expensis, damnis, & interesse, uel dic eidem G. petitionem obtulit in hæc uerba: coram &c. dictus uero G. uolens bonam fidem agnoscere, & nolens sumptibus & litibus inaniter se grauare, litē contestando, confessus fuit in iudicio coram nobis petita uera esse, & se ad præmissa teneri: sed eum tunc soluere non posse, obtulit, & promisit se talibus loco & tempore dicto P. uel eius nuntio integrè dictum debitum soluturum. Nos igitur, auditis, & intellectis confesſione & protestatione prædictis in iudicio habitis coram nobis, uiso quoque ipsius debiti publico Instrumento, Christi nomine inuocato, de consensu & uoluntate expressa dictorum P. & G. qui se sponte nostro iudicio submiserunt, & præsentem sententiam postulantibus in his scriptis dictum G. ad solutionem dictæ pecuniæ faciendam eidem P. uel eius nuntio sententialiter condemnamus, præcipientes eidem G. ut ipsi P. seu eius nuntio hoc præsens Instrumentum restituenti dictis loco & termino integrè satisfaciat de pecunia memorata: nos enim ex nunc trina monitione præmissa in ipsum G. eius accedente cõsensu expresso, in his scriptis excommunicationis sententiam proferimus, si

dictis

dictis & loco & termino cessauerit in solutione præ fata, uel aliquo præmissorum: & si in dicta solutione cessauerit, damus de consensu, & uoluntate dicti G. liberam potestatem eidem P. quòd ex tunc sua autoritate, sine alia monitione, uel alterius licentia, eum possit ubi, & quando sibi uidebitur, tam diu facere excommunicatum publicè nũtiari, quousque dictus G. plenè satisfecerit eidem P. Quæ omnia & singula dictus G. acceptauit, & approbauit, & promisit solenniter se ea obseruaturum, & in nullo contrauenturum sub debito corporaliter præstiti sacramenti: promittens, quod non appellabit, nec ullam except. proponet. Item, quòd non opponet dictam sententiam ante terminum solutioni præstitum fore prolatam, in cuius rei testimonium &c.

ET si contingebat id esse faciendum per Procuratorem, eius mandati formam posuit idem Speculator in titu. de Procurat. §. de formis. col. penulti.
5 † Vniuersis &c. Talis Episopus salutem in Domino. Vniuersitati uestræ præsentibus innotescat, quòd nos talem facimus, constituimus, creamus & ordinamus nostrum Procuratorem generalem, & specialem pro nostris, & Ecclesiæ nostræ negotijs, apud Sedem apostolicam promouendis, explicandis, gerendis, & expediendis sibi per hanc patentem literam mandantes, & specialem, plenam, liberam, & absolutam potestatẽ dantes, & cõcedentes usque ad summam centum Marcharum argenti coniunctim uel diuisim simul, seu particulariter uno, uel diuersis temporibus, nostro, & Ecclesiæ nostræ nomine mutuum contrahendi, & mutuò suscipiendi, ac susceptum pro prædictis, et in prædictis negotijs exponendi: à quocunque seu quibuscunque creditore, seu creditoribus undecunque, & cuiuscunque cõditionis fuerint, ac etiam nos, & successores nostros, ac ipsam Ecclesiam nostram, bonaque omnia ad nos, & dictam Ecclesiam quocunque modo pertinentia, præsentia

& futura mobilia,& immobilia, illi uel illis, à quo uel quibus præfatam pecuniam receperit,per solennem stipulationem,uel aliter obligandi pro ea,nosque eis ipsa impræsentiarum etiam obligamus, iurãdi etiam in animam nostram, quòd loco,tempore, & termino à dicto Procuratore unà cum creditore, seu creditoribus statuẽdis præfatum creditum cum omnibus expensis, damnis, & interesse,cambio, & accessionibus de plano restituemus, ac integraliter persoluemus, & contractum ipsum aliàs quomodolibet, & in animam nostram iureiurando uallandi: Insuper etiam renuntiandi nomine nostro exceptioni non habitæ, seu non receptæ pecuniæ: uel in utilitatem Ecclesiæ non conuersæ,exceptioni doli,condictioni sine causa, & indebiti, & in factum subsidiariç: & generaliter omni beneficio, & priuilegio fori, restitutionis in integrum, constitutionis de duabus dietis editæ in Concilio generali,literarum etiã apostolicarum,& indulgentiarum impetrandarum, seu impetratarũ cuiuscũque tenoris, seu formæ existant,constitutionũ etiã omnium,& quarumlibet exceptionum de iure sibi competentium,& priuilegio Cruce signatis indulto, ac generaliter iuris Canonici, uel Ciuilis, dantes eidem liberam potestatem recognoscendi in iudicio,uel extra prædictum debitum, & submittendi nos iurisdictioni cuiuscunque Auditoris,uel Iudicis generalis, uel specialis ordinarij, seu etiam delegati, in quem ex nunc scienter tanquàm in nostrum iudicem consentimus,quòd possit,si necesse fuerit, super præfato mutuo nobis præcipere,& nos condemnare,multare,& excommunicare: & in nos quamlibet iurisdictionis speciem libere exercere, faciendi quoque omnia alia super præmissis, & quolibet præmissorum, quæ nos ipsi, si præsentes essemus, facere possemus: promittentes sub hypotheca rerum nostrarum,& Ecclesiæ nostræ, nos ratum, gratum, & firmum perpetuo habituros,

quic-

quicquid per dictum Procuratorem promotum, explicatum, gestum, expeditum, contractum, receptũ, expensum, obligatum, iuratum, & renuntiatum, seu alias actum, seu procuratum fuerit quomodolibet in præmissis, uel aliquo præmissorum, & de iure, uel de facto in aliquo non contrauenire. In cuius rei testimonium & memoriam præmissorum, præsentem literam Sigilli nostri munimine duximus roborandam. Datum &c.

6 † EX huiusmodi exemplis uerificatur id quod dixi, obligationem per additamenta diuersis temporibus facta, in hanc, quæ nunc in usu est, formam fuisse
7 se redactam: † Carent enim antiqua illa exempla constitutione Procuratorum, & alijs quibusdã clausulis, in moderna forma superius descripta positis: per quam Procuratorum constitutionem tollitur difficultas signata per Aegid. Bellam. decis. 305. & Paulum Castren. in l. si quis in conscribendo. C. de pact. quorum tempore secundum eorum dicta non ponebatur Procuratorum constitutio, sicut per alias clausulas aliæ tolluntur difficultates, de quibus dice
8 tur inferiùs. † Sicque apparet, quæ sit ea facilitas, quã ab initio dixi, per hanc obligationem præstari, ut cessatores per Iudicem faciliùs cogi possint ad complendum promissa: nempe quia contra eos etiam absentes, nec aliter citatos parata sit omnis generis
9 executio. † Nam quemadmodum tria sunt genera bonorum homini à Natura data, animi, corporis, & fortunæ, ita per hanc obligationem in omnia
10 dicta bona trina paratur executio. † Quanquàm in ea, quę sunt animi bona, magis prematur, scilicet ut res eo sit formidabilior, quo bonorum huiusmodi, quàm corporis & fortunę bonorum iactura magis est æstimanda. Itaque huius obligationis executio secundum Romanæ Curiæ usum, eo potissimùm tẽdit, ut debitores communione sacrorum priuati, & infami illa publicatione notati, si non aliam ob causam,

fam, tædio saltim uitæ affecti, quandoque satisfacere curent, quanquam postremo & ad bonorum &
11 ad personæ capturam deueniatur. † Fundatur autē huius executionis priuilegium in confessione potissimùm iudiciali, quam ipso statim initio processus (ut loco suo inferius dicetur) facere solet unusquilibet ex procuratoribus ad id faciendum in ipsa obli-
12 gatione constitutis. † Quæ confessio de iure communi paratam habet executionem, quia habet uim sententiæ, & rei iudicatæ. l. proinde. §. notandum. ff. ad legem Aquil. C. de confession. l. j. ff. de re iudic.
13 l. si debitoris, & l. post rem. † Vnde apparet differentia, quæ est inter hanc formulam, & inter instrumentum simpliciter confessionatum, aut etiam guarentigiatum: de quibus tractant B. de Barzis in tractatu guarentigię, & Antonius Canarius in tractatu executionis instrumentorum: nempe quia illa secū ab initio habent, retinentque confessionis, & iudicialis pręcepti uim & efficaciam, nostra uero hæc formula, qua nunc utimur (nisi habeat adiectam censurarum & mandati executiui susceptionem) in se non habet iudicialem confessionem, neque Iudicis præceptum, donec instrumento producto, fiat in Iudicio confessio solito, & illa præcedente, Iudicis præceptū prout inferius loco suo dicetur. Apparet etiā parum considerate locutum esse Petrum Andream Gammarum in Commento Constitutionis Iulianæ de Simoniaca Papæ electione, super uer. in amplio ri forma Cameræ, ut dixit hanc formam similem esse Guarentigiæ, & Hieronymum Gratum, qui in consi. 12. col. 1. uers. 3. quia, dixit quòd obligatio in forma Cameræ continet pactum Guarentigiæ.
14 † Nam, etsi antiqua forma ex præscriptis exemplis apparens, similitudinem habeat Guarentigiæ: moderna tamen forma, qua nunc utimur, longe est dis-
15 similis: † dissimilitudoque potissimum prouenit ex proxime dictis, & ex dicta Procuratorum constitutione,

tutione, in qua consistit in summa totum huius obligationis mysterium, quia per illum cessant antedictæ difficultates factæ per Aegidiũ, & Cast. & alios, de loco iudicij, & priuilegio, fori, & similibus, & in ea fundamentum habet (ut dixi) executionis paratæ remedium consecutiuum spontaneæ iudicialis con-
16 fesisionis. † similis autem formæ, qualis est hæc nostra, mentionem fecit Bal. in repet. l. ij. ff. de iureiur. in sexta ex quæstionibus, collocatis sub tertia principali. Insuper ex cognitione differentiæ, quæ est inter hanc formulam, & Guarentigiam, ac confessionatum instrumentum, inter alios datur effectus ille
17 notabilis. † Nam nota est legis dispositio, quòd ex contractu facto per Procuratorem ex re, uel pecunia sua, domino (licet dominium & possessio acquirantur) non acquiritur personalis actio sine cessione. l. possessio. §. & si possessio. ff. de acquir. poss. ubi
18 omnes notant. † Nota est etiam limitatio, quàm ponit ibi Bar. cuius opin. Alex. ibidem dicit esse communem, quod si instrumentum sit Guarentigiatum, uel confessionatum, utilis acquiritur domino etiam sine cessione: idem tenuit ipse Bar. consi. 71. Gellus fuit confessus, & Rom. consi. 86. uiso quæstionis in fin. & 95. 76. in causa nobilis, in principio. Cuius limitationis cum ea tradatur per prędictos Doct. ra-
19 tio esse, † quia talia instrumenta uim habent sententiæ, seu præcepti facti à Iudice ordinario: ut etiã tenuit idem Bart. in l. cum unus. in fin. principij. ff.
20 de bon. auto. iud. possid. † & ex actibus iudicialibus quęritur actio sine cessione, ut dicunt ijdem Docto. per l. in causæ in fin. supra de procura. quod Alex. in d. §. & si poss. uers. tertium addit. dicit habere locum
21 in actibus etiam uoluntariæ iurisdictionis: † quæ ratio quemadmodum procedit, ubi est obligatio cũ susceptione censurarum, & mandati executiui propter Iudicis authoritatem, ita cum non habeat locum in hac nostra forma simpliciter, sine censurarũ susce-

22 susceptione stipulata,† sequitur quòd ex ea non acquireretur actio sine cessione, nisi esset in ea iuramẽ mentum adiectum. Nam hoc quoque casu fallit di-
23 cta propositio:† quia per stipulationem non solum procuratoris, sed etiam Notarij,& cuiuscunque alterius sine cessione acquiritur actio, ubi contractus est iuratus: ut de procuratore patet per ea, quæ citat Ias. in l. stipulatio ista. §. si stipuler. in fine, de uerb. oblig. & de Notario etiam sine iuramento, per ea, quæ ponit idem Ias. in d. §. si stipuler. col. 6. uers. secundo uidendum,& de quocunque alio, si additum sit stipulationi iuramentum, ponit idem Ias. in d. l. stipulatio ista. §. alteri, in primo not. in 4. limit. & Rom. in d. consi. 76. Et ita seruat usus Rom. Curiæ in omnibus casibus prædictis, quòd non requiratur
24 cessio.† Et hoc(dicit Alex. in d. §. & si possessio.) locum habet, etiam si iuramentum delatum fuit extra iudicium, per illum textum indistincte loquentem,
25 † & quia tale iuramentum uim habet litis contestationis. l. nam & posteà. §. si is qui. ff. de iureiur. Et hic effectus cessat, ubi huic obligationi iuramentum nõ esset adiectum. quod uidetur esse menti mandan-
26 dum.† Datur insuper ex prædicta inter hanc formulam, ac guarentigiatam, confessionatumque instrumentum existente differentia, effectus alter, quia hypotheca uigore huius simplicis obligationis constituta, remanet in puris terminis conuentionalis: & non habet uim pignoris iudicialis, ut qui prior est tempore, potior sit iure, quemadmodum habet, si sit cum susceptione censurarum, ut habent guarentigiata & confessionata Instrumenta, propter iudicialis pręcepti in illis interuenientis autoritatem, ut Bar. in d. l. cum unus,& ponit Bal. in l. ult. C. eo. titu. de bonis auto. iudi. possi.

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *An obligatio cameralis contractui nullo opposita aliquid operetur.*
2 *Aliud est contractus, aliud instrumentum.*
3 *Nullitas obligationis cameralis opposita, quando impediat executionem, & quando non.*
4 *Quando intelligitur nihil esse probandum ab opponente nullitatem.*
5 *Si appareat nullitas instrumenti obligationis, executio impeditur: secus aliquando, si appareat nullitas ipsius obligationis.*
6 *Opposita nullitas contractus, non impedit executionem, ubi in ipso contractu promissum est de ipsa non opponenda. quod tamen limitatur.*
7 *Obligatio cameralis adiecta ualido contractui, accessorio tamen ad contractum nullum, non perdit uires suas simpliciter.*
8 *Refert, an per modum exceptionis nullitas obligationis opponatur coram exequente, an per modum actionis coram alio iudice.*

QVAESTIO TERTIA.

1 TERTIO quæritur, † An hæc obligatio contractui nullo adiecta, posſit aliquid operari? Pro cuius quæstionis determinatione cõsiderãdum est,
2 qꝫ † licet aliud sit contractus, aliud instrumentum, prædictiq;, & alij doc. de instrumentorum executione uigore statutorum paratam executionem habentium tractantes, multas faciãt distinctiones, examinando ipsorum statutorum uerba, & distinguẽdo inter contractum, & instrumentum, ut Bar. in. l. i. §. si quis ita. & ibi Aret. ff. de uerb. oblig. Roma. Conf. 42. &

42.& alij pleriq; . nobis tamen eas difficultates ingredi nõ est opus : quia nõ arctamur uerbis alicuius statuti, sed duntaxat ipsius obligationis uerbis, secundum iuris communis dispositionem interpre-
3 tandis . Ideoque hic usus inualuit, † quòd si pro parte opponentis nullitatem, nihil est probandum, siue ea sit nullitas instrumenti, ut quia non est publicum, uel caret anno domini, testibus &c. siue sit nullitas contractus, & obligationis principalis, talis ex
4 ceptio absolute impediat executionem , † & dicitur nihil esse probandum, quando nullitas apparet ex inspectione instrumenti . Si uero aliquid sit proban dum , & aliquid sit probandum, & nihilomiuus sit tale, quod incontinenti probari posit , tunc etiam illud impediat executionem, aliter non : hæc abunde probantur per supra nominatos Doct.& p Bal. in l.absentis. ad fin. C . si cert. pet. & in l . si ex testamento.C.de fideic.Ias. & Ripam in d. §. si quis ita. Decium in c.præterea. col. penul. de offic. deleg. & eundem Ias.consi.170.col.7.uersi.& si diceretur.lib. 2. Fel.in rub.de except.col.1.& in c.ex parte. secundo.de offic.deleg. Colliguntur que sub eleganti cõpendio per præfatum Canarium . q. xj. & per Ioan. Baptistam in tract. de arbitris. libro 7. cap.xj. uers. secunda regula , usque ad finem . quibus in locis etiam habentur omnium exempla , & rationes , & quando dicatur probari incontinenti . Hæc autem ita simpliciter dicta recipiunt eam distinctionem,
5 quia † si opponatur, & appareat nullitas ipsius instrumenti, tunc prædicta indistinctè sunt uera, quia ut dicunt præallegati Docto. redditur nulla proba tio, quæ per instrumentum erat facienda ; & sublata probatione, non potest dici constare de obligatione exequenda . Sed si nullitas opponatur solummodo contractus, & principalis obligationis, adhuc ea nullitate non obstante in plerisque casibus procedere poterit executio , ueluti in omnibus illis casibus, in quibus

quibus propter iuramentum adiectum sustinetur contractus alias inualidus: exemplum, in donatione inter uirum & uxorem, de qua decisio Tholosana 261.& Bartolus,& Alexan. in l. Seius & Augerius.ff.ad legem Falcidiam. Abb. in c.donatio. de donatio.inter uirum & uxo. Paulus de Cast. consi.75. libro ij.colum.2,& in contractu prodigi, cui sit bonis interdictum & pupilli pubertati proximi,eadem Capella Tholos. decis.498.habetur in auten. sacramenta puberum.C.si aduersus uendit.& in capit. cũ contingat. de iureiuran.ubi late Imola, qui multa exempla ponit,& Bartol.in lege,si quis pro eo.ff.de fideiuss.And.Iser.capit.i.§.item sacramenta. de pace iuram.firman.& demum Bauerius in tract.de uir-
6 tute iuramenti.uersic.30.& uersic.72.per totũ.† Itẽ procedere posset executio non, obstante nullitate, ubi in ipso contractu promissum esset non opponere eius nullitatem, dummodo nullitas non prouentiat ex defectu consensus, & habilitatis personæ
7 contrahentis.Ita tenuit Alex.Consi.32.lib.ij.† Insuper prædicta intelligenda sunt in obligatione accessoria contractui nullo. Secus dicendum in obligatione alterius contractus separati, licet primo accessorij,ut est promissio eius,qui accedit promittendo factum alienum, & obligat se ut principalis: in eo enim,& similibus casibus, distinguendum est, sicut facit Cardinalis Parisius Consi.16. libri secundi numeris 110.11.12.& 13.& 117.18.uidelicet, quòd si contractus principalis irritatur, aut tollitur aliquo iure speciali, & propter aliquem particularem fauorem,ut erat in casu suo contractus minoris absque certa solennitate,tunc sustinetur & remanet cõtractus illi accessorius,pro quo non stet idem fauor, atque idem ius speciale, quod eo magis uerum esse affirmat,si accedens promittat non simpliciter,ut accedens,& fideiussor quilibet, sed etiam ut principalis, & animo nouandi, promittendo factum alienũ.

Adhuc

8 Adhuc intelligenda sunt prædicta, ubi nullitas per modum exceptionis opponitur coram Iudice exequente, secus si super ea per modum actionis institutum esset iudicium coram alio Iudice, ut inferius loco aptiori dicetur.

TRACTATVS PARS SECVNDA.

Quæstiones ad primam partem formulæ obligationis Cameralis.

QVAESTIONIS PRIMAE

SVMMARIVM.

1 *An, & quatenus uis obligationis cameralis transeat ad hæredes creditoris contra hæredes debitoris.*
2 *Sine iuramento, obligationis cameralis substantia consistit.*
3 *Quod dicitur iuramentum ex parte iurantis esse personale, non simpliciter est intelligendum, & quo pacto.*
3 *Etiam effectus incurrendi periurum, transit ad hæredem; & qua de causa.*
4 *Iuramentum defuncti, reputatur factum hæredis.*
5 *Hæres adeundo hæreditatem, non tantum facto defuncti ligatur, sed etiam suo.*
6 *Quamuis iuramentum requirat formam uerborum; satis est tamen, si per relationem ad aliud iuretur.*
7 *Vbi requiritur notabilis expressio, satis est eam fieri per relationem ad aliud.*
8 *Iuramentum præstitum à procuratore constituto ad iurandum, ligat dominum, ac si ipsemet iurasset.*
9 *Non reuocans tacite uel expresse positiones contrarias etiã per alium suo nomine iuratas, est periurus.*
10 *In maleficiis locum habet ratificatio expressa & tacita.*
11 *Hæres adita hæreditate compelli potest per excommunicationem ad uotum reddendum per defunctum factum.*
12 *Omnes effectus obligationis cameralis transeunt ad hæredes*

des creditoris, dummodo appareat eos esse hæredes.

13 *Defuncto debitore, contra quem pr. cessum fuerat ad confeßionem debiti, & excomunicationem, quo pacto procedendum sit contra hæredem.*

14 *Defuncto debitore, qui neque debitum adhuc confeßus fuerat, nec censuras susceperat, quomodo procedendum sit contra hæredem.*

15 *Hæres non minus tenetur seruare pacta inita cum defuncto, quàm ipse defunctus tenebatur.*

16 *Contra hæredem defuncti procedi non potest ad executionem obligationis cameralis, nisi prius facta illi fide obligationis eiusmodi.*

17 *Mora non contrahitur, nisi quis sciat, aut scire debeat.*

18 *Ante executionem contra aliquem ut hæredem fiendam, prius probandum est illum esse hæredem.*

HINC aggrediendo ipsius obligationis per singulas partes expositionem, quoniam in prima ipsius obligationis parte dicitur, quòd debitor obligat se ipsum, & suos in posterum hæredes & successores, creditori pro se suisque hæredibus & successoribus recipienti.

1 † Quæritur primò, an, & quatenus uis huius obligationis transeat ad hæredes creditoris, & contra hæredes debitoris? Scio plerosque tanquam super re clara, si interrogarentur, esse absolute responsuros, quòd ad hæredes creditoris transit quo ad omnes effectus: contra hæredes autem debitoris transit limitate, uidelicet excepto effectu periurij, & censurarũ, quæ illaqueant animam: per ea, quæ dicunt Doct. post Innoc. c. ueritatis. de iureiur. & in alijs uulgatis loci. Sed quia uidetur hæc una esse de illis quæstionibus, quæ cum primo aspectu uniusmodi esse appareant: subtilius considerat ç diuersimode se habere inueniuntur, & confert non modicum ad propositum nostri tractatus, haud inutile fore arbitror, si eã diligentius perscrutemur. Superius dixi nolle me

tractare de iuramento, & eius uiribus nisi quatenus concernat hanc obligationem, ubi sit in eo positum:
2 † quoniam & sine iuramento consistere potest huius obligationis substantia: & de iuramento multi uiri docti plene tractauerunt: attamen pro dicendorum euidentia, non uidetur preteriri posse, quin hoc saltim ad memoriam reducam,
3 † quòd doctrina Innocentij in d.c.ueritatis. dicentis, Iuramentum ex parte iurantis esse personale, non ita simpliciter est intelligenda, ita ut inde inferatur propterea iuramentum non transire ad hæredes. Sed cõsiderandum esse, an iuratum sit super aliquo transitorio ad hæredes, an non. Si actus non est transitorius ad hæredes, nec iuramentum confirmat actum, sed tantummodo lege iubente iuramentum debet seruari, ut in casu c.debitores.de iureiur.& Bar. in si quis pro eo uer sic.4.dixi.ff.de fideiuss. tunc sit locus doctrinæ Innocentij. Sed si contractus sit ad hæredes transitorius: ac siue per se licitus & ualidus, siue ex ipso iuramento robur & confirmationem accipiens, iuxta tex.cũ contingat. de iureiuran. & cap. licet eod.titu. lib.6. & authen.sacramenta puberum.C.si aduersus uendi. cum similibus tunc proculdubio, sicut ipse cõtractus transit contra hæredes, ita & effectus ipsius iuramenti, tanquam sequela contractus: & cessat doctrina Innocentij. Sed in hoc quoque differentes sunt opiniones: nonnulli enim cum quibus uisum est sensisse Cõcilium Neapolitanum in decis. Afflicti.383.in fi.uoluerunt excepto reatu periurij, quoad omnes alios effectus obseruantiæ contractus, iuramentum afficere etiã ipsos hæredes, maxime si defunctus, qui iurauit, promisit etiam pro hæredibus: ita ut hæres possit etiam ciuiliter accusari de incursu pęnæ propter inobseruantiam eius quod defunctus iurauit, non tamen criminaliter de periurio, sicut accusari posset is, qui iurauit. Quod etiam habetur in decis. Rotæ.338.
3 Nota, quòd in processu in antiquis † Alij (quorum mihi

mihi sententia magis probatur)uoluerunt etiam effectum incurrendi periurium transire ad hæredes: nẽpe Angelus de Perusio, Con.326.ex themate & actis col.1. Paul.Cast.consf.67. in antiquis incipien. uisis & consideratis.Bar.Soz.Con.38.in causa dominorũ, in princip. lib.3. & Marc. Anton. Bauerius de uirtute iuramenti uers.45. Quoniam(inquiunt hi Do-
4 ctores) hæredes funguntur uice defunctorum,& † iuramentum defuncti reputatur factum hæredis, hæresque adeundo hæreditatem quasi contrahit cum creditoribus hæreditarijs, & quodãmodo uidetur se obligasse ad omnia, ad quæ obligatus erat defunctus; & per eundem modum, scilicet cum iuramento, neque pęna hęc incurritur ex iuramẽto defuncti, sed ex proprio facto ipsius hæredis uenientis contra illum contractum. Nec quicquam me mouent rationes Parpaleæ in rep.l.siquis maior.C. de trans. in 5. q.& Hieronymi Cagnoli ibidem nu.299.& seq. dicentium rationes Angeli & Pauli esse minus ualidas eo quòd hęredem fungi uice defuncti, & factum hæredis reputari factum defuncti, fit per fictionẽ quandam : & lex ligans animam, debeat esse fundata in ueritate, non in fictione, ut declarat Ioan. Andreas, in cap.quanquam secundo.de usur.lib.6.& Soc. in lege, Gallus.§.idem credendum.col. 2.ff. de liber. & posthumis. Et quòd transire in hęredem, tanquam sequelam contractus, iuxta leg.si hęredi. in principio.ff. de statu lib.non possit habere locum in iuramento requirente formalitatem uerborum, & specificam expresionem eius, qui ligari debet, ut declarant Ant.& abb.in ca.pen.per illum tex.de iureiurã. & Soc.in d.§. idem credendum, & Dec.in l.semper
5 in stipulationibus circa finem. de reg.iur.† Hæc(inquam)nihil me mouent. quia primum nulla interuenit fictio, sed pura ueritas, quando hæres adeundo hęreditatem sponte supponit se omnibus hæreditariis obligationibus;& ubi de illis certificatus non

obseruat, sponte etiam sua dicitur contrauenire,& sic eius anima non ex solo facto defuncti, sed etiam ex suo ligatur: ut bene senserunt præallegati Doct.
6 hanc partem tenentes. † Deinde etsi iuramentum requirat formalitatem uerborum: tamen, ut inquit Abb.in cap. clericus. col.2. de iureiuran.sufficit, si iuretur per relationem ad aliud,& subiungit hęc uer
7 ba, uideo.n. (inquit) quod etiam, † ubi requiritur notabilis expresſio, non refert, an exprimatur nominatim,an per relationem ad aliud, ut quando Iudex dicit in sententia: Condemno, uel absoluo,prout in actis continetur: uel quando refert se ad cer-
8 tum instrumentum. † Addo quod dicit Bar.in.l.qui bona §. si alieno. ff. de dam.infect.in.3 q. iuramentum pręstitum per procuratorem constitutum ad iurandum ligat dominum,ac si ipse iurasset:.& fortius Alex.in l.solutum.§.ult.in apostil.ad Barto.tenet esse idem etiam non expressa in mandato facultate iurandi, ita quod si mandatum sit, geri contractum, posſit etiam pro obseruantia cōtractus iurari,idque iuramentum liget principalem,ubi in similibus con
9 tractibus solitum erat ita iurari. † Pręterea, habemus textum in ca. ult.de iureiurand.lib.6.quod si in positionibus non solum per procuratorem præcedẽte mandato, sed etiam per alium tuo nomine iuratis reperiatur contrarietas, si postea sciens expresse uel tacite, non reuocando,ratum habueris, periurus esse diceris: & not. ibi glo. in uersic. ratum haben-
10 te generaliter.† quòd etiam in maleficijs locum habet ratificatio expressa & tacita, allegat. ca. cum quis de senten. excommu.eo.lib. ubi habetur, quòd per ratihabitionem iniectionis uiolentarum manuũ in Clericum,incurritur excommunicatio, sicque tã in periurios quã in excómunicatione ligantibus animam, iure determinatum habemus ligari animam eius,qui tacite uel expresse ratum habet factũ alienum: prout generaliter ratificatio operatur in omnibus

nibus ſpeciale mandatum requirentibus tenent Bal. & Salic.in l.ſi maritus.C. mand. & idem Bald. in l. multum. col.3.ſi quis alteri uel ſibi. ubi etiam Sali. per l.quòd ſi de ſpeciali.ff.de minor. Nihil ergo inconuenientis habet, dicere, quod qui ſcit ſe adeundo hæreditatem quaſi contrahere cum omnibus creditoribus,& ſe obligare ad omnia, ad quæ obligatus erat defunctus,poſtea de obligatione ſub hac forma per defunctum pro ſe & hæredibus factam certificatus,non adimplendo eā,ad quæ tenetur, dicatur per eam inobſeruantiam inijcere uinculum uel periurij, uel excommunicationis animæ ſuæ propriæ.
11 † Quamobrem bene Abbas in c.licet. de uoto & uoti red.& ante eum Butr. ibi in ſecunda oppoſ. dixerunt, quod hæres, poſtquam adiuit hæreditatem, compelli poteſt per excommunicationem,ut uotum per defunctum factum reddat,ea ratione, quia adeūdo quaſi contraxit. & in hanc ſententiam eſt dicta
12 deciſio Rotæ.338. in antiq. † His ſic expoſitis, ad propoſitam per nos quæſtionē ita reſpōdendum eſſe exiſtimo, quòd mortuo creditore omnes huius obligationis effectus tranſeant ad eius hæredem, nihilque interſit inter defunctum & hæredem, niſi quod hæres ante omnia tenetur probare ſe eſſe hæredem,
13 ut dicemus inferius in tertia parte huius tracta.† Defuncto autem debitore,tunc conſiderandum, ſi forte poſt eius moram, & ante mortem fuiſſet contra eum proceſſum ad confeſsionem debiti, & excommunicationem, tunc eius quidem excommunicationis uis ad hæredem non tranſit: ſed alij obligationis effectus, per ea, quæ dicentur in ſecunda q. ſequentis particulæ, & habetur in ſupra allegata deci. 338. in antiq. & ideo uſu receptum eſt, quòd obmiſſa excommunicatione, loco illius,& reliquarum cenſurarum citatur hæres ad uidendum decerni mādatum executiuum, itaque decernitur: ſimiliter ſi in ipſa obligatione per defunctum ſuſceptæ ſint cen-

furæ cum mandato executiuo, datur executiuum illud mandatum citato hærede: & talis practica ultra loca superius citata, trahitur etiam ex ijs, quæ late ponit Alex. in l.postulante.ff. ad Treb. col.3. atque his casibus locum sibi uendicat supra dicta Inn. doctrina in d.c.ueritatis. quia excõmunicatio iam per defunctum, incursa uel suscepta non ligat animam hæredis, sicut & periurium eiusdem defuncti non af-
14 ficit hæredis animam. † Sed ipso debitore decedente re integra, id est, non facta contra eum in iudicio debiti confessione, & excommunicatione, nec susceptis per eum ab initio censuris, & mandato executiuo, qui est proprius propositæ quæstionis status: Considerandum, quòd prout regulariter omnis obligatio transit ad hæredes, & in hæredes, exceptis casibus quos diligenter & docte collegisse mihi uidetur Albertus Brunus in tract. de interitu & peremptione.xj. & xij.conclusionibus & habetur ex locis superius citatis, ita etiam transit hæc nostra obligatio cum omnibus suis qualitatibus ad hæredem transitorijs, ita quòd excepa excommunicatione & pœna periurij, & alijs concernentibus personam ipsius principalis obligati (quæ proculdubio non sunt in hæredes transitoria) poterit contra hæredem, uel (ut ita dicam) temporaliter dirigendo immediate executionem in bona, ita uidelicet nisi hæres sub pœna mandati executiui monitus satisfecerit secundum dictam decis. Affl. 381. & decis. Rotæ. 338. & alios superius citatos, uel spiritualiter, ipso hærede (iuxta doctr. Antonij & Abbat. in d.c. licet, de uoto & uoti redempt.) monito sub pœna excommunicationis, ut satisfaciat, & si non pareat, contra eum ad excommunicationem, & alias censuras procedendo. Nec poterit hæres hoc casu declinare forum, iuxta tradita per Io. Andr. & alios in dict. cap. ueritatis. Quia quicquid sit de illius decisionis ueritate, aut falsitate, casus noster est indubitabilis: ibi enim

tantum-

tantūmodo propter iuramentum arguitur eām esse,
15 uel nō esse fori ecclesiastici:†Sed in casu nostro adsunt pacta expressa in secunda, & tertia obligationis particula., quæ proculdubio. hæres tenetur seruare non minus, quam teneretur defunctus,iuxta ea,quę
16 sunt superius allegata. † Illud tantummodo est animaduertendum, quòd quoniam hæres iustam ignorantiæ causam habere. præsumitur. d.l. qui in alterius.ff.de regu. iur.capit. cum quis. eod. titu. lib.6. non poterit hæres dici esse morosus, neque contra eum uigore huius obligationis aliquo ex antedictis modis procedi,nisi prius facta sibi fide obligationis eiusdem, argum. l. si quis inficiatus. & not. ibi per Bart.ff.deposi.Intellige autem de fide per instrumenti ostensionem, aut alia, cui credere teneatur: iuxta glo.in d.l.qui in alterius. & ibi Bart.& glo.l. qui in ius.§.nemo.eod.tit.de reg. iur.& Bald. in l. sed si ex stipulat.ff de uerb. oblig. ubi reddit rationem, quia
17 mora requirit,† aut scire,aut scire debere:ut est tex. not.in l.quod te.ff.si cert.peta.& idem Bal.in Cons. 461.super primo puncto.in 4.dubio. lib.2.ubi dicit, non constitui quempiam in mora per interpellationem, nisi sciat,aut scire debeat se esse obligatum: ad quod citat etiam alia, quæ ibi uideri possunt. Quo autem pacto certificatio hæc fit in usu Ro.Cu
18 riæ,ponetur loco suo in tertia parte.†Insuper eo sic in mora cōstituto, non datur contra eum executio, nisi per actorem prius illo citato probetur illum esse hæredem, & sic de quocunque, cuius nomen non sit in instrumento expressum,ut dicetur in quæstione sequenti. Præterea, attendendum erit, an præterierit tempus a iure datum hæredi ad conficiendū inuentarium,ut dicetur loco suo in tertia parte. Hęc autem ita se habent,ubi procedendum esset ex mora ipsius hæredis. Sed quia etiam sine eius mora puto immediate procedi posse ad executionem contra bona debitoris defuncti:ideo hac de re allegantur,

quæ posita sunt infra, ubi de ui mandati in hac obligatione inserti tractatur.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *Effectus obligationis Cameralis ad cessionarium creditoris transit.*

2 *Si quis non nominatus in instrumento obligationis uelit agere ad executionem, prius probare debet, se talem esse, cuius uigore executionem petit.*

3 *Obligationis Cameralis efficatia non competit contra particularem successorem debitoris, nec contra tertium possessorem bonorum obligatorum, quo ad uiam executiuã.*

4 *An efficatia obligationis in forma Cameræ transeat ad nominandos.*

SECVNDO quæritur, an huius obligationis efficacia transeat contra particulares successores debitores, bonorumque obligationum tertios possessores, & ad cessionarios creditoris, ac nominatos
1 ab eo? † Et quidem cessionario creditoris proculdubio competit omnis effectus huius obligationis: usus tamen habet, quòd non admittitur ad illius prosecutionem, nisi prius citato debitore uerificet se
2 esse talem. † Quod locum habet, sicut in cessionario, ita & in quolibet uolent uigore huius obligationis habere executionem: cum eius nomen in instrumento non expressum, ut sępe contingit sociis ueluti ubi N. contraxit pro se & sociis, si aliquis tanquam socius audiri uelit, & habere pro portione sua executionem, debet ante omnia citato debitore, probare se esse talem, & ita est de iure, ut patet ex dictis per Alexan. Consil. 115. uisa scriptura, in fine, lib. 7. & latius per Nicolaum Boetij decis.
3 x. ubi multas cumulat autoritates. † Sed contra par

ticularem

ticularem debitoris successorem, & quêlibet tertiũ possessorem etiam uigore hypothecæ in obligatione compræhensæ non datur uia executiua, per ea, quæ ponit B.de Barzis in tract.guarentigię.q.9.col. 3.uers.aliquando occurrit. & Alex.in.l.a Diuo Pio. §.si super.col. penul. uers. & pro hoc bene. ff. de re iudic.& Felin qui plures antiquorum autoritates citat in c.cum super col.pe.uer.amplius dixit.de re iudi. & Ias. in l.quædã.§.1. uers.3.nota.ff.de eden.ubi refert Bal.dicentẽ esse notandum contra ignorantes Procuratores, & Aduocatos. Et ꝑpterea in noua forma putaui esse addenda pacta, de quibus dicetur

4 infra in 5. quæst. tertiæ particulę. † Et hęc eadem quęstio posita de cessionariis,& particularibus successoribus poni potest etiam de nominatis & declaratis, ubi factus est contractus per contrahentem ꝓ se & personis nominandis, seu simpliciter pro persona uel personis nominãdis,uel declarandis,de quibus,ac quale ius, & quando acquiratur personis postea nominatis, uideri poterit consilium Pet.de Ancha.127.ad dubia elicita.& Alexan.consi.232.lib.6. & Deci. cons.543. & Ias. in.l. ita stipulatus. nu.6. de uerb.oblig.

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *Effectus clausulæ obligationis omnium bonorum mobilium, &c.*

2 *Sine clausula obligationis bonorum, non obligatur bona debitoris creditori.*

3 *Obligans simpliciter omnia bona, intelligitur etiam futura obligare.*

4 *Post obligationem certæ rei, generaliter omnium facta obligatione, prius creditor debet satisfieri in illa re, antequam recurratur ad alias.*

5 Nomine

Nomine bonorum, simpliciter continentur iura, & actiones: secus nomine bonorum mobilium, & immobilium.

1 TERTIO, quæritur.† Quid operentur illa uerba: A omnia & singula sua & suorum prędictorum bona mobilia, & immobilia quæcunque, præsentia,& futura? Dicit Spec. in tit.de oblig. & solut.
2 §.i.uers.omnia eorum bona &c.† Quòd sine illa conuentione non essent creditori obligata bona debito-
3 ris.† Et subiungit, quod simpliciter dicendo, obligo tibi omnia bona mea, etiam futura obligantur.
4 † Sed si quis obliget aliquam rem certam, & generaliter omnia alia bona sua, quandiu potest creditori de speciali illo pignore satisfieri, ad alia recurrere non poterit. De significatu dictæ clausulæ multa (post antiquiores quos citāt) ponūt Ias.in d.l.a Diuo Pio.§.in uēditione.in 4.not.ff.de re iudi. & in . l. stipulatio hoc modo concepta.col.fin.ff.de uerb.oblig. & Deci.cons.441. in causa in qua. in prima & se-
5 cunda col. † ubi in summa concludunt,quod si simpliciter facta sit mentio bonorum, comprehenduntur iura & actiones. Sed si dicatur, bona mobilia, & immobilia,uel bona ubicunque sita, non comprehenduntur: quia iura & actiones sunt tertia species, & non circunscribuntur.

Quæstionis ad secundam partem Formulæ obligationis Cameralis.

QVESTIONIS PRIMAE

SVMMARIVM.

1 *An usu, uel iure comparatum sit, ut contra obligatum in forma Cameræ procedi poßit etiam in loco, ubi is non repertus sit.*

2 *Tutum*

2 *Tutum non est per regulas generales non consideratis rei circunstantiis, occurrentes quæstiones definire.*
3 *Executio obligationum Cameralium nominatim demandata est Auditori Cameræ: & quando alii Iudices eiusmodi facultatem habeant.*
4 *Delegatus iudex à principe, dicitur suus iudex.*
5 *Alii quoque iudices non modò Auditor Cameræ, possunt cognoscere, & definire causas obligationum cameralium, sed iudicio tamen ordinario.*
6 *Contra ecclesiasticas personas non potest procedi extra curiam uigore obligationis in forma Cameræ, nisi coram earum ordinario.*
7 *Limitationes multæ Doct. ad l. si conuenerit ff. de iurisd. om. iud.*
8 *In eo loco censetur quis reperiri, ubi eius procurator reperitur.*

IVXTA secundam ipsius obligationis particulam, quæ continet submisionem debitoris, suorumque hæredum & bonorum Curiæ causarum Do-
1 mini Papæ &c. Primo quæritur,† an hoc, quòd (quẽadmodum est in usu (uigore talis submissionis proceditur, non repertum, & extra locum destinatæ solutionis, sustineri posit de iure, an uero constet ex solo usu? Et quanquàm uideatur obstare textus l. si conuenerit ff. de iurisd. om. iud. & Paulus de Castro in d. l. in conscribendo. C. de pact. dixerit, quòd Curiales non respondebant illi legi, cui consentit etiã Aegid. decis. 305. & alij, fortasse primo statim congressu respondere uolentes eodem modo dicerent, id non iure, sed solo usu Romanæ Curiæ constare,
2 tamen res aliter se habet, uerificaturque, † semper esse periculosum in iure, causæ circunstantijs non intellectis, simpliciter & per regulas generales uelle occurrentes quæstiones decidere. Videtur ergo in hac quæstione cõsiderandum esse, quòd Auditor Cameræ nuncupatus, quando ad illud officium assumitur

mitur, inter alia, creatur a Papa, ipsius Papæ, & Ca-
3 merarij generalis causarum Auditor, † & inter alia causarum genera, demandatur ei executio obligationum in forma Cameræ, cum prohibitione etiam, ne quiuis alius eiusdem Cu. Iudex talibus executionibus manum adponere posit, præterquàm si obligationes receptæ sint in ipsa Camera apostolica per illius Notarios, aut corã aliis Curiæ Iudicibus per eorum Notarios, in negocijs dependentibus a litibus & causis coram eis introductis: ad quarum executionem permissum est per Cameram & alios prædictos Iudices procedi. Ea facultate dicti Auditoris Cameræ stante, uana est proposita quæstio, quantũ attinet ad ipsum Auditorem: quoniam & tanquàm generalis Auditor Papæ, & tanquàm expresse delegatus ad hanc similium causarum generalitatem
4 omnibus est Iudex competẽs. † Nam ut (in proprijs terminis d.l. si conuenerit, loquendo) dixit Albericus in dictionario, in uers. Promittit sæpe debitor. §. aliquando debitor. in fi. si Papa uel Imperator concedit rescriptum, quòd debitor posit coram nõ suo Iudice ordinario conueniri, ualet: quia tunc non dicitur non suus Iudex, ex quo delegatus est a Papa uel ab Imperatore, qui sunt omnium ordinarij: extra de priuileg. antiqua. quod similiter locum habet in Camera, & alijs Iudicibus prædictis, quo ad obligationes antedictas, quarum est in illis permissa per
5 Papam executio. † Dictum autem Auditoris Cameræ priuilegium, intelligendum est habere locum solummodo pro uia executiua, prout ipsius priuilegij uerba sonant. Nam quominus ordinario iudicio coram quocunque alio Iudice procedatur, id priuilegium non impedit. Rom. consil. 300. in casu proposito, & Canarius. q. 56. Vndecunque igitur deferatur talis obligatio ad Ro. Curiam, absque dubio Auditor Cameræ erit illius legitimus executor, sicque
6 proposita quæstio non habet locum in Curia. † Extra

tra ipsam Curiam uero distinguendum est inter clericos, personasque Ecclesiasticas, & laicos: nam cum Ecclesiastici sine consensu sui ordinarii non possint alieni Iudicis iurisdictioni se supponere, extra de foro compe. c. si diligenti. non poterit contra eos uigore huius obligationis alibi, quàm coram suo ordinario, uel in Ro. Curia coram Auditore Cameræ pro-
7 cedi. †Remanet ergo difficultas solummodo, quo ad laicos, quorum respectu uideri poterunt limitationes positæ per Docto. in d. l. si conuenerit. & in c. 1. ubi potissimum Deci. extra de iudicijs. quibus in locis inter alias limitationes, ponunt dispositionem d. l. si conuenerit. non habere locum de iure canonico, neque ubi conuentio est iurata, neque ubi debitor promisit uel certo loco soluere, & se ibi personaliter præsentare, uel certo loco & tempore soluere, & renunciauerit priuilegio fori, nec ubi renunciauerit beneficio d. l. si conuenerit, & alias plerasque. Ex quibus forsan huic formæ addi possent aliquæ clausulæ, præsertim ut parata esset executio etiam per Curias seculares, & contra hæredes, & bona: quas addemus in nostra forma inferius describenda, maximè ad conuincendum successores obligati: nã
8 ipse obligatus satis reperiri dicitur in loco†, si eius procurator in obligatione constitutus debitum ibi confitetur.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *An clericus submittens se omni foro, possit pati executionem in foro seculari contra se in bonis suis temporalibus.*
2 *clericus in laicum iudicem etiam de Episcopi sui consensu consentire non potest.*
3 *clericus licet laici hæres, gaudet priuilegio fori.*
4 *Limitatio præcedentium.*

5 *Declaratio summaria, ubi quis conueniatur, aut respondere cogatur.*

6 *Priuilegia propria singulorum quæ dicantur, & quæ communia.*

1 SECVNDO † quæritur, an uirtute huius submissionis possit clericus conueniri in foro seculari, saltim ut detur executio realis contra ipsius clerici bona temporalia? Habetur similis quęstio inter Tholosanas. 126. ubi deciditur negatiue, † quia clericus
2 in laicum Iudicem, etiam de consensu Episcopi sui, consentire non potest. d. c. si diligenti, &. c. significasti. de foro comp. Et hoc adeo est uerum, quòd etiã non ualet quanticunque temporis contraria consuetudo, ut subiungit in addit. dictæ q. 126. Stephanus Aufre. & habetur late in decis. Rotæ 840. utrum ualeat consuetudo in antiquis. † quod est fortius, si lai
3 cus hoc uel alio quocunq; arcto modo obligatus decedat superstite sibi hærede clerico, agendum erit ꝑ executione coram Iudice ipsius clerici, qui etiam in reali gaudere debet priuilegio, & conueniri in foro ecclesiastico, iuxta not. in auten. ut omnes obed. Iud. prouinc. §. hoc considerandum, ut per Archid. de cleric. coniug. ca. i. lib. vj. & hoc eo maxime, quia (iuxta superius dicta) ubi contra hæredem facienda est executio, oportet, quòd præmittatur citatio, & aliqua causæ cognitio, quam in clericum iudex secularis non potest prę mittere. Ita tenet Rota deci. 552. Obligatus est laicus Auenione, in antiquis, refert & sequitur Cauarius in tract. de execut. instru
4 mentorum. q. 57. † Hæc autem, & ea quæ dicta sunt supra in prima q. præcedentis particulę, intelligenda sunt, quatenus non esset cœptum contra defunctum procedi, tunc. n. etiam clerico existente hærede laici procedi posset per Iudicem laicum ad ulteriora. Quamobrem notanda est dispositio. l. hæres absens, & l. is qui Romę. ff. de Iudic. & quę ibi not. Doct.

Doct. & præcipue Paul. Castren. cuius in summa
5 hæc est sententia. † Aut conuenitur hæres ex perso
na defuncti, id est pro eo, pro quo defunctus poterat
couenire, aut ex persona sua, uidelicet pro legatis
& fideicommmissis, pro quibus defunctus non poterat
conueniri, licet ab ipso defuncto processerint:
hoc secundo casu non attenditur domicilium defun
cti, & sic hæres non conuenitur in loco, in quo de
functus sortiebatur forum, nisi ibi esset maior pars
hæreditatis. In casu aũt præcedenti est distinguendum,
esset ne incœptus contra defunctum processus,
an non. Nam si processus erat cõtra illum incœptus,
hæres tenetur ibidem prosequi: licet sit alterius
fori, nec excusatur ullo priuilegio proprio uel
communi: & etiam si ipse hæres ibi non reperiatur,
quod locum habet, etiam in clerico hærede laici cõ
uenti coram Iudice laico. Si uero processus non erat
inchoatus, & hæres non sit eiusdem fori, nec ibi inueniatur,
tunc de iure communi non potest ibi con
tra ipsum heredem procedi, inuentus autem in loco
hæres tenetur ibi respondere, nec excusari potest
ratione proprii priuilegij. Hæc de iure communi.
Sed uigore huius obligationis iuxta superius dicta
semper procedi potest, prẹterquam per Iudicem lai
cum contra clericum hæredem laici, contra quem
6 processus non erat inchoatus:† priuilegia autem propria
singulorum dicuntur, quæ non sunt clausa in
corpore iuris: communia uero, quæ sunt in corpore
iuris clausa, ut: quòd legati petere possint se remitti
domum l. ij. §. legatis. eo. ti. de iudic. & quod
habent uiduæ & pupilli. C. quando Imp. int. uid. &
pup. c. ex parte. de foro compe. & quod habent clerici,
ut non conueniantur coram Iudice seculari.

QVAE-

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *An se submittens omni foro, & loco, possit in omnibus omnino locis conueniri, etiam magis distantibus, quàm expreßa sint.*

2 *Vbi nominata sunt certia loca, clausula subsequens generalis, non intelligitur de distantioribus quam sint expressa.*

3 *Distinctio* Decii *ad præcedentia.*

1 TERTIO quæritur,† An uigore talis submissionis procedi posit in quibuscunque locis, prout generalis est ipsa submissio, etiam si sint loca distantiora expressis? Communis est opi. Doct. in d. l. si conuenerit. de iurisdic.om iudi.& in c.j. de iudic. quòd si debitor promisit soluere ubicunque fuerit inuentus, non expresso nomine alicuius loci, tunc
2 ubique locorum posit conueniri. † Sed discrepant in eo, ubi aliqua loca essent nominatim expressa, deinde addita clausula generalis, ueluti si promissum esset soluere Florentiæ, Bononiæ, & alibi ubicunque creditori placeret: in quo communior mihi uidetur esse opinio, quòd non intelligatur de locis, quæ a loco ubi facta est promisio, distent plusquàm loca expressa, ut post alios affirmat Ias. in d. l. si conuenerit, col. fin. uers. secundo intellige, & Fe-
3 lin. in d. capit. 1. col. 4. uers. secundo declara. † quanuis Deci. in eod. c. 1. col. 17. uers. 2. prædicta distinxerit dicendo, quòd si locus in quo creditor uult procedere, sit insolitus, ita quòd de eo partes uerisimiliter non cogitauerint, tunc ibi agi nō posit, etiam si nullo expresso certo loco, simpliciter promissum esset soluere ubiq; locorum. Sed si locus non sit insolitus, quanuis locus, ubi creditor uelit procede-

re

re remotior sit aliis expressis, ex intentione partiũ uidetur quòd possit ibi conueniri. Vnde infert, qui Pisis contrahendo promisit soluere Florentiæ, Senis,& ubique locorum, poterit etiam Romæ, & Venetijs conueniri. Ad euitandam tamen hanc difficultatem, cautius erit, si in obligatione ponatur de locis etiam distantioribus.

In hac parte uidentur esse superfluo inculcata nõ nulla uocabula, quæ magis conueniebant antiquis temporibus, antequam huius formulæ executio soli Auditori Cameræ esset demandata, quàm in præsenti, ueluti sunt illa, Eiusque Camerarij, Vicecamerarij, Viceauditoris, Regentis,& Commissarij: quæ propterea in noua formula non putaui esse ponenda.

QVARTO si quæratur, an hęc submissio obliget hæredes: ut ipsi quoque non possint declinare forum? Solutio apparet ex dictis superius in prima q. primæ particulæ huius secundę partis principalis, & in secunda q. huius particulæ.

Quæst. ad Tertiam particulam obligationis Cameralis.

QVAESTIO PRIMA.

1 *Quid significent illa uerba in formula: Et earundem curiarum quamlibet in solidum tam coniunctim, quàm diuisim.*

IVXTA tertiam particulam, in qua continetur facultas data per obligatum procedẽdi contra se, & suos in omnibus Curijs, quarum iurisdictioni se submisit, ita ut possit cogi, moneri, excommunica-
1 ri &c. Quæritur primo, † Quid significent illa uerba: & earundem Curiarum quamlibet in solidum,

tàm coniunctim, quàm diuisim. Responsio habetur ex cautela Bartholomei Veronen. 70. sæpissime in instrumentis in prin. scilicet, quòd ea uerba ponantur ad effectum, ne propter copulam, quæ ponitur inter loca, intelligatur esse facta diuisio, iuxta .l.2.§. si quis ita. ff. eo, quod cer. loco. ex qua cautela comprobantur etiam aliæ clausulæ, quas præcedenti particulæ putaui esse addendas, pro ut apparebit ex nouella forma inferius describenda.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *An una uia intentata ad executionem obligationis Cameralis, dimitti poßit, & alia sumi.*

2 *coram eodem, uel diuersis iudicibus plures executiuæ uiæ simul competentes, simul, & successiuè intentari possunt.*

3 *Effectus duarum clausularum in hac tertia parte positarum.*

4 *An post iudicium ordinarium intentatum, poßit extraordinarium intendi.*

5 *Distinctio Romani ad præcedentem proximam quæstionẽ.*

6 *Vix fieri potest, ut sine consensu actoris appareat cœptum fuisse iudicium ordinarium.*

7 *Debitore existente contumace in iudicio ordinario cœpto, creditor potest aliam rationem iudicii inire, uel iudicem alium adire.*

1 SECVNDO quæritur, † An una ex hic positis uijs intentata, illa dimissa, posit aliâ uia procedi? Et si forte sit cœptum procedi uia ordinaria, an peti posit, ut procedatur executiue? Considerandum est, si contingat hãc mutationem fieri coram uno & eodem Iudice, an coram diuersis? Et si mutetur de una uia executiua in alteram executiuam? An uero de

2 de ordinaria in executiuam? † Nam coram eodem Iudice plures uias executiuas simul competentes si mul uel succesiue intentari posse, etiam si iam uno modo facta sit executio, habetur pro indubitato, per doctrinam Bart. in l. consentaneum. in pen. q. C. quo mo. & quando iud. & ita est in usu. Idem quoque di cedum est, si contingat diuersas huiusmodi uias exe cutiuas intentari coram diuersis iudicibus, tum de iu re communi, per ea, quæ allegat Ias. in l. nulli pror- sus. col. fin. uersic. sexto & ultimo. C. de iudic. tum præcipue uigore pacti in hac particula positi per illa
3 uerba: † Ita tamen quod executio unius Curiæ, exe cutionem alterius Curiæ non impediat, nec retar- det, iure dicente, quòd ubi iudicium cęptum est, ibi finem accipere debet, & qualibet alia iuris & facti ex ceptione in contrarium faciente non obstantibus, & per alia uerba superiora, ibi, uno & eodem tempo- re, uel diuersis temporibus, & per diuersorum tempo rum interualla, usque ad integram solutionem &c. propter quas clausulas Card. Parisius cons. 103. uer sic. secundo, uoluit, quòd non obstante l. 2. C. de pi- gnori. creditor uigore huius obligationis arbitrio suo possit eligere uiam, quam uelit, & agere tam ad bona specialiter obligata, quàm ad bona hypothe- cata generaliter, ita ut una electa, non præiudicetur alteri. Quod tamē dictum, quia apud me non est us- quequaque probabile, cum suprascripta uerba (meo quidem sensu) id non uideantur significare: idcir- co in noua forma putaui addēda esse uerba, per quæ
4 difficultas huiusmodi tollatur † Maior autem diffi- cultas remanet in eo, an post intentatum iudicium ordinarium, liceat aggredi uiam executiuam, in qua non opitulantur uerba suprascripta, quæ non loquū tur nisi de executione unius Curiæ, non impedienda per executionem alterius Curiæ &c. sicque inspiciē da est sola iuris dispositio: secundum quam uidetur, quòd actor, qui elegit prius ordinarie procedere, re-

q noua for[ma] nō fuit [illegible] [illegible] [illegible]

nunciauerit uiæ executiuæ, tãquam electione unius ex contrarijs facta.c.ut duas.de elect.lib.6. cap.1.de postul.prælat. eo. lib. accedente etiam dispositione autent. qui semel. C. quo. & quando iud. per quam uidetur pars compelli posse in ea actione, quam intentauit, usque ad finem litis persistere. Idem quoque uidetur, si forsan reo prouocante actor non contradixerit, sed consenserit processui ordinario, iuxta not. in glo.antepenul.supra uerb. partibus in clem. sæpe de uerb.sig. Attamen Ludouicus Ro. in consil.
5 133.in præsuppofito casu, distinguit, † quòd si Iudex sine consensu partis expresso incœpit procedere ordinariè, poterit pars contradicens facere, quòd mutetur modus procedendi, & procedatur extraordinarie. Secus, ubi appareret de partium expresso consensu fuisse processum ordinarie inchoatum & ad d. auten. qui semel, respondet quòd intelligenda est de actione prosequenda, sed quòd nihilominus recedi possit a modo agendi, dummodo in lite persistatur. Et cum Ludouico facit Bald.in l. neque natales. prope fin.ubi, quòd etiam si merus executor citauerit partem, non tenetur expectare terminum citationis: quia licet assumpserit partes Iudicis in citando, potest recedere ab ea uia, & assumere partes executoris. Quæ Ludouici distinctio, quia non potest suffragari, nisi in terminis primi membri suæ distinctionis, & illud etiam non caret difficultate saltim in facto,
6 † cum uideatur admodũ difficile, quòd dici posit uigore Instrumenti intentatum iudicium ordinarium, & quòd non appareat id factum esse de consensu ipsius actoris, idcirco in nouella forma putaui addenda esse uerba, quæ hanc etiam difficulta-
7 tem tollant. † Nolo tamẽ omittere, quòd etiam de iure communi, posito quòd creditor uigore instrumẽti hac obligatione roborati, intentauisset ex; ressse uiam ordinarij iudicij, citato debitore: sed debitor fuisset in eo iudicio contumax, ipso creditore po

stea

ftea iudicium mutando,executiuam uiam intentante, non poſſet debitor allegare pendentiam litis ordinariæ.Ita Abb. diſpoſitionem.l. ubi cœptum.ff.de iudic.in c.ex tenore. de reſcrip. & ſequitur Feli. ibi in.9.col.uerſ.lex ubi cœptum, & Corſetus in repet. uer. Iudicium,& idem Feli.in c.cum M.col.13.uerſ. extra gloſ.de conſtitutioni. qui ex autoritate Abbatis in.c.delicti.col.pen.de foro comp.dicit,quòd data negligentia Iudicis,uel contumacia rei, actor poteſt impune adire alium judicem,non obſtante diſpoſitione dictæ.l.ubi cœptum. Et hinc ſumi fortaſſe poteſt ratio, quamobrem in tex.in d.Clem.ſæpe. poſitum fuit uocabulum,partibus,numero plurali.

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *Quomodo uerba,per quæ debitor non recuſat poſſe moneri, aggrauari &c.ſint intelligenda.*

2 *An per tale pactum poſsit prorogari iuriſdictio alieni iudicis.*

3 *Extra Rom. curiam uia excommunicationis & cenſurarum procedi non poteſt niſi per proprium Epiſcopum obligati, aut per alium de ipſius Epiſcopi conſenſu.*

4 *Pactum non ualet quòd quis ſine monitione præcedente excommunicari poſsit.*

5 *Quæ ratio illius uſus ſit, ut in curia abſentes non moniti excommunicentur.*

6 *Non poteſt pactum eſſe immediata cauſa excommunicationis.*

7 *Cur obligatione facta cum ſuſceptione cenſurarum, ſine monitione quis in curia excommunicari ſoleat.*

8 *Vſus ſuſcipiendi ab initio cenſuras unde acceptus fuerit.*

9 *Quid ſibi optimè cauere uolenti in obligationibus ſit ſeruandum.*

10 *Qui ſemel cõſenſit,in alterius præiudiciũ diſſentire nõ põt.*

quæ posita sunt infra, ubi de ui mandati in hac obligatione inserti tractatur.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *Effectus obligationis Cameralis ad cessionarium creditoris transit.*

2 *Si quis non nominatus in instrumento obligationis uelit agere ad executionem, prius probare debet, se talem esse, cuius uigore executionem petit.*

3 *Obligationis Cameralis efficatia non competit contra particularem successorem debitoris, nec contra tertium possessorem bonorum obligatorum, quo ad uiam executiuã.*

4 *An efficatia obligationis in forma Cameræ transeat ad nominandos.*

SECVNDO quæritur, an huius obligationis efficacia transeat contra particulares successores debitores, bonorumque obligationum tertios possessores, & ad cessionarios creditoris, ac nominatos
1 ab eo? † Et quidem cessionario creditoris proculdubio competit omnis effectus huius obligationis: usus tamen habet, quòd non admittitur ad illius prosecutionem, nisi prius citato debitore uerificet se
2 esse talem. † Quod locum habet, sicut in cessionario, ita & in quolibet uolent uigore huius obligationis habere executionem: cum eius nomen in instrumento non expressum, ut sępe contingit sociis ueluti ubi N. contraxit pro se & sociis, si aliquis tanquam socius audiri uelit, & habere pro portione sua executionem, debet ante omnia citato debitore, probare se esse talem, & ita est de iure, ut patet ex dictis per Alexan. Consil. 115. uisa scriptura, in fine, lib. 7. & latius per Nicolaum Boetij decis.
3 x. ubi multas cumulat autoritates. † Sed contra par

ticularem

ticularem debitoris successorem, & quêlibet tertiũ possessorem etiam uigore hypothecæ in obligatione compræhensæ non datur uia executiua, per ea, quæ ponit B.de Barzis in tract.guarentigię.q.9.col. 3.uers.aliquando occurrit. & Alex.in.l.a Diuo Pio. §.si super.col. penul. uers. & pro hoc bene. ff. de re iudic.& Felin qui plures antiquorum autoritates citat in c.cum super col.pe.uer.amplius dixit.de re iudi. & Ias. in l.quædã.§.1. uers.3.nota.ff.de eden.ubi refert Bal.dicentẽ esse notandum contra ignorantes Procuratores, & Aduocatos. Et ꝑpterea in noua forma putaui esse addenda pacta, de quibus dicetur infra in 5. quæst. tertiæ particulę. † Et hęc eadem
4 quęstio posita de cessionariis,& particularibus successoribus poni potest etiam de nominatis & declaratis, ubi factus est contractus per contrahentem ꝑ se & personis nominandis, seu simpliciter pro persona uel personis nominãdis, uel declarandis, de quibus, ac quale ius, & quando acquiratur personis postea nominatis, uideri poterit consilium Pet.de Ancha.127.ad dubia elicita.& Alexan.consi.232.lib.6. & Deci. consi.543. & Ias. in.l. ita stipulatus. nu.6. de uerb.oblig.

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *Effectus clausulæ obligationis omnium bonorum mobilium, &c.*

2 *Sine clausula obligationis bonorum, non obligatur bona debitoris creditori.*

3 *Obligans simpliciter omnia bona, intelligitur etiam futura obligare.*

4 *Post obligationem certæ rei, generaliter omnium facta obligatione, prius creditor debet satisfieri in illa re, antequam recurratur ad alias.*

5 *Nomine*

Nomine bonorum, ſimpliciter continentur iura, & actiones: ſecus nomine bonorum mobilium, & immobilium.

1 TERTIO, quæritur.† Quid operentur illa uerba: Ac omnia & ſingula ſua & ſuorum prędictorum bona mobilia, & immobilia quæcunque, præſentia,& futura? Dicit Spec. in tit. de oblig. & ſolut.
2 §.i.uerſ.omnia eorum bona &c.† Quòd ſine illa conuentione non eſſent creditori obligata bona debitoris.
3 ris.† Et ſubiungit, quod ſimpliciter dicendo, obligo tibi omnia bona mea, etiam futura obligantur.
4 † Sed ſi quis obliget aliquam rem certam, & generaliter omnia alia bona ſua, quandiu poteſt creditori de ſpeciali illo pignore ſatisfieri, ad alia recurrere non poterit. De ſignificatu dictæ clauſulæ multa (poſt antiquiores quos citāt) ponūt Iaſ. in d.l.a Diuo Pio.§.in uēditione.in 4.not.ff.de re iudi.& in.l. ſtipulatio hoc modo concepta.col.fin.ff.de uerb.oblig. & Deci.conſ.442. in cauſa iā qua. in prima & ſe-
5 cunda col. † ubi in ſumma concludunt, quod ſi ſimpliciter facta ſit mentio bonorum, comprehenduntur iura & actiones. Sed ſi dicatur, bona mobilia, & immobilia, uel bona ubicunque ſita, non comprehenduntur: quia iura & actiones ſunt tertia ſpecies, & non circunſcribuntur.

Quæſtionis ad ſecundam partem Formulæ obligationis Cameralis.

QVESTIONIS PRIMAE

SVMMARIVM.

1 *An uſu, uel iure comparatum ſit, ut contra obligatum in forma Cameræ procedi poſſit etiam in loco, ubi is non repertus ſit.*

2 *Tutum*

2 *Tutum non est per regulas generales non consideratis rei circunstantiis, occurrentes quæstiones definire.*
3 *Executio obligationum Cameralium nominatim demandata est Auditori Cameræ: & quando alii Iudices eiusmodi facultatem habeant.*
4 *Delegatus iudex à principe, dicitur suus iudex.*
5 *Alii quoque iudices non modò Auditor Cameræ, possunt cognoscere, & definire causas obligationum cameralium sed iudicio tamen ordinario.*
6 *Contra ecclesiasticas personas non potest procedi extra curiam uigore obligationis in forma Cameræ, nisi coram eorum ordinario.*
7 *Limitationes multæ Doct. ad. l. si conuenerit. ff. de iurisd. om. iud.*
8 *In eo loco censetur quis reperiri, ubi eius procurator reperitur.*

IVXTA secundam ipsius obligationis particulam, quæ continet submissionem debitoris, suorumque hæredum & bonorum Curiæ causarum Do-
1 mini Papæ &c. Primo quæritur,† an hoc, quòd (quẽadmodum est in usu (uigore talis submissionis proceditur, non repertum, & extra locum destinatæ solutionis, sustineri possit de iure, an uero constet ex solo usu? Et quanquàm uideatur obstare textus l. si conuenerit ff. de iurisd. om. iud. & Paulus de Castro in d. l. in conscribendo. C. de pact. dixerit, quòd Curiales non respondebant illi legi, cui consentit etiã Aegid. decis. 305. & alij, fortasse primo statim congressu respondere uolentes eodem modo dicerent, id non iure, sed solo usu Romanæ Curiæ constare,
2 tamen res aliter se habet, uerificaturque, † semper esse periculosum in iure, causæ circunstantijs non intellectis, simpliciter & per regulas generales uelle occurrentes quæstiones decidere. Videtur ergo in hac quæstione considerandum esse, quòd Auditor Cameræ nuncupatus, quando ad illud officium assumitur

mitur,inter alia,creatur a Papa, ipsius Papæ,& Ca-
3 merarij generalis causarum Auditor,† & inter alia causarum genera,demandatur ei executio obligationum in forma Cameræ,cum prohibitione etiam, ne quiuis alius eiusdem Cu.Iudex talibus executionibus manum adponere possit,prætérquàm si obligationes receptæ sint in ipsa Camera apostolica per illius Notarios, aut corã aliis Curiæ Iudicibus per eorum Notarios, in negocijs dependentibus a litibus & causis coram eis introductis: ad quarum executionem permissum est per Cameram & alios prædictos Iudices procedi. Ea facultate dicti Auditoris Cameræ stante,uana est proposita quæstio, quantũ attinet ad ipsum Auditorem: quoniam & tanquàm generalis Auditor Papæ,& tanquàm expresse delegatus ad hanc similium causarum generalitatem
4 omnibus est Iudex competẽs. † Nam ut(in proprijs terminis d.l.si conuenerit,loquendo)dixit Albericus in dictionario, in uers. Promittit sæpe debitor. §.aliquando debitor.in fi.si Papa uel Imperator concedit rescriptum,quòd debitor possit coram nõ suo Iudice ordinario conueniri,ualet:quia tunc non dicitur non suus Iudex, ex quo delegatus est a Papa uel ab Imperatore,qui sunt omnium ordinarij: extra de priuileg.antiqua.quod similiter locum habet in Camera,& alijs Iudicibus prædictis, quo ad obligationes antedictas,quarum est in illis permissa per
5 Papam executio.† Dictum autem Auditoris Cameræ priuilegium,intelligendum est habere locum solummodo pro uia executiua, prout ipsius priuilegij uerba sonant. Nam quominus ordinario iudicio coram quocunque alio Iudice procedatur, id priuilegium non impedit.Rom.consil.300. in casu proposito,& Canarius.q. 56. Vndecunque igitur deferatur talis obligatio ad Ro.Curiam,absque dubio Auditor Cameræ erit illius legitimus executor, sicque
6 proposita quæstio non habet locum in Curia. † Extra

tra ipsam Curiam uero distinguendum est inter clericos, personasque Ecclesiasticas, & laicos: nam cum Ecclesiastici sine consensu sui ordinarii non possint alieni Iudicis iurisdictioni se supponere, extra de foro compe. c. si diligenti. non poterit contra eos uigore huius obligationis alibi, quàm coram suo ordinario, uel in Ro. Curia coram Auditore Cameræ procedi.
7 †Remanet ergo difficultas solummodo, quo ad laicos, quorum respectu uideri poterunt limitationes positæ per Docto. in d. l. si conuenerit. & in c. 1. ubi potissimum Deci. extra de iudicijs. quibus in locis inter alias limitationes, ponunt dispositionem d. l. si conuenerit. non habere locum de iure canonico, neque ubi conuentio est iurata, neque ubi debitor promisit uel certo loco soluere, & se ibi personaliter præsentare, uel certo loco & tempore soluere, & renunciauerit priuilegio fori, nec ubi renuntiauerit beneficio d. l. si conuenerit, & alias plerasque. Ex quibus forsan huic formæ addi possent aliquæ clausulæ, præsertim ut parata esset executio etiam per Curias seculares, & contra hæredes, & bona: quas addemus in nostra forma inferius describenda, maximè ad conuincendum successores obligati: nã
8 ipse obligatus satis reperiri dicitur in loco†, si eius procurator in obligatione constitutus debitum ibi confitetur.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *An clericus submittens se omni foro, possit pati executionem in foro seculari contra se in bonis suis temporalibus.*

2 *Clericus in laicum iudicem etiam de Episcopi sui consensu consentire non potest.*

3 *Clericus licet laici hæres, gaudet priuilegio fori.*

4 *Limitatio præcedentium.*

5 Decla-

5 *Declaratio summaria, ubi quis conueniatur, aut respondere cogatur.*

6 *Priuilegia propria singulorum quæ dicantur, & quæ communia.*

1 SECVNDO † quæritur, an uirtute huius submissionis possit clericus conueniri in foro seculari, saltim ut detur executio realis contra ipsius clerici bona temporalia? Habetur similis quęstio inter Tho
2 losanas. 126. ubi deciditur negatiue, † quia clericus in laicum Iudicem, etiam de consensu Episcopi sui, consentire non poteſt. d.c. si diligenti, &. c. significasti. de foro comp. Et hoc adeo est uerum, quòd etiā non ualet quanticunque temporis contraria consuetudo, ut subiungit in addit. dictæ q. 126. Stephanus Aufre. & habetur late in decis. Rotæ 840. utrum ua
3 leat consuetudo in antiquis. † quod est fortius, si laicus hoc uel alio quocunq; arcto modo obligatus decedat superstite sibi hærede clerico, agendum erit ꝓ executione coram Iudice ipsius clerici, qui etiam in reali gaudere debet priuilegio, & conueniri in foro ecclesiastico, iuxta not. in auten. ut omnes obed. Iud. prouinc. §. hoc considerandum, ut per Archid. de cleric. coniug. ca. i. lib. vj. & hoc eo maxime, quia (iuxta superius dicta) ubi contra hæredem facienda est executio, oportet, quòd præmittatur citatio, & aliqua causæ cognitio, quam in clericum iudex secularis non potest pręmittere. Ita tenet Rota deci. 552. Obligatus est laicus Auenione, in antiquis, refert & sequitur Canarius in tract. de execut. instru
4 mentorum. q. 57. † Hæc autem, & ea quæ dicta sunt supra in prima q. præcedentis particulę, intelligenda sunt, quatenus non esset cœptum contra defunctum procedi, tunc. n. etiam clerico existente hærede laici procedi posset per Iudicem laicum ad ulteriora. Quamobrem notanda est dispositio. l. hæres absens, & l. is qui Romę. ff. de Iudic. & quę ibi not.

Doct. & præcipue Paul. Castren. cuius in summa
5 hæc est sententia. † Aut conuenitur hæres ex perso na defuncti, id est pro eo, pro quo defunctus poterat côueniri, aut ex persona sua, uidelicet pro legatis & fideicommmissis, pro quibus defunctus non poterat conueniri, licet ab ipso defuncto processerint: hoc secundo casu non attenditur domicilium defuncti, & sic hæres non conuenitur in loco, in quo defunctus sortiebatur forum, nisi ibi esset maior pars hæreditatis. In casu aũt præcedenti est distinguendum, esset ne incœptus contra defunctum processus, an non. Nam si processus erat côtra illum incœptus, hæres tenetur ibidem prosequi: licet sit alterius fori, nec excusatur ullo priuilegio proprio uel communi: & etiam si ipse hæres ibi non reperiatur, quod locum habet, etiam in clerico hærede laici cô uenti coram Iudice laico. Si uero processus non erat inchoatus, & hæres non sit eiusdem fori, nec ibi inueniatur, tunc de iure communi non potest ibi contra ipsum hęredem procedi, inuentus autem in loco hæres tenetur ibi respondere, nec excusari potest ratione proprii priuilegij. Hæc de iure communi. Sed uigore huius obligationis iuxta superius dicta semper procedi potest, prętерquam per Iudicem laicum contra clericum hæredem laici, contra quem
6 processus non erat inchoatus: † priuilegia autem propria singulorum dicuntur, quæ non sunt clausa in corpore iuris: communia uero, quæ sunt in corpore iuris clausa, ut: quòd legati petere posśint se remitti domum l. ij. §. legatis. eo. ti. de iudic. & quod habent uiduæ & pupilli. C. quando Imp. int. uid. & pup. c. ex parte. de foro compe. & quod habent clerici, ut non conueniantur coram Iudice seculari.

QVAE-

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *An se submittens omni foro, & loco, possit in omnibus omnino locis conueniri, etiam magis distantibus, quàm expreßa sint.*

2 *Vbi nominata sunt certia loca, clausula subsequens generalis, non intelligitur de distantioribus quam sint expressa.*

3 *Distinctio Decii ad præcedentia.*

1 TERTIO quæritur,† An uigore talis submissionis procedi posit in quibuscunque locis, prout generalis est ipsa submissio, etiam si sint loca distantiora expresis? Communis est opi. Doct. in d. l. si conuenerit. de iurisdic.om iudi.& in c. j. de iudic. quòd si debitor promisit soluere ubicunque fuerit inuentus, non expresso nomine alicuius loci, tunc
2 ubique locorum posit conueniri. † Sed discrepant in eo, ubi aliqua loca essent nominatim expressa, deinde addita clausula generalis, ueluti si promissum esset soluere Florentiæ, Bononiæ, & alibi ubicunque creditori placeret: in quo communior mihi uidetur esse opinio, quòd non intelligatur de locis, quæ a loco ubi facta est promissio, distent plusquàm loca expressa, ut post alios affirmat Ias. in d. l. si conuenerit, col. fin. uers. secundo intellige, & Fe-
3 lin. in d. capit. 1. col. 4. uers. secundo declara.† quanuis Deci. in eod. c. 1. col. 17. uers. 2. prædicta distinxerit dicendo, quòd si locus in quo creditor uult procedere, sit insolitus, ita quòd de eo partes uerisimiliter non cogitauerint, tunc ibi agi nõ posit, etiam si nullo expresso certo loco, simpliciter promissum esset soluere ubiq; locorum. Sed si locus non sit insolitus, quanuis locus, ubi creditor uelit procede-

re remotior sit aliis expresſis, ex intentione partiū uidetur quòd poſsit ibi conueniri. Vnde infert, qui Piſis contrahendo promiſit ſoluere Florentiæ, Senis, & ubique locorum, poterit etiam Romæ, & Venetijs conueniri. Ad euitandam tamen hanc difficultatem, cautius erit, ſi in obligatione ponatur de locis etiam diſtantioribus.

In hac parte uidentur eſſe ſuperfluo inculcata nō nulla uocabula, quæ magis conueniebant antiquis temporibus, antequam huius formulæ executio ſoli Auditori Cameræ eſſet demandata, quàm in præſenti, ueluti ſunt illa, Eiuſque Camerarij, Vicecamerarij, Viceauditoris, Regentis, & Commiſsarij: quæ propterea in noua formula non putaui eſſe ponenda.

QVARTO ſi quæratur, an hęc ſubmiſsio obliget hæredes: ut ipſi quoque non poſsint declinare forum? Solutio apparet ex dictis ſuperius in prima q. primæ particulæ huius ſecundę partis principalis, & in ſecunda q. huius particulæ.

Quæſt. ad Tertiam particulam obligationis Cameralis.

QVAESTIO PRIMA.

1 *Quid ſignificent illa uerba in formula: Et earundem curiarum quamlibet in ſolidum tam coniunctim, quàm diuiſim.*

IVXTA tertiam particulam, in qua continetur facultas data per obligatum procedēdi contra ſe, & ſuos in omnibus Curijs, quarum iuriſdictioni ſe ſubmiſit, ita ut poſsit cogi, moneri, excommunica-
1 ri &c. Quæritur primo, † Quid ſignificent illa uerba: & earundem Curiarum quamlibet in ſolidum,

tam coniunctim, quàm diuiſim. Reſponſio habetur ex cautela Bartholomei Veronen. 70. ſæpiſsime in inſtrumentis in prin. ſcilicet, quòd ea uerba ponantur ad effectum, ne propter copulam, quæ ponitur inter loca, intelligatur eſſe facta diuiſio, iuxta .l.2.§.ſi quis ita.ff.eo, quod cer.loco. ex qua cautela comprobantur etiam aliæ clauſulæ, quas præcedenti particulæ putaui eſſe addendas, pro ut apparebit ex nouella forma inferius deſcribenda,

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *An una uia intentata ad executionem obligationis Cameralis, dimitti poßit, & alia ſumi,*

2 *coram eodem, uel diuerſis iudicibus plures executiuæ uiæ ſimul competentes, ſimul, & ſucceßiuè intentari poſſunt.*

3 *Effectus duarum clauſularum in hac tertia parte poſitarum.*

4 *An poſt iudicium ordinarium intentatum, poßit extraordinarium intendi.*

5 *Diſtinctio Romani ad præcedentem proximam quæſtionē.*

6 *Vix fieri poteſt, ut ſine conſenſu actoris appareat cæptum fuiſſe iudicium ordinarium.*

7 *Debitore exiſtente contumace in iudicio ordinario cæpto, creditor poteſt aliam rationem iudicii inire, uel iudicem alium adire.*

1 SECVNDO quæritur, † An una ex hic poſitis uijs intentata, illa dimiſſa, poſsit alià uia procedi? Et ſi forte ſit cœptum procedi uià ordinaria, an peti poſsit, ut procedatur executiue? Conſiderandum eſt, ſi contingat hāc mutationem fieri coram uno & eodem Iudice, an coram diuerſis? Et ſi mutetur de una uia executiua in alteram executiuam? An uero de

2 de ordinaria in executiuam? † Nam coram eodem Iudice plures uias executiuas simul. competentes simul uel succesiue intentari posse, etiam si iam uno modo facta sit executio, habetur pro indubitato, per doctrinam Bart. in l. consentaneum. in pen. q. C. quo mo. & quando iud. & ita est in usu. Idem quoque dicedum est, si contingat diuersas huiusmodi uias executiuas intentari coram diuersis iudicibus, tum de iure communi, per ea, quæ allegat Ias. in l. nulli prorsus. col. fin. uersic. sexto & ultimo. C. de iudic. tum præcipue uigore pacti in hac particula positi per illa
3 uerba: † Ita tamen quod executio unius Curiæ, executionem alterius Curiæ non impediat, neç retardet, iure dicente, quòd ubi iudicium cęptum est, ibi finem accipere debet, & qualibet alia iuris & facti exceptione in contrarium faciente non obstantibus, & per alia uerba superiora, ibi, uno & eodem tempore, uel diuersis temporibus, & per diuersorum temporum interualla, usque ad integram solutionem &c. propter quas clausulas Card. Parisius conf. 103. uersic. secundo, uoluit, quòd non obstante l. 2. C. de pignori. creditor uigore huius obligationis arbitrio suo possit eligere uiam, quam uelit, & agere tam ad bona specialiter obligata, quàm ad bona hypothecata generaliter, ita ut una electa, non præiudicetur alteri. Quod tamē dictum, quia apud me non est usquequaque probabile, cum suprascripta uerba (meo quidem sensu) id non uideantur significare: idcirco in noua forma putaui addēda esse uerba, per quæ
4 difficultas huiusmodi tollatur † Maior autem difficultas remanet in eo, an post intentatum iudicium ordinarium, liceat aggredi uiam executiuam, in qua non opitulantur uerba suprascripta, quæ non loquūtur nisi de executione unius Curiæ, non impedienda per executionem alterius Curiæ &c. sicque inspiciēda est sola iuris dispositio: secundum quam uidetur, quòd actor, qui elegit prius ordinarie procedere, re-

q noua for nō fuit vn ... ... cepta ...
†

nuntiauerit uiæ executiuæ, tãquam electione unius ex contrarijs facta.c.ut duas.de elect.lib.6. cap.1.de postul.prælat. eo. lib. accedente etiam dispositione autent. qui semel. C. quo. & quando iud. per quam uidetur pars compelli posse in ea actione, quam intentauit, usque ad finem litis persistere. Idem quoque uidetur, si forsan reo prouocante actor non contradixerit, sed consenserit processui ordinario, iuxta not. in glo. antepenul. supra uerb. partibus in clem. sæpe de uerb.sig. Attamen Ludouicus Ro. in consil.
5 133. in præsupposito casu, distinguit, † quòd si Iudex sine consensu partis expresso incœpit procedere ordinariè, poterit pars contradicens facere, quòd mutetur modus procedendi, & procedatur extraordinariè. Secus, ubi appareret de partium expresso consensu fuisse processum ordinarie inchoatum & ad d. auten. qui semel, respondet quòd intelligenda est de actione prosequenda, sed quòd nihilominus recedi posisit a modo agendi, dummodo in lite persistatur. Et cum Ludouico facit Bald. in l. neque natales. prope fin. ubi, quòd etiam si merus executor citauerit partem, non tenetur expectare terminum citationis: quia licet assumpserit partes Iudicis in citando, potest recedere ab ea uia, & assumere partes executoris. Quæ Ludouici distinctio, quia non potest suffragari, nisi in terminis primi membri suæ distinctionis, & illud etiam non caret difficultate saltim in facto,
6 † cum uideatur admodũ difficile, quòd dici posisit uigore Instrumenti intentatum iudicium ordinarium, & quòd non appareat id factum esse de consensu ipsius actoris, idcirco in nouella forma putaui addenda esse uerba, quæ hanc etiam difficultatem tollant.
7 † Nolo tamẽ omittere, quòd etiam de iure communi, posito quòd creditor uigore instrumẽti hac obligatione roborati, intentauisset ex ſe uiam ordinarij iudicij, citato debitore: sed debitor fuisset in eo iudicio contumax, ipso creditore po
stea

ftea iudicium mutando,executiuam uiam intentante, non poffet debitor allegare pendentiam litis ordinariæ.Ita Abb. difpofitionem.l. ubi cœptum.ff.de iudic.in c.ex tenore. de refcrip. & fequitur Feli. ibi in.9.col.uerf.lex ubi cœptum, & Corfetus in repet. uer. Iudicium,& idem Feli.in c.cum M.col.13.uerf. extra glof.de conftitutioni. qui ex autoritate Abbatis in.c.delicti.col.pen.de foro comp.dicit,quòd data negligentia Iudicis,uel contumacia rei, actor poteft impune adire alium judicem,non obftante difpofitione dictæ.l.ubi cœptum.Et hinc fumi fortaffe poteft ratio, quamobrem in tex.in d.Clem.fæpe. pofitum fuit uocabulum,partibus,numero plurali.

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *Quomodo uerba,per quæ debitor non recufat poffe moneri, aggrauari &c. fint intelligenda.*

2 *An per tale pactum pofsit prorogari iurifdictio alieni iudicis.*

3 *Extra Rom. curiam uia excommunicationis & cenfurarum procedi non poteft nifi per proprium Epifcopum obligati, aut per alium de ipfius Epifcopi confenfu.*

4 *Pactum non ualet quòd quis fine monitione præcedente excommunicari pofsit.*

5 *Quæ ratio illius ufus fit, ut in curia abfentes non moniti excommunicentur.*

6 *Non poteft pactum effe immediata caufa excommunicationis.*

7 *Cur obligatione facta cum fufceptione cenfurarum, fine monitione quis in curia excommunicari foleat.*

8 *Vfus fufcipiendi ab initio cenfuras unde acceptus fuerit.*

9 *Quid fibi optimè cauere uolenti in obligationibus fit feruandum.*

10 *Qui femel cõfenfit,in alterius præiudiciũ difsentire nõ põt.*

11 *Pro futuris culpis non debet fieri excommunicatio.*
12 *Susceptio censurarum ab initio, non ualet facta coram notario solo.*
13 *Excommunicatio à non competenti iudice lata non ualet.*

1 TERTIO quæritur, † quomodo intelligenda sint uerba, per quę debito paciscitur, & uult posse moneri, & excōmunicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachiū seculare deponi. Pro quorū intelligentia, suppositis pro notis iis, quæ habentur in c. P. & G. de officio delegati. & in c. sacro. de sent. excom. & in c. cordis oculus. 1. q. 7. & in eisdem locis not. gl. & Doct. Ex illis in summam facio hanc conclusionem:
2 † Quòd si quis dubitet, an per tale pactum prorogari posit iurisdictio alieni iudicis, ut talis iudex hęc facere posit, & de clerico res est clara, quòd non potest id facere sine consensu sui Episcopi. Similiter potest & laicus cum consensu sui Episcopi. Sed an idem facere laicus posit sine tali consensu? quamuis Ant. Butr. uoluerit facere certam distinctionem: tamen
3 communis Doct. sententia est, quòd non posit. † Vnde sequitur, quòd uigore huius obligationis, uia excommunicationis, & censurarum non poterit extra Ro. Curiam procedi, nisi per proprium obligati (siue clerici, siue laici) Episcopum, aut eius Vicarium, aut alienum, in quem de consensu proprij Episcopi facta sit prorogatio, & in ipsa Curia per Auditorem Camerę, cui hoc genus causarum est (iuxta superius
4 dicta) præcipue delegatum. † Si autem dubitetur, an ualeat pactum, quòd a iudice competenti posit obligatus excōmunicari non præcedente monitione seu citatione & contumacia? & in hoc quoque dubio cōmunis est omnium sententia, quòd pactum non ualet: & ideo prudenter positum fuit in hac formula, uerbum moneri, ante uerbum excommunicari.
5 † Quæ cum ita se habeant, operæ precium est uidere, qua ratione constet usus Ro. curiæ, secundum quem

quem ita obligati, si absint ab ipsa Curia, excommunicantur, aliter non moniti, nec citati. Vt reddatur unicuique suus honor, hoc bene declarat glo. pragmaticæ sanctionis, titul. de pignorantibus cultum diuinum, uersic. abolentes. ubi in summa ex dictis Docto. in d. cap. P. & G. colligit esse uerum,
6 † quod nemo potest obligare se ad pœnam excommunicationis per uiam pacti: ita quòd pactum sit causa immediata excommunicationis. Sed bene potest se obligare faciendo, non quòd pactum sit causa immediata excommunicationis, sed contumacia uera, uel præsumpta, & subsequitur (exemplificando ad unguem, sicut hic in Curia utimur) uidelicet, quia debitor confitetur debitum coram Iudice: & Iudex ex tunc condemnat eum ad soluendum creditori, & consentiente debitore fert excommunicationem sub conditione, nisi satisfaciat in termino: tunc enim elapso termino erit excommunicatus sine alia monitione, & hoc casu non ipsum pactum, sed ipsa cōtumacia uera uel præsumpta in nō soluendo tempore debito, est causa excommunicationis, illaque comminatio, nisi infra terminum soluat,
7 habet uim monitionis. † Sed quo pacto defendemus alteram practicam, quæ est in usu, ubi obligatio facta est ab initio cum susceptione censurarum, cuiusmodi etiam erant in effectu superius positæ ex antiquis Cameræ libris, & ex Speculatore descriptæ formæ? tunc enim si de obligatione rogatus sit aliquis ex notarijs Curiæ dicti Auditoris, nisi fiat ex urbanitate, de communi usu non est necessaria citatio: & si instrumentum aliunde deferatur, non citatur debitor, ut constituatur in contumacia, neque ad uidendum se excommunicari, sed citatur solummodo pro recognitione instrumenti, & extractione censurarum. Videtur primo aspectu dura practica, sed intentius considerata inuenitur habere eandem rationem cum præcedenti: nec differunt in alio, nisi

quòd in præcedenti fertur excommunicatio præcedente confeſsione, & ſub illa conditione, poſtquam uenit dies faciendæ ſolutionis, aut alterius implementi: in hac uero ſimul omnia fiunt tempore contractæ obligationis. tunc enim facta per debitorem confeſsione, Iudex eo conſentiente extunc profert in eum ſententiam excommunicationis, & alias cenſuras, niſi tempore conuento ſatisfecerit. Itaque hæc eſt per omnia ſimilis antecedenti, excepto quòd hic ſententia ſub illa conditione profertur ab initio, ibi poſt lapſum diem præſtitutum faciendæ ſolutioni. Sed hæc differentia non eſt ſubſtantialis in propoſito.

8 † Et tam ſuperior, quàm hæc practica ſuſcipiendi ab initio cenſuras, accepta fuit ex cautela, quam ex uerbis Innocentij ſumptam docuit Oſtien. in dicto.ca. P. & G. in ſecunda columna, ubi inquit: Ex præ-
9 miſsis colligi poteſt, † quòd ſi quis in hac materia caute ſibi uult prouidere, debet ſibi cauere, ut non ſolum fiat iuriſdictionis prorogatio, ſed ſtatim per Iudicem, conſentiente & inſtanter petente debitore feratur in eum excommunicationis ſentētia, niſi infra terminum plene ſatisfecerit, tunc enim nulla alia monitio neceſſaria eſt, quia dies pro homine interpellat, infra de locato. capit. 1. in fine, nec ua-
10 lebit appellatio, ſi appellet interim: † quia ex quo in hoc ſemel conſenſit, in alterius præiudicium diſſentire non poteſt: argument. infra de proba. per tuas. §. fina. ad finem. cum ſuis concordan. & de re iudica. cum cauſa, quæ inter uos. §. 1. uerſicu. & eidem iudic. non enim grauatur, niſi a ſe ipſo: Vnde nec poteſt de iudice conqueri, argu. infra de appell. cum ſpirituali. §. porrò ſecus ſi expreſſe non conſenſiſſet, ſed contra inuitum eſſet lata ſententia, & ſic loquitur, & tollitur contrarium, infra de appell. Præterea, hæc ſunt uerba Hoſtien. cum quo tranſeunt omnes in d. cap. P. & G. ubi etiam Anton. de Butr. column. 4. uerſicul. Ex præmiſsis concludit.

Hoſtien.

Hoſtien. affirmat, quod in practica ſic ſeruatur ſecundum Ioan. Andr. & re uera id dicit Ioan. Andr. qui ibidem in 2. colum. refert ſuprascripta uerba Hoſtien. Et licet Abb. in fi. 3. colum. ſubiungat, quòd de præmiſsis poſſet hodie dubitari per cap. Romana
11 de ſent. excommu. lib. 6. ubi dicitur, † quòd pro futuris culpis non debet fieri excommunicatio, etiam ſub conditione, niſi cauſa præceſſerit: tamen addit poſſe dici cauſa præceſsiſſe, ex quo debitor ſponte in ſe ſuſcepit ſententiam, quod dicit eſſe notandum.
12 † Illud nolo hic prætermittere, in quo uidi multos etiam doctos uiros errare, quòd (ſicuti ex prædictis colligitur) huiuſmodi ab initio facta cenſurarum ſuſceptio non ualet facta coram ſolo notario, ſed facienda eſt coram ipſo competenti Iudice (qualem diximus eſſe extra Curiam proprium Epiſcopum, & in Curia Auditorem Cameræ, & alios Iudices ordinarios, in negocijs, quorum contractus per eorum notarios recipi poſſunt) qui iudex quiſquis ex prædictis fuerit, etiam ex tunc proferat, fulminetque actu excommunicationem, & cenſuras prædi-
13 ctas: † cum niſi a competenti Iudice prolata excommunicatio non ualeat, ſecundum ea, quæ ponunt Docto. in locis ſuperius relatis. Non ignoro, quòd nonnulli ad euitandum hoc abſurdum, utuntur talibus cautelis, uidelicet quòd ſi de obligatione, & cenſurarum ſuſceptione rogatus ſit ipſe actuarius, antequam extrahat & conſignet parti inſtrumentum cenſurarum, idem notarius curet habere, uel in calce ipſius obligationis, uel in manuali actorum, Iudicis manu ſcripta uerba huiuſmodi. Niſi infra tempus debitum dentur literæ de conſenſu. Sed ſi cenſuræ ſuſceptæ ſint coram alio notario, producto prius inſtrumento, & citata parte aduerſa ad dicendum contra illud, uidendumque iurare teſtes ſuper illius recognitione, ac fulminari cenſuras, ſeu mandari illas relaxari, in ter-

mino citationis Iudex recognito instrumento in calce illius scribit ea uerba Censuræ, nisi infra tempus conuentum, dentur literæ de consensu. Quæ tamen cautelæ neutro in casu uidentur supplere defectum sententię excommunicationis, nisi accederet nouus partis consensus, cum antecedens censuratum susceptio coram solo notario facta, re propterea ab initio nulla, non possit per subsequentem Iudicis approbationem ualidari: de electio. capit. auditis. & capit. dudum. Et faciunt ea, quæ ponit Bart. Brixien. in quæstionibus uenerialibus. 41. & 43. & Ioan. And. in capit. ratum. & in cap. non firmatur. de reg. iur. in mercurialibus, in quæstionibus, quas ibi proponit.

QVAESTIONIS QVARTAE

SVMMARIVM.

1 *Declaratio uerborum, per quæ debitor uult posse cogi, compelli &c.*

2 *Propria creditoris autoritate ut possit quis compelli, aut capi, non potest pacto conueniri.*

3 *Partes facere non possunt earum pacto, ut ordo iudicialis non seruetur.*

4 *Quatenus partes conuenire possint, ut Iudex procedat sine ordine iudiciario.*

5 *Valet pactum inter partes, ut Iudex ab executione incipiat.*

1 QVARTO † quæritur consequenter de intellectu illorum uerborum, per quæ debitor consentit, & uult se, & suos prædictos posse cogi, compelli, constringi, arrestari, capi, incarcerari, & detineri.

Hæc

Hæc quoque uidetur biceps esse quæstio, uidelicet, si uigore huius pacti, personæ captura, & alia prædicta fieri possint sine ministerio Iudicis propria cre-
2 ditoris autoritate? Et solutio est expedita, † quòd fieri non possint, & quod pactū, si diceretur ea fieri posse propria creditoris autoritate, non ualeret. Ita Ange. in auten. ut non fiant pignor. in fin. idem Ang. in l. si unus. §. pacta. ff. de pactis. Dyn. Bar. Imol. Ang. & Lud. & Alex. in. l. alia. §. eleganter. ff. sol. matr. Imol. in ca. cum contingat. de iureiur. Felin. in cap. ex rescripto. col. 5. uer. similiter non ualet. & in. 4. col. uer si. ista faciunt. Quod procedit, etiam si pactum sit iuramento firmatum, ut Alex. in d. §. eleganter Bal. in auten. sacramenta puberum. Crotus in rep. l. nemo potest. nu. 9. de leg. j. ubi ponit aliquas limitationes. Imò nec desunt, qui dicant etiam iudicis autoritate
3 talia fieri non posse, † quia partes non possunt earū pacto facere, quòd non obseruetur ordo iudicialis. glo. in cle. sępe. uer. & necessario. de uerb. sig. & ca. fi. de re iudic. in 6. & in cap. de causis. de offic. deleg. Bar. in autent. offeratur. C. de libel. obla. Io. And. & Abb. in cap. eo. tit. de obla. Ad arrestum autem, capturam, & carcerationem personæ, & similia, deueniri non potest, nisi præcedat libellus, & litis contestatio, cum ab executione non sit inchoandum. l. consentaneum. & ibi Bar. C. quomodo & quando iudex & in l. cum ex eo. ff. ad leg. Iul. pecul. quanquàm etiam Ang. & Aret. quos citat Crotus, ubi supra, teneant contrarium, ea potissimum ratione, quia illud potest fieri per legem, ergo & per pactum. Quod an sit uerum, non uidetur esse hic disputandi locus: satisfit enim nostræ quæstioni, per not. doctrinam Abbatis in d. cap. de causis. de offic. deleg. colum. 2. uersic. in gloss. in uerbo, partium. quem posteriores communiter sunt sequuti, & comprobatur diuturno
4 usu: † dicit enim quòd partes possunt cōuenire, ut Iudex procedat sine omni ordine iudiciario. Sed tunc

illius

illius Iudicis uerbum nō habebit uim sententiæ, sed cuiusdam pacti. Nam sicut post factum partes possunt approbare sententiam nullā, & habebit uim pacti, ut legitur & not. in l. 2. C. commu. utri. iu. & not. in c. significasti. de foro compet. ita a principio possunt conuenire, ut Iudex procedat sine ordine iudiciario. Sed si uellent partes. quòd uerbum iudicis haberet uim sententiæ, non possent remittere ordinem substantialem a iure inductum, ut de lit. contesta. ca unico. properandum. C. de iudic. & Cle. sæpe. de uer. sig. & quod ibi not. in fine, hæc sunt uerba Abbatis.

5 † Ex quib. & alijs superius citatis, colligendo in summam propositæ quæstionis solutionem, dicere possumus, prudenter compositam fuisse hanc nostram formulam, ualereque dictum pactum, & posse illius uigore, cum ministerio tamen Iudicis, inchoari ab huiusmodi executione.

QVAESTIONIS QVINTAE

SVMMARIVM.

1 *cur in formula obligationis cameræ non insit pactum super executione bonorum temporalium ipsius obligati.*

2 *Pactorum bona obligati afficientium adscriptio.*

3 *A quibus eiusmodi pacta autor sumpserit; & à quibus distinguantur.*

1 QVINTO, † cum ex clausulis superius interpretatis uiderimus per pacta prædicta bene prouisum esse pro habenda ab ipso initio executione, tam in animam & famam uia excommunicationis & censurarum, illarumque infamis publicationis, quàm in personam uia arrestationis,
2 detentionis, carcerationis, &c. † Quam ob rem omiserunt

omiserunt prudentes adponere pactum, per quod haberi possec similis executio etiam super temporalibus, quæ fortunę bona appellantur, ad quæ (ut nunc se habet forma) non datur executio, nisi in subsidium, & postremo loco, dum non proficientibus censuris, & illarum infami publicatione, ad brachij secularis inuocationem deuenitur? causa (nisi me fallit opinio) colligi potest ex antedictis. Nam si forma inuenta fuit pro debitis cameralibus, potissimum ex annatis beneficiorum in longinquis regionibus, & subextraneis regnis, & iurisdictionibus consistentium, consequenter non erat facile habere executionem in temporalibus obligatorum bonis, neque contra successores illorum: & propterea prudentes, qui formulam composuerunt, neglexerunt ea pacta, & clausulas, quæ nihil, aut raro poterant proficere.
3 † Nunc autem, quando eadem forma etiam in priuatorum contractibus passim usurpatur, haud inutile fore existimaui, si adderentur pacta, quæ afficiant bona non solum uiuo debitore, & eo mortuo contra eius uniuersales hæredes, sed etiam contra quoscunque particulares successores, ueluti quòd liceat creditori ingredi possessionem bonorum obligatorum propria autoritate, quæ debitor ex nunc constituit se eius nomine possidere, & concedat etiam in solutum, promittendo non facere de illis alium contractum huic obligationi præiudicialem, &c. prout latius apparebit in noua forma inferius descripta: quæ singula pacta habent paratam executionem contra quoscunque etiam tertios possessores à debitore ipso causam habentes, & ea sumpsi ex iis, quæ ponunt Bartol. & Docto. ac potissimum Salic. in l. creditores. C. de pign. ubi qui uolet, uidere poterit. Quorum etiam dicta si quis sub compendio collecta uidere uoluerit, legat Necusautium in tractatu de pign. in quarta parte principali, numero. 8. cum pluribus

bus sequentibus ubi eleganter & breuiter omnia reducit ad quindecim conclusiones: ex quibus congruenter relatis iustificantur singulæ partes additionis nostræ prædictæ. Et de modo, secundum quem procedēdum sit ad talium pactorum executionem, dicemus loco suo in tertia parte huius tractatus.

QVAESTIONIS SEXTAE

SVMMARIVM.

1 *Quomodo pactum de capienda, & detinenda persona iure ualeat.*

2 *Quot, & quibus rationibus, pactum de carcerando, alienum sit à iure.*

1 SEXTO, † quæritur de pacto adposito, quòd persona posſit carcerari & detineri, an iure ualeat? Federicus Senen. in cons.60. Quod pactum &c. tenet ualere, & ita ubique seruari dixit Pau. Castren. in l. Titio centum. §. Titio centum. ff. de cond. & demonstra. intelligendo tamen, quòd captura & carceratio fiat ministerio Iudicis, non propria creditoris autoritate: tractatur eadem quæstio per Alex. in l. alia. §. eleganter. ff. soluto matrimo. & per omnes in l. ne-
2 mo potest. de lega. i. † Est autem hoc pactum à iuris dispositione alienum, non solum propterea quia cō uenitur, ut peruerso ordine iudicij ab executione incipiatur: sed etiam, quia ipsius executionis debitus ordo peruertitur: non enim semper carcerari potest, qui non soluit, sed prius requiritur mobilium, immobiliumq; bonorum excusſio, iuxta not. per gl. l. iij. §. tutores. ff. de susp. tut. & Bar. in l. i. ff. de cessi. bon. & Alex. in d. §. eleganter. col. iij. uers. ex prædictis.

QVAE-

QVAESTIONIS SEPTIMAE

SVMMARIVM.

1 *An pactum in obligatione camerali positum, quòd clericus incurrat pœnam priuationis beneficiorum, ualeat.*

2 *Et quatenus ualeat.*

3 *Mentio duarum clausularum, quæ in noua formula obligationis ab autore excogitata, additæ non sunt, & quare.*

1 SEPTIMO quæritur, † An ad magis conuincendum clericos, qui innata perfidia omnibus pactis & data fide spretis, creditores supplãtare satagunt, ualeret, si adderetur pactum, quòd etiam incurre-
2 rent pœnam priuationis beneficiorum? † Hæc quæstio ponitur per glo. & Doct. in c. P. & G. de offic. deleg. & concludunt ualere pactum, sed declarandum est id dictum procedere ita demum, si accedat autoritas ordinarij, uel alterius superioris, habentis iurisdictionem admittendi resignationem, ut dicit ibi Fe
3 lin. colum. 2. uersic. in glos. ubi &c. † & propterea in noua forma addi potuissent duæ clausulæ. Vna, in hac tertia particula, per quam debitor pacisceretur uelle incurrere priuationem: altera, in quinta particula, ut inter alia daretur procuratoribus hæc facultas, ut possent etiam post incursum priuationis ipsa beneficia in manibus ordinarij, uel Papę, aut alterius ad id potestatem habentis resignare. Sed eas non posui, propterea quòd uisa fuerit res esse indecora, & mali exempli, si hoc modo beneficia fierent quasi uenalia.

Quæst. ad quartam particulam, uel clausulam obligationis cameralis.

QVAESTIONIS PRIMAE

SVMMARIVM.

1 *Quæ exceptiones opponi possint contra obligationem cameralem.*

2 *Contra instrumentum executionem paratam habens, tres tantùm exceptiones opponi possunt, falsitatis, quietationis, & solutionis.*

3 *Oportet tamen ut coram iudice competenti productum sit. Item, quòd actoris persona legitimè possit consistere in iudicio.*

4 *Exceptio excomunicationis nunquàm censetur exclusa.*

5 *Excommunicatus, etiam reo uolente, ad iudicium admittendus non est.*

6 *Nullitas instrumenti obligationis cameralis semper opponi potest.*

7 *Exceptio, quòd actor ex sui parte promissa non præstitit, opponi potest contra obligationem cameralem.*

8 *Exceptiones ex ipso instrumento obligationis cameralis apparentes, quæque illi insunt, opponi possunt.*

9 *Non oppugnat instrumentum, qui nititur instrumento.*

10 *Quæ insunt ex rei natura, & tacitè colliguntur, opponi possunt contra obligationem cameralem.*

11 *Non est necesse exceptionem illam proponere, quæ ex rei natura oritur.*

12 *Defectus causæ, quamobrem obligatio cameralis inita est, opponi potest.*

13 *Cur instrumentum guarentigiæ sine causa factum ualeat.*

14 *Opposita exceptio contra obligationem cameralem, quòd sine causa contracta sit, quatenus admittenda.*

15 *Quando exceptio opposita non admittatur, nec opponens eam probaturus audiatur.*

16 *Quando*

16 *Quando admißa exceptio ulteriorem processum impediat.*
17 *Quando admissa exceptio processum non retardet.*
18 *Prudens, & rationabilis curiæ Romanæ stylus.*
19 *Termini qui obseruentur in exequenda obligatione camerali.*
20 *Terminus trium dierum censetur sufficiens ad probandum ea, quæ incontinenti probanda sunt.*

1 PRIMO quæritur, † An sit absolutè uerum, id quod uulgo dicitur, contra huiusmodi obligationem non posse opponi alias exceptiones, præterquā falsitatis, quietationis, & solutionis? & si non sit absolute uerum, quænam sint illa alia, quæ opponi possunt? Puto ueram esse conclusionem, quòd contra petentem executionem huius obligationis non posit opponi alia exceptio, quàm falsitatis, quietationis, & solutionis. Quam tamen conclusionem ita intelligendam esse duco, ut executio non petatur, nisi coram iudice competenti, & data habilitate personę ipsius actoris, adimpletisque pro eius parte promissis, & alias obligatione existente ualida, & ab initio liquida, & pura, aut postea liquidata, & purificata, eiusque causa, propter quam contracta extitit, perdurante. Hanc autem expositionem his rationibus ductus feci, quia, & si uera & in ore omnium
2 sit ipsa conclusio, † quòd contra instrumentum habens executionem paratam non posint opponi nisi dictæ tres exceptiones, uidelicet falsitatis, pacti de non petendo, seu quietationis, & solutionis, ut dixit Bar. in l. i. § & parui refert. ff. qđ ui aut clā. & specialiter de hac obligatione loquens, ait Guido. Casl. tit. de mutuis petit. decis. unica. tamē intelligendum est
3 ante omnia, † quod instrumentum sit coram competenti Iudice productum, iuxta glo. ultimā Clem. i. de sequestr. poss. & tenet Alex. post alios, quos citat in d. §. & parui. in apostil. magna, circa princip. Intelligendum est præterea, quòd actor habeat legi

E timam

timam personam standi in iudicio, alioqui semper opponi possunt exceptiones facientes ad eum repellendum, ueluti, ut dicit Bar. in d. §. & parui. si sit minor, bannitus, excommunicatus, aut aliud tale, quod non repellat instrumentum, sed personam actoris, & ponit Canarius quest. 15. & de exceptione excommunicationis, habetur in cap. sicut. 2. quæst. j. & ibi Gem-
4 min. † est enim exceptio, quæ nunquàm censetur exclusa, quin opponi possit etiam coram mero executore, arg. glosæ in d. Clem. j. de seq. possess. & fruct. Butr. in cap. licet de elect. Bald. in l. si quis filio. §. si
5 quis. ff. de in iust. rupt. & irrit. testa. adeo† quòd etiam reo uolente non debet iudex admittere excommunicatum. c. exceptionem. de excep. ubi Doct. & potest opponi etiam coram Iudice laico. glos. in l. j. C. de iur. & fac. ignor. quam ad hoc citat Bal. in c. cum contingit, de dolo. & contu. & in cap. intelleximus, de iudic. & facit tex. c. fi. de except. lib. 6. & in c. postulasti. de homic. tradit. Ias. in l. j. nume. 9. C. de iuris & facti ignorantia. & in l. placet. in fin. in lectura Paduana. C.
6 de sacrosanctis ecclesijs. † Opponitur etiam nullitas instrumenti, per ea, quæ dicta sunt in. 3. quæst. primæ
7 partis. † Opponitur etiam quòd ipse actor non seruauit pro sui parte promissa: Non enim tenetur quis ad obseruantiam contractus, quando per alteram partem sibi non obseruatur: licetque eo casu fidem fallere, etiam si interuenerit iuramētū, lege, Iulianus. §. offerri. ff. de acti. empti. l. cum proponas. la secunda. C. de pactis. & quæ ibi cumulat Ias. in 3. & 4. not. sique opponi potest de pretio per actorē nō soluto uel re non tradita. Corneus latè cōs. 297. per totū, & 291. col. fina. libro tertio. Canarius quæst. 27. Decis. cons.
8 119. in principio. † Item opponi possunt omnia illa, quæ patent ex ipso Instrumento, cum illi insint, & ex illius inspectione colligantur, per ea, quæ in simili dicta sunt superius, de nullitatibus in tertia quæstio. j. partis. Et ponit eleganter Canarius, quæst. 26.

qui

qui omnino super hoc uidēdus est, quoniā dōcte lo-
9 quitur. Ratio potissima est, † quia non potest dici impugnare instrumentū, qui nititur instrumēto. Ponit etiam Fel. in c. ex parte. secundo. de officio delegati in. 19. limit. & ibi Decius etiam 19. limit. Itaque opponi potest, non uenisse diē, non esse purificatam conditionem, sub qua contractū est debitum, & his similia. Barto. in lege, si filius. ff. quod cum eo. Bald. in l. si causam circa finem. & in l. etiam columna prima. & in l. secunda. C. de except. rei iudic. Imola. in l. finali columa. 10. ff. qui, & a quibus appell. non lic. Ale-
10 xan. consi. 20. nume. 2. libro 6. † Item opponi possunt ea, quæ & si ex ipsius instrumenti litera non legantur: insunt tamen ex rei natura, & tacitè colligi possunt: ut si fideiussor conuentus opponat exceptionē cedendarum sibi per creditorē actionū: itē si emptor conuentus ad pretiū, opponat exceptionē rei nō traditæ, uel non liberè traditæ, & contrà uenditor conuētus ad rem tradendā opponat de pretio nō soluto. & his similia. Alex. d. cōs. 20. nu. 2. & 3. post antiquiores, quos citat Feli. & Deci. in dicto ca. ex parte. 2. de officio deleg. fall. x. & idē Decius cons. 507. nume. 6.
11 Canarius quæst. 27. † Habent autem hoc genus exceptiones id proprium, quia non est necessarium, quòd exceptio quæ negotio inest, proponatur, siquidem producto instrumento statim patebit. Card. post Innoc. in c. pastoralis. de excep. refert Felin. in rubr. eiusdem titu. colum. 2. uersic. & dicit Innoc. & latè Guid. Cassad. in titu. de rescriptis. decis. 10. & posuit Feli. in cap. ex parte. secundo. uer. decimo fallit. de offic. deleg.
12 † Itē opponi potest de defectu causæ, propter quā cōtracta est obligatio, quoniā ea deficiēte, deficit etiā obligatio. Exēpli gratia: si res cōducta auferatur, uel nō præstetur. l. ex cōducto. in prin. cū concor. ff. locati. & si uniuersitas uillæ ꝓmisit, superiori decē annua, ut eam protegat, destructa uilla, non debentur am-

plius illa decem.Rom.conf.417.in consultatione.& plura exempla ponit Brunus in tracta. de interitu & perempt.conclusionibus.11.& 16.& Alex.& alij in l. si cum dotem.§.si maritus.nu.6.ff.sol. matri.Sed si cõ tractus fuisset ab initio sine causa initus,putarem esse distinguendum : Nam si obligatio sit cum susceptione censurarum: eo casu, quoniam (ut superius dictum est)confessio fit corã Iudice,procedit id, quod in simili dixit Bal. in l.sicut. quam ad hoc ponderat.
13 C.de repud.hæred.† quòd instrumentũ guarentigię sine causa factũ tenet:quia continet illud præceptum carthularij factum in confessum.quod uidetur factum esse in iudicio.Refert & sequitur Alex.in ultima apo stil.ad Bar.in l.toties.ff.de inter action. & Feli.in c.si cautio.de fid.instr.in x.limit.licet remittat ad ea,quę superius dixerat in 6.limit.ubi licet ponat ualere cõ fessionem factã in iudicio sine causa, allegando mul tos idẽ tenentes,tamẽ postremo citat Io.And.& Rof fredum cõtrariam partem afferentes, cum quibus & ipse uidetur residere:prior tamen est communis. Sed si obligatio nostra sit simplex,adhuc puto esse cõside
14 randũ,† quod si talis oppositio fiat post factam debi ti confessionem,non sit admittẽda, propter eandẽ ra tionem. Sed si opponeretur antequã fieret confessio debiti,tũc puto,quod recurrendũ esset ad dispositionem iuris communis:quæ ponitur per Cynum in lege,generaliter.C.de nõ numerata pecunia. & ꝑ Bar. in lege,secũda.§.circa.ff.de doli exceptio. ubi etiam Alex.ponit multas remissiones de diuersis actibus sine causa factis, uidelicet de actu (ut ipse loquitur) promissiuo,de cõfessiuo,de actu adhibitiuo alterius personæ,& de pacto nudo,& per Felin.in d.cap.si cau tio. Et pro ijs, quæ dicta sunt de exceptione falsitatis,quietationis, & solutionis, necnon de nullitate, inhabilitate personæ agentis,& alijs prædictis, me-
15 lius intelligendis,considerare oportet,† tres esse ter minos inter se differentes,uidelicet, primo exceptio nem op-

nē oppositā nō admitti,& super ea probāda opponētē non audiri,& locū hēt in omnibus alijs,præterquàm
16 in supra expressis:† Secundo exceptionē admitti, & per eā admissā impediri processū ad ulteriora: quod accidit,ubi alicuius ex suprascriptis admissibilib. ueritas apparet ex lectura instrumēti, & ex rei natura, uel alias est notoria,seu iuris præsumptione probata:
17 † Tertio exceptionē admitti, sed propterea nō retardari processū.quod cōtingit,ubicunque proposita exceptio probāda est per extrinseca, & aliūde quā ex ipso instrumēto,uel ex notorio, aut iuris pſumptione. Neq; hoc tertiū relinquit cuiquā querelæ causam,si quis fortè dicere uellet,iniquū esse,ꝙ non admittātur etiā ad retardandū processū eiusmodi exceptiones, ubi opponēs offert se incōtinenti probaturū,iuxta dicta Bar.in extrauaga.ad reprimēdū super uer.summariè,& in l.is,à quo.ff.ut in possess.legat.& glo.& scriben.in Clemētina,sępe.de uerborū significationib.& Guido Papæ.decis.132.& Ias.in lege, nam & postea quā legit,cū lege,ait prętor.la secunda.ff.de iureiu-
18 rando.& aliorum in alijs plerisque locis.† Nam prudenter (ut in plerisque omnibus habet se stylus Ro. Curiæ)prouisū est, simul ne fatigētur partes inanib. disputationib.quę de super fieri solent,& habēt apud Doc.in locis præscriptis,tū in iure, an exceptio incōtinenti probabilis sit admittenda,& quatenus intelligendū sit incōtinenti probabile quicquā esse:tū in fa uorē:an proposita exceptio sit eiusmodi:simul,ne iustā habens exceptionē,iniustè executionē patiatur.
19 † Nā(ut dicetur in tertia parte)citatur debitor ad cōfitendū debitū,in cuius citationis termino potest, si habet ꝓponere exceptionē uel euidētē:uel incōtinēti probabilē. Quòd si nō fiat, proceditur quidē ad cōfessionē debiti,& excōmunicationē nō tamē simplciter, sed sub illa cōditione,nisi infra tres dies satisfecerit, aut probauerit quāobrē nō teneatur,amplius satisfa-
20 cere. † Quem terminū triū dierū arbitrati sunt pru-

dentes sufficere ad probandum quæ incontinēti probari debent, ducti (ut puto) exemplo. l. fi. C. de errore aduo. ubi triduū ponitur pro termino ex continenti. Ac præterito etiam triduo, citatur iterum reus ad uidēdum tradi literas publicatorias excommunicationis antea fulminatæ, quibus (cum simili conditione, uidelicet, Nisi per totā primam diē iuridicam satisfactum aut probatum fuerit) traditis & publicatis, expectatur adhuc alijs decem diebus antequam procedatur ulterius: itaque ante relaxationem realis executionis intercedunt (ubi minimum) dies quindecim: quem terminum nemo (ut puto) negabit esse conuenientem ad probandū ēt ea, quæ altiorē requirunt indaginē, nedū ea, quæ sunt incōtinenti probabiliora.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *An quatuor istæ exceptiones, simulationis, compensationis, retentionis, & reconuentionis, & quatenus opponantur contra obligationem Cameralem.*

2 *Exceptio firmat regulam.*

3 *Cum exceptiones omnes præter certas excluduntur, exceptæ tantum possunt opponi.*

4 *Renuntians quis exceptioni simulationis, nullo pacto illam potest opponere.*

5 *Simulatio uel iuris præsumptione probata, uel ex instrumento patens, opponi potest, non obstante renuntiatione huiusmodi exceptionis.*

6 *Compensationis exceptio opponi contra obligationem Cameralem non potest.*

7 *Aequitatis ratione interdum liquidi debitis compensatio admittenda est.*

8 *Periniquum est, quod debeas nolle persoluere, & quod tibi debeatur, acriter persequi.*

9 *Debiti post contractam obligationem facti compensatio facilius admitti debet.*

10 *Cautio, qua creditor possit euitare exceptionem compensationis.*
11 *Reconuentio non solet retardare executionem obligationis in forma Cameræ.*
12 *Retentionis ius obiectum, remoratur obligationis Cameralis executionem.*
13 *Ampliatio, etiam quantitate retinenda nondum liquidata.*
14 *Si non constet ius retentionis solo uerbo oppositum, nihil prohibet executionem obligationis Cameralis fieri.*
15 *Exceptio retentionis, ad particulares etiã successores trãsit.*

1 SECVNDO † quæritur, Quid dicendum sit de exceptione simulationis, compensationis, retentionis, & mutuæ petitionis, seu reconuentionis? Etsi uul
2 gare sit ab omnibus confessum. † quòd exceptio facta de genere, seu de uniuersitate firmat dispositionẽ in reliquis lege, nam quod liquidę. §. fi. primo responso ff. de penul. legata. & lege, quæsitum. §. denique. ff. de fund. inst. & in lege, cum simul, & propterea cum dixerimus usu esse receptum, non admitti alias exceptiones pręter supra designatas, superfluum uideatur nunc reuocare in dubium, quid dicendum sit simulatione, & alijs in hac quæstione propositis: maximè cùm dictam regulam particulariter in his termi-
3 nis exemplificatam habeamus, uidelicet, quòd † exclusis exceptionibus præter certa, nullæ aliæ possunt opponi: ut Bald. & Salicet. in lege, ita nobis pudor. C. ad leg. Iul. de adulterijs. Bart. in dicta lege. 1. §. & parui. ff. quod ui aut clam. Canonist. in Capitulo, ex parte. de officio delegati, & notat Imola in leg. fin. ff. a quibus appellare non licet. Tamẽ quia quatuor in hac quęstione ꝓpositę nõ carẽt difficultate, uiſęq; sũt speciali nota dignę, idcirco de illis q̃oñe ꝓposui. Simulationis ergo exceptionẽ admittẽdã nõ esse cẽsuerũt prudẽtes, q̃ usũ hũc introduxerũt, q̃a ei est in obligatione nõ solũ generaliter ꝑ illa uerba, oĩbusq; alijs exceptionibus &c. sed ẽt nominatim renũtiatũ ꝑ illa

alia uerba,præſentis cōtractus nō ſic, ut præmittitur facti &c.quibus renūciationibus ſic ſe habētibus addito etiam iuramento,uidetur æquior,& cōmunior eſſe Doct.ſententia ꝙ renunciatio teneat, & exceptio nō poſsit opponi:quā tenuit Bar.in d.§.& parui.latè ꝓſequitur Vitalis in libro clauſularū cap. An iuramentum ualidet contractū ſimulatū? ubi inſerit ſolēne cōſilium Raph. Fulgoſij, & uerba Ioannis Imol. idem tenentis in l.nemo poteſt.de leg.j.tradit etiam Iaſ.in d.l.nemo poteſt.in prima lect.col.8. uerſi. tertio adde.& Bar.Veronen.in tractatu ſimulat.contractuum. in 7.præſumpt.& Bart.Sozi.Conſ.82.ſuper quæſtionibus in princ.uerſ.ſecunda ratio.ubi dicit hanc eſſe communem opin.lib.& Conſ. ibi immediatè ſequē. 84.uerſic.ſed hanc obiectionem.quibus in locis citat
5 Abb. Anto. & Imolam. † Hæc tamen intelligenda ſunt procedere,niſi ſimulatio eſſet uel iuris præſumptione probata, uel ex inſpectione inſtrumēti patēs, quia tunc non poteſt dici eſſe aliquid exequendum, & ſine oppoſitione partis iudex poteſt agentem repellere,per ea quæ dicta ſunt ſupra in prox. præcedenti q.& in 3.q.primæ partis, ubi de nullitate locuti ſumus,& ponit Canarius in q. 13. & Bart.Sozinus Conſ.27.uiſis inſtrumentis,col.6.uerſ.ſecundus ſcrapulus lib.4. ubi etiam immediate ſupra uerſ. ſed hic reſtant, dicit id procedere etiam non obſtante iuramento in obligatione poſito, & periurij incurſu: atque hoc eadem ratione intelligendum eſt habere locum in omnibus alijs exceptionibus, quàm alias nō eſſent admittendæ,ut operentur, ſi ſint uel iuris præſumptione probatæ, uel ex ipſo inſtrumento pateāt.
6 † De compenſatione quoque non admittenda, licet Bar.in l.amplius non peti.ff.rem rat.hab. in ult. col. dixerit,quòd & ſi debitor certa die ſoluere promiſerit,& iurauerit,nihilominus compenſare poſsit:;eius tamen opinio eſt communiter reprobata,ut teſtatur Aret.Conſi.99.longitudo & c.col.2.uerſ.3.& Doct. in c.

in c.ueniens de iureiur.ubi Butr.Imol.& Abb.& Alexan.conf.91.uifis actis.li.2.& Ancha.conf.238.in auxilium ueritatis.Soz.in l.Iulianus col.pen.ff. de condi.& demon.Tyndarus de compenfat.in 7.q.col.4.& Felin.in c.ad noftram.col.pen.de iureiur. ubi dixit communem opinionem effe contra Bar. quod etiam teftatur Iafon,in lege,cum qui.§.fi iurauero. ff. de iureiurando.Iure igitur Rom.Curię ufu receptum eft, quòd contra huius obligationis executionem regulariter non admittatur compenfationis exceptio:qđ uidemus placuiffe etiam confilio Neapolitano,ut teftantur Afflictus decifione 281.quædam Hyppolita. & Capicius,decif.167.in caufa Manfredini.Dixi re-
7 gulariter,† quia hoc quoque plerunque ufitatur, ut aliqua æquitatis ratione concurrente, debiti liquidi admittatur compenfatio : quod pariter ipfis quoque Neapolitanis uidemus placuiffe, fecundum dicta eiufdem Afflicti decifi.139 Die 7. Octobris & c. ubi iudicatum fuit fecundum opinionem Bartholi,attento,quòd debitor erat pauper : & ponitur exemplum, etiam fi effet grauatus onere filiorum.In fumma,dicere poffumus,id effe in arbitrio Iudicis, ut confideratis circunftantijs compenfationem admittat,uel reijciat : nec puto iuftè reprehendi poffe Iudicem,
8 qui fubfiftente æquitate id faciat : † cum è contrario non uideatur honeftè agere creditor uolens exigere fibi debitum,nec foluere quod debet : quod faciunt plerunque iniqui homines, uolentes quod fibi debetur huius obligationis prætextu, executiuè exigere, & uicifsim ipfi non eodem modo obligati per moras trium inftantiarum ordinariæ litis,antequàm foluant ijs à quibus exegerũt,creditores fuos diftrahere,quod ego,fi effem Iudex, nunquam permitterem,habens præfertim pro hac parte Bartolum æquitatis fontem, & alios egregios Doctores, qui eum
9 funt imitati:atque hoc maximè facerem, † ubi debitum,cuius opponeretur compenfatio, cõtractum effet

set post tempus factæ huiusmodi obligationis: cum qua distinctione approbauerunt opinionem Bart. et Tyndarus & Sozi. in locis superius citatis. & Capicius in dicta decis. 167. uersic. mihi uisum est, & Af-
10 flictus dicta decis. 381. uers. & ad hoc bene facit. † Si quis uellet euitare hanc difficultatem, posset in obligatione addere expressam renuntiationem huius exceptionis, cum promissione de non opponendo eam cuiuscunque naturæ & modi fuerit debitum compẽsabile: sed quia (ut dixi) nimis iniquũ reputo id absolutè statuere, ut oẽs cõpensatio reijciatur: ꝓpterea nolui quicquã hac de re addere in nouella inferius descripta forma: cùm melius uideatur id relinquere
11 arbitrio Iudicis, prout nunc habet usus. Mutuæ † uero petitionis, & reconuentionis concursus tantò minorem habet efficacia ad retardandam hanc executionem, quantò præsupponere potest regulariter quãtitatem non liquidam, debitumque esse. & propterea usus habet, quòd non faciat executioni impedimentum, quod testatur Gui. Cass. in superius citata decis. de mutuis petitionibus, & ita etiam de iure esse ꝓbat Marianus in tract. de mutuis petit. in 6. prin
12 cipali articulo, in decima fallentia. † Diuersa ratio, quæ est pro habente ius retentionis, facit, ut tale ius habenti liceat retinere rem, quam uigore huius obligationis tradere tenetur, & eo medio executionem retardare. Bar. & Alex. in l. fundo. in fine. ff. de rei uend. Ias. in l. si in area. ff. de cond. inde. Pau. Cast. consi.
13 17. & consi. 134. ueteris impresionis. † In tantum, quòd etiam si quantitas, pro qua fit retentio, non sit liquida (puta propter melioramenta in re facta nondum æstimata) & offeratur per eum, qui petit executionem, cautio de soluendo melioramenta, cum fuerint liquidata, nihilominus subsistat retẽtio, & impediat executionem: per ea, quæ ponit Capicius Neapol. decis. 17. Rui. consi. 84. col. fi. li. primo. non obstantibus ijs, quę partem contrariam tenens adduxit

Negu-

Negusantius in tract.pignorum,parte quinta, membro 4. numer,10.& sic uidi in auditorio Rotæ in causa magni momenti, post multas informationes determinari, quòd ille qui fuerat per tres sententias condemnatus ad dimittendum rei, de qua agebatur, possessionem, & opponebat ius retinendi & insisten di rei propter melioramenta in ea facta, habere dilationem ad illa liquidandum, & interim in facienda executione dictæ rei iudicatæ supersederetur,nō obstante quòd petēs executionem offerebat cautionem banchariam de soluendo illa,cum primum essent liquidata,& non obstāte etiam quòd actor opponeret de facienda compēsatione fructuum, in quibus reus erat condemnatus:imò dictum fuit, quòd quantitas fructuum cōdemnatorum diminuenda erat, ita ꝙ illorum pars relinqueretur ipsi reo pro rata melioramentorum,ut decisum est etiam apud Afflictum de-
14 cis.87.† Ne tamen erres,aduerte, quòd in dicto casu probatum erat inesse melioramenta, & restabat solummodo illorum ualorem probare seu liquidare. Nam si neque esse melioramenta constaret,sola uerbalis illorum allegatio non esset sufficiens ad retar-
15 dandum executionem .† Atque hoc ius retinendi, & exceptio faciendæ retentionis huiusmodi, nedum competit illi,qui fecit meliorationes,aut cui constituta fuit hypoteca,aut aliud simile,propter quod ius tale competere posfit,sed etiam transit ad successores, etiam particulares ab illo causam habentes,per ea, quæ allegat Aymo Consil. 248. Nobilis Antonia. in principio. ubi etiam citat plures autoritates,& ad probandum id,quod dixi, ius retinendi habere uim etiam contra executionem.

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *An exceptiones solum limitantes ipsam Cameralem obligationem retardent ipsius executionem.*
2 *An excommunicationis sententia contra pauperem, & impotentem lata ualeat.*
3 *Sequestri exceptio remoratur executionem obligationis Cameralis.*
4 *Iuxta impedimenti causa excusat à periurio.*
5 *Petitio reductionis laudi ad arbitrium boni uiri, impedit executionem obligationis Cameralis.*
6 *Reductio ad arbitrium boni uiri in certis casibus nulla cautione impediri potest.*
7. *In compromissi obligatione inest tacita conditio, ut pareatur arbitri sententiæ, nisi reductio petatur.*
8 *Paria sunt, dolum re ipsa interuenisse, quo fieret enormis læsio, & ex proposito intercessisse.*
9 *petens reductionem, in primis relaxationem à iuramento petere debet.*
10 *Præscriptio temporis quando opponatur contra obligationem Cameralem.*
11 *Statutum præscribens creditori tempus petendi creditum non ualet.*
12 *Statutum urbis uigens, quo præscribitur certum petendi tempus creditori ualet.*
13 *Statuta urbis omnia per Papam ex certa scientia sunt confirmata.*
14 *Exceptionum capita, quæ contra promissionem iuratam opponi possunt.*
15 *Quomodo interdum de obligationibus Cameralibus usu ueniat, ut in Rota agitentur.*

1 TERTIO quæritur, † An huiusmodi executio retardetur propter nonnulla superuenientia, quæ non

non opponuntur contra ipsum instrumentum, & in eo contentam obligationem, sed solummodo ad executionem aliquo modo limitandam, seu impediendam? Canarius in quæst.28. hoc dubium ponit, exemplificatque in exceptione competenti marito in restitutione dotis, ne conueniatur ultra, quam facere posit: & in exceptione inuentarij, Ne hæres teneatur ultra uires hæreditatis, & in beneficio cessionis bonorum, si conuentus uelit bonis cedere: & tenet, quod per ea impediatur executio, quia talia non impugnant instrumentum, sed mutant uel restringunt executionem. & allegat iura, quæ ibi uideri possunt, cuius dictis nos per easdem rationes addere possumus beneficia competentia clericis ex dispositione ca. Odoardus. de solut. & cap. peruenit. de fideiuss.& si qua sunt alia pauperibus, & impotētibus, ac iusta causa impeditis a iure concessa.
2 † Et quantum attinet ad paupertatem, & impotentiam, an ea non obstante ualeat sententia excommunicationis? Canonistæ post Innoc. & Hostien.in cap.P.& G. de offic. deleg. faciunt multimembrem distinctionem, quam clarius quam alij uidetur mihi explicauisse Decius ibi. col.2.uers.5.uenio ad secundum. per duas col.sequē.cuius dictis accedo, additis iis, quæ dicentur inferius, in 3.parte, in quæstionibus processus, num. 24.
3 † De genere huius quæst. uidetur esse impedimentum sequestri: accidit enim plerumque, quod Iudex competens ad instantiam alterius, qui sit creditor creditoris, sequestrat apud debitorem pecunias debitas, & contingit dubitari, an ipse debitor tali sequestro impeditus, si non soluit in termino conuento, sit excusandus: & per consequens debeat executio huius obligationis impediri, donec creditor faciat impedimentum remoueri? usus Ro. Curiæ habet, quòd retardetur executio: & est de iure per tex.l.fin.& ibi not.Doct.ff. de lege commissor.& faciunt alia, quæ allegat ad idem propositum Ioā.

Fran-

Franciscus Curtius in tract.sequestrorum.quæst. 16.
4 † Est que omnium huiusmodi impedimentorum uniuersalis illa ratio, quòd iuxta causa impedimentatus non incurrit periurium.l.ult.ff.qui satisda.cog. Bar.
5 in l.amplius non peti.ff. rem rat.habe.† Eiusdem generis uidetur esse, ubi compromisso, cum pacto de parendo laudo, sub hac obligatione facto, & laudo promulgato, per alteram partium aduersus illud peti-
6 tur reductio ad arbitrium boni uiri:† (Cuius petitionem in certis casibus nullo pacto, nullaque cautelà impediri posse, defendunt egregiè solēnes Doct.Ioā. Baptista pronepos Bar.in tracta. Arbitrorum lib. 7.c. 15.16. & 17. & Lanfrancus in simili suo tract. in 14. quæst.ultimæ partis, & latissimè Vitalis in clausulis sub rubrica, An reductioni ad arbitrium boni uiri possit renuntiari) dubitatum fuit, an pendente iudicio reductionis retardanda esset executio laudi ? & me pro una partium interueniente, determinatum fuit executionem retardari ad euentum, & finem dicti iu-
7 dicii reductionis, ea potissimum ratione, † quia in compromisso, & obligatione desuper adiecta, inesse uidetur tacita conditio, quòd laudo pareatur, nisi interueniat reductio ad arbitrium boni uiri. Quod etiam uoluit Lanfran. in dicta ultima parte sui tracta.q.30.& latè disputat & confirmat post alios quos
8 allegat Dec.Cons.180.uisa renuntiatione.† ubi etiā sustinet par esse, si dolus interueniat re ipsa ad faciendum læsionem enormem, ac si ex proposito interueniret & habetur apud Cassad.de emptione & uendi-
9 tione.decis.unica. † Illo tamen hoc casu animaduerso, quod uolens petere reductionem huiusmodi, debet ante omnia obtinere relaxationem a iuramento.
10 cap.si uero de iureiurando.† Nec diuersi generis uidetur esse præscriptio temporis, siue a iure communi, siue a statuto municipali determinati: Et contractus non esset iuratus, forcasse præscriptio indifferenter allegari posset, & procederet ut uisus est uo-

luisse

luisse Canarius quæstio. 12. Sed si adsit iuramentum, communis omnium sententia est, quod præscriptio non procedat, ut dixit Bauerius de uirtute iuramenti, concl. 29. & latius Hyp. Marsilius singula
11 ri. 141. Audiuisti forte, &c. † Et quantum attinet ad præscriptionem statutariam, licet communis sententia Doct. pariter sit, quòd statutum disponens, quòd qui non petierit creditum infra cetum tempus, non possit aliud amplius petere, tãquam nutritiuum pec cati, non ualeat: ut nouissimè scripsit Thomas Ferra. cautela 38. explorati iuris, &c. & posuit Alex. in multis consiliis, & alij plerique etiam per dictum Thomam non citati: attamen hic in urbe tanquam uali-
12 dum seruatur statutum, † per quod disponitur, quòd si creditor fuerit negligens in petendo debitum ex causa cuiuscunque contractus per sedecim annos, non audiatur ulterius, sed sibi obstet efficaciter præscriptio temporis prædicti, ex qua extinctam, & sublatam esse actionem statuitur, & præsumptionem solutionis induci, q̃ præsumptio iuris esse intelligatur, cui stetur, nisi contrarium probetur per creditorem: cuius obseruantiæ, quantum ego accepi, duo sunt argumenta: unum ex ipsius statuti uerbis, non in debitorem, sed in creditorem negligentem directis, per ea, quæ posuit dictus Thomas, ubi supra, uers. Tertia cautela. Alterum ex confirmatione Pa-
13 pæ: † quoniam statuta urbis omnia sunt per Papam ex certa scientia confirmata: per quæ duo uidentur tolli omnia argumenta adducta per Docto. tenentes, quòd similia statuta non ualeant, & sic uidi in auditorio Rotæ contra obligationem in forma Ca. admitti exceptionem præscriptionis sexdecim annorũ uigore dicti statuti oppositam. Omnes autem superuenientes huiusmodi causę, quæ aduersus iuratam promissionem opponi possunt, reducit Bald. ad certa
14 capita per eum posita post glo. ibi in lectura † l. fi. C. de non numera. pecu. ubi uideri possunt, & sunt

hæc,

hæc,si tu mihi fidem seruaueris, si Iudex non præcipiat contrà: si non fuero absolutus : si Arbiter æquè iudicauerit,si causa,ob quam facta est promisio, duret: si personæ qualitas maneat, si res in eodem statu
15 persistat. & sequitur ibi. Sali. † Ne autem quisquã admiretur,quòd dicam uidisse in auditorio Rotæ agitari causas huiusmodi obligationum, cum superius dixerim in curia solum auditorem Cameræ esse harum obligationum competentem executorẽ, is debet scire,quòd in Rota non audiuntur causæ, nisi per Papam singulatim delegatæ. Accidit autem plerunque,ut de uniuersitate similium causarum Auditori Cameræ delegatarum,aliqua ratione speciali suadente, idem Papa exicipiat aliquas,& eas Auditoribus Rotæ,uel alijs committat cognoscendas, & terminandas.Idcirco id,quod dictum est de Auditore Ca.intelligendum est uniuersaliter & regulariter, excepta uidelicet autoritate Papæ,& suarum specialium commisfionum.De ultima clausula huius quarti membri nostræ obligationis, per quam renuntiatur generaliter omnibus alijs exceptionibus, &c. & specialiter iuri dicenti generalem renuntiationem non ualere,&c. non habeo quid dicam: quoniam est bene formata:& de illius efficacia scribunt latè Docto.in l.sed & si quis.§.quæsitum. uti potissimum Iason.in primo no.ff.si quis cautionibus ad quorum dicta me refero.

QVAESTIONIS QVARTAE

SVMMARIVM.

1 *An non admittendæ exceptiones, admissæ tamen aliquid operentur.*

2 *Iuratus allegans exceptionem non numeratæ pecuniæ non est audiendus,& quandoque tamen auditur.*

3 *Letectio*

3 *Detecto periurio, non repellitur quis à probando, qui alias poterat non admitti.*
4 *Prudentis procuratoris officium, ne obligationi sua præiudicium fiat.*
5 *Exceptio non excluditur nisi replicatione, sicut nec actio nisi exceptione opposita.*
6 *An exceptione non admittenda, à Iudice admissa, ualeat processus.*
7 *Romanæ curiæ usus circa admissas exceptiones, quæ admittendæ non erant.*
8 *Protestatio de exceptionibus non admittendis facienda.*
9 *procuratoris lapsum fatalium permittentis ignauia uulgo notatur.*
10 *Non admittendas exceptiones admittere, summæ est inscitiæ, uel ignauiæ.*
11 *Quid, si competentem quis exceptionem non opponens, ulterius procedi patiatur.*
12 *In iudiciis taciturnitas pro consensu habetur.*

VIDIMVS quæ posśint, quæque non posśint ad impediendum, retardãdum ue huius uostræ obligationis executionem opponi. Nunc opportunè uidetur
1 quæri oportere: † Quid sit agendum, ubi contingit opponi aliquid ex iis, quæ diximus non esse recipienda: & an recepta admisśique aliquē pariant effectum? Et quidem si fuerint conniuente, ac tacente actore admissa, proculdubio faciunt præiudicium, nõ secus, ac si fuissent iure admittenda: tenuit Lapus allegatione 25. an minor certificatus. uers. ad quartum & est argumento id, quòd uoluerunt Bald. in l. fin. ad finem. C. de non numer. pecun. & ibidem Salic. in pri
2 ma quæst. tenentes, † quòd licet is, qui iurauit uere pecuniam numeratam esse, non sit audiendus, allegans exceptionem non numeratæ pecuniæ: quia non potest id allegando detegere suum periurium: tamē si est admissus ad probandum negatiuam, & probauit eam, tunc, quia periurium est iam detectum, po-

 test

teſt allegare illud, iuxta id quod legitur in l.aliàs.ff. de iureiurando.& Alexand.in l.nemo poteſt.colum. 4.uerſic.quorum dicta,ff.de lega.primo. fretus præ-
3 ſcripta Bald.& Salic.autoritate,dicit,†quòd licet ubi iuratum eſt contenta in inſtrumento eſſe uera, non audiatur is qui iurauit,allegando ſimulationem. tamen ſi deſuper eius fuerint probationes receptæ, tũc quia per eas probationes detectum eſt periurium, licitum eſt inſiſtere allegatæ ſimulationi. Eandem Bald. & Salicet. doctrinam refert, & ſequitur idem Alexand.conſil.89.uiſo puncto & inſtrumentis. col. fin.lib.2.& Bar.Sozi.Conſil.264. uiſis inſtrumento, colum.6.libro.2.& Felin.in cap.ſciſcitatus colum.5. uerſic.limita.4.de reſcript.& in capit. inter monaſterium.colum.14.in.8. limita. de re iudica. ubi recitat multos alios caſus, in quibus prĕiudicatur illi, qui patitur fieri probationes,ſeu diſputationes,quĕ alias ipſo contradicente non fuiſſent admiſsibiles, & alios ponit Ripa in cõmentario.§.nihil commune.l.naturaliter.ff.de acquiren.poſſeſſ.nume.72. poſt Iaſ. in l. patre furioſo. ff. de his, qui ſunt ſui uel alien.iuris.
4 † Cauti igitur procuratoris pro executione inſtantis officium eſt, intentum habere animum, ne fiat ſuæ obligationi præiudicium admittendi exceptiones,& ſuper illis probationes non admiſsibiles:ſed quo pacto is gerere ſe debeat aliqua tali exceptione propoſi
5 ta,operæpretium erit ſi doceamus.† Ante omnia nõ debet tacere: nam tacendo uideretur conſentire, & ualeret proceſſus,ut not.Barto.in l. ſi duo patroni.§. idem Iulianus in ult.col. ff. de iureiurando. & in l. ſi quis ad ſe fundum.colum.2. C. ad legem Iuliam de ui public.& prima ratio eſt illa generalis, quòd in iudicijs taciturnitas habetur pro conſenſu.l. cum oſtendimus.§.finali.ff.de fideiuſſ.tut. cap. 2. & ibi gloſſ.& Gemi.de accuſ.lib. 6. ſpecialis uero ratio eſt, quam ponit Bar.in d.l.ſi quis ad ſe fundũ. quia ita ſe habet replicatio ad exceptionẽ, ſicut exceptio ad actionẽ.

l.ff.

6 l.ff.de except. † Sed actio non excluditur, nisi exceptio proponatur, ergo neq; debet excludi exceptio, non proposita replicatione. Itaque oportet contradicere, & protestari, ne omnino exceptiones non recipiendæ, & super illis probationes recipiantur.

7 † Sed si Iudex nihilominus procedendo exceptionem recipiat, ualeatne talis processus an non? licet Bal.in l.certi conditio.§.quoniam in fi.ff. si cert.petat. dixerit, quòd si pars protestatur, ne fiat probatio, quando statutum illam fieri prohibet, non ualebit processus contra protestationem factus. quod Baldi dictum refert Alex.ibi in fi.primæ col.uers. Et iuxta hæc tangit Bal.adducens Imolam, & Butri.in simili idem tenentes; subiungensque id esse menti tenendum: ut sis cautus, & protesteris, quòd non admittantur, & sequitur etiam Feli.in cap. cum contingat. colum.3.uers.noto ad hæc. de offic. deleg. Romanæ tamen Curiæ usus, in hoc de quo agimus, & simili-
8 bus alijs casibus, habet, † quòd si non attenta præcedenti contraria protestatione de non recipiendis exceptionibus, & probationibus incompetentibus, Iudex illas recipiat, ea receptio ualeat, nisi eadem pars, quæ ante protestata fuerat, post factum grauamen etiam appellet. Ratio est, quia Iudex posthabita protestatione procedens, uidetur tacitè illam reijcere, & illi reiectioni actor non appellans uidetur tacitè acquiescere. Huius sententiæ fuit Lud.Rom. Consilio. 384.in casu propositæ, uer. Quo ad tertium, ubi tenet, quòd exceptio, quę admitti non debuerat, admissa operatur, si ab admisione non fuit appellatum: prout similiter ualet sententia lata uigore rescripti nulli, si ab ea non fuit appellatum. Eandem opinionem, non habita tamen Ludouici mentione, secutus est Franciscus Aret.in l. naturaliter. §. nihil commune.in 5.col.uers.sed ipse non declarat. ff. de acquir.possess.ubi loquendo de exceptione dominij obiecta illi, qui agit iudicio possessorio recuperādæ,

& citando Ioan.Mon.& Ioan.And.in cap.primo, de confeſsio.lib.ſexto.cum quibus tenet etiam Gemin. ibi in fin.concludit ualere proceſſum, & quòd id ſibi ipſi imputare debet pars, quę non appellauit, & ipſum Aretinum ad uerbum refert Felin. in dicto cap. inter monaſterium.de re iudic. in. 16. col. in primo temperamento 8. limitationis. Ergo in caſu noſtræ
9 obligationis,† ubi contingat opponi impertinentem exceptionem,illico proteſtãdum erit,ne admittatur, & ſi Iudex illam, & multo magis ſi ſuper ea probationes recipiat, erit ab ipſa receptione appellãdum.
10 † Et ſemper Procuratores ſint memores, quòd ſicut iuxta illud antiquorum Ro. Curiæ practicorum dicterium,nihil magis detegit ſummam procuratoris ignauiam,& ſocordiam, quàm pati tacito fatalium
11 lapſu appellationem interpoſitam deſeri,ita † nihil magis detegit ignorantiam, aut incuriã eius, quàm pati hoc,de quo lquimur, parti ſuæ fieri præiudiciũ admittendi probationes de iure,ſi contradicatur, nõ
12 admittendas. † In caſu autem oppoſito,quid reſpondere oporteat,ubi is, cui cõpetebat aliqua exceptio, paſſus eſt illa non oppoſita procedi ad confeſsionẽ debiti, & alios actus citra effectualem obligationis executionem? Vidi per bonos Iudices ita obſeruari, ut ſi proceſſum ſit contra reum ad id citatum, ſit locus doctrinæ communi,quam ponunt Doct. potiſsimum Pau.Caſtren.& Iaſ.in l.j.C.de iur.& fact.igno ran.Si uero proceſſum ſit contra abſentem aliter ad hoc non citatum,is quandocunque compareat,integrum ſit ſibi ſuas exceptiones proponere, cum tali non poſsit adſcribi,quòd neglexerit, aut tacitè conſenſerit. Huic autem, quam præ manibus nunc habemus,quartæ obligationis particulæ, quando ita ut dixi,eſt uſu recepta,nihil addendum eſſe putaui.

Quæſt.

Quæst. ad quintam particulam obligationis cameralis.

QVAESTIONIS PRIMAE

SVMMARIVM.

1 *Superfluam esse quandam dubitationem Aegidii.*
2 *Ibi dominus esse censetur, ubi procurator inuenitur.*
3 *Qua ratione sustineatur constitutio procuratorum incertorum in obligatione Cameræ.*
4 *Procurator debet constitui.*
5 *Certum etiam dicitur, ob relationem factam ad aliquid certum.*
6 *Incertitudinis mandatum uitiantis exempla.*
7 *Ratio formæ cuiusdam nouæ mandati.*
8 *Constitutio procuratoris, quem Titius elegerit, ualet.*
9 *Ut prothocolum differat, uel minus contineat, quàm instrumentum ipsius, inconueniens est.*

1 SEQVITVR † quinta particula, in qua continetur constitutio procuratorum ad confitendum debitum &c. quæ particula constitutionis, cum esset in usu dudum, antequàm Aegidius Bellamera scriberet suas decisiones, non possum non admirari, quamobrẽ idem Aegid. in sua decis. superius citata 305. dubitauerit, † si is qui existens extra Curiam subiecit se iurisdict. Cameræ, & promisit soluere in curia: posset extra Curiam citari, ut ibi respondeat, nec ne? Nam ut (ut de simili obligatione loquens) dixit Bal. in cons. 167. uerba dicunt. lib. 3. ubi inuenitur procur. ad hãc causam & ad hunc locum constitutus, ibi iuris fictione dicitur inueniri dominus, & potest ibi citari & conueniri. Quod autem tunc esset (quemadmodum dixi) in usu hæc particula, patet ex casu dubii 43. inter decis. Thomæ Fastoli, ubi recitatur, quòd p

curator ſic conſtitutus coram Auditore cameræ recognouerat debitum,& condemnationem ſubierat, recepto termino ad ſoluendum. Qui Thomas ſcripſit eas deciſiones ſub Benedicto xii. Papa, & ſic multis annis antequàm Aegidius, qui ſcripſit ſuas ſub Gregorio xi. Niſi quis excuſando Aegidium diceret, quod poterat eſſe in uſu utraque forma & quòd ipſe locutus fuerit de antiqua illa,in qua procuratores non cōſtituebantur: Quanquàm Aegidius nimio ut apparet impulſus liuore ſemper aduerſus Auditorem Ca. & illius iuriſdictionem inuehitur, & plerunque ſolo ipſius liuoris impetu nulla ratione ductus,ut in deci. 210.in cauſa D.Simonis,& 508.concluſio. quòd Auditor.& in aliis locis.Circa hāc particulam, quia(ut antea ſum teſtatus) de his partibus non ſum diſputaturus, niſi quatenus in hac obligatione ſunt collocata aliā,quę dicenda eſſe uideantur,non occurrunt,

3 niſi ut declaremus, † quo iure ſuſtineri poſſit hæc conſtitutio,pro quanto dicitur,quòd conſtituit ſuos ueros certos &c.procuratores &c.N.&.N. omneſque alios & ſingulos procuratores & notarios, qui nunc ſunt,& pro tempore futuro erunt in Rom.Curia:quorum nomina & cognomina habere uoluit pro expreſſis.Illá enim clauſula generalis,omneſque alios &c. uidetur eſſe contraria tam ſuperiùs poſitæ dictioni,

4 certos, quàm diſpoſitioni iuris communis: † ſecundum quam procurator conſtitui debet certus:& incerti conſtitutio non ualet.ff.de procu.l.2.Sed ceſſat cō-

5 trarietas,& ſuſtinetur mandatum,† ex eo,quia de iure certum dicitur eſſe nō ſolū, quod eſt per ſe ipſum certum, ſed etiam illud,quod certificatur facta relatione ad aliud certum.l. certum.ff.ſi cer.pet.l.ubi autem.§.illud. de uerb.obl.l.uſſe toto.de hære.inſtit.l. inſtitutio talis. de condit.inſtit.dicta igitur cōſtitutio per illa uerba: Omneſque alios &c.redditur certa per relationē reſultantē ex uerbis ſequētibus,qui nunc ſunt in Rom.Cu.procuratores,& notarios &c.

† In

6 † In certitudinis autem uitiantis mandatum exempla ponunt in d.l.secunda Ange.& Alberic.post Marti. Sil.& Gul.Cun.si constituatur, qui primus ascenderit Capitolium, nam talis posset ascendere, qui nollet, uel non posset esse procurator: & si plures sint Titii, constituaturque procurator Titius, non aliter designato aliquo ex illis pluribus. Et quanquàm sit extra nostrum propositum: quia tamen est affinis ma-
7 teria, non erit fortasse absurdum, si uideamus, † quã rationem habere possit alia mandati forma, quæ frequenter exercetur. Veniunt enim sæpe ad Romanã Cur. ex longinquis partibus, ueluti ex Germania, Polonia, Scotia, ac sæpius ex Gallia, Instrumẽta mãdatorum, potissimum ad resignandum Ecclesiastica beneficia, in quibus uno aut pluribus nominatim descriptis procuratoribus, iuxta relinquitur album spatium, in quo aliorum nomina describi possint, quod ideo excogitatum fuit, ut si forte nominati procuratores essent mortui, aut absentes à Curia, aut nollẽt onus mandati suscipere, is ad cuius manus instrumẽta peruenerint, posit in albo spatio aliorum nomina addere, quorum ministerio negotiũ expediatur, quod plerunque id fieri contingit. Hoc, & si prima fronte uideatur absurdissimum: sua tamen ratione non caret: nam in effectu id perinde esse uidetur, ac si ita constituens diceret, constituo N. & N. & quoscunque alios per talem amicum meum Romæ commorantem hic in albo spatio describendos, ita enim agi tacite uidetur, habetque antiquissima consuetudo, ut ille cui instrumenta diriguntur, id facere possit: quemadmodum antedicti Albericus, & Angelus in d.l.secunda affirmant, & tenet Barto. in l. institu-
8 tio talis.ff.de condit.instit. † Valet mandatum, si constituo procuratorem quem Titius elegerit, seu nominauerit, arg.l.huiusmodi.de uerbo. oblig. & l. unum ex familia.§.j.&.§.si de falcidia.ff. de leg.2.& aliorũ legum citatarum per Alberi.in l.j.ff.eo.titu.de pro-

cur. Sicut etiam de iure canonico in c.j.§.j. de procurato.lib.6.approbatur facultas a domino constituente, substituendi alium, etiam certa non expressa persona procuratori constituto concessa.

9 † Vnum tantũmodo remanere uidetur absurdum, quòd facta (sicut præfertur) in albo relicto aliorum nominum descriptione, reperietur notarij prothocolum in ea parte differens, & defectiuum, sed id parui momenti esse uidetur, quando fraus omnis abest, & totum de ipsius constituentis uoluntate procedit, & hanc partẽ defendit & comprobat late Boerius, quæstio 274. an ualeat procuratorium: improbato Cassaneo, qui contrarium senserat, in comment. Constit. Burgundiæ, rub.4.§.5.num.8.fol.144.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *An mandatum in obligatione camerali reuocari possit, & quando.*

2 *Per debitorem nullo pacto reuocari potest mandatum obligationi Camerali adiectum.*

3 *Iure communi probari potest mandatum obligationis Cameralis morte non extingui.*

4 *Mandatum à mera uoluntate mandantis non dependens, morte non finitur.*

5 *Quamuis mandatum morte non finiatur: reuocari tamen per hæredem potest.*

6 *Interdũ tacitè censetur mandatũ reuocatũ ab hæredibus.*

7 *Cur mandatum obligationis Cameralis neque per constituentem, neque per hæredem reuocari posse uideatur.*

8 *Quomodo intelligendum sit illud stipulationem sequi naturam contractus, super quo interponitur.*

9 *De pacto adiecto obligationis Cameralis de non reuocandis procuratoribus.*

10 *Hæres ad omnia pacta defuncti obligatur.*

QVAERI

1 QVAERI etiam hic non immeritò potest, † An hoc mādatum per constituentem reuocari possit? Et si non possit reuocari per eum uiuentem, an finiatur morte ipsius constituentis? Et si non finitur morte, an per hæredem reuocari possit? Pro quarum quæstionum insimul facienda resolutione, repetenda sunt memoriæ ea, quæ diximus in prima huius secundæ partis quæstione, ubi declarauimus: quatenus uis huius obligationis transeat contra hæredes debito-
2 ris? † Et quanquàm sit usu receptum, quòd per ipsum quidem debitorem nullo pacto reuocari possit hoc in obligatione insertum mandatum, sed eo mortuo censeatur finitum, & contra hæredes nequaquàm detur uia executiua, sed procedi consueuerit uia iudi-
3 cij ordinarij: tamen audeo affirmare, † quòd (seposito usu prædicto) de iure communi quemadmodum cætera pacta in hæredes transitoria durant, sicut in dicta prima quæstio. est explicatum, ita hoc ipsum mandatum morte minimè extinctum perduret, possitque quilibet ex procuratoribus debitum confiteri, & subire executionem realem contra bona defuncti,
4 cum termino consueto: quia regula iuris est, † quòd ubi mandatum non pendet a mera uoluntate mandātis, sed est super eo, ad quod faciendum mandans præcisè compelli posset, tunc mandatum eius morte nō finitur. lege, fundi uenditor. §. item si amicus. ff. de acquir. possess. ubi Paul. Castren. dixit textum esse singul. de iure ciuili, & quòd de iure Can. est textus in ca. super gratia. de rescrip. libro sexto. & sequitur ibi. Alex. & Roman. in lege. secunda. §. sed si quis. ff. de donat. & idem Roma. in consi. 202. uer. quod primo probo. & Bald. consi. 57. punctus quæstionis. nu. 7. lib. 5. idem Bald. & Paul. Castr. in l. si quis cum procuratorio. in princ. ff. de proc. idem Paul. in l. fi. ff. de solu. Alexan. consil. 170. circa primum dubium. colum. 2. uersi. Nec posset excusari. lib. 2. Ias. in l. eius, qui super uersi. placebat. in 8. limit. ff. si cert. pet. † Et quam-
5

uis dici soleat, quòd & si tale mandatū morte (ut prædictum est) non finiatur: attamen per hæredem potest reuocari: ut in d.l. fundi uenditor. & ibi per Alexan. in ulti. not. & in alijs locis superius citatis per
6 eosdem ferè omnes Docto. ponitur. † Imol. & si non expresse, interdum etiam tacitè reuocatum censetur ex persona hæredem, quando contingit hæredes esse status differentis a statu defuncti: puta, si hæres sit pupillus, Ecclesia, uel furiosus, quoniam etiam per talem status mutationem reuocatur mandatum, ut subtiliter probauit Sozi. consi. 112. multum abundè. col. 6. uer. Tertium est. in primo lib. refert & sequitur Decius in l. rogasti. §. si fugitiuus. in 2. not. ff. si
7 cert. pet. † Tamen in casu huius obligationis neque per ipsum constituentem, neque per eius hæredes mādatum hoc reuocari potest: ex quo illud quod in mādato continetur, deductum est in conuentionem, & pactum stipulatione uallatum. Vnde etiam est alteri parti ius quæsitum: lege aliud. ff. de solut. & l. uero procuratori. §. sed & si quis. & ibi not. Pau. Cast. eod. titu. Imo. alia ratione dici potest, quòd hoc non sit mandatum, sed assumat naturam alterius contractus: per not. in l. prima. C. mand. in l. salarium. ff. eo. & §. enim institut. eod. titu. super quo alio contractu interposita stipulatio efficitur irreuocabilis. l. sicut. C. de acti. & oblig. l. in commodato. §. sicut. ff. commod.
8 Ruinus consi. 115. col. ulti. lib. primo. † & quamuis alias dicatur, quòd stipulatio sequatur naturam contractus, super quo interponitur. l. si stipulatus. ff. de usur. cum simil. Id procedit solummodo, quo ad effectum, ut quis non obligetur in pluri, quam si stipulatio non fuisset interposita: sed quo ad effectum, ut obligetur efficacius, & ita quòd reuocari non possit, & quòd ab eo per unum solum ex contrahentibus recedi nequeat, in hoc stipulatio non sequit naturam illius contractus, ut probatur in l. miles. §. decem. ff. de re iudic. & ibi not. Imol. & alij posteriores, & est

de

de mente Bart.in lege pen.C.de condi.ob.cau. & ita concludit Alexan.in l.1.ff.de pact.& in lege, sciendum. & in lege, stipulationes non diuiduntur. de uerborum obligatio.† Accedit tertiò, quia in sequenti huius obligationis particula ponitur pactum expressum, firmatum etiam iuramento, de non reuocando hoc mandatum: quo pacto stante, pro certo habetur etiam de usu per Curiam ab antiquissimo tempore (ut prædictum est) seruato, quòd ipse constituens non potest tale mandatum reuocare, iuxta celeberrimam doctrinam Alberici in lege, si procuratorem, colum. penul. uersic.quid si in literis.ff. de procura. qui dicit ita in facto obtinuisse. Qui etiam idem tenet in lege, item ad litem. uersic. sed nunquid potest, eod. titu. de procur. etiam si non sit iuratum, allegat potissimum dictam l.sicut.C. de actionibus & obligationibus, & ita eum refert Feli. in cap.ex parte decani. colum.6.in fin.uersic. Et stantibus prædictis de rescript. Quòd si non potest per ipsum constituentem, multo minus reuocari poterit per hæredem,

9

10 † qui tenetur stare omnibus pactis defuncti: lege, cùm a matre.C. de rei uendic. sicque poterit nihilominus per quemlibet ex procuratoribus fieri debiti confessio, & suscipi executio realis contra bona defuncti, nisi soluatur in termino consueto infra tres dies, & subinde dari mandatum executiuum, sicque durabit uia executiua, néc calumniosi hæredes potientur optato, ut quasi reuocatis procuratoribus, & extincta etiam obligatione, distrahere possint creditores per moras ordinarij iudicij trium instantiarum, & deinde etiam negotij executiui.

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *Ex stipulatione notarii sine mandato quæritur utilis actio sine cessione tertio ratum habenti.*

2 Promissor

2 *Promißor pro absente, etiam ante absentis acceptationem non potest promissionem, & mandatum in forma cameræ reuocare.*
3 *Verba addita in noua formula autoris circa procuratorum constitutionem.*
4 *Cur mandatum aliàs irreuocabile, defuncto aliquo sine hærede, deficiat.*
5 *Rarò uel nunquam quis sine hærede decidit.*
6 *Nunquam fiscus ultra uires hæreditatis tenetur.*
7 *Conditio, si sine hærede decesserit, intellecta de hærede successionis, nunquam existit.*
8 *Quomodo, & quando quis intelligatur sine hærede decessisse.*
9 *Quæ dicatur iacens hæreditas.*
10 *Cur per hæredem debitoris reuocari non possit mandatum obligationi camerali adpositum.*

1 QVAERI † autem hic opportunè posse uidetur, supposita pro communi & uera conclusione illa quòd Notarij posſint ualidè sine mandato pro alijs absentibus stipulari, & quòd ex tali stipulatione quæratur illi, pro quo stipulatio facta est, utilis actio sine cesſione: secuta tamen illorum ratificatione, seu acceptatione, ita φ si illi, ꝓ qbus stipulatū est, nō ratificēt, euanescat stipulatio, glo. in l. Pōpon. §. si ita scriptum. ff. de proc. & ibi not. Bal. & idē Bal. in l. si absentis. col. 1. uer. modo reuoco in dubium. C. si cer. pet. His inquam suppositis prout latè probantur per uirū bene doctū And. Tiraquellum in tractatu consti tuti, parte tertia, limit. 30. præsertim num. 23. & seq.
2 † quæro, an is qui promisit notario stipulanti pro absente, posſit promisſionem, & mandatum in hac obligatione factum reuocare, eumque facti pœnitere: saltim antequam per illum absentem facta sit acceptatio, & sic an dicta notarii stipulatio ante acceptationem prædictam pariat aliquem effectum? Respondeo, quòd hac in re nihil habet obligatio nostra

speciale:

ſpeciale: ſed generaliter uerum eſt, quòd promiſſor non poſsit ullo modo etiam ante acceptationem illius, cui abſenti mediante notario promiſſum eſt, re uocare, nec pœnitere, ut Bal. in l. cum a ſocero, col. 2. uerſic. caue tibi. C. de iure dotr. & alii multi Doct. quos citat & ſequitur idem Tiraquel. in d. 30. limit. num. 4. ex quorum conſenſu dubitari nõ poteſt, quin dici poſsit eam communem eſſe ſententiam. Imo ibi etiam num. 79. ſuſtinet, quòd acceptatio talis promiſſionis fieri poſsit etiam per hæredem illius, cui abſenti promiſſum fuerat, ſi res ſit integra, id eſt, ſi uiuat
3 adhuc is qui promiſit. † Et quanuis (iudicio meo) forma ſecundum prædicta ſit per ſe ſufficiens, ut mandatum ſit etiam per hęredem irreuocabile; tamen pro abundantiori cautela in nouella forma addidi uerba, per quæ mandatum ipſum cõferatur ad tempus etiã poſt mortem teſtatoris futurum: ſub qua forma factũ etiam ſimplex mandatum durat, & non finitur morte. lege, mortis cauſa. §. Titia. ff. de don. cau. mor. l. ſi uero non remuneràdi. §. fin. cum lege ſeq. ff. mãd. not. Bar. in lege fin. ff. de ſolut. & in lege, mandatum. C. mand. & ibi Bald. & Salic. Angelus in diſput. Aſtẽſis miles. in priu. Rom. Conſil. 202. Cornelius Conſilio 86. circa prin. in ult. colum. libro quarto. Sozin. Conſilio 60. in præſenti conſultatione num. 10. & 11. lib. primo. & conſi. 87. in præſenti conſultatione, in princip. eo. lib. primo. ponit Felin. in cap. relatum in 4. fallen. de offic. deleg. & ibi Dec. in prin. & idẽ Dec. in lege, eius, qui in prouincia. §. placebat. in 6. fallen. & ibidem Iaſ. in 8. fallen. ff. ſi cer. petat Et licet hoc duobus modis per Doct. declaretur, uidelicet primo, quòd intelligatur, dummodo ſic conſtituens de-
4 cedat cum hærede, aliàs ſecus, ratio affertur, † quia procurator repræſentat dominum, & ſi defuncto domino conſtituente non eſt hæres, ſequitur quòd nullus eſt dominus principalis, & ſic ille nullius erit procurator, ita Ang. in præallegata diſput. Ro. in d. §. Ti

tia

tia & in d. consilio 202. idem Rom. & Alex. in d. l. fundi uenditor. §. item. de acquiren. possess. & secundo. nisi per hæredem reuocetur, prout reuocari potest: glo. in lege, sed interim. §. si uxor. primo. ff. de donationibus inter uirum, & uxorem Ro. in d. §. Titia. & consil. 202. Sozi. consil. 49. uiso instrumento in prin. libro quatro. Alex. in d. lege, fundi, in ultimo not. Dec. in dicto c. relatum in tertia fall. Eæ tamen declarationes nostri huius procuratoris officium nequaquam impedient. §. Nam primum, quòd quis decedat sine hærede, si supersint bona, super quibus facienda sit executio, uix & raro continget non esse hæredem. Nam, ut dixit Ias. in lege, non omnis. col. 3. uer. istud dictum. ff. si cer. pe. nemo dicitur unquàm decedere sine hærede, quia saltim ultimo loco habet fiscum hæredem. lege, ex facto. §. fin. ff. ad Trebell:
6 † nec uerisimile est fiscum esse repudiaturum, cum nunquam teneri possit ultra uires hæreditatis. Bal. in l. fin. in prin. in 4. q. C. de iur. delib. & ibi Pau. Castrensis, & Iason, & Bartolus, in lege 1. §. an bona.
7 ff. de iure fisci. † & hinc prudenter ait Baldus, in lege finali. in 7. oppos. C. de hæred. inst. quòd conditio, si sine hærede decesserit, ubi intelligitur de hærede successionis, est conditio nunquàm extitura, & eam quodammodo impossibilem esse dicit Dec. in c. in presentia. col. 14. uer. 2. conclusio. de proba. prout etiam dixerat ante eum Abbas ibidem col. 8. uer. in tertia
8 parte glo. † Et ne quis fortè æquiuocet, adhuc puto esse aduertendum, quòd decessisse aliquem sine hærede non intelligitur, eo ipso, quòd nemo adiit hæreditatem, adhuc iacentem, sed ita demum, quando apparet neminem uelle esse hæredem: ueluti si facta diligenti inquisitione, & citatis iis, quos tangit proxima successionis causa. iuxta doctr. Bar. post glo. in l. sancimus. §. quos autem. C. ad Trebell. nemo se offert, qui uelit hæres esse, quo facto incipiunt esse bona uacantia ad neminē pertinentia, antequàm occupentur,

9 pentur.d.l.1.§.an bona.ff.de iur.fisci. alias† & ante, quam hoc appareat, diceretur, & esset hæreditas iacens: quæ repræsentaret personam defuncti.l. hęreditas.ff.de acquirendo rerum dominio, lege,cum hę reditas.C.depos.ubi Bart.& propter illam repræsentationem duraret mandatum post mortem.Hæc sunt uerba Decij in d.c.relatum.col.1.uer. sed tamen aduertendum,ex quibus ostenditur id,quod dixi,ex dicta prima Doctorum declaratione, huius nostri procuratoris officium nunquam,aut per quàm rarissimè

10 impediri posse: † Prout neque per hæredem reuocari potest mandatum in hac obligatione insertum, & post mortis tempus collatum,factum uidelicet nō ad commodum ipsius constituentis,aut sui hæredis,sed ad commodum tertij,cum quo initus est contractus. Bal.in l.id,quod pauperibus,in.24.q.C. de episc.& cler.refert.& sequitur Ruinus consil.7. colum.3. in fine libr. 2.

Quæstio. ad Sextam particulam obligationis Cameralis.

QVESTIONIS PRIMAE

SVMMARIVM.

1 *An pactum iuratum de non reuocando procuratorem, seruandum sit necessario.*

2 *cur facultati reuocandi procuratorem renuntiari non possit.*

3 *In omnibus resignationibus, donec per superiorem receptæ non sunt, reuocari potest mandatum.*

4 *cur non obstante periurio reuocari possit procurator.*

5 *Constitutio procuratoris iurata, reuocari non potest in captionem tertii.*

6 *clausula, contenta in instrumento esse uera, quæ in noua autoris*

autoris forma adscripta est, quam uim habeat.

7 *Qua ratione impediatur impetratio relaxationis à iuramento.*

SEQVITVR sexta, eademque ultima obligationis particula, habens promissionem de adimplendo, seruandoque conuenta, & non reuocando procuratores, addito etiam iuramento. Iuxta quam pro clariori adhuc antedictarum demonstratione, reuoco in quæstionem, † An hoc pactum, promittentis non reuocare procuratoris, addito etiam iuramento, ualeat, ita ut promittens tenetur illud inuiolabiliter obseruare? Cui quæsito statim occurrit glos. cap. fin. in uersi. reuocatus. de procur. lib. 6. & doctrina Bart. in lege, cum precario. ff. de precar. per quas habetur, † quòd facultati reuocandi procuratorem non potest renunciari: quia id est contra naturam mandati, ut sit irreuocabile, itaque non firmatur etiam addito iuramento: & sic poterit eo non obstante mandatum reuocari, licet constituens inde remaneat periurus: quod latè probant Ang. cõsil. 225. Punctus est talis. Martinus &c. & in l. & in perpetuum. ff. de procurato. & Ro. in l. alia. §. elegãter. ff. soluto mat. & Pau. Cast. in consi. 57. Venerabilis uir. colum. 2. uer. Nunc ergo quæritur tertio, & Imo. in c. cum contingat. col. 24. & numero. 35. de iureiuran. ponit latè Feli. in supra allegato cap. ex parte decani, & in cap. si diligenti. in nona limitata. de foro competẽ. qui in utroque loco citat illam decis. 8. de procuratoribus. in antiq. quæ est secundum nume. 104. quæ decisio habet, quòd constituens procuratorem ad resignandum beneficium ex causa permutationis, cum pacto iurato de illum non reuocando, non possit ualide reuocare. Quod similiter etiam refert, & sequitur Stephan. Aufrerij. in addit. ad 260. decis. Tholosan. sed dicta decisio Rotæ, quemadmodum ipsi Felino de iure fuit

3 suspecta, ita etiam non est in usu. † Sed indifferenter practicatur,

practicatur, quòd in quibuscunque resignationibus, siue ex causa permutationis, siue alias quacunque ratione correspectiuis, locus sit pœnitentiæ, donec resignatio per superiorem fuerit recepta, & admissa, nec darentur per Cancellariam literæ ad cogendum uia iuris partem renitentem ut seruaret contenta, ut testatur etiam Hier. Pau. in lib. cui titulus est. Practica Cancellariæ. folio 51. uers. Duo tractauerunt, & meo tempore in pluribus causis Rota iudicauit: quibus argumentis, & rationibus, non est hic dicendi locus. Sed quantum ad propositam a nobis hoc loco quæstionem attinet, usus habet iuxta superius citatas Alberici doctrinas, quòd hoc mandatum reuocari non possit. Quod etiam uoluit Bald. in Rub. extra

4 de procura. col. 4. uers. Periurium. dicens, † Periuriũ non impedit, quin procurator possit a domino reuocari: ut in cap. ultimo. de procurato. lib. 6. in glo. ordin. & ratio est, quia ex tali iuramento nulla insurgit obligatio. Secus, si esset promissum aduersario de non reuocando, quia ex tali pacto licito & honesto, ne aduersario illudatur, bene oritur obligatio. C. de transactio. l. si quis maior. Itaque summa est, quòd mandatum simplex etiam cum iuramento de non reuocando illud, nihilominus reuocari potest, licet reuocans remaneat periurus.

5 † Sed ubi iuramẽtum præstitum est alteri habenti interesse de non reuocando talem procuratorem, illud fit irreuocabile: secundũ Albericum, & Baldum, & secundum Ro. Curiæ usum ratio (quantum ab antiquioribus audiui) propter quam est hic usus introductus, est illa notissima, quia iuramentum hoc seruari potest sine peccato, & sine interitu salutis æternæ, quam ponit etiam Iason idem sentiens in l. si non sortem. §. si centum. col. 3. uers. Dubito de hac decis. ff. de condictio. indebi. ubi et citat dictã doctr. Bal. licet in alio loco, qđ etiam Ias. simpliciter imitatus fecit Doctor Hispanus in repet. Rubricæ de donat. inter uirum, & uxorem.

rē in 6. limita. quæ in lib. meo est folio 52. col. 1. uer.
6 Nec obst. glo. in cap. fin. † Huic ultimæ particulæ, in noua forma addita est clausula, per quam partes iurant contenta in instrumento esse uera, quę inter alia ualet, ne posit aliqua partium contra sic iuratam assertionem uenirę, simulationem, aut rem aliter gestam esse dicens: ut latè Imol. post Anto. de Butri in cap. cum contingat. in 6. membro, de iureiuran. & ibi Abb. in uers. decimus casus, & in disputatione. Statuto Ciuitatis Senarum. uers. decimus casus. Bal. & Salic. in l. fi. C. de non nu. pec. Imola, & Alex. in l. Seius & Augerius. col. ult. ff. ad legem Falcidiam. Alex. consi. 36. uiso themate. colum. 2. lib. secundo. & consi. 132. uiso instrumento. eod. lib. & in l. nemo
7 potest. ff. de lega. primo. † Valet insuper ea clausula, ne ad effectum impugnandi instrumentum, iuramenti relaxatio posit impetrari, ut post Franc. Areti. dicit Ias. in d. l. nemo potest col. 8. de lega. primo. nam eo ipso, quòd quis peteret se a iuramenti nexu absolui, opus esset ut diceret id, quod iurauit, esse falsum, & consequenter poneret se esse periurum, & sic tanquàm periurus turpitudinem suam detegens esset omnino repellendus, ut latè per Bar. in l. iusiurandū, quod ex conuentione. §. proc. ff. de iureiurando.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *An iuramenti relaxatio sit concedenda obligato in forma cameræ.*
2 *Ex iusta causa obligatus in forma cameræ relaxatur à iuramento.*
3 *An in concessione relaxationis à iuramento sit pars citāda.*
4 *Ratio usus, quo non datur relaxatio à iuramento ad effectum excipiendi.*
5 *Frustra petitur solutio uinculi non adstringentis.*

6 *Absolutio*

6 *Absolutio à iuramento ad effectum agendi passim conceditur.*
7 *Qua ratione defendatur iustam esse concessionem relaxationis à iuramento ad effectum agendi.*
8 *Quomodo Staphilei, & Cassadori dictū intelligatur de absolutione a iuramento non permissa contra obligationes camerales.*
9 *Auditoris cameræ priuilegium circa executionem obligationum cameralium.*
10 *Tactus scripturæ in iuramento quando requiratur.*
11 *Corporale iuramentum plus adstringit, quàm uerbale.*

1 SED † huic sumpta occasione quæro, an ei qui est sub hac forma obligatus iuramenti, sit relaxatio concedenda necne? Ioannes Staphileus (si liberille sub literarum gratiæ, & iustitiæ titulo inscriptus, est suus) absolutè dicit stilum signaturæ esse, quòd in similibus obligationibus non detur absolutio à iuramento ad effectum agendi, nisi fortè obligatio talis adiecta sit simoniacæ transactioni, contra quam obligatus absolutionem huiusmodi petens, agere uelit, per iura & rationes ibi descriptas. Sed quo pacto stilus ille se haberet suo tempore, ipse uiderit: modernus usus aliter habet: ideo puto esse considerandum, petatur ne absolutio simpliciter à uinculo iuramenti, an uero duntaxat ad effectum agendi, seu excipiendi tantum, & in singulis articulis, quid ex iuris communis dispositione, quid secundum Romanæ Curiæ stilum sit obseruandum, tam super facienda uel non facienda omnino absolutione, quàm super eo, si ubi fieri potest, citanda sit pars altera, cuius interest, an non. Et quantum attinet ad ius commune, materia satis tractata est per Doctores in cap. 1. & ca. debitores. de iureiur. & in alijs uulgatis locis elucidata clarissimè per Felinum more suo in dicto
2 cap. 1. † Quorum in summa ea uidetur esse conclusio, quòd indifferenter concedi posit, allegando cau

 sas

ſas cauſas conuenientes. Sed controuerſia ſuper illo
3 eſt, an ſit pars altera citanda, an non? † In quo communis opinio uidetur eſſe, quòd ſi per abſolutionem tollitur obligatio ex toto, ut ſi iuramentum eſſet contractus ualidatorium, ita quòd ſine iuramento non ualuiſſet. Cuiuſmodi contractuum multa exempla poſuimus ſupra in 3. quæſt. primæ partis, & tunc neceſſario ſit pars citanda, atque audienda. Secus ſi tantummodo ageretur de habilitanda perſona, quæ iurauit, ut iuramento non obſtante poſsit contra inſtrumentum dicere, dolumque & fraudem, quibus deceptus fuit, aut aliud tale detegere: quoniam (inquiũt) hoc ſecundo modo non infertur parti graue præiudicium, ſed remanet illi ſaluum ius ſuum: & in hanc ſummam eſt deciſio Tholoſana. 1 r. cum ſua additione. Romanæ uerò curiæ ſtilus, ſimpliciſsima, eademque æquiſsima uia in hanc ſummam concluditur, dico in relaxatione iuramenti ſuper hac, de qua tractamus, forma adiecti. Nam in alijs per omnia locus eſt
4 diſpoſitioni iuris communis: † eſt inquam ſtilus primum, quod ad effectum excipiendi nullo pacto detur iuramenti relaxatio, quod fertur habuiſſe originem à quadam formula per Concilium Lateranenſe ſub Papa Leone X. celebratum ſacræ Pœnitentiariæ officiarijs præſcripta, & habet eam rationem, quia, uel talis abſolutio non eſt neceſſaria, uel eſt iniuſta. Nam ſi petatur ad effectum opponẽdi aliqua ex exceptionib. quæ (iuxta ſuperius dicta) per ſe iuramento
5 nõ obſtãte opponi poſsint, † fruſtra petitur abſolutio uinculi non adſtringentis: ſi uerò exceptio ſit ex illis quæ ſtãte iuramẽto per ſe opponi nequeũt, iniuſta eſt & calũniæ ſuſpecta petitio, tẽdẽs ad retardandũ paratam obligationis executionẽm, eſtque meritò locus uulgato illi remedio. ſoluc, & repete d. ca. debitores, de iureiu. Similiter nunq̃ cõcedit ẽt agere uolẽti ab-
6 ſolutio ſimplex apta ex toto tollere oblationẽ. † Ad effectum uero agendi duntaxat conceditur abſolu-

tio,

cto, seu absoluẽdi commissaria facultas passim & indifferenter: hoc tãtum adhibito moderamine, quòd si iam sit super obseruanda obligatione lis cępta: tũc, absoluendi (nisi parte citata) non detur facultas.
7 † Sed hęc quoque ad effectum agendi commissa, aut etiam concessa iuramenti relaxatio non est iniqua, sed iusta. Nam illam petenti, si denegaretur, fieri posset iniuria, si uere cõtractus esset inualidus, aut alias illicitus, ille uero contra quem conceditur, conqueri iuste non potest, quoniam propterea non retardatur sibi suæ obligationis executio, iuxta ea quæ superius dicta sunt, ubi de mutuis petitionibus locuti sumus, cum etiam reconueniens agat: sed quanuis debitore sit effectum agendi absoluto, atque agente, nihilominus ad obligationis executionem procee
8 ditur. † Itaque dum Staphileus loco superius citato, & Cassad. in sua decis. de mutu. petit. dicunt, non dari absolutionem ad effectum agendi contra obligationem in forma Cameræ; uel subaudiendum est non dari scilicet ad effectum retardandi executionem; uel eorum dictum est hoc tempore falsum:
9 † Imo habet Auditor Cameræ inter alia multa Leonis X. antedicti Pont. priuilegium, quo conceditur, ut ipse Auditor, suusque locumtenens in causis coram eis uigore talium obligationum introductis, absolutionibus a iuramento, & aliis ibi expressis impedimentis nequaquam obstantibus tam contra personas, quã contra bonam obligatorum usque ad effectualem solutionem in omnibus & per omnia, per inde ac si prędicta non emanassent, procedere ualeant. Illud nolo pretermittere, quòd ubi in fine obligationis ponitur iuramentum per illa uerba; ac, ad, & super sancta Dei Euangelia) scripturis sacrosanctis per
10 eum corporaliter sponte tactis iurauit) † clausula (scripturis tactis, &c. non est necessaria: corporis.n. ille tactus in actu iurandi non requiritur necessario, nisi in casibus quibus iuramentum defertur a iure, ut

in iuramento testium, iuramento calumniæ, &c. uel ubi defertur a iudice, uel a patre ex necessitate: in cæteris sufficit uerbalis iuratio, ut not. glo. Clemen. prima in. §. porrò. uers. tacta. de hæreticis, & in cap. ut circa. uersic. corporali. de hæreticis. lib. 6. & de forma iuramenti uerbalis, habetur in glo. 22. q. 1. in summa.
11 † Sed postque usus eam clausulam recepit, potest ita dimitti, maxime cum uideatur plus obligare iuramentum corporale quàm solum uerbale. l. si alterius. C. si min. se maio. dixe. & not. d. gloss. uers. tacta, & Imola in cap. cum contingat. num. 58. de iureiurando. ita ut hoc sit abundare in cautela.

TRACTATVS PARS TERTIA.

PRAEFATIO.

DEVENIENDVM nunc est ad tertiam principalem huius tractatus partem, quæ concernit processum causæ, & distinguitur in tres minores particulas, quarum prima continet præambula ipsius processus, secunda processum ipsum. Tertia declarat consequentia quædam, & accessoria ipsi processui.

PRIMA uero particula subdiuiditur in quinq; considerationes, quas habere debent Aduocati, & Procuratores in initio processus. Prima consideratio est de concernentibus ipsius instrumenti exequendi corpus. Secunda de eiusdem instrumenti uirtute, & efficacia. Tertia de persona petentis executionem. Quarta de ipso iudice coram quo executio petitur. Quinta de persona illius contra quem petitur.

De praeambulis ipsius processus.

DE INSTRVMENTO.

QVESTIONIS PRIMAE SVMMARIVM.

1 *Quale debeat esse instrumentum exequendum.*
2 *Abolitio in instrumenti parte non substantialis, non uitiat.*
3 *Probata parte substantiali corrupta, uel corrosa instrumenti producti per testes, datur executio instrumenti. Secus uero non producti.*
4 *Originali nota tantùm producta, instrumenti executio non datur.*

1 QVAERITVR † quale debeat esse instrumentum exequendum: statim occurrit, quod debet habere omnia publici instrumenti quaesita enumerata per glo. in l. generali. C. de tabular. lib. 10. & Specula. in tit. de instru. edit. in princ. & Bart. in l. si quis ex argentarijs. §. initium. ff. de edendo. declarata per Abb. in cap. primo. col. prima, & seq. de fid. instrum. explicata latius per Afflictum in constitutione Regni, quae incipit: Baiulos omnes. col. 5. & seq. Quib. in proposito addendum & illud est: quòd instrumentum cuius executio petitur, non sit abolitum neque cãcelatum, neque in aliqua sui parte suspectum, aut diminutum. Ita dixit Bald. in l. secunda. C. ut in possess. leg. eat. per textum l. finalis. C. de edi. diui Adri. tol. refert. & sequitur Pau. Castren. in d. l. fin. & in l. nostras. C. de testam. & uoluit Bar. in l. j. §. fin. in fin.
2 ff. de his, quae in test. delen. † Quod tamen intelligendum est, si talis abolitio, aut alia suspicio esset in loco substantiali, alias secus dicendum, secundum eundem

3 dem Caſtren.in d.l.fin.† Sed Bal.in l.fi.C.de fideicō. & in l.ſed & ſi.§.ſi cum de hæreditate.ff.de iureiurando.tertio,uoluit, quòd ſi producatur inſtrumentum publicum corroſum uel corruptum in aliqua parte ſubſtantiali,quæ tñ pars probetur per teſtes,detur nihilominus talis inſtrumenti executio. Si autem non producatur inſtrumentum, quod dicatur eſſe deperditum,ſed eius tenor probetur per teſtes, non eſt dāda executio,ſicut ſi productum eſſet inſtrumentum. Bar.in l.1.ff.de his, quæ in teſtam. delen. col.1.in fi. & facit quod tenet idem Bar.C.de pign.l.3. col.pen.
4 uerſ.prædicta intelligo. † Imo etiam ſi producatur originalis nota (quæ uulgo imbreuiatura appellatur)non redacta in mundum, cum ſubſcriptione notarij,& alijs publici inſtrumenti ſubſtantialibus,non eſt danda executio,per dicta Ioan.Andr.in add.Specul.tit.de inſtru.edit.§.uidendum,uer.& nota, quòd tabell.& Cyn.in l.contractus.in ult. q. C. de fide inſtru.& Ant.Butr.in c. cum P. tabellio. de fide inſtru. & Canarius in tract.execut.q.38.& Tyndarus de inſinuat.q.24. quod uidetur eſſe declarandum ſecundum Paul.Caſtren.in d.l.contractus. colum.1.in fin. niſi liber prothocoli haberet ſolennem ſubſcriptionem cum ſigno notarij.in prin.uel in fine. Et quanuis prædicta apud præallegatos Doct. ita ſe habeāt: in ſpecie tamen noſtræ obligationis, aliter puto eſſe decernendum.

QVAESTIONIS SECVNDAE

SVMMARIVM.

1 *In ipſo contractu non eſt neceſſarium inſtrumentū publicum ſed in proceſſu tantum.*

2 *An in obligationibus Cameralibus ſcriptura neceſſario requiratur.*

3 Neque

ris, tunc solùm necessaria est, antequàm reus fuerit in mora constitutus.

PRo euidentiori tamen dicendorum perspicuitate uidetur opportunum esse: ut determinemus. an pro huius obligationis habēda executione, de necessitate debeat produci publicum instrumētum an
1 non? qua † in re non est multis agendum: quia usus habet pro comperto, quòd in ipso contractu non requiratur instrumentum publicum, sed bene requiratur in processu, ut ipsius obligationis uigore procedi possit ad executionem. De instrumento publico in ipso contractu non requisito, non est quamobrem dubitari possit, cum nullo id iure caueatur; & quotidie in usu habeamus, quòd datur executio uirtute priuatarum scripturarum, in quibus debitores dicunt se obligare in forma Cameræ. Quod qua ratione susti-
2 neatur, dicemus inferius. De scriptura † uero uideri posset idem esse dicendum, cum inter casus, in quibus requiritur scriptura, qui enumerantur per glos. in cap. primo. in uersic. in scriptis. de censibus. lib. sexto, & ibi Doct. & in alijs locis ibi notatis, non est aliquis casus, qui comprehendat nostram hanc obligationem. & licet Ioan. Andr. & quidam alij dubitauerint de mandato procuratorio, quòd non possint probari per testes, sed requirat scripturam, ut sic uideri posit, quòd saltim mandatum in nostra obliga-
3 tione insertum debeat † per scripturam probari: communis tamen opi. est in contrarium, quòd neque ipsa constitutio procuratoris, neque illius probatio de necessitate requirat scripturam, ut late probat Abb. post glos. in cap. 1. de procura. & post Bartol. quem sequuntur Imola. & Alexand. in l. 1. C. eod. & Angelus consi. 296. uisis omnibus. Sed quia non tractamus hic tantummodo de ualiditate obligationis contractæ, sed an illius uirtute procedi posit executi-
5 ue per † uiam confessionis debiti &c. nisi ea posit

per

per scripturam probari, talem effectum non posset habere: ratio, quia siue ab initio sine scriptura coram testibus contracta obligatione, siue postea scriptura ipsi deperdita testes uel super ipso contractu, uel super tenore perditi instrumenti examinandi essent, tale examen lite non contestata fieri non posset: cap. quoniam frequenter. extra ut lite non contestata. Vbi autem litis contestatio facienda est, iudicium esse non potest executiuum, prout in simili casu notant omnes Docto. qui scripserunt post An. in l. fin. C. de edic. di. Adri. supra glos. uer. depositionibus in fin. in quantum reprobando, seu uerius declarando dictum Angeli uolunt, quòd si instrumenta ex forma statuti habent executionem paratam, & contractus factus sit coram testibus sine notario, quamuis eisdem testibus examinatis, eorum examen in publicam instrumenti formam redactum fuerit, non tamen dabitur eiusdem instrumenti executio, nisi in ca-
6 sibus in quibus testes † possunt examinari ante litem contestatam: secundum quam distinctionem nostræ etiam obligationis executionem dicamus regulariter non dari, pro eo quod per testes probetur, quòd quis obligauerit se in forma Cameræ, dari autem, si obligatio probetur esse contracta super aliquo ex ijs, quorum occasione in iudicio litis contestatio non est necessaria, ut in negotijs decimalibus, usurarijs, matrimonialibus & alijs notatis in dicto capitulo, quoniam frequenter. qua de re latè tractat, & in hanc nostram sententiam concludit Felin. in cap. cum super. uerb. prima declaratio. de re iudic. Alius
7 † casus per eandem rationem posset proponi, si contingeret testes examinandos esse ualetudinarios, senes, absfuturos, aut alias tales, qui etiam lite non contestata ad futuram rei memoriam iuxta dispositionem dicti capituli, quoniam. examinari possent. Hæc
8 † (ut uerisimile est) ignorans, quidam in agendis causis bene uestitus, passus est me obtinere executionem

tionem in casu, qui fuit talis. Cum Sempronius debe
ret Caio mille, urgereturque ad soluendum, & con-
uenisset, quòd differretur solutio ad certum tempus,
si Titius accederet & constitueret se æquè principa-
liter debitorē & correum, Meuius accessit ad Titiū,
& coram testibus eum rogauit, dicendo, Accedas illi
obligationi, & obliga te sicut Caius uoluerit, & ego
ex nunc promitto te indemnem releuare, & me
tibi obligo omnibus illis modis, formis, & obli-
gationibus, quibus tu te obligaueris: Sub fiducia ho
rum uerborum Titius accessit, & obligauit se Caio
in forma cameræ consueta, & cum aduenięte die coa
ctus fuisset soluere, & Meuius de releuatione requisi
tus tergiuersaretur, ego consultus a Titio experiri
uolens fortunam pro celeriori amici mei liberatione
iussi ut simul produceretur instrumentum obligatio
nis factę per Titium, simul etiam producerentur ar-
ticuli continentes suprascripta Meuii uerba obliga-
toria, & super illis inducerentur testes prædicti, pro
ut inducti, & successiue examinati fuerunt, & subinde
perfecto examine obtinui mandari extēdi obligatio
nem Meuii secundum dicta testium, & obligationem
Titii, ad cuius instar probabatur se obligauisse, & su-
binde uirtute dictæ extensæ obligationis processum
fuit ad confessionem debiti, & realem executionem,
nihil nisi meras nugas opponente, neque aduerten-
te illo suorum annulorum spectatore, qui etiam a di
cto mandato extendendi dictam obligationem po-
tuisset licitè appellare, qd' minimè fecit: uolui autem
9 hoc recensisse, † memor Ismeniæ Tibicinis, qui disci
pulis suis non minus ostendebat malè canentes, quā
scitè canentes, dicens: ad hunc modum canere opor-
tet, ad hunc nequaquàm. Concludamus ergo in sum
ma, quòd (exceptis casibus suprascriptis) obligatio
est per scripturam siue publicam siue priuatam probā
dā: hoc dico, ubi priuata scriptura haberet qualita-
10 tes requisitas † de iure communi, ut plenè probaret.

Quod

Quod contingit tribus casibus, quos recenset post antiquiores Iason in repetit. l. admonendi. ff. de iureiurando. num. 83. uidelicet, si is qui scripsit, confitetur eam scripturam esse manu sua. l. Publi. ff. deposi. & si habet subscriptionem partium & testium, & est a testibus approbata: lege, scripturas. C. qui pot. in pig. hab. & si approbatur per testes, qui subscripserunt, & uiderunt eam scribi, & per comparationem literarum: autent. & si contractus. C. de fide instru. uel (preterius commune) ubi sit consuetudo, quòd priuata apocha etiam sola debitoris manu subscripta, & per comparationem literarum, uel per quoscunque duos testes pro tali approbata, plene probet, sicut est hic in Vrbe & in Ro. curia, estque de iure ualida, per ea, quæ ponit idē Iason, ubi supra, num. 99. uers. octauus casus. Et ultra dictam consuetudinem, inter Ciues Romanos & alios Vrbis Romæ statutis subditos, uiget laudabile statutum, libro primo, capitulo 76. cuius tenor est: Quòd apochæ scriptæ uel subscriptæ manu cuiuscunque priuatæ personæ, contra ipsum scribentem, uel subscribentem executioni mandentur, sicut publica instrumenta: non obstante, quòd in eis non sit locus, tempus, causa, & partis præsentia. Dixi laudabile esse hoc statutum, quia magis est consentaneum rationi, quàm sint nonnullæ leges ciuiles, & canonicæ, quæ uolunt ex defectu causæ, loci, uel temporis, huiusmodi apocas reddi inualidas, ut lege, cum de indebito. §. finali. ff. de probat. & cap. si
13 cautio. extra de fide instr. † ubi disponitur, quòd si non habeat expressam causam cautio, nedum per priuatam, sed etiam publicam scripturam exposita, non ualeat, sed (ut dicunt Doct.) præsumatur per errorem facta, nisi creditor probet causam. Id enim nihil aliud est, quàm calumniis uiam aperire, & est cōtra ipsa iuris etiam naturalis principia, cum nemo,
14 qui alias sit sanæ mentis, † & legitime ætatis, præsumatur in facto proprio errare, & propterea ipse tenetur

netur probare, quòd errauerit. l. i. ubi Bald. C. de fal. cau. adiec. l. si post diuisionem. C. de iur. & fact. ignor. sed hæc latius apparebunt ex libris, qui scripti sunt de principiis legum; interim iis, quas habemus, legibus est uiuendum. Vrbis autem statutum, & Romanæ Curiæ consuetudo prædicta nobis sunt pro lege, & quidem laudabili & iusta. Et (quemadmodum superius dictum est) etiam de iure communi ualeret huiusmodi obligatio, sine expressione causæ, si super ea esset debito modo facta susceptio censurarum, per ea, quæ in simili ponit Feli. & autori-
15 tate Bal. in dicto capitulo, si cautio. in x. fallē. † Vnū tamen est aduertendum, quòd licet ex pacto contrahentium detur, quòd ex priuata scriptura extendi posit publicum nostræ huius obligationis instrumētum tamē in concursu cum aliis creditoribus ea obligatio non probabit anteriorem hypothecam aduersus instrumentum ab ipso initio publicum. per d. l. scripturas. C. qui pot. in pign. hab. ampliando ut uoluit Ancha. cons. 14. rationes adductæ, quem refert Feli. in c. 2. colum. 5. de fide instr. etiam si probetur, quòd prius datus fuit procurator ad faciendum obligationem, & postea ostendatur scriptura priuata mādantis, quia tale antecedens est contingibile, non necessarium. Atque hunc articulum latius explicatum uide per Negusant. in tract. Pignorum, parte 4.
16 membro † secundo, num. 47. ibi, Octauo, quia supra &c. cum pluribus seq. Dicta autem consuetudo quæ habet, quòd partes conueniant, ut tabellio possit ex priuata apocha publicare Instrumentum obligationis inter ipsas partes: habet iuris fundamentum
17 † ex iis, quæ ponit Abb. in cap. ult. in prima q. de fide inst. & Alex. in l. prima. §. eadem. in primo not. ff. de uerb. oblig. Sed diligenter aduertendum est, quibus uerbis id pactum in apocha sit conceptum. simul enim refert, posit ne obligationis extensio & publicatio fieri ipso scribēte aliter nō citato, & cū iuramē

ti per

ti per scribētē præstiti adpositione, an nō: & propterea cōsueui in negotiis amicorū me cōsulentiū, pactū
18 illud in hanc sententiam concludere, uidelicet, † Pro quibus sic adimplendis & obseruandis obligo me in ampliori forma Ca. Apo. consueta, cum iuramento (prout ex nunc per Deum, uel per Sancta Euangelica iuro.) constitutione procuratorum, & aliis clausulis in similibus oblig. poni consuetis, & uolo quòd desuper etiam me aliter non citato, per quemcunque notarium, publicnm obligationis huiusmodi instrumentum, secundum cōsuetum notariorum Ro. Cur. in similibus stilum, extendi possit. Ex hac formula
19 duas potissimum elicio utilitates. † Vnam propter illa uerba, etiam me aliter non citato &c. propter quę etiam si contingat ipsum debitorem abesse a loco iudicii, poterit quemadmodum loco suo inferius dicetur, docto de eius absentia, eo aliter non citato procedi: alioqui citandus esset, secundum iuris communis dispositionem, ad comparendum, uidendumque iurare testes super cognitione apochæ, & uidendum mandati extendi & publicari instrumentum obligationis iuxta illius formam. Alteram quia in extensione procul omni dubio poterit notarius adponere etiā iuramentum, propter illa uerba, prout ex nunc iuro per Deum &c. sine quibus uerbis non careret difficultate. Nam & si uidi multos existimantes quòd sufficiat dixisse simpliciter: Obligo me in forma Cameræ, & super illis uerbis uiderim obligationē cum formali iuramento extendi, quasi cum in forma Cameræ contineatur tale iuramentum per relationem ad eam, uideatur scribens eo modo iurauisse, tamen nō desunt, qui dicant id nō sufficere, quinimmo nec sufficere, etiam si post uerba in forma Cameræ adderetur, cum iuramento & aliis clausulis consuetis: Videtur enim, quòd dicere, promitto cum iuramento, non sit iurare, cum de substantia iuramenti sit, quòd dispositiuè adsumatur Deus in testem, &

sic

ſic non ſufficiat enuntiatiuè, ac tranſitoriè loqui: ac fortius quòd neque etiam ſufficiat, ſi dicat diſpoſitiuè, & ita iuro, ſi non addatur, per Deum, uel per Euãgelia: aut aliquid tale: cum ex forma iuramenti ſit, ut ſacræ rei atteſtatione firmetur. Ad has igitur difficultates uitandum, putaui opportunum eſſe ponere uerba ſupraſcripta, prout ex nunc iuro per Deũ, &c. ac non eſſet fortaſſe abſurdum, ſi pro abundantiori cautela, licet (quemadmodum ſuprà dictum eſt) nõ neceſſaria adderetur uerba, tactis ſcripturis &c. Alius
21 eſt caſus, in † quo proceditur ad executionem uigore ſimplicis exempli etiàm per neutram partiũ ſcripti: cauti enim litigatores plerunque antequam moueant litem, ut poſsint recuperare ſumptum faciendum in recolligendo inſtrumentum publicum, faciunt citari debitorem ad ſoluendum, ſeu faciendũ id, quod debet, alias uidendum fieri proteſtationem de reluendo illud ſumptibus ſuis, iuxta doctri. Baldi in lege non ignorat. C. de fructib. & litis expenſis. quem refert & ſequitur And. Barb. conſilio 7. colum.
22 penult. libro † ſecundo: & ſi citatus dicat uelle ſtare ſimplici exemplo, ne fiat ſumptus inſtrumenti publici, tunc proculdubio tale exemplum probat, ut tenet Barto. C. de eden. in autent. ſi quis in aliquo. uer. Quæro, utrum inſtrumentum, per legem, optimam. C. de contrahen. & committen. ſtipul. Quem ſequuntur ibi Alexan. in 4 fall. & alij. & conſequenter illius uigore poteſt ad executionem procedi: Sed hoc intereſt, quòd tale exẽplum non probat, niſi contra illum, qui in idipſum conſenſit, non autem contra alios: ſecundum ea, quæ ſuperius dicta ſunt de priuata ſcriptura, per legem, ſcripturas. C. qui pot.
23 in pig. hab. † Illud uero nõ uidetur eſſe ſine animaduerſione prætereundum, quòd dicta præambula proteſtatio de reluendo inſtrumentum, licet a multis indifferenter fiat: non tamen eſt neceſſaria, niſi contra reum nondum in mora conſtitutum: nam ſi per lapſum

lapsum temporis, aut alias fuerit in mora constitutus, tenebitur ad talem sumptum etiam ea protestatione non facta, ut colligitur ex eodem Baldo, in dicta lege, non ignorat. & Abbas, in capitulo, licet heli. col. secunda. uersi. & inquantum. de simon. & ibi Feli. col. tertia, uersi. in glo. uersi. inscriptio.

QVAESTIONIS TERTIAE

SVMMARIVM.

1 *An creditor cogere possit debitorem ad faciendum sibi instrumentum obligationis in forma Cameræ de debito.*

2 *Guarentigia non in plus obligat, sed efficacius.*

3 *Ratio, cur obligatus possit cogi ad obligandum se creditori per instrumentum de debito.*

4 *Recusans obligari per instrumentum paratam habens executionem, turpitudinem suam detegit.*

1 POTEST † hic nõ ineptè quæri, supposito quòd creditor possit cogere debitorem ad faciendum sibi instrumẽtum obligationis debiti, secundum Bar. & communiter Doct. in l. si pupillus. in prin. ff. de nouat. & not. per glos. & i. octo. potissimum Felin. in ulti. colum. in cap. significauerunt. de testi. An similiter cogi possit, ut faciat tale instrumentum cum hac obligatione? Angel. & Imol. in d. l. si pupillus. loquentes de forma guarentigiæ, tenent quòd non, ea ratione, quia grauaretur in eo, in quo non esset obligatus: quoniam scilicet per formam guarentigiæ posset contra eum incipi ab executione. Benedictus de Barzis in tractatu guarentigię in quinta quæstione primę partis, firmat partem contrariam, motus ea ratione: quia præsupposita consuetudine faciendi similes obligationes, subinfert, quòd debent poni omnes clausulæ consuetę, iuxta doct. Barto. in

lege,prima.§.si fraudator.ff.de his, quæ in fraud.credit. & ad rationem Angeli & Imolæ respondet,quòd
2 † per guarentigiam non dicitur debitor in plus obligari, sed efficacius : ut dixit Roma. consil. 121. circa primum. columna prima. & Bald. in l.is, qui accessionis.ff. de fideiuss. ubi propterea tenuit,quòd licet regulariter fideiussor non posit in plus obligari, insti.de fideiuss.§.præterea.lege,græcè.§. primo.ff.de fideiuss. tamen potest obligari instrumento guarentigiato, quanuis principalis illo nō sit obligatus. Ego non uidi quæstionem hanc de facto in iudicio agitari, sed si occurreret, approbarem partem affirmatiuā cum Benedicto (salua Angeli & Imolæ reuerentia) addendo ultra dicta per Benedictum, quòd illa ratio, per quam moti fuerunt Doctores,ad communiter tenendum, quòd debitor per instrumentum non obligatus, cogi posit facere instrumentalem obligationem, uidelicet,quia si debitor denegaret id facere uelle, non posset in alio fundare denegationem, nisi dicendo,quòd per instrumentum facilius probabitur contra eum debitum,quàm sine instrumento: in quo secundum Doctores,non esset audiendus,qui diceret turpidinem suam.lege transactione finita.C.de transactionibus Bal.in lege,instrumēta.C. de fideiussoribus. Bar. in lege.si quis accepto. ff. de condic.ob causam . illa inquam ratio non minus procedit hoc
4 casu,quia si debitor†dicat nolle facere instrumentū, per quod habiturus sit cōtra separatam executionē, diceret turpitudinem suam , significando quòd licet sit debitor : tamen uult posse distrahere creditorem per moras,& cauillationes trium instātiarum.Quid enim aliud est dicere,quòd non uult habere contra se instrumentum,cuius parata sit executio?

QVAESTIO-

QVAESTIONIS QVARTAE

SVMMARIVM.

1 *An obligatus in forma Cameræ, ad se obligandum de certa summa soluenda, possit cogi uigore huiusmodi obligationis soluere, an uero tantum se ad soluendum obligare.*

2 *Statutum loquens de uendente, locum non habet in uolente uendere.*

3 *Aliud est agere, aliud uelle agere.*

4 *Votis promissio eandem uim habet, quam eius constitutio.*

5 *Circuitus effectum aliquem pariens, non euitatur.*

6 *Promittens se obligaturum, quando cogendus sit id præstare, ad quod se obligaturum promiserat.*

7 *Exemplum, quando circuitus aliquem affectum utilem parit.*

1 QVAERI †etiam potest, si producatur instrumétum, per quod aliquis promiserit alteri obligaturum se illi ad soluendum certam summam, uel aliquid faciendum, adiecta camerali hac obligatione, poterit ne contra illum peti dictæ obligationis executio, ut cogatur ad soluendum summam, uel faciendum rem promissam? & prima fronte uideretur posse negatiuè responderi: quia uerba contractuum sunt strictè in terminis expresis intelligenda. l. quicquid adstringendę. ff. de uerbo. obliga. Et ad sensum patet diuersam esse promissionem faciendæ obligationis de soluendo, ab ipsa immediata promissione

2 faciendæ solutionis, sicut in simili habemus, † quòd statutum loquens de uendente, non habet locum in promittente uendere, secundum Iacobum Butri. in lege. 1. C. de pac. pign. Facit. l. in bonæ fidei. cum ibi notatis. ff. de eo quod cer. loc. Alexand. consilio 168.

3 stantibus ueris. in fine. lib. 6. &† aliud est agere, aliud uelle agere. l. amplius non peti. ff. rem ratam hab. Cōtraria tamen est sententia Ioannis Andreæ, post Al-

be.Galeoti, quem citat in addi. Specul. de obligationi.& solutio.in rubr.colum.prima quem referunt & sequuntur Alexand.in l.cùm fundus.in primo not. ff.si cert.peta. & Ias. in l. dominus testamento. in 4. not.ff.de cond.indebiti.moti ratione uitandi circuitus, de qua in d.l.dominus. & in Clemen. Auditor. de rescrip. licet ipsi Alexan. & Ia. fateantur, quòd multi contrarium dicerent, prout Hipp.singul.469. incipien.dixit profectò.asserit id sibi non placere per rationes superius a me relatas. Consilium tamen. Neapolitanum (ut testatur Afflictus decisio.61.) per dictam doctrinam Ioan. Andr. decreuit, quòd
4 † promissio dotis haberet eundem effectum, ac si fuisset constituta. Ego nunquam hanc speciem uidi in iudicio agitari: tamen si occurreret, putarem esse distinguendum ex mente Cardina. in Clement. Auditor in.14.quæstio.qui magistraliter docet,quòd
5 † circuitus tūc debet uitari,qn̄ non est cū aliquo effectu:alias intercedēte aliquo effectu,de circuitu nō cu
6 ratur de ordi.cogn. c.tuā.† Qui filii sint legi.c.lator. Sic in proposito, si circuitus cogendi eum, qui promisit se obligare prius ad se obligandum, deinde iuxta secundo loco factam obligationem ad soluendū, uel faciendum, non esset futurus cum aliquo effectu ipsi obligato proficuo: dicerem eum cogendum esse immediatè ad soluendum, uel faciendum, nec posset is hoc casu, nisi cum sua turpitudine insistere pro faciendo circuitu. Secus autem, si demonstraret inde sibi proficuum effectum esse prouenturum. Et huic distinctioni non obstant supra scripta per Hyppolitū adducta: quia fateor ita esse, qđ sunt diuersa, promittere se facturum, & facere. Sed dico, quod æquitate suadente euitandus est circuitus:per nota.in d.l.dominus testamento. Secus autem ubi non concurrit æquitas, & multò minus, ubi concurret iniquitas.
7 † auferreturque obligato honestum commodum ex circuitu sibi prouenturum, ut si quis promisisset face

re

re pactum de retrouendendo, dicerem eum non posse cogi immediatè ad uendendum, cum multum inter sit inter utrunque contractum: ex pacto enim de retrouendendo datur solummodo actio personalis, nec cogitur præcisè, sed liberatur promissor præstando interesse, cum ex uenditione competat ius ad rem. Quod est fortius, ut latè probat, & decidit Cagnolus in lege secunda. quæstio.65.C.de pact.inter emptorem, & uenditorem.

QVAESTIONIS QVINTAE

SVMMARIVM.

1 *An narratio instrumenti in obligatione camerali facta satis sit, absque eo, quòd instrumentum ipsum producatur.*
2 *Quando intelligatur locum habere auten. si quis in aliquo documento. C. de eden.*

1 AMPLIVS, † nota est dispositio Iuris.C.de edēdo.quod si quis in aliquo documento alterius faciat mentionem documenti, illi non creditur, nisi aliud documentum (cuius memoria in secundo facta est) proferatur, aut alio prabationis genere ueritas demonstretur. Ponamus, quòd in instrumento obligationis, cuius petenda sit executio, narretur alterius instrumenti tenor, ex quo nascitur, seu fundamentum habet actio & obligatio originalis. Verbi gratia, petitur executio contra fideiussorem uigore instrumenti obligationis per eum factæ, in quo narratur tenor instrumenti principalis: cuius causa fideiussor accessit, an oporteat exhibere ipsū principale instrumentum, an uerò sufficiat illius narratiua? Communis est omnium Doct. sententia in l.sciendum.ff. de uerb. oblig. ubi potissimum Alexan. colum. 2. qui citat antiquiores, & Ias.& alii, quod si narratiua est clara, sufficiat sine exhibitione principalis, per

2 glo.d.l.ſciendum. & dicunt † non obſtare d. autent. ſi quis in aliquo, quia illa procedit inter alias diuerſas perſonas. Sed inter ipſos contrahentes narrata in inſtrumento probant. l.optimam. C. de contrahend.& commit.ſtipula. Et tenenda eſt dicta concluſio, dummodo ex narratiua clarè habeatur ſenſus inſtrumenti narrati, & quo ad præiudicium contrahentium tantum, ſecus quo ad præiudicium aliorũ quod etiam latè comprobat in caſu ſuo Sozi. conſ. 266. in prin.

De ui inſtrumenti obligationis Cameralis.

SVMMARIVM.

1 *pro uſurario debito non datur executio.*

2 *Inſtrumenti executio, ante euentum uel tacitæ conditionis, non datur.*

3 *pro quantitate expreſſa in inſtrumento, quamuis ad calculi meliorem rationem reſeruata, datur executio.*

4 *An inſtrumentum promiſſionem incerti continens, non liquidato incerto, mandetur executioni.*

5 *Qui ex teſtamento agit, non dicitur agere ex inſtrumento liquido.*

6 *paria ſunt, inſtrumentum eſſe liquidum, uel breui liquidandum.*

7 *In executione inſtrumenti cameralis cum neceſſaria eſt liquidatio, omnes legitimæ exceptiones contra ipſam liquidationem opponi poſſunt.*

8 *An pro iis, quæ tantum ex ſententia colligi poſſunt, obligationis cameralis executio peti poſſit.*

9 *Regula, quod de uno affirmatur, de alio negatur: & quod de uno negatur, de alio affirmatur, quando locum habeat.*

10 *Inſtrumenti factum continentis executio peti non poteſt pro intereſſe.*

11 *Instrumentum continens simpliciter promißionem ipsius interesse, mandandum est executioni.*

12 *Cum petitur executio pro non expressis in instrumento, quando concedenda.*

13 *An etiam pro iis, quae non ex litera instrumenti, sed ex intellectu percipiuntur, detur executio.*

14 *Pro illatis contingenter uel persuasiuè ex instrumento, an executio detur.*

15 *Via executiua non potest competere nisi pro expressis in instrumento obligationis cameralis.*

16 *Actionis, & exceptionis diuersa est ratio.*

17 *Ante diem certum in instrumento adpositum non potest peti executio.*

18 *An contra conductorem obligatum in forma Camerae pro pensionibus postea tacitae reconductionis, posit uia executiua procedi.*

19 *An post prorogationem termini ad soluendum factam à creditore debitori obligato in forma Camerae, debitor eodem modo remaneat obligatus.*

20 *Prorogatio termini ita uidetur cum eiusdem qualitatibus facta, ut etiam uinculum iuramenti duret.*

21 *Iussus Titius sub pœna excommunicationis soluere post certum terminum, nec soluens, incidit in excommunicationem.*

22 *Ob temporis prorogationem nihil de prioris obligationis qualitate immutatur.*

23 *Fideiussor ad certum tempus obligatus, liberatur, facta siue eo temporis prorogatione. secus, si simpliciter obligatus sit.*

24 *Qualis debeat esse temporis prorogatio, ne quid priorem obligationem mutet.*

25 *An lite pendente super absolutione iuramenti, ad eiusmodi iuramenti executionem procedi posit.*

26 *Inhibitio à iudice nullitatis obligationis Cameralis facta iudici ordinario executori, non impedit, quin exequatur ipsam obligationem.*

SECVNDA consideratio uersatur potissimum circa ea, de quibus antea in expositione quartæ particulæ obligationis locuti sumus, possent ne contra productum instrumentum opponi, an non: ideo ibi dicta non est opus hic repetere, sed tantummodo addam alia quædam ibi non dicta. Veluti est illud,
1 † quòd pro usurario debito non datur executio: ut tenet Barzius in d.tract.guarentigiæ.quæst.38.Laurus Rodulphus in tract.usurar.quæstio.135. in fine, uersic. Vnum tamen uolo,& Deci.in capit. ex parte. secunda columna.in fine,in.28.fallen.de officio dele
2 gati.† Et illud,quòd quanuis executio instrumenti non detur,nisi prius appareat euenisse conditionem, sub qua fuit contractus initus,etiam si sit conditio tacita, ut in promissione dotis, cui tacita inest conditio, si matrimonium consequatur. Et in instrumento confessionis dotis receptæ, si eius uigore mulier soluto matrimonio dotem repetat, cui inest conditio,si solutum est matrimonium, uel uenit dies restituendæ dotis: Bald.in lege, cùm in testamento. C.de testamen. manumis. per text. in lege, illa. ff. de uerborum obligatio.ubi Ias.in 9. not. adducit legem secundam. & quæ ibi not. Barto.C.de sententia quę finem sine cert.quanti.facit lex, ita stipulatus. §. quòd si ab inuito. ibi, nisi demonstratum sit de uerborum obligationibus.idem Bald. in lege, si eam. columna finali,uersic.or modo quæro. C. de executione rei iudica.Alex.consi.119.columa prima, lib. 1.Rom.cons.211.allegationes Doctoris,in fine,Soz. consi.51.Præstantissimè Doctor.col.3. uersi. 3. confirmo.& col.4.uersi.7.confirmo.lib.1.& Areti. consi.
3 132.diligenter consideratis,in primo dubio. † Tamē si in instrumento fuit promissa certa quantitas, cum hoc,quòd si facto calculo de minori quantitate appareat,illa tantum debeatur, uel nisi ex calculo rationis aliter appareret,nihilominus ante factum calculum pro illa quantitate expressa instrumentum

habebit

habebit executionem paratam. Dec. post Soz. in lege, pecuniam, quam columna 2. in 4. not. ff. si certum petatur. & in lege, quibus diebus. §. quidam Titio. in fine. ff. de conditio. & demonstratio. per gloss. in l. ij. ff. de in diem adiect. refert & sequitur Tholosa. Grā-
4 maticus decisio. 58. num. 10. & 11. Et illud: † si obligatio contineat incertum aliquid præstandum, an peti possit executio, non liquidata prius illa incertitudine? In quo articulo, duplicem animaduerti esse factam distinctionem. Prima est, an incertum illud præstandum, sit ius uniuersale, an particulare? si sit uniuersale, ueluti hæreditas, & similia, tunc intrepide peti possit executio. Ita concludit Rom. consil. superius citato 211. per rationes ibi adductas. Si autem obligatio continet ius incertum particulare, tunc secundum Imo. in l. 1. de legatis secundo. si id quod petitur, potest de facili declarari, potest ab initio peti executio, & simul in eo processu fieri liquidatio, quē admodum tenuerat Bar. ibi in fine. Sed si non posset breui liquidari, ante factam liquidationem non petatur executio, quod ibi tenuerat Bal. refert & sequitur Angel. Aret. Insti. quibus modis rer. contra. obligat. in fine, princip. sed in casu nostræ obligationis (ut patebit ex dicendis in sequenti particula) nihil refert cuiusmodi sit, breui, uel serius facienda liquidatio, dummodo fiat per legitimas probationes, & illa facta, illico proceditur ad executionem. Et secundum ante dicta, facta est decisio Consilij Neapo-
5 litani relata per Capicium, numero 48. † Vbi uoluerunt, quòd licet agens ex testamento non dicatur, agere ex instrumento liquido, ex quo pro illius effectu habendo probari debent aliqua, ut mors testatoris, aditio hæreditatis, &c. quæ probanda reddunt instrumentum illiquidum, tamen ibi decisum fuit non esse locum petitioni compromissi uigore pragmaticæ constitutionis inter coniunctos super rebus non liquidis faciendi, licet mulier actrix peteret legatū

uigore

6 uigore testamenti materni. Ratio † fuit eius decisionis faciendæ: quia paria sunt, esse instrumentum liquidum, uel breui liquidandum: per l. fi. cum ibi no. C. de compensationibus, Alexander in lege, quidã. col. 3. ff. si certum petatur, & prælleg. doctr. Bal. in d. l. cum testamento. C. de testamen. manum. prout cõtra in casu liquidationis non ita breui faciendæ, locum esse petitioni compromissi, non quidem super instrumenro, & illius executione, sed super ipsa liquidatione tenuit Sozin. in dicto consil. 51. præstantissime doctor. col. 2. uersi. 3. principaliter. lib. primo.

7 † Qua ratione attendendum ultra ea, quæ dicta sunt in prima quæst. 4. particulæ secundæ principalis, si instrumentum non contineat debitum liquidum, quo casu ante omnia facienda erit illius liquidatio, secũdum quod dicetur inferius in principio secundæ sequentis particulæ, dum ea liquidatio fiet, opponi poterunt omnes legitimæ exceptiones de iure communi competentes, modò tendant non contra instrumẽtum, sed contra ipsam liquidationem, ea est doctr. Bal. in d. l. secunda. col. fi. uersi. Or modo quæro. C. de execu. rei iudica. refert & sequitur Sozi. in d. consil. 51. præstantissimæ doctor. col. 2. uersi. 3. confirmo.

8 lib. 2. & Canarius, quæst. 14. † Peti autem possit necne huius obligationis executio, etiam pro ijs, quæ in instrumento, non quidem expressa, ut ex litera legi possint, sed ex ipsius instrumenti sententia duntaxat colligi queant: quæstio est multum a Doctoribus agitata superius in prima quæst. quartę particulæ secundæ principalis, uersi. item opponi possunt, locuti sumus hac de re, quantum attinebat ad reum conuentum uolentem tali exceptione impedire executionẽ, hic autẽ dicturi sumus id quod attinet ad ipsum actorem uolentem dari sibi executionem etiam pro ijs, quæ expressis uerbis non sunt exarata. Antonius Butrius in capitulo, translat. de constitu. in quarto no-

9 tabili. licet notet, quòd regulæ, † Id quod de uno affirmatur,

firmatur, de alio negatur: & id quod de uno negatur, de alio affirmatur, per notata in c. non ne de præsumption. & in l. maritus. C. de proc. non habent locum, ubi tacitum sit per uiam rationis & naturæ connexum cum expresso, uel se habeat consecutiuè ad expressum, tamen postea subiungit hæc uerba: Aduerte quia non propterea dicitur comprehendi expresè, sed intellectiuè. quod nota, si statutum uelit, quòd positioni respondeatur, uerbis expresſis, &c. & subiungit similiter, si statutũ habeat, quòd instrumentũ guarentigiæ in contẽtis in eo habeat executionem paratam, si instrumentum cõtinet aliquid, per quod necessario concludatur aliud illud sequi, in consecutiuo

10 non habebit executionẽ paratam: & sic facit, † quòd si in instrumento comprehendatur factum, executio non potest peti pro interesse, Id est (ut explicat ibi Imola) licet peti posſit executio, ut ipsum factũ promissum fiat: tamẽ peti nõ potest fieri executionẽ pro interesse in instrumento expresse nõ conuento, licet illud ex iuris dispositione subintelligatur, qui quidẽ Imola resides in sentẽtia Butrij: & cum Butrio & Imola sentit Ias. in l. 1. ff. de edendo. & Dec. in d. c. translato. & in l. certi condictio. in prin. ff. si cer. pet. Contrarium asseruit Lud. Ro. in d. l. certi condictio: & hanc Alex. in l. iurisgentiũ. §. quod ferè. ff. de pact. dicit esse communem opin. & Fel. in d. c. translato. dicit sententiã Butrij esse male sustẽtabilẽ. Sed quia (ut inferius dicã) ea quæstio nõ pertinet ad huius nostræ obligationis tractatum, omissa amplitudine disputationis, puto consideratis omnibus dictis Doctorem super

11 ea sumi posse has conclusiones. † Prima sit, quòd si instrumentum habeat rei mentionem, incertam tamen, ueluti si est promissum simpliciter interesse nõ expressa summa, de quo dictum est supra uers. prox. uel sit promissa pœna certæ summæ, ubi similes pœnæ conuentionales non consueuerunt in condemnationibus poni, nisi quatenus concurrant cum interesse,

esse,prout habet usus Rotæ, & aliorum Rom. Curiæ Iudicum,& dicitur esse etiam usus Consilij Neapolitani. Quod testatur Grammatic.decis.58. nume.7. cautumque est expresse statuto Vrbis in nouis reformat.cap.26.hoc casu nemo est, qui non dicat id instrumentum etiam pro tali interesse mereri executioné(licet in eo sit discrepantia) de qua nos aptiore loco tractabimus infra in sequenti particula. (An liquidatio debeat omnino præcedere, & super ea debeat iudex pronuntiare,an non?) ut habetur per Bartolum,& omnes post gloss. ibi in d.l.prima.ff.de edêdo.& in d.l.certi condictio, & in aliis locis ibi cita-
12 tis. Secunda conclusio,† quòd ubi petitur executio pro aliquo non expresso in instrumento, sed quod colligitur ex consequentia expressorum: si statutum dicat, quòd detur executio secundum tenorem instrumenti,uel pro omnibus expressis seu contentis in instrumento,aut per alia similia uerba restringentia se ad uerba scripta instrumenti, tunc ualeat opinio tenetium contra Butrium & sequaces: quòd executio non detur,nisi pro ijs, quæ legũtur,proueniũtque immediatè ex ipso instrumento. Tertia conclusio,quòd ubi statutum nihil aliud dicit,nisi prout habet statutum Vrbis, libro primo, cap.75. quòd publica instrumenta mandentur executioni reiectis omnibus exceptionibus,præterquàm solutionis &c. tũc
13 † detur executio etiam pro ijs, quæ non leguntur ex litera, sed colliguntur intellectu ex uirtute & consequentia eorum, quæ scripta sunt, siue talis consequentia ueniat ex rei natura, siue ex iuris dispositione, dummodo ea sit consequentia necessaria, id est,
14 quæ de omni,& semper uerificetur. † Quarta conclusio, quòd pro ijs, quæ non inferuntur necessario, sed contingenter, uel (ut dixit Felin.) persuasiuè, non detur executio. Sed (quemadmodum suprà dixi) ea quæstio non habet locum in nostra obligatione. Nã hic non quærimus simpliciter, an obligatus teneatur

etiam

etiam ad ea,quæ licet expreſsis uerbis non ſint exarata,ueniunt tamen in eorum, quæ ſcripta ſunt,neceſſariam conſequentiam : quod quidem ego intrepidè affirmarem : ſed non propterea ſequitur quòd pro illis procedi poſsit uigore obligationis Cameralis, inſtrumento adiectæ executiuè per uiam confeſsio-
15 nis debiti &c. † talis enim uia executiua non poteſt competere,niſi pro expreſſe ſcriptis in inſtrumento, quia uerba obligationis ita ſonant, & in principio ibi : Pro quibus omnibus, & ſingulis tenendis &c.& in mandato inſerto, ubi conſtituitur procurator ſolummodo ad confitendum debitum ſupra ſcriptum, & nemo ignorat quã ſtrictè intelligenda de iure ſint uerba mandatorum:itaque habet uſus,quòd talis uia confeſsionis debiti non pateat, niſi pro expreſsis in
16 textu inſtrumenti . † Nec quemquam turbare habet id quod ſuperius dixi contra petentem executionem excipi poſſe etiam de ijs,quæ tacitè inſunt inſtrumẽto . Diuerſa eſt enim in tali ſpecie ratio exceptionis ab actione.l.Paulus reſpondit . ff. de doli. excepti.&
17 quæ ibi not . † Ante diem quoque certum in inſtrumento adpoſitum non poteſt peti executio.l.j.in fi.ff. quãdo di.lega.uel fideic.ced.no.Imo.con.136.in cauſa quæ uertitur,ad finem, refert Decius conſ.39. Vi-
18 ſis his,quæ num.3.† Si conductor inſtrumento locationis,& conductionis factæ ad certum tempus obligauit ſe ſecundum hanc formulam,& deinde tempore illo finito perſeueret per modum tacitę conductionis,de qua in.l.item quæritur.§.qui impleto.ff.locat. an poſsit contra eum pro penſionibus tacitæ reconductionis huiuſmodi executiuè,tanquam contra ſic obligatum procedi?Iaſon de noſtra hac obligatione loquens,in conſ. 46.uideretur,col. fin.uer. ſecundo dicitur.libro.3.tenet non poſſe executiuè procedi,allegat not.per Bal.in l.legem.C.loca. Idem per eadẽ uerba ante Iaſonem tenuerat Canarius.quæſt.44. & ita uidi iudicari,& tenuit Afflictus deciſ.365. per inſtrumen-

19 strumentum, prope finem. † Si autem post contractam sub hac formula obligationem, pro summa ad certum diem soluenda, creditor proroget tempus faciendæ solutionis, an remaneat eadem obligatio, ita ut post tempus prorogatum illo non soluente procedi posit executiue? si attenderetur doctri. in simili specie Cardin. in Clemen. prima. §. nos itaque. in 5. quæst. de iureiur. qui tenet per talem prorogationem remissum esse iuramentum, uideretur in casu nostro dici posse, quòd sit remissus etiam rigor executionis, sed tamen ueritas eius articuli secundum
20 communem opin. est in contraria parte, † quòd prorogatio uideatur facta cum eisdem qualitatibus, & consequenter quòd etiam in termino prorogato duret uinculum iuramenti, nec dicatur remissum. Bar. in l. i. §. & post operis. ff. de oper. no. nunti. Bald. in c. uenerabilem. de elect. & in l. acceptam. quæst. 7. C. de usur. Felin. in c. i. de iureiur. Facit glo. 2. in cap. hi qui. de præben. lib. 6. & facit glosa prima. c. fin. de præcar. quæ dicit, quòd temporis prorogatio non mutat causam possessionis, & quod dicunt Innocen. Ho
21 str. & alij in ca. præterea, de appellat. † quòd si præceptum est Titio sub pœna excommunicationis, ut soluat Sempronio centum infra dies decem, si in termino prorogato non soluat Titius, incidat in excommunicationem: ponit etiam Felin. ubi supra, & in c.
22 ad aures, uersic. Quid autem si ante, de simon. † per quæ & his similia seruatur, quòd per simplicem prorogationem temporis nihil censeatur immutatum de priori obligatione: Quod melius quàm alibi (quãtum ego uiderim) declaratur in decis. 181. ubi firmatur eadem conclusio quo ad omnia etiam accessoria prioris obligationis, quæ dependent à uoluntate partium, ut iuramentum, pignora &c. Secus, quo ad extrinseca, & extranea, ut sunt fideiussores, & similia, & ibi etiam est additio satis nota. quę quo ad fideiusso-
23 res dicit, † quòd fideiussor obligatus usque ad certũ tempus,

tempus, liberatur, si facta sit eo non interueniẽte prorogatio temporis, simpliciter uero obligatus fideiussor non liberatur per prorogationem etiam eo ignorante factam; quia etiam nulla prorogatione facta
24 post tempus teneretur. † Cuiusmodi autem esse debeat prorogatio, ut nõ possit dici mutauisse primam obligationem, sed idem de ipsa prorogatione, quod de prima obligatione sit iudicandum, uidetur mihi bene colligi posse ex ijs, quę posuit Parisius consilio 43. prorogationes, lib. 1. ubi in summa uidetur concludere, quòd prorogatio debeat esse simplex, non habens uerba, & de nouo &c. neque habens ullam nouam qualitatem admistam; & in summa, quæ nihil aliud contineat præter nudam temporis prorogatio-
25 nem. † Si sit introducta litis pendentia super absolutione a iuramento, an interim procedi possit ad executionem huius iuramenti? Consilium Neapolitanum (ut attestatur Afflictus decis. 30.) tenuit procedi posse ad executionem, per rationes per eum adductas, sed in casu nostræ obligationis, prout est usu recepta, quæstio non habet difficultatem: quia ut ex antedictis colligi potest, ad effectum excipiendi non datur absolutio, & ut quis agat, absolutio petita nõ potest executionem impedire, quum una causa ab altera sit diuersa, & obligatio nostra etiam sine iuramẽ
26 to subsistere, atque executionẽ habere possit. † Imo & si obligatus introducat litem super nullitate obligationis, obtineatque per illum Iudicẽ inhiberi ordinario futuro executori huius obligationis, non propterea impedietur executor, quin licitè possit ad executionem procedere non obseruata eiusmodi inhibitione, per easdem proximæ dictas rationes, & ita tenuit Canarius. q. 52. ubi citat Innoc. in c. cum in iure iur. super uer. de mandato. de offic. deleg. sunt enim diuersæ causæ & inhibitio non impedit executionẽ; prout nec ipsa executio impedit processum causæ nullitatis: & si agens super nullitate obtinebit, pa-

riter

riter obtinebit etiam reuocationem executionis, & ea fuit deciſio Rotæ in noui.280.licet per uiam refert & ſequitur Phil. Francus in c.dilect.col.11. uer. circa tertium.de appell. quibus in locis etiam habetur quid iuris ſit, ubi nullitas proponitur coram eodem executore per uiã exceptionis,qua de re ſatis uideor mihi dixiſſe ſuperius in tertia quæſt. primæ partis.

De perſona petente executionem.

SVMMARIVM.

1 *Executio conceditur ſolum eam petenti creditori, non tertio.*
2 *Ceſſionarius propriè dicitur creditor.*
3 *Exceptio excommunicationis cedenti obſtans, non obſtat ceſſionario.*
4 *Succeſſor, cum eo, cui ſucceſsit, idem reputatur.*
5 *Fideiuſſor in forma Cameræ obligatus non poteſt, antequàm ſoluat, agere contra principalem, ut releuetur.*
6 *Iura non patiuntur, ut alicuius promiſsio, uel gratificatio ſit inutilis.*
7 *Ad petendum executionem requiritur ſpeciale mandatum.*
8 *Ad appellandum ab executione requiritur mandatum ſpeciale.*
9 *Mandatum generale ad omnes lites, ſatis eſt ad petendam executionem.*
10 *Procurator, alieno nomine qui contraxit, quando executionem inſtrumenti guarentigiati petere poſsit.*
11 *Habentes generalem adminiſtrationem, petere poſſunt executionem inſtrumentorum.*

De perſona petenti executionem.

1 TERTIA † ſuccedit conſideratio perſonæ petentis executionem, in qua uidendum, ſi petat ſuo

ſuo,an alieno nomine:ſi ſuo.Bal.in l.ſi pro te.la ſecũ da C.de dotis promiſſ.per illum tex.dixit,q̃ cõfeſsio nata inſtrumẽta mandantur executioni ſolummodo ad petitionem creditoris, non tertii, etiam ſi illius tertii interſit.Sed intelligendum eſt uocabulum creditoris,ſecundum ea quæ dicta ſunt in prima, & ſecũ da quæſt.ſecundæ partis, ut comprehendat hæredes & ceſsionarios creditoris,ac nominatos ab eo.Facit Rom.Conſ.142.Quod ceſsionarius, ubi concludit.
2 † quòd ceſsionarius,uerè dicitur eſſe creditor,etiam ſecũdum ſtrictum uocabuli creditoris ſignificatum, & tanto magis ceſsionarius poterit huiuſmodi executionem petere, ſi in inſtrumento ceſsionis poſita ſit clauſula,quòd cedens conſtituit eum procuratorẽ in rem ſuam, ponitque eum in locum ſuum &c. nam exinde reducitur per omnia ad inſtar cedẽtis, ut Bar. in l.prouinciali.ff.de noui op.nunt.Abſolutè autem, an & quando poſsit quis agere uigore inſtrumenti inter alios celebrati p ſuo intereſſe: habetur in l.ſi cui
3 legetur.§.fi.ff.de leg.primo.† Sed hic uidetur opportune quæri poſſe,ſi principalis creditor cum eſſet excommunicatus,ceſſit alij ſuam actionem, utrum ceſſionarius poſsit agere,antequàm cedens abſoluatur, quod eſt dicere,an exceptio excommunicationis,aut alia ſimilis,quæ obſtabat cedenti,obſtet ceſsionario? Bar.Brix.poſuit hanc quæſt.inter Veneriales. 16.Dubitãdi rationes erant,quia prout habetur in lege,omnibus officijs.ff.de reg.iur.non debet quis eſſe melioris conditionis, quàm autor ſuus, à quo ius in eum
4 tranſit,† & ſucceſſor cum eo cui ſucceſsit pro eodem reputatur,extrà de imniuni.eccl.aduerſus conſules, & de offic.iud.ordin.cap.paſtoralis.& nemo plus cõmodi ad alium trãsferre poteſt, quàm ipſe habeat.ff. de regu.iur.lege,nemo plus.Sed contrarium deciditur.Ratio deciſionis eſt,Quia cum ſola excommunicatio cauſa eſſet, quamobrem creditor non poterat agere,quod uitium perſonæ inhæret,& non rei,ſequi

tur quòd ius cessum sine uitio personali ad successo rem transiuit.ff.de diuers.& tempo.præscriptio lege, an uitium.primo responso.& not.in l.uitia possessio nem.C.de acquir.possess.† Quæsitum est alias non si-
5 ne causa, An fideiussor hoc modo etiam ut principa lis insolidum obligatus, ante quàm soluat, agere pos sit cótra principalem, ut releuetur, sicut agere potest quando est condemnatus.& in certis alijs casibus po sitis in tex.& per doct.lege, si pro ea.C. mand.& c.si. extra de fideiusso.& alijs cumulatis per Hippoly.in reper.rubri.de fideiuss.quæst.3.Cynus in lege.certū, C.famil.ercis.respondit affirmatiuè, loquens de fide- iussore obligato per instrumentum guarentigiatum: ea motus ratione, quia sic obligatus propter confes- sionem,& præceptum Iudicis, quæ(ut declarat idem Cyn.in l.un.quæst.2.C.de confessis.& nos supra dixi mus)insunt guarentigiæ, habet contra separatam exe cutionem,& sic est perinde ac si esset condemnatus, maximè si (ut dixi) obligatus sit ut principalis, ita ꝙ possit incipi ab eo, nō facta excussiōe principalis. Cynū secuti sunt Bal.ibidē Bar.in l. fideiussor pro uē ditore.ff.de fideiuss.& Petrus Vbaldus in tract.duorū fratrum.parte.8.q.12.& Canarius quęst.45.& Hypp. ubi supra.sed ego semper uidi cótrarium iudicari per doctrinam Angeli in dicta l.fideiussor.quem sequitur ibidem Paulus Castrē.& Barzius in 6.quæst.secūdæ partis tractatus guarentigiæ, quorum sententia tan- quàm naturæ magis consentanea, proptereaque ma- gis æqua semper mihi quoq; potior uisa est. Asserit enim Ang.contrarium: quia tempore factæ obligatio nis certus fuit fideiussor, quòd poterat contra eum ab executione incipi,& fideiubendo, promisit soluere, id que fecit ad principalis debitoris commodum: lege, indebitum.ff.de condic.indeb.l.trib.ff.de usufru. ea- rum rerum, quæ usu consumuntur.quòd si statim an tequàm soluat, detur ei regressus cōtra principalem, ut eximatur ab obligatione, primum nō seruabit pro missum

missum de soluendo, deinde inutilis reddetur sua pro misisio. lege, qui sic. ff. de solutio. quod iura habēt pro
6 absurdo. † & ideo uolunt, quòd ille, qui commodat uel mutuat, non posit statim repetere, sed cum congrua temporis intercapedine, ut per gl. & Doct. in l. 2. commod. & in l. si pœnam. de uerbo. obl. alias enim deciperetur amici beneficio: rationem Cyn. de paritate sententiæ, & instrumenti guarentigiati refutat Barzius, eo quia non sit in hac specie paritas: nam inter sententiam & promissionem communiter intercedit, magna temporis intercapedo. Quod non occurrit in casu instrumenti guarentigiati. Præterea sententia nouat præcedētem obligationem, pro qua fideiussor intercesserat. lege prima, & ibi not. C. de iudic. sed in casu propositæ quæst. fideiussoria obligatio non reperitur esse nouata. Hæc autem eo magis locum habēt in nostra obligatione, quæ (secundum superius dicta) nisi facta sit ab initio cum susceptione censurarũ & mandati executiui, non habet paratam executionem, nisi postquam illius uigore facta fuerit confes-
7 sio in iudicio. † Si autem petat quis executionem huius obligationis nomine alieno, non solum opus est mandato, sed etiam requiritur speciale, prout uniuersale est, quòd ad petendum executionem requiratur mandatum speciale, ut nota. in lege, si procurator meus. uersi. nec ad eandem rem factus. & in l. Pomponius. ff. de procura. & in l. hoc iure. ff. de solut. ubi Bar. Quemadmodum (diuersa tamen ratione) ad appellandum ab executione requiritur mandatum speciale, Angel. in l. ab executore. ff. de appel. Soz. consi. 231. alias cum in præsenti. col. 3. Felin. in cap. quod ad consultationem. col. .. uersic. nota insuper, de re iudic. & in cap. primo. colum. 6. uers. similiter, ut lite non cōtest. Dicit tamen Bar. in d. l. si procurator. & la-
9 tius in d. l. hoc iure. † quòd ad petendum executionem sufficit mandatũ generale ad omnes lites, & ita uidi obseruari. Addit Pau. Castr. in d. l. si procurator.

10 † ꝙ procurator qui alieno nomine cõtraxit ꝑ instrumẽtũ guarentigiæ, nõ pôt petere illius executionẽ, licet ex eo sit sibi quæsita actio directe, quia nõ ad suã utilitatem: sed debitor sibi sponte solueret, ipse posset uirtute directæ accipere, & soluens liberaretur: lege, si unus, post prin. ff. de pact. lege, si seruus. de

11 solut. † De tutore autem & similibus habentibus à lege administrationem generalem non solum ad lites (ut sunt Prælati Ecclesiarum, Hospitalarii & similes) de quibus habetur per Rotam, in nouiss. decis. 466. Confessio Prælati, post glo. in c. is cui. de elec. 6. & Inno. in c. ex tuæ. de cler. non resid. propè fin. gl. suæ uerbi remoueat, & Spec. tit. de actore ab uniuers. uer. item quod excedit, pro indubitato habetur, quòd possint etiam huiusmodi instrumentorum executionem petere, ut tenet Bar. in d. l. hoc iure uer. contra hoc opp.

De iudice exequente.

Quarta cõsideratio de competẽtia Iudicis, a quo petitur hæc executio, satis uidetur expleri posse ex iis quæ dicta sunt in secunda particula secundæ partis principalis, & in duabus ultimis secundæ considerationis huius particulæ.

De persona obligata.

Quintæ etiã considerationis effectus uidetur colligi posse ex iis, quæ dicta sunt in prima & secunda q. primæ particulæ, & in secunda quæst. secundæ particulæ secundæ partis principalis, & in tertia quæst. primæ partis. Quibus addo, ꝙ ubicunque mutatur persona, siue ex parte creditoris, siue ex parte obligati, non potest ad executionem procedi, nisi prius legitima

tima

tima intercedente citatione eiusmodi personæ qualitas anteà uerificetur; ut si ex parte creditoris agere uelit eius cesſionarius, seu eo defuncto eius hæres, ex & parte debitoris, si eo defuncto agendum sit contra illius hæredem, loca sunt (ne transcribendo aliena dicta librum augeamus) citata per Boerium decis. x. Cesſionarius contra possessorem, & decis. 52. Insuper in audientia, in prima parte, quibus in locis etiam comprobat, quod hæres debitoris (exceptis quibusdam casibus) non potest conueniri intra tempus conficiendi inuentarii: licet bene cogatur reassumere uel repudiare processum inchoatum contra defunctum, ipse tamen post finitum tempus deliberationis, etiam nondum lapso tempore ad inuentarium conficiendam statuto, potest hæreditarios debitores conuenire: & si præterea aliquid deest, uidetur posse ex infra dicendis suppleri.

De processu ipso.

SVMMARIVM.

1 *In primis instrumentum publicum diligenter à patrono inspiciendum est.*

2 *Si instrumentum obligationem Cameralem extensam non habet, quæ nam citatio præmittenda sit.*

3 *Quam ob rem extensio formæ obligationis Cameralis facienda sit.*

4 *Iudex debet esse certus de sua iurisdictione, & procurator de suo mandato.*

5 *Translatio pensionis per executorem facta, non intimatis ei literis translationis non ualet.*

6 *Qui ignorant clausulas, qualitates, & tenorem rei, rem ipsam ignorare potius uidentur, quàm cognoscere.*

7 *Quædam sciri possunt ab aliquo, ut à quolibet homine, & ut à iudice, à procuratore, uel ut alia huiusmodi persona.*

8 *Et cameralis obligatio in prothocolo, uel apocha, non extendi debet, in processu, uel executione.*
9 *Notarius assistens iudicis, coram quo petitur executio obligationis cameralis potest ex suo officio sine iudicis decreto illam explicare, & extendere.*
10 *Ante executionē siquid liquidatione indiget, liquidādū est.*
11 *Qualiter fiat personarum liquidatio.*
12 *Liquidatio rerum quæ intelligatur.*

AGGREDIENDO secundam huius tertię principalis partis particulam, in qua quæ ipsum pro
1 cessum concernunt, describere polliciti sumus, † dico ante omnia ad causæ futuri patroni officium spectare, ut inspiciat scripturam ad se delatam, cuius petenda sit executio. Nam si sit instrumentum publicum, habens extensam obligationis formulam, pote
2 rit ilico eo producto processus inchoari. † Si uero esset publicum quidem instrumentum, non tamen habens obligationem extensam, sed duntaxat (quod sępe faciunt notarii) habeat, quòd partes obligauerunt se in forma Cameræ &c. tunc præmittenda est citatio ad dicēdum contra instrumentum productū, uidendumque iurare testes super illius recognitione, ac etiam uidendum per Iudicem mandari extendi obligationem in forma Camerę in ipso instrumento contentam, & postquam recognito instrumento Iudicis mandato fuerit extensa obligatio, tum dein
3 de petitur executio. † Quærat fortassè hic aliquis, quamobrem facienda sit ea extensio: cum uideatur is esse labor superfluus: quando manifesta atque adeo notoria est ea forma, ut nedum iudicibus, sed rusticis etiam & mulieribus sit cognita? Hæc quæstio & si uideri potest a curiositate procedere, cum indifferenter seruetur, tanquàm necessaria dicta extensio in Ro. Cu. nec unquā, cur id fiat, requisitū esse audiuerim, tamē quia pōt occurrere casus ēt extra ipsā Curiā, ubi usus idē nō ita inualuerit, & omnino delectat

causas

causas rerum cognoscere, nolui quid sentiam reticere: puto autem usus prædicti rationem ab initio fuisse, quia non facta eiusmodi obligationis extensione, non possent Iudex de sua iurisdictione, & procurator per quem facienda est confessio debiti, de suo
4 mandato certi esse: † quæ certitudo in utroque requiritur, alias non possent eorum officium exercere, ut habetur per Ioan. Andr. in Clemen. prima. in uer. Receptis. de procurato. ponit eleganter Sozi. in lege, multum interest. columna. 3. ff. de conditio. & demonstra. & quo ad Iudicem executorem, sunt elegantissimæ, doctissimæque decisiones Rotæ. 458. Circa tertium. in nouis. & altera. 242. si unus. ex tribus. Quod etiam in arbitro locum habere probat Aret. Cons. 68. Excell. Domine. & quo ad procuratorem est exemplare consilium Barto. 73. Quæritur utrum procurator, quod citatur per Addit. deci. Rotæ. 145. si procurator. in nouis. & multa cōgerit Boer. quæstio. 274. An ualeat procuratorium. in prin. Neque obstat si dicatur, quòd ex quo forma ex nota, satis uidentur esse certi Iudex & procurator, cum uiderint in instrumento esse scriptum, quòd facta est obligatio in forma Cameræ, cuius extensio fit semper eodem modo, sicque pro Iudicis & procuratoris certioratione in casu nostro necessaria non sit dicta extensio: regula iuris, eum, qui certus. lib. sexto. prout simile argumentum facit Besignetus, de concessione præbendarum. decis. 4. Quia illa decisio fuit semper explosa, ut (ultra superius allegatas decisiones) habetur in antiquis decis. 794. Pronuntiatio facta, & per Romanum, consilio. 353. incipientem, quo ad primum. uers. quo ad tertium, Felinum in capi. eam te. §. tempus in 4. fall. & in ca. sciscitatus, ad finem,
5 de rescrip. & Milis in uerb. gratia. in prin. per quæ Rota nostro tempore pluries, Aliique Romanæ Curiæ Iudices passim iudicarunt non ualere translationem pensionis factam per executorem non præ-

ſentatis ei in actu translationis literis, in quibus extenſa eſſet facultas transferendi, quanuis ea notoria ſit, & ſemper uniformiter in literis extendatur: ſicut notoria eſt forma tam gratiæ expectatiuæ(quantum attinet ad deputationem executorũ)quàm etiam proceſſus pro iuriſdictione ſubexecutorum fieri ſoliti, de quibus habetur in deciſionibus ſupra citatis. Et ad rationem Beſigneti reſpondeo, primò negando eam, quia & ſi contingat hanc formam notam eſſe aliquibus: tamen negari non poteſt, quin multis ſit incognita: imo multi etiam iuriſperiti habentes in confuſo eius cognitionem, ignorant clauſulas, &
6 qualitates eius particulares: † & tales qui ignorant qualitates, clauſulas, & tenorem, non dicuntur ſcire, ſed potius ignorare, ut probat Aretinus, in conſilio ſuperius citato, ſexageſimo octauo, paulo poſt principium. imo etiam ſi quis omnia prædicta ſciret, tamen non ſufficeret in propoſito, quia ea eſſet ſcientia contingens, & particularis, non autem uniuerſali-
7 ter neceſſaria: † ſciret enim ut homo quilibet, non autẽ ut Iudex futurus huius obligationis executor, neque ut procurator huius in hac obligatione obligati, & cuius nomine facturus eſt debiti confeſsionem, quo argumento utitur Ioan. And. in glo. d. c. eum, qui certus ibidem. Nam qui certus eſt ut homo certioratur ut Iudex. ſecunda quæſt. prima, multi. Vbertinus Zuccardus in repetitio. l. fin. C. de edicto diui Adriani tollen. num. 74. format ſimilem quæſtionem, quam dicit eſſe nouam, Nunquid in terminis illius legis ſufficiat hæredi iudicẽ certũ facere de tenore, & qualitate teſtamẽti, abſque eo quod illud
8 oſtẽdat?& determinat negatiuè. † Et quod proxime dictũ eſt de inſtrumento publico habẽte quidẽ obligationis mẽtionẽ, ſed nõ ipsã obligationẽ extẽſam, locũ habet in nota ſeu protocollo non extenſo, in cedula ſeu apocha priuata, & in aliis ſcripturis, quarũ uigore dictũ eſt ſuprà in prima conſideratione præcedentis

dentis particulæ peti poſſe executionem . Itaque in illis quoque ſimilis erit præmittẽda citatio ad dicendum contra,& uidendum iurare teſtes ſuper recognitione,ac mandari extendi obligationem.Hoc autem ita intelligendum eſt,niſi(quemadmodum ibi dixi) conuentum eſſet poſſe talem extenſionem fieri per quemcunque ipſo etiam debitore aliter non citato.

9 † Et (quemadmodum habet Rom. Curiæ uſus) niſi protocholum ſit alicuius ex notariis actuariis, aut alterius Iudicis, coram quo executio petitur ; tunc.n. ſufficit illud repetere, & notarius ex ſuo officio facit extenſionem , ſine alio Iudicis decreto, quod etiam eſt iuri conſonum , ut notarius de inſtrumentis per
10 eum rogatis liberè poſsit extẽdere inſtrumenta.†Dato uel in eſſe poſito inſtrumento exequibili, uidendum erit, ſi quid oporteat liquidare, id eſt, docere & liquidum facere pro parte actoris antequàm poſsit executio inchoari.Eiuſmodi autem liquidatio conſiſtit partim in perſonarum legitimatione, partim in ipſarum rerum probatione. Perſonarum inquam,ut
11 † ſi alieno quis nomine compareat, ante omnia doceat de ſuo mandato : & ſi proprio, qui habeat cauſam, à principali creditore, ut hęres nominatus, ceſſionarius, & ſimiles, ante omnia uerificet ſe eſſe talem, & ſi procurator agat nomine alicuius ex proxime dictis ſucceſſoribus, uerificet utrunque, id eſt, & ſe procuratorem, & principalem ſuum eſſe talem,
12 qualis per eum eſſe proponetur. † Rerum autem, ut quod actor adimpleuerit, quæ pro eius parte ſunt adimplenda, quod euenerit conditio tacitè uel expreſſe in contractu comprehẽſa, & cætera talia, de quibus quoniam uidetur abunde dictum eſſe in expoſitione uerborum quartæ particulæ obligationis, & in ſecunda conſideratione præcedentis particulæ, non uidetur opus eſſe, ut ibi dicta hic repetam, ſed tantummodo uidentur ea dicenda eſſe,quæ ad practicam (id quod hoc loco agimus) pertineat.

Quæſtionum

Quæstionum de liquidatione

SVMMARIVM.

1 *Verbi huius, liquidum, quæ uis, & significatio sit.*
2 *Liquidatio facienda est parte citata.*
3 *Liquidatio non habet priuilegium executiuum.*
4 *Liquidatio, per omne probationis genus fieri potest.*
5 *In facienda liquidatione summarius est processus.*
6 *Quando liquidatio facienda sit.*
7 *Obligatio Cameralis nisi fuerit cum censurarum, & mandati executiui susceptione, non habet uiam executiuam ante debiti confessionem.*
8 *Confessio debiti, antequàm id ipsum liquidetur, per procuratorem fieri non potest.*
9 *De commissione, qua præfigatur terminus actori ad faciendum liquidationem, impetranda per cautum procuratorem.*
10 *Liquidatione etiam non facta, si ita conuentum sit, ad executionem procedi potest.*
11 *Cum in obligatione conditio inest tacita uel expressa, ante executionem necessaria est liquidatio.*
12 *Obligatione censurarum susceptionem continente, quomodo procedi solcat circa liquidationem.*
13 *An, ut dicatur facta liquidatio, sententia iudicis sit necessaria.*
14 *Contra confessum, de iure sententia non promulgatur.*
15 *Quæ ratio sit usus illius, quo nulla opus est iudicis interlocutione super liquidatione facta, ubi obligatio est cum censurarum susceptione.*
16 *In executione obligationis Cameralis nullæ iuris solennitas est necessaria, sed proceditur de facto.*
17 *Pronuntiatio, siue iudicis interlocutio, est de iure ciuili.*
18 *An ex tacita iudicis pronuntiatione, quæ ex processu ad ulteriora udscitur, appellare liceat.*

19 Ap-

19 *Appellans à præcepto sibi post confeßionem suam facto, auditur.*

A præcepto non merè iudiciali, sed conuentionali non admittitur appellatio.

De liquidatione.

QVINQVE potißimum ad hoc propositum facientia circa liquidationem a doctoribus quęsita esse animaduerti. Primum, quo pacto intelligatur instrumentum esse liquidum. Secundum, quomodo. Tertium, quādo facienda sit liquidatio, & intra quā tum tempus. Quartum, si super liquidatione proferenda sit iudicis sententia, antequàm instrumenti ut liquidi executio peti posßit: an non? & an sit locus appellationi, an non? Quintum, si contingat esse processum ad executionem liquidatione prius non facta,
1 ex eo reddatur processus nullus? † Liquidum (quanquam fortasse aliter Latini sermonis proprietas habeat, secundum ius nostrum accipitur pro claro, & certo. Ita probat text. C. si sec. nupser. muli. lege, prima. ibi omnia, & cum competentibus fructibus ad liquidum deducta ratione restituat, & in prima constit. ff. §. nos uero tantum. ibi, institutiones ab omnibus turpidis fontibus in unum liquidum stagnū corriuatas. Et pluribus alijs locis, quibus dicuntur probationes liquidę: quemadmodum & apud Latinos impersonali uerbo dicebatur de causa liquere, uel non liquere. Itaque liquidum instrumentum intelligendum est, clarum, & certum: liquidatio uero, & liquidare intelligimus esse actus & probationes, quibus mediantibus de incerto, & obscuro fiat certum &
2 clarum. † Ad secundam quæstionem de modo faciendi liquidationem, breuis responsio, quod facienda est omnino parte contra quam fit, citata: & fieri potest per quodcunque legitimum probationis genus: quòd

quòd necessaria sit citatio, ultra id quod uniuersale est, per l.de uno quoque. ff. de re iudic. & l. nam ita diuus de adoptionibus tenet expressè Bal. in dicta lege, si causam . uersic. ex his apparet.C. de execu. rei iudic.Qua in re uidi errare nonnullos, qui producto, uel repetito instrumento, & probata uel iurata absentia debitoris, illo aliter non citato procedunt ad liquidationem, & faciunt super illa probationes, sicut fit super ipso instrumento liquido (ut inferius di-
3 cetur) & malè faciunt: † quia negotium liquidationis est diuersum, & non habet priuilegium executiuum, sed recipit omnes legitimas ordinarij iudicij exceptiones, ut probatum est supra in secunda consi-
4 deratione præcedentis particulæ. † Quòd autem fieri possit per omne genus probationis, & sic per confessiones, testes, iusiurandum, instrumenta, & cætera, quæ faciunt rem esse legitimè certam, habetur per Bart.in l.3.C.de senten. quę sine cert. quanti.profer. & Bald. in l.fin.C.de fall.cau. adiect. leg. & in repetitio.l.petens.C.de pactis.& in d.l.2.C. de rei uxor.
5 actio. uersi. Pone dicit. † Non tamen requiritur libellus, litis contestatio, aut alius ordo iudiciarius, sed proceditur summariè secundum formam l.â Diuo Pio.§.si super reb.ff.de re iudica.Bart.in d.l.2.C. de senten. quæ sine cert. quan.& in l.si cum exceptio
6 nem.§.hæc autem actio.ff.quod metus causa. † Tertia quæstio, quando facienda sit liquidatio, licet habeat uarias opiniones, dissentientibus inter se Bartolo, & Baldo, eorumque imitatoribus, quos utrinque oppositos ponit Ias. in l. prima colum.4. uersic. 3.conclusio.ff.de eden. & quos reducunt ad concordiam Ro. in superius citato consi.211.ad finẽ.& Imola in l.1.ff.de lega. secundo.& bonus practicus Ang. Aret. instit. quibus mod.re.contrahi.oblig. quos latius citaui in d.secunda consideratione præcedentis particulę, & habetur etiam in materia Iudicij possessorij adipiscendę per Doct. in l.fina.C. de edic. diui.

Adria.

Adria.tollen. Et apud Barzium in tract.guarentig.in secunda quæstio.primæ partis,uers.sed tamen in hoc qui concludit,peti quidem posse executionem etiam non facta liquidatione, sed quòd iudex non debeat dare illam, nisi prius fiat liquidatio,& sic liquidatio præcedere debeat concessionem executionis,non autem quòd sit opus ab initio liquidare: imò ipsa liquidatio superueniens trahatur retro, & operetur ac si ab initio ante petitam executionem fuisset facta: ta
7 men hac in re nobis non est laborandum, † quia nostra hæc obligatio (nisi sit cum censurarum, & mandati executiui susceptione) antequàm facta sit confes
8 sio debiti, non habet uim executiuam.† Cum autem confessio per procuratorem fieri nequeat, non liquidato prius negotio,super quo facienda est confessio, remanet indubitabile, quòd ante omnia, & separatim per se facienda est liquidatio, ad quam faciendam eadem ratione non est tempus determinatum etiam de iure ciuili, secundum Baldum in dicta l.secunda.C.de executio. rei iudic.colum.secunda.uersi.
9 modo quæro. † Sed cauti procuratores, si putant ita expedire reo,quem defendunt, faciunt quòd iudex uel sua autoritate, uel (quod magis frequentatur, & est tutius) uigore specialis commissionis, præfigat actori terminum ad perficiendum inceptam liquidationem: & si intra terminum non sit facta,instant,
10 ut reus absoluatur. Hæc autem ita intelligêda sunt, nisi obligatio haberet expresse conuentum,quòd possit procedi ad executionem liquidatione non facta. Quod tenet Barto, in l.creditores.in 3. quæstio.uers. sed an possit adhiberi. C.de pignoribus. Quamobrē in nouella forma addidi talem clausulam. Pro cuius tamen clausulæ usu est aduertendum, quòd illa potest habere locum in obligatione pura, & ad esse tempore contractus deducta, licet non liquida, ut in promissione damnorum & interesse,& similibus, in quibus constat esse debitum licet uelatum & quantitatis

incertæ,

incertæ, quæ certificatur postea per liquidationem.
11 † Quòd si obligatio non sit pura, sed habeat condiditionem tacitam, uel expressam, ut dictum est in secunda consideratione præcedentis particulę, uer. 1. uel non sit ad esse deducta, sed deducēda omnino per liquidationem, ueluti si promisisti non facere aliquid sub pœna mille, ita quòd mille deberi non possunt nisi præcedente facto contrario. His casibus necessarium uidetur esse, quòd præcedat liquidatio, sine qua non constaret iudici aliquid esse debitum, & sic dicta clausula addita nihil potest operari: quia repugnat quodammodo naturæ, quòd det iudex executionem eius, quod deberi non apparet.
12 † Vbi autem obligatio est cum censurarum susceptione, usus habet, quòd producto uel repetito instrumento adducuntur probationes super liquidatione, & ea perfecta petitur relaxari censuras, & mandatum executiuum, iuxta doctrinam Bart. & sequacium suorum, in dicta lege prima. ff. de edendo. & Barzium loco su
13 pradicto. † De quarta etiam quæstione uariæ sunt sentētię Doctorum, Quorum aliqui principe Bartolo uolunt non posse dici factam esse liquidationem per solas partis probationes, sed quòd necessaria sit etiam iudicis sententia, saltim interlocutoria, quæ dicat rem esse liquidam. aliqui oppositum, & quòd satis sit factis probationibus Iudicem procedere ad executionem, quia tunc tacitè censetur interloqui factam esse liquidationem: quos omnes, & eorum rationes latè recenset Iason in l. stipulatio. §. habet. ff. de no. ope. nuntiat. qui tandem confirmat priorem cum Bartolo, tāquàm magis communem, magisque iuri consonam: cuius etiam sententiæ fuit Barzius in d. secunda quæst. primæ partis. uer. Descendo igitur ad quartum, adhibita tamen distinctione, uidelicet, quòd si probationes factæ sint super eo, quod cadat sub sensum corporeum, tunc illæ sufficiant absq; alia Iudicis sententia: quoniam non solum ipsę probationes,

bationes, sed etiam quod infertur ex eis, patet ex actis. secus autem sentit, si quod ex probationibus factis infertur, requirat praeterea iudicum intellectus, ut tunc requiratur iudicis pronuntiatio, ueluti ubi ad probandum quem esse furiosum uel prodigũ, probati sunt certi actus, ex quibus debet significari furor aut prodigalitas. Sed haec quoque disputatio nobis (praesertim ubi simplex est nostra obligatio) non facit difficultatem, excluditur enim per misterium antedicti in obligatione inserti mandati ad cõfitẽdum debitum, quo stante, cum usus habeat, quòd factis super liquidatione probationibus, si iudici uidetur sufficiẽter esse probatũ, deuenitur per organum procuratoris ad cõfessionẽ debiti ut liquidati, ea confessione data inepte quaereretur, an sup liquidatione per partẽ, id est, per procuratorẽ ipsius debitoris cõfes
14 sata, accedere debeat Iudicis sentẽtia, † cum contra cofessũ de iure nõ promulgatur sententia, sed fiat ei praeceptum de soluendo: iuxta not. in c. dubiũ. secundo. de electio. & 2. quaestio. 1. nos in quemquam. & l. prima. C. de confessio. & in l. si debitori. ff. de iudic. cuius praecepti formulam ponit Specul. tit. de sententia. §. secundo. uer. Est quoque tertia species. & Angel. in d. l. si debitori. Posset fortasse ea difficultas poni, ubi obligatio est cum susceptione censurarum, super qua non solet exigi procuratoris confessio, sed statim facta liquidatione relaxantur censurae cum mandato executiuo, quemadmodum inferius dice-
15 tur, † & tamen hic quoque usus habet, quòd non sit necessaria Iudicis expressa interlocutio: cuius usus ratio sumpta esse potest non solum ex dictis Doctorum, qui (ut superius dictum est) tenent non esse necessariam Iudicis pronuntiationem, sed etiam exemplo eius, quod dixit Soz. cons. 69. considerato contingentia. uer. Nec obstat si dicatur. libro tertio, quia cõ
16 suetudo habet † quòd in huiusmodi executionibus procedatur de facto sine strepitu & figura iudicii, quo

quo casu censetur sublata omnis solẽnitas iuris ciuilis, & seruari debent solummodo solennitates iuris gentium, ut declarat Bar. in extrauag. ad reprimendum uer. sine figura iudicii, & Canonistæ in clemen.
17 sæpe. de uer. signi.† Sed talis solennitas pronuntiationis inuenta est de iure ciuili, & est etiam in ipso iure ciuili satis dubium si requiratur nec ne, ut supra dixi, & tenet etiam Ruinus cons. 64. super primo. in fi. libro primo. Igitur dicendum est (attenta consuetudine prædicta) quòd non requiratur, prout etiam ad eam difficultatem tollendam in statutis Vrbis (quæ alias iubent secundum ius ciuile iudicari) positum est. capitulo 26. in nouis reformat. ubi expresse cauetur non esse opus in tali casu per iudicem super faciẽda executione pronuntiari, sed tantummodo quòd
18 executionem concedat. † Sed an saltim à tali tacita pronuntiatione, quę resultat ex processu ad ulteriora, liceat appellare? Si respondendum esset absolutè attenta iuris communis dispositione, uideretur affirmatiuè esse respondendum: arg. eius, quod communiter dicunt Doct. in capitulo, ex parte. secundo de appellat. ubi tenent, quòd etiam à tacita reiectione exceptionis, quæ resultat ex processu ad ulteriora, licitum sit appellare, non minus, quàm ab expressa interlocutoria, quæ super ipsa reiectione fieret. Neque obstaret, si diceretur, quòd in casu nostro
19 interueniat confessio procuratoris: † quia etiam ea communis est conclusio Doctorum, quòd confessus à præcepto post confessionem sibi facto auditur appellans, si alleget confessionem fuisse erroneam, Bar. in l. creditor. §. iussus. ff. de appellat. & Ang. in d. l. si debitori. Sed huius nostræ obligationis circunstan-
20 tia facit ius oppositum: † nam ultra quòd uniuersaliter, ubi præceptum non est merè iudiciale, sed etiam conuentionale, prout in casu nostro, non admittatur ab eo appellatio, ut dixit Bal. in addit. Specul. tit. de appellat. paulò post principium suarum additionum

tionem. Præterea, in hac ſpecie tollitur omnis diffi cultas, quia principalis promittit habere ſemper ratum quicquid per procuratores conſtitutos, & eorũ quemlibet geſtum fuerit, & nunquam contradicere, neque contrafacere de iure, & de facto, &c. Dicet aliquis, quo ergo remedio ſuccurri poterit, ſi quis fortè fuerit malitia, uel errore Iudicis iniuſta executione oppreſſus? Reſpondeo duo in uſu eſſe remedia, de quibus dicẽdum erit inferius commodiori loco. Ad quem locum reſeruanda eſſe uidetur etiã quinta illa quæſtio, quam propoſui, ſi executio facta non præcedente conuenienti liquidatione ſit nulla, nec ne?

Reliqua de proceſſu.

SVMMARIVM.

1 *Publicato inſtrumento obligationis Cameralis per alium, quàm per notarium iudicis, coram quo petitur executio, quis terminus ſeruandus ſit.*

2 *Contra obligatum in for. ca. ſi is præſens ſit, omnino procedendum eſt præuia citatione.*

3 *Contra abſentem obligatum in forma Cameræ, ſine citatione procedi poteſt.*

4 *Ratio, quamobrem contra præſentes neceſſaria ſit citatio, licet obligatos in forma cam.*

5 *A citatione proceſſus ordo ad debiti confeſſionem.*

6 *A confeſſione proceſſus ordo ad excommunicationem.*

7 *Poſt confeſſionem nihil neceſſe eſt medio condemnationis ad procedendum ad excommunicationem.*

8 *An excommunicari poſſit is, quem non conſtat notitiam habere obligationis ſuæ per procuratorem factæ.*

9 *Vbi graue præiudicium alicuius uerſatur, requiritur eiuſdem certa, & indubitata notitia.*

10 *Non eſt probabilis ignorantia principalis de re geſta per ipſius procuratorem.*

Iure

55 *Post publicationem x. diebus elapsis, uno, & eodem contextu conceduntur literæ aggrauatoriæ, reaggrauatoriæ, & brachium seculare, & quare.*

56 *Si obligatio sit facta cum susceptione censurarum, & mandati executiui, quid faciendum sit.*

57 *Creditori debent relaxari quandocunque censuræ, & mandatum executiuum, cùm ab initio à debitore susceptæ sunt; quan uis postea, oblito creditore prioris susceptionis, iterum debitor in se susceperit censuras, & mandatum.*

DATO igitur instrumento uel per se puro & exequibili, uel (ubi sit necessaria) illius etiam
1 liquidatione facta, † si instrumentum aliunde adferatur, hoc est, si publicatum sit per alium, quàm per notarium Iudicis, coram quo fuerit procedendum, seruato termino ad dicendum contra ipsum instrumentum, & illius recognitione præmissa, deueniẽdum est ad executionem, cuius principium à debiti confessione sumendum est. Ad quam cõfessionem antequàm procedatur in Romana Curia, inspiciendum, si debitor, contra quem est procedendum, sit præsens, an
2 absens. † Nam si sit præsens, citandus erit ad satisfaciendum, alias ad confitendum, seu uidendum per aliquem ex procuratoribus per eum constitutis con-
3 fiteri debitum, & se excommunicari. † Si uero absit, probata, uel saltim iurata illius absentia, eo aliter non citato procedi potest. Et quamuis etiam contra præsentes, iuris communis dispositione, ac mandati in obligatione inserti tenore consideratis, absque alia ipsius principalis citatione procedi posset: attamen ex consuetudine facta est eiusmodi citatio con-
4 tra præsentes necessaria: † quæ consuetudo iam antiqua originem habuit a speciali constitutione desuper facta per Gregorium Papam, eius nominis. xi. iterata etiam per Nicolaum v. his uerbis: Si debitores occasione quorundam debitorum se submiserint distri-

districtioni Ca.Apost.cãrum Auditoris, & ad cõfitẽdũ debitũ corã eo certos constituerint procuratores, si debitores ipsi in Curia pręsentes fuerint,& ipsis nõ uocatis ijdẽ pcuratores corã eodẽ debitũ cõfiteãtur, cõfessiones huiusmodi, quas sic fieri cõtingerit, nullius sint roboris,uel mométi.Huius autem constitutionis ratio si reddenda est,uidetur fuisse fauor consuetus præstari præsentibus in Curia, prout in simili specie habetur stilus Curiæ relatus per glo.l. obseruandum.ff. de iudic.& per alios citatos a Feli. in ca. cũ olim.col.5.uers.3. declaratio.de re iudic.† Igitur citato debitore, si sit præsens in termino citationis, aut absente aliter non citato comparens creditor, uel eius procurator: & (si contra citatum sit procedendum) accusata illius contumacia, petit & obtinet per unum quemlibet ex procuratoribus in mandato compræhensis confiteri debitum, & ipsum principalem debitorem ob talem causam iurisdictioni, & compulsioni, ac mero examini eiusdem Iudicis, & suæ Curiæ submitti per eundem Iudicem mandari,& cum procurator eiusmodi mandato obediendo,inspecto instrumento debitum confessus fuerit, ipsumque debitorem iurisdictioni, compulsioni,& coertioni eiusdem Iudicis submiserit, & suppo

6 suerit, † Iudex deinde creditore ita petente,in summa, uel in re alia confessata debitorem excommunicat, atque ut excommunicatum publicari mandat, nisi intra tres proximos dies cum effectu satisfecerit.

7 † Sunt qui ponant, quòd debito confessato iudex in summa confessata debitorem prius condẽnat, postea excõmunicat: sed mihi uidetur quòd stante confessione condemnatio non solum est superflua, sed quę etiam posset debitori præstare occasionem appellandi, nisi adesset promissio suprà dicta de non contra-

8 ueniendo gestis per procuratores.† Hic quæri probabiliter potest, quòd ex facto accidisse uidi in tali specie. Constituerat quis absens procuratorem ad

contrahendum, & pro obseruando contractu se sub hac forma obligandum, itaque facta erat obligatio, & cum præteriisset satisfactioni præfixum tempus, dubitabatur, An procedi posset ad excommunicandum eum, quem non constabat habuisse unquam notitiam obligationis de se per procuratorem factæ? Ratio dubitandi sumebatur ex duabus decis. Cassad. una de rescr. 12. altera de pẽsionibus, secũda ubi uult indifferenter, quòd is, qui cõsensit assignationi pẽsionis, non per se ipsum, sed mediante procuratore, non possit ob non solutionẽ eiusdẽ pensionis excõmunicari, & priuari beneficio, nisi anteà fuerint ei intimatę literæ. Ratio sua est: † quia propter grauitatẽ præiudicij requiritur certa & indubitata notitia. Ad quod citat dictum Inno. in c. fi. de eo, qui mitt. in pos. cau. ret. seru. Et quia uidit, ꝙ poterat ei obijci, quòd habebat uel debebat habere notitiã eius rei per suũ procuratorẽ gestæ, huic tacitę obiectioni respõdet, quòd & si habeat aliquã ipsius rei gestæ notitiã, hẽt tamẽ probabilẽ ignorãtiã de forma suppositionis & cõtẽtorũ in ea. l. 2. cũ gl. uer. alieno nomine. ff. pro suo. & c. ab excommunicato. de rescr. & dicit ita seruare palatiũ. Sed his Cassadori decis. nõ attẽtis, in illo iudicio resolutũ, decisumq; fuit obligatũ illũ iure excommunicari posse. Rationes decidẽdi sũptę fuerũt ex cõsilijs Raph. Cumani. 162. Visa copia, col. 2. uer. Nec in hoc potest prętendi ignorantia, & Romani. 480. præsentis dubita-

10 tionis. † qui præclarissimi Doctores cõcludunt non esse probabilẽ ignorantiã rei gestæ per procuratorẽ, præsertim specialiter ad id constitutũ: quia utrinque culpa in ipsum principalẽ recidit, siue fuerit ipse negligẽs in requirẽdo quid procurator gesserit, siue malam fecerit electionẽ, dum constituit procuratorẽ hominẽ negligentẽ, qui non curauerit sibi rẽ gestam significare: ut latius patet ex consilijs prædictis. & ita in executione huius obligationis quotidie seruatur,

11 † habita duntaxat ratione, quòd inter obligationem

factam,

factam, & executionem illius uigore faciendam, tan tùm temporis interceſſerit, quòd ueriſimiliter obligationis factæ notitia ad obligatũ peruenire, & poſt habitam notitiam obligatus ipſe conuenta adimplere potuerit. Quod etiam ex ipſius Romani dictis colligitur. Ad rationes Caſſadori fuit reſponſum, quòd cum uerba Innoc. ſint huiuſmodi. Non ſufficit citatio ad domum, ut procedatur ad diffinitiuam ſententiam, uel ut etiam excommunicetur, cum eam præcedere debeat monitio. c. ſacro. de ſent. excom. & hæc intellige uera, niſi quis fraude uel malitia ſe abſentaſſet. Hæc in effectu ſunt Innoc. uerba, explicata clarius ibidem per Hoſtien. ſecundum quæ factę ſunt
11 plures aliæ deciſiones Rotę, dicentes † quòd regulariter is, qui excommunicandus eſt, antea debet perſonaliter citari, ut in antiq. 314. 338. & in no. 271. Caſſad. de cau. poſſeſſ. & propr. 6. cum alijs plerisque. Reſponſum (inquàm) fuit, quòd illa Innocentij doctrina non excuſat obligatum in propoſita ſpecie, quando per rationes Cumani, & Romani ipſe præſumitur habere notitiam, quam exigit Innoc. Itaque uel illam habet, uel ſi non habet, cum ipſe ſit ſibi in culpa, non eſt probabilis ignorantia, ſed craſſa, uel potius affectata. Ex quo tollitur etiam reſponſio data per Caſſadorum tacitæ illi obiectioni, dum dicit, quòd ſi ille debitor penſionis non penitus ignoret rem geſtam: probabilem tamen habet ignorantiam formæ ſuppoſitionis, & contentorum in ea. Nam ſi iuxta deducta per Cuman. & Roman. tenetur & præſumitur habere notitiam geſtorum per procuratorem, ſimul etiam uerum eſt, quòd tenetur & præſumitur eam notitiam habere exquiſitam cum omnibus ſuis qualitatibus, & in hoc etiam concurrunt not. in d. cap. ab excommunicato. in uer. de facto ſuo. ubi habetur. quòd craſſa & ſupina ignorantia etiam facti alieni nõ excuſat. Et ultra ſuperius dicta, pro iuſtitia huius ſtyli, quem dixi ſeruari, ut pro-

cedatur contra eum, cuius obligatio facta fuit per procuratorem, ipso principali aliter non citato, inueni Philip. Francum in reg. iuris, possessor. col. 3. uer. 3. limi. lib. 7. ubi dicens ità ante eum tenuisse Butrium,
13 & Imolam, tenet, † quòd obligatus per procuratorem habentem speciale mandatum, non potest prætendere ignorantiam, & in propria nostræ huic simili specie ponitur in Neapolitanis collectis per Capi
14 cium decis. 4. nu. 23. † Quibus sic se habentibus fortasse non improbè dubitari potest de iustitia decisionum Cassadori, & prædictæ obseruantiæ Palatii, ne excommunicetur, neque priuetur is, qui non soluit pensionem non intimatis sibi literis, quamuis illius asignationis per specialē procuratorem consenserit. Ego, quia semper fui, & sum illius Tribunalis obseruantissimus, & quia non tanti me facio, rem aliter non determino. Satis fuerit per hæc excitasse animos aliorum, qui doctiores fuerint, ut desuper cogitent, ac ueritatem discernant: Nam ego certè, & si non ausim dicere: uereor tamen, ne dicta Rotę obseruantia inoleuerit magis ex appropriato sibi nimio quodam benignitatis effectu, quàm ex iuris debito:
15 † si quidem nisi ui quodammodo coacti, nūquàm uolunt declarare quēquā ob inobseruantiā contractus, aut alterius debiti priuationē, cēsuras, aut alias pęnas incidisse. Quod quàm sibi conueniat, ipsi uiderint. iustum certè non est & repugnat primis nō solum iuris nostri, sed omnium legum principiis, secundum quæ post Solonem boni omnes legumlatores semper
16 existimauerunt, † Rempublicam duabus rebus contineri, præmio & pœna. Quòd si mali ciues fidei fractæ, nullam, etiam ex pacto conuentam, sentiant pęnam, necesse est ut ciuitatis ordo conturbetur. Quod quia in libris principiorum latius est explicatum, hic
17 ulterius non disputabo. † Illud pro certo expertus denuntio, quod ex ea impunitatis fiducia, quando homines ex eiusmodi iudiciorum benignitate habent,

eo deuētum est, ut multi, qui alioqui ad diem soluissent, propterea soluere detractauerint, multique ad manus meas uenerint processus ex quibus perfidi rerum alienarum conductores, emphyteotæ, aliique similes, qui propter inobseruantiam, perfidiamque suā alibi caducitatis, aliasque uel ex pacto conuentas, uel de iure debitas pœnas incurrisse uel declarati fuerant, uel declarari formidabant, dederunt operam, ut eorum causæ in Rotam intruderentur, & ipsi illic pro pœna impunitate fruerentur, quod & plerisque accidit: iure uel iniuria (ut dixi) non determino, malo certè exemplo, & benignitatis illius nimium uulga
18 to abusu.† Quamobrem non infacetè alias unus ex iis, quibus ea res detrimēto erat, dixisse fertur, adhuc in urbe patere Asylum, id est, scelestorum hominum
19 confugium. † Non ab re autem concepta est formula antedicta excomunicādi debitorem, nisi infra tres dies satisfecerit: ne.s. interim sit excomunicatus, cum ea sit eius dictionis, nisi, natura, ut in sententia Iudicis posita significet conditionem suspensiuam. c. præterea. secundo. de ap. & ibi doct. Bal. in l. quibus dieb. §. quidam Titio. ff. de condit. & demonst. & ibid. Soz. col. fi. uer. Et prædicta. Quod si Iudex diceret, Excōmunico eū donec satisfecerit, censeretur ex tūc esse excomunicatus. Cle. 1. de dec. Fel. in. c. 1. col. 1. uer.
20 excomunicatio. fac. de iudiciis.† Aduertendū est, quod Episcopi, Archiepiscopi, Patriarchę & Cardinales de stylo Curiæ, prout etiam habemus in c. sanè. 2. de officio delegat. & in c. ueritatis, de dolo & contu. non excōmunicātur, sed uel suspenduntur a diuiniorum administratione, uel interdicitur eis ingressus ecclesiæ, de quarum sententiarum natura, & quid inter se conueniant, quidque differant, habetur in dicta Clem. 1. de decimis, & in c. ad hæc. tertio. & ibi glo. & Doct. potissimum Francus de appellat. & habetur in c. sacro. de sen. excō. & ea omnia cōprehenduntur appellatione censuræ ecclesiasticæ. c. quærēti. de uerb. signif.

21 sig.† Eūdē respectū habēdū esse excellentibus laicis, eo ꝙ dignitati sit semper deferēdum, dixit Goffr. quē refert Hostien. in summa de dolo & contu. §. fin. uer. sic & faciendum est. Quod tamen non ita seruatur in executione nostræ obligationis, neque eis, eorum ue dignitati fit iniuria, si per eos in obligatione sit constitutus procurator ad consentiendum, quòd pos-
22 sint excommunicari, & ita fieri contingat. † Vniuersitas quoque ne excommunicetur penitus est prohibitum in c. Roma. §. fi. de sen. excomm. li. 9. ita quòd si de facto proferatur in Vniuersitatem sententia excommunicationis, sit ipso iure nulla, ut cum glos. tenent ibi communiter Docto. Canonistæ & Rota, apud Besignetum, de dolo & contu. decis. 1. refert & sequitur Feli. in c. dilectio. col. 5. uer. an autē excom munice. de excep. & hoc ita locum habet, nisi constaret totam uniuersitatem esse negotij, de quo agitur, participem: quo casu secundum Hosti. ubi supra. in summa tit. de contu. §. fi. uer. Ergo si constat (ferri potest sententia, dicendo, excommunico priores, & omnes de tali collegio, qui parere noluerunt, uel in casu nostræ obligationis, dicendo, excommunico Præpositū, & omnes de Capitulo, qui sunt obligati. Quæ practica utrūq; ꝑcedere posit in collegijs, siue ecclesiasticis, siue secularib. in quibus oēs de collegio interueniunt in facienda obligatione. Secus tamen est in uniuersitatibus populorū & alijs, in quibus sunt mulieres, pueri, infirmi, & alij non interuenientes in cōsilio publico, & ideo proferenda est in uniuersitatem sententia interdicti, quæ etiam pro alterius delicto proferri potest, ut subiungit ibidem Hostien. & habetur in c. si sententia. de senten. excommu. libro. 6.
23 † De pupillis, furiosis, & alijs similibus frustra hic quæritur, ac excommunicari posint? Nam etsi alias pupilli doli capaces posint excommunicari, ut uoluit Ang. in l. neq;. ff. de in ius uoc. post Speculatorē de contumace. §. finali, in fi. tamen in casu nostro uix

id

id potest cõtingere, cum nec esse sit, quòd præcedat obligatio sub hac forma, quam pupillus, & similes facere nequeunt: sed non disputo ulterius, quia non est huius loci. Hoc tantum concludo, quòd si detur ualiditas obligationis personæ propriæ per tales factæ, eo casu poterunt etiam ipsi excommunicari, & non
24 aliter. † An autem proferẽda sit excommunicatio, & an ualeat prolata in eum, de quo certum sit non esse pariturum? puta quia sit notorie inops, aut alias prauæ naturę. Ant. de But. in c. Odoar. in prima quæstio. de solut. quo ad inopiam concordando opiniones antiquorũ, dicit, ꝙ si inopia sit notoria, sententia excõmunicationis in eum lata est nulla, uelut lata cõtra notoriũ, põt poni exemplum eius, qui fuerit ad cessionẽ bonorum admissus: & ratio est, quia cessat cõtumacia, quę est causa excõmunicationis. Milus in uer. Excommunicari non potest. Si autẽ inopia non sit notoria, tunc sentẽtia quidẽ ualeat, sed probata inopia tanquam iniusta sit retractanda, & excommunicatio sine difficultate relaxanda, not. in reg. peccatum. de reg. iur. li. 6. & in c. a nobis. de senten. excom. & Cardin. post gl. in Cle. 2. §. 1. de hęret. Quo uero ad alios ueluti tyrannos seu alias obstinatos, cõmunis Doct. sentẽtia uidetur esse, ut distinguatur, si sit spes, ꝙ excõmunicãdus quãlibet obstinatus quandoque emendetur, ut tunc, ne ille efficiatur deterior, & ne excommunicatio sit inutilis, & uilipendio, nõ excommunicetur, imò excommunicatur etiam non petens, & inuitus absoluatur. Si autem pro certo sit illũ semper fore obstinatum, & impœnitentem, dimittatur in potestate seu peccati, ea uidetur fuisse sententia Hostiẽ. & Io. And. in d. c. Romana. §. sed nec de senten. excõ. lib. 6. & Ioã. Andr. in c. constitutionem. eod. tit. & in utroq; loco, Domin. refert & sequitur Fel. in c. Apo-
25 stolicæ. col. 1. de excep. † Quid autem dicendum sit, si taliter excommunicatus legitimo impedimento coactus intra statutum terminum satisfacere non

posſit

posſit, an incurrat excommunicationem, & debeat excommunicatus declarari,& denũtiari? determinat per Old.conſ.2 7.Quòd abbas monaſterij & Ant.de
26 But.in cap.2.de teſti.cog.† Diximus duob. remedijs poſſe aduerſus iniuſtã executionem huius obligationis prouideri.Vnũ eſt,ut excommunicatus appellet, poteſt enim iudex non ſolum ſic ſub conditione,ſed etiam ſimpliciter promulgatam excommunicationẽ in contrario imperio reuocare. c. ſacro. & ibi not.de ſenten.excomm. Itaque uſus Romanę Curię habet,
27 †quòd uſquequò pendet proceſſus:antequã ſit inuocatum auxilium brachij ſecularis,iudex appellãtem reponit,ſicque reuocat grauamen,ſi quod eſt,ut poſſit ſi quid habeat ipſe debitor pro ſuæ iuſtitiæ demonſtratione deducere. Verũ quia plerunque litigatores ex affectu differẽdæ executionis, magis quã ꝙ iuſte poſsint de grauamine cõqueri,ſimiles appellationes interponũt,prudẽter uſu receptũ eſt, ut ſi altera pars ab eiuſmodi repoſitiõe appellet, iudex,ſi uiderit reũ nihil quod releuet adduxiſſe in acta,ſic appellantem itidem reponat, procedatque in executionis negotio ad ulteriora. Quòd ſi iterum reus a poſtrema repoſitione huiuſmodi appellet,adhuc reuocando grauamen,iterum reponitur, ſicque uicisſim appellantes reponũtur,donec inter talium repoſitionũ uiciſsi
28 tudines executio ad finem perducitur.† Et ſiquis quęrat conſuetudinis huius toties unum,idemque grauamen reuocandi,rationẽ,duplex ea mihi ſe offert:una ualet,quã dixi,ut ſi reus uere habeat iũſtã impediendæ executionis cauſam,poſsit illam deducere ac probare,altera,ne ſi expreſſe, uel tacite denegaret reponere,daretur ipſi reo occaſio proſequendi appellationẽ,& eo prætextu cauſam talis grauaminis alteri indici cõmitti faciendi,ſicque de una plures lites deriuãdi,& executionis effectum in longum tempus pro
29 trahendi.† Qua ratione ſimiliter introductum eſt,ut omnes huius Curiæ Iudices, dum ab interlocutorijs

appel-

appellatur, litigatores eodem quo dictum est, modo reponant, donec uel uere probetur esse grauamen, uel per earũ repositionum uices ad finem causa perducatur. Quare ratio finiendarum litium facit, ut reiecta Bartoli post Dyn. in l. quod iussit, colum. penult. ff. de re iudic. & aliorum tam antecessorum, quàm qui post eum in d. l. quod iussit. & in ca. cum cessante. de appell. scripserunt, Doctorum opinione, qui uoluerunt unum, & idem grauamen non posse nisi semel aut ad summam bis reuocari, potior uisa fuerit opinio Rayneri. Foroliuien. quem refert, & sequitur Cuman. in ea. l. quod iussit. defendentis,
30 † quòd Iudex possit sæpius, & quandocunque suam interlocutoriam reuocare, per regulam generalem. l. ubicunque. ff. de interrog. actio. & per d. l. quod iussit. in uerbo, possit. quod est extensiuum in futurum.
31 l. si quis. ff. de lega. secundo. † Illud tamen prætereundum esse non uidetur, quòd si Iudex in causis non executiuis, uero existente grauamine, procedat nihilominus per repositiones antedictas, quandoque interponit se Principis autoritas, & ab eius signatura (quam ita appellant) obtinetur commissio causæ talis appellationis, adiecto, quòd ualeat commissio, non obstante quòd Iudex (animo forsan magis grauandi) ipsum appellantem reposuerit: in executiuis autem non committitur causa appellationis, nisi cum
32 clausula, sine preiudicio legitime executionis † Cur autem usus habeat, ut reo, per quem seu eius procuratorem facta est confessio debiti, Iudex ad satisfaciendum statuat terminum trium dumtaxat dierum) ut est supra dictum cum de iure detur quadrimestre tẽpus ad soluendum. l. certum. §. fin. de confess. nec debeat melioris esse conditionis pertinax litigator, q̃ sponte cõfessus, ternarij quidem numeri ratio ducta
33 esse uidetur ex eo, quod iure cautum est, † ut sententiam excõmunicationis præcedat trina monitio, uel una pro tribus: ca. contingit, secundo. & cap. sacro, de

senten.

ſenten.excommu.in antiq.& c.ſtatuimus. & c.conſti tutionem eo.tit.lib.9.Quantitatis autem dierum ut pro ratione ſufficere allegatio conſuetudinis. Quod comprobat Ab.in c.quod ad conſultationem.col.5. uerſ.Quæro,an hoc tempus.de re iudic.Et quamuis Abbas ibi poſt gl.& doct.in ſuperius allegata lege,ſi debitori.ff.de iudic.& idem Abb.in c.quærenti.de officio delegati.dicat conſuetudinem inualuiſſe, quod detur confeſſo tempus decem dierum, in effectu noſtra conſuetudo non repugnat illi; quia etiam poſt illos tres dies requiritur declaratoria,quæ ſecum tra
34 hit terminum decem dierum, ut infra dicetur. † De quadrimeſtri autem dilatione,quibus tum iudicatis, tum confeſsis,& in quibus cauſis concedatur, & in quibus non,& quando incipiat currere, & an prorogari,arctarive poſsit, plenam doctrinam ponit Innocentius in dicto cap.quærenti in glo.ſua uer. quadrimeſtre.de officio delega.ubi etiam Feli.more ſuo po
35 nit regulam cum fallentijs.†Sed ijs,qui uerè uolunt agnoſcere debitum, adinuēta eſt practica, per quam ſuppletur etiam ultra decem dies honeſta dilatio.Nā ſi debitor,non ſolum infra triduum,ſed etiam poſt factam declarationem(de qua proximè dicetur) accedens ad Iudicem ſponte ſuſcipiat in ſe omnes cenſuras,& mandatum executiuum, indulgetur ei ex uſu terminus triginta dierum, intra quos debeat ſatisfacere.(Quarum cenſurarum,& mandati executiui ſuſcipiendi forma inferius deſcribetur) ita quòd ſi deficiat,præteritis triginta diebus, illico, unica tātum facta citatione,relaxentur cōtra eum cenſuræ,& man
36 datum executiuum.† Eſt uerum, quòd triginta dierum terminus antedictus quādoque ſi ſumma eſt parua,aut alia ſubſit cauſa rationabilis,abbreuiari ſolet: atque ad minorem numerum reduci : raro tamen ad minus quàm uiginti,& nunquam ad minus quàm de
37 cem dierum numerum reducitur. † Præteritis ergo tribus illis diebus,ſi non ſit appellatum illico immediatè:

diatè : si uero appellatum sit, factâque appellantis repositio, mediante appellatione ab ipsa repositione, ipsoque actore reposito, ac citato debitore, ad uidendum & audiendum se declarari esse excommunicatum, & literas declaratorias decerni, Iudex pronuntiat sententiam declaratoriam, & decernit literas, nisi per totam illam, uel interdũ nisi per totam primam
38 diem satisfecerit. † Formula declarationis habet, illum ob non solutionem illius summæ, seu ob alterius rei non factum implementum, esse excommunicatum, seu a diuinis suspensum, uel interdictum, & excommunicatum, seu suspensum, uel interdictum publicè denuntiandum, & ab omnibus Christicolis
39 uitandum fore. † Huius autem declaratoriæ sententiæ instrumentum (quas literas appellant declaratorias) per actuarium extensum parti actrici traditum, per Cursorem in albo consueto publicatur, cuius publicationis formula est apud Specul. in titulo. de sententia. §. de diuersis sententiarum formis. numero. 34. uersiculo, sed & Andr. D. Papæ & ab ea publicatione computãtur dies decem (de quib. est supra dictũ) intra quos ad alios actus nõ proceditur, habetque reus honestam (si uelit) satisfaciendi commoditatem. Quæ sit huius decendialis moræ causa, patere potest ex ante dictis, diceturque etiã inferius.
40 † Proferendæ autem dictæ declaratoriæ ratio unde sumpta sit, habere potest intellectum difficiliorem. Videtur enim esse superflua, quãdoquidem antea pronuntiata est excommunicatio, nisi debitor infra tres dies satisfecerit, ita quod lapsu trium dierum, non facta satisfactione, excommunicatio suum habet effectum: & est patens ex actis: Sed omissa disputatione, ratio est, quia cum excommunicatio multos habeat effectus, de quibus non est hic tractandi locus, & inter alios, quia ille qui est ea irretitus, debet a Christi fidelibus uitari, tractarique, ut excommunicatus, & alias dubitaretur, an utcunque etiam occulte excommunicati

11 *Inter obligationem factam, & executionem faciendam tã; tum temporis intercedat necesse est, ut obligatus de obligatione certioritari, & satisfacere poßit.*
12 *Excommunicandus debet personaliter citari.*
13 *Obligatus per procuratorem speciale mandatum habentem non potest obligationis ignorantiam prætendere.*
14 *Quàm iustum, uel iniquum sit aliquem non poße excõmunicari, uel priuari ob non solutionem pensionis, nisi intimatis illi literis.*
15 *Quàm difficilis sit* ROTA *in declarando aliquem in censuras ecclesiasticas, uel priuationem incidiße.*
16 *Resp. duabus in primis rebus continetur, præmio, et pœna.*
17 *Quantum homines inuitet ad delinquendum impunitas.*
18 *Vrbane dictum de asylo* ROTÆ.
19 *Vis uerbi huius, nisi infra tres dies parueris, quænam sit.*
20 *Prælati maiores excommunicari non solent.*
21 *præcellentes laici cur excommunicari non soleant.*
22 *Vniuersitas non excommunicatur, & quando collegium excommunicetur.*
23 *pupilli quando excommunicari poßint.*
24 *An contra inopem, uel alium non pariturum lata excommunicatio ualeat.*
25 *An legitimè impeditus, quo minus pareat, excommunicari debeat, uel declarari.*
26 *Quo remedio qui se contra iniustam executionem obligationis Cameralis tueatur.*
27 *Iudex executor obligationis* CAMERALIS *solet reponere excommunicatum appellantem.*
28 *Cur per iudicem executorem obligationis* CAMERALIS *soleat, idem grauamen sæpe, ac sæpius reuocari.*
29 *Iudices* RO. CURIÆ *reponere solent semper ab interlocutoria appellantes.*
30 *Iudex suam interlocutoriã potest sæpe, ac sæpius reuocare.*
31 *Quando commißio impetretur super appellatione à grauamine, licet iudex appellãtem, & impetrantem reposuerit.*
32 *Cur reo obligationis Cameralis præstituatur terminus triũ dierum ad faciendum satis.*

55 *Post publicationem x, diebus elapsis, uno, & eodem contextu conceduntur literæ aggrauatoriæ, reaggrauatoriæ, & brachium seculare, & quare.*
56 *Si obligatio sit facta cum susceptione censurarum, & mandati executiui, quid faciendum sit.*
57 *Creditori debent relaxari quandocunque censuræ, & mandatum executiuum, cùm ab initio à debitore suscepta sunt; quamuis postea, oblito creditore prioris susceptionis, iterum debitor in se susceperit censuras, & mandatum.*

DATO igitur instrumento uel per se puro & exequibili, uel (ubi sit necessaria) illius etiam
1 liquidatione facta, † si instrumentum aliunde adferatur, hoc est, si publicatum sit per alium, quàm per notarium Iudicis, coram quo fuerit procedendum, seruato termino ad dicendum contra ipsum instrumentum, & illius recognitione pręmissa, deueniēdum est ad executionem, cuius principium à debiti confessione sumendum est. Ad quam cōfessionem antequàm procedatur in Romana Curia, inspiciendum, si debitor, contra quem est procedendum, sit præsens, an
2 absens. † Nam si sit præsens, citandus erit ad satisfaciendum, alias ad confitendum, seu uidendum per aliquem ex procuratoribus per eum constitutis con-
3 fiteri debitum, & se excommunicari. † Si uero absit, probata, uel saltim iurata illius absentia, eo aliter non citato procedi potest. Et quamuis etiam contra præsentes, iuris communis dispositione, ac mandati in obligatione inserti tenore consideratis, absque alia ipsius principalis citatione procedi posset: attamen ex consuetudine facta est eiusmodi citatio con-
4 tra præsentes necessaria: † quæ consuetudo iam antiqua originem habuit a speciali constitutione desuper facta per Gregorium Papam, eius nominis. xi. iterata etiam per Nicolaum v. his uerbis: Si debitores occasione quorundam debitorum se submiserint
distri-

districtioni Ca.Apost.cārum Auditoris, & ad cōfitē dū debitū corā eo certos constituerint procuratores, si debitores ipsi in Curia pręsentes fuerint,& ipsis nō uocatis ijdē pcuratores corā eodē debitū cōfiteātur, cōfessiones huiusmodi, quas sic fieri cōtingerit, nullius sint roboris,uel momēti.Huius autem constitutionis ratio si reddenda est,uidetur fuisse fauor consuetus præstari præsentibus in Curia, prout in simili specie habetur stilus Curiæ relatus per glo.l. obseruandum.ff. de iudic.& per alios citatos a Feli. in ca.
5 cū olim.col.5.uers.3. declaratio.de re iudic.† Igitur citato debitore, si sit præsens in termino citationis, aut absente aliter non citato comparens creditor, uel eius procurator: & (si contra citatum sit procedendum) accusata illius contumacia, petit & obtinet per unum quemlibet ex procuratoribus in mandato compræhensis confiteri debitum, & ipsum principalem debitorem ob talem causam iurisdictioni, & compulsioni, ac mero examini eiusdem Iudicis, & suæ Curiæ submitti per eundem Iudicem mandari,& cum procurator eiusmodi mandato obediendo,inspecto instrumento debitum confessus fuerit, ipsumque debitorem iurisdictioni, compulsioni,& coertioni eiusdem Iudicis submiserit, & suppo
6 suerit, † Iudex deinde creditore ita petente,in summa, uel in re alia confessata debitorem excommunicat, atque ut excommunicatum publicari mandat, nisi intra tres proximos dies cum effectu satisfecerit.
7 † Sunt qui ponant, quòd debito confessato iudex in summa confessata debitorem prius condēnat, postea excōmunicat: sed mihi uidetur quòd stante confessione condemnatio non solum est superflua, sed quę etiam posset debitori præstare occasionem appellandi, nisi adesset promissio suprà dicta de non contra-
8 ueniendo gestis per procuratores.† Hic quæri probabiliter potest, quòd ex facto accidisse uidi in tali specie. Constituerat quis absens procuratorem ad

contrahendum, & pro obseruando contractu se sub hac forma obligandum, itaque facta erat obligatio, & cum præteriisset satisfactioni præfixum tempus, dubitabatur, An procedi posset ad excommunicandum eum, quem non constabat habuisse unquam notitiam obligationis de se per procuratorem factæ? Ratio dubitandi sumebatur ex duabus decis. Cassad. una de rescr. 12. altera de pēsionibus, secūda ubi uult indifferenter, quòd is, qui cōsensit asignationi pēsionis, non per se ipsum, sed mediante procuratore, non possit ob non solutionē eiusdē pensionis excōmunicari, & priuari beneficio, nisi anteà fuerint ei intimatę li
9 teræ. Ratio sua est: † quia propter grauitatē præiudicij requiritur certa & indubitata notitia. Ad quod citat dictum Inno. in c. fi. de eo, qui mitt. in pos. cau. ret. seru. Et quia uidit, ꝙ poterat ei obijci, quòd habebat uel debebat habere notitiā eius rei per suū procuratorē gestæ, huic tacitę obiectioni respōdet, quòd & si habeat aliquā ipsius rei gestæ notitiā, hēt tamē probabilē ignorātiā de forma suppositionis & cōtētorū in ea. l. 2. cū gl. uer. alieno nomine. ff. pro suo. & c. ab excommunicato. de rescr. & dicit ita seruare palatiū. Sed his Cassadori decis. nō attētis, in illo iudicio resolutū, decisumq; fuit obligatū illū iure excommunicari posse. Rationes decidēdi sūptę fuerūt ex cōsilijs Raph. Cumani. 162. Visa copia, col. 2. uer. Nec in hoc potest prętendi ignorantia, & Romani. 480. præsentis dubita-
10 tionis. † qui præclarissimi Doctores cōcludunt non esse probabilē ignorantiā rei gestæ per procuratorē, præsertim specialiter ad id constitutū: quia utrinque culpa in ipsum principalē recidit, siue fuerit ipse negligēs in requirēdo quid procurator gesserit, siue malam fecerit electionē, dum constituit procuratorē hominē negligentē, qui non curauerit sibi rē gestam significare: ut latius patet ex consilijs prædictis. & ita in executione huius obligationis quotidie seruatur,
11 † habita duntaxat ratione, quòd inter obligationem

factam,

factam, & executionem illius uigore faciendam, tantum temporis intercesserit, quòd uerisimiliter obligationis factæ notitia ad obligatū peruenire, & post habitam notitiam obligatus ipse conuenta adimplere potuerit. Quod etiam ex ipsius Romani dictis colligitur. Ad rationes Cassadori fuit responsum, quòd cum uerba Innoc. sint huiusmodi. Non sufficit citatio ad domum, ut procedatur ad diffinitiuam sententiam, uel ut etiam excommunicetur, cum eam præcedere debeat monitio. c. sacro. de sent. excom. & hæc intellige uera, nisi quis fraude uel malitia se absentasset. Hæc in effectu sunt Innoc. uerba, explicata clarius ibidem per Hostien. secundum quæ factę sunt
11 plures aliæ decisiones Rotę, dicentes † quòd regulariter is, qui excommunicandus est, antea debet personaliter citari, ut in antiq. 314. 338. & in no. 271. Cassad. de cau. possess. & propr. 6. cum alijs plerisque. Responsum (inquàm) fuit, quòd illa Innocentij doctrina non excusat obligatum in proposita specie, quando per rationes Cumani, & Romani ipse præsumitur habere notitiam, quam exigit Innoc. Itaque uel illam habet, uel si non habet, cum ipse sit sibi in culpa, non est probabilis ignorantia, sed crassa, uel potius affectata. Ex quo tollitur etiam responsio data per Cassadorum tacitæ illi obiectioni, dum dicit, quòd si ille debitor pensionis non penitus ignoret rem gestam: probabilem tamen habet ignorantiam formæ suppositionis, & contentorum in ea. Nam si iuxta deducta per Cuman. & Roman. tenetur & præsumitur habere notitiam gestorum per procuratorem, simul etiam uerum est, quòd tenetur & præsumitur eam notitiam habere exquisitam cum omnibus suis qualitatibus, & in hoc etiam concurrunt not. in d. cap. ab excommunicato. in uer. de facto suo. ubi habetur. quòd crassa & supina ignorantia etiam facti alieni nō excusat. Et ultra superius dicta, pro iustitia huius styli, quem dixi seruari, ut pro-

eo deuētum eſt, ut multi, qui alioqui ad diem ſoluiſſent, propterea ſoluere detractauerint, multique ad manus meas uenerint processus ex quibus perfidi rerum alienarum conductores, emphyiteotæ, aliique ſimiles, qui propter inobſeruantiam, perfidiamque ſuã alibi caducitatis, aliaſque uel ex pacto conuentas, uel de iure debitas pœnas incurriſſe uel declarati fuerant, uel declarari formidabant, dederunt operam, ut eorum cauſæ in Rotam intruderentur, & ipſi illic pro pœna impunitate fruerentur, quod & pleriſque accidit: iure uel iniuria (ut dixi) non determino, malo certè exemplo, & benignitatis illius nimium uulga-
18 to abuſu.† Quamobrem non infacetè alias unus ex iis, quibus ea res detrimēto erat, dixiſſe fertur, adhuc in urbe patere Aſylum, id eſt, ſceleſtorum hominum
19 confugium. † Non ab re autem concepta eſt formula antedicta excomunicãdi debitorem, niſi infra tres dies ſatisfecerit: ne. ſ. interim ſit excomunicatus, cum ea ſit eius dictionis, niſi, natura, ut in ſententia Iudicis poſita ſignificet conditionem ſuſpenſiuam. c. præterea. ſecundo. de ap. & ibi doct. Bal. in l. quibus dieb. §. quidam Titio. ff. de condit. & demonſt. & ibid. Soz. col. fi. uer. Et prædicta. Quod ſi Iudex diceret, Excõmunico eũ donec ſatisfecerit, cenſeretur ex tũc eſſe excomunicatus. Cle. 1. de dec. Fel. in. c. 1. col. 1. uer.
20 excomunicatio. fac. de iudiciis.† Aduertendũ eſt, q Epiſcopi, Archiepiſcopi, Patriarchę & Cardinales de ſtylo Curiæ, prout etiam habemus in c. ſanè. 2. de officio delegat. & in c. ueritatis, de dolo & contu. non excõmunicãtur, ſed uel ſuſpenduntur a diuiniorum adminiſtratione, uel interdicitur eis ingreſſus eccleſiæ, de quarum ſententiarum natura, & quid inter ſe conueniant, quidque differant, habetur in dicta. Clem. 1. de decimis, & in c. ad hæc. tertio. & ibi glo. & Doct. potiſsimum Francus de appellat. & habetur in c. ſacro. de ſen. excõ. & ea omnia cõprehenduntur appellatione cenſuræ eccleſiaſticæ. c. quæręti. de uerb. ſignif.

21 sig. † Eūdē respectū habēdū esse excellentibus laicis, eo ꝙ dignitati sit semper deferēdum, dixit Goffr. quē refert Hostien. in summa de dolo & contu. §. fin. uer. sic & faciendum est. Quod tamen non ita seruatur in executione nostræ obligationis, neque eis, eorum ue dignitati fit iniuria, si per eos in obligatione sit constitutus procurator ad consentiendum, quòd pos-
22 sint excommunicari, & ita fieri contingat. † Vniuersitas quoque ne excommunicetur penitus est prohibitum in c. Roma. §. fi. de sen. excomm. li. 9. ita quòd si de facto proferatur in Vniuersitatem sententia excommunicationis, sit ipso iure nulla, ut cum glos. tenent ibi communiter Docto. Canonistæ & Rota, apud Besignetum, de dolo & contu. decis. 1. refert & sequitur Feli. in c. dilectio. col. 5. uer. an autē excommunice. de excep. & hoc ita locum habet, nisi constaret totam uniuersitatem esse negotij, de quo agitur, participem: quo casu secundum Hosti. ubi supra. in summa tit. de contu. §. fi. uer. Ergo si constat (ferri potest sententia, dicendo, excommunico priores, & omnes de tali collegio, qui parere noluerunt, uel in casu nostræ obligationis, dicendo, excommunico Præpositū, & omnes de Capitulo, qui sunt obligati. Quæ practica utrūq; ꝓcedere posit in collegijs, siue ecclesiasticis, siue secularib. in quibus oēs de collegio interueniunt in facienda obligatione. Secus tamen est in uniuersitatibus populorū & alijs, in quibus sunt mulieres, pueri, infirmi, & alij non interuenientes in cōsilio publico, & ideo proferenda est in uniuersitatem sententia interdicti, quæ etiam pro alterius delicto proferri potest, ut subiungit ibidem Hostien. & habetur in c. si sententia. de senten. excommu. libro. 6.
23 † De pupillis, furiosis, & alijs similibus frustra hic quæritur, ac excommunicari posint? Nam etsi alias pupilli doli capaces posint excommunicari, ut uoluit Ang. in l. neq;. ff. de in ius uoc. post Speculatorē de contumace. §. finali, in fi. tamen in casu nostro uix

id

id pôteſt cõtingere , cum nec eſſe ſit,quòd præcedat obligatio ſub hac forma,quam pupillus,& ſimiles facere nequeunt:ſed non diſputo ulterius,quia non eſt huius loci.Hoc tantum concludo,quòd ſi detur ualiditas obligationis perſonæ propriæ per tales factæ, eo caſu poterunt etiam ipſi excommunicari , & non
24 aliter.†An autem proferẽda ſit excommunicatio, & an ualeat prolata in eum, de quo certum ſit non eſſe pariturum?puta quia ſit notorie inops,aut alias prauæ naturę.Ant.de But.in c.Odoar.in prima quæſtio. de ſolut.quo ad inopiam concordando opiniones antiquorũ,dicit, ꝙ ſi inopia ſit notoria, ſententia excõmunicationis in eum lata eſt nulla , uelut lata cõtra notoriũ,pôt poni exemplum eius, qui fuerit ad ceſſionẽ bonorum admiſſus:& ratio eſt, quia ceſſat cõtumacia,quę eſt cauſa excõmunicationis. Milus in uer. Excommunicari non poteſt.Si autẽ inopia non ſit notoria,tunc ſentẽtia quidẽ ualeat, ſed probata inopia tanquam iniuſta ſit retractanda,& excommunicatio ſine difficultate relaxanda,not. in reg. peccatum.de reg.iur.li.6.& in c.a nobis.de ſenten.excom.& Cardin.poſt gl.in Cle.2.§.1.de hęret.Quo uero ad alios ueluti tyrannos ſeu alias obſtinatos, cõmunis Doct. ſentẽtia uidetur eſſe,ut diſtinguatur,ſi ſit ſpes,ꝙ excõmunicãdus quãlibet obſtinatus quandoque emendetur,ut tunc,ne ille efficiatur deterior, & ne excommunicatio ſit inutilis,& uilipendio,nõ excommunicetur,imò excommunicatur etiam non petens,& inuitus abſoluatur. Si autem pro certo ſit illũ ſemper fore obſtinatum,& impœnitentem, dimittatur in poteſtate ſeu peccati,ea uidetur fuiſſe ſententia Hoſtiẽ. & Io.And.in d.c.Romana.§.ſed nec de ſenten.excõ. lib.6.& Ioã.Andr.in c. conſtitutionem.eod. tit. & in utroq; loco,Domin.refert & ſequitur Fel.in c.Apo-
25 ſtolicæ.col.1.de excep.† Quid autem dicendum ſit, ſi taliter excommunicatus legitimo impedimento coactus intra ſtatutum terminum ſatisfacere non

poſsit

posſit, an incurrat excommunicationem, & debeat excommunicatus declarari,& denũtiari? determinat per Old.conſ.2 7.Quòd abbas monaſterij & Ant.de
26 But.in cap.2.de teſti.cog.† Diximus duob. remedijs poſſe aduerſus iniuſtã executionem huius obligationis prouideri.Vnũ eſt,ut excommunicatus appellet, poteſt enim iudex non ſolum ſic ſub conditione,ſed etiam ſimpliciter promulgatam excommunicationẽ in contrario imperio reuocare. c. ſacro.& ibi not.de ſenten.excomm. Itaque uſus Romanę Curię habet,
27 †quòd uſquequò pendet proceſſus:antequã ſit inuocatum auxilium brachij ſecularis,iudex appellãtem reponit,ſicque reuocat grauamen,ſi quod eſt,ut poſſit ſi quid habeat ipſe debitor pro ſuæ iuſtitiæ demonſtratione deducere. Verũ quia plerunque litigatores ex affectu differẽdæ executionis, magis quã ꝙ iuſte poſsint de grauamine cõqueri,ſimiles appellationes interponũt,prudẽter uſu receptũ eſt, ut ſi altera pars ab eiuſmodi repoſitiõe appellet, iudex,ſi uiderit reũ nihil quod releuet adduxiſſe in acta,ſic appellantem itidem reponat, procedatque in executionis negotio ad ulteriora. Quòd ſi iterum reus à poſtrema repoſitione huiuſmodi appellet,adhuc reuocando grauamen,iterum reponitur, ſicque uiciſsim appellantes reponũtur,donec inter talium repoſitionũ uiciſsitudines
28 executio ad finem perducitur.†Et ſiquis quęrat conſuetudinis huius toties unum,idemque grauamen reuocandi,rationẽ,duplex ea mihi ſe offert:una ualet,quã dixi,ut ſi reus uere habeat iuſtã impediendæ executionis cauſam,poſsit illam deducere ac probare,altera,ne ſi expreſſe, uel tacite denegaret reponere,daretur ipſi reo occaſio proſequendi appellationẽ,& eo prætextu cauſam talis grauaminis alteri indici cõmitti faciendi,ſicque de una plures lites deriuãdi,& executionis effectum in longum tempus pro
29 trahendi.† Qua ratione ſimiliter introductum eſt,ut omnes huius Curiæ Iudices, dum ab interlocutorijs

appel-

appellatur, litigatores eodem quo dictum est, modo reponant, donec uel uere probetur esse grauamen, uel per earũ repositionum uices ad finem causa perducatur. Quare ratio finiendarum litium facit, ut reiecta Bartoli post Dyn. in l. quod iussit, colum. penult. ff. de re iudic. & aliorum tam antecessorum, quàm qui post eum in d. l. quod iussit. & in ca. cum cessante. de appell. scripserunt, Doctorum opinione, qui uoluerunt unum, & idem grauamen non posse nisi semel aut ad summam bis reuocari, potior uisa fuerit opinio Rayneri. Foroliuien. quem refert, & sequitur Cuman. in ea. l. quod iussit. defendentis,
30 † quòd Iudex possit sæpius, & quandocunque suam interlocutoriam reuocare, per regulam generalem. l. ubicunque. ff. de interrog. actio. & per d. l. quod iussit. in uerbo, possit. quod est extensiuum in futurum.
31 l. si quis. ff. de lega. secundo. † Illud tamen prætereundum esse non uidetur, quòd si Iudex in causis non executiuis, uerò existente grauamine, procedat nihilominus per repositiones antedictas, quandoque interponit se Principis autoritas, & ab eius signatura (quam ita appellant) obtinetur commissio causæ talis appellationis, adiecto, quòd ualeat commissio, non obstante quòd Iudex (animo forsan magis grauandi) ipsum appellantem reposuerit: in executiuis autem non committitur causa appellationis, nisi cum
32 clausula, sine præiudicio legitimæ executionis † Cur autem usus habeat, ut reo, per quem seu eius procuratorem facta est confessio debiti, Iudex ad satisfaciendum statuat terminum trium dumtaxat dierum) ut est supra dictum cum de iure detur quadrimestre tẽpus ad soluendum. l. certum. §. fin. de confess. nec debeat melioris esse conditionis pertinax litigator, q̃ sponte cõfessus, ternarij quidem numeri ratio ducta
33 esse uidetur ex eo, quod iure cautum est, † ut sententiam excõmunicationis præcedat trina monitio, uel una pro tribus: ca. contingit, secundo. & cap. sacro, de senten.

sententen.excommu.in antiq.& c.statuimus. & c.constitutionem eo.tit.lib.9.Quantitatis autem dierum ut pro ratione sufficere allegatio consuetudinis. Quod comprobat Ab.in c.quod ad consultationem.col.5. uers.Quæro,an hoc tempus.de re iudic.Et quamuis Abbas ibi post gl.& doct.in superius allegata lege,si debitori.ff.de iudic.& idem Abb.in c.quærenti.de officio delegati.dicat consuetudinem inualuisse, quod detur confesso tempus decem dierum, in effectu nostra consuetudo non repugnat illi, quia etiam post illos tres dies requiritur declaratoria,quæ secum tra
34 hit terminum decem dierum, ut infra dicetur. † De quadrimestri autem dilatione,quibus tum iudicatis, tum confessis,& in quibus causis concedatur, & in quibus non,& quando incipiat currere, & an prorogari,arctari ve possit, plenam doctrinam ponit Innocentius in dicto cap.quærenti in glo.sua uer. quadrimestre.de officio delega.ubi etiam Feli.more suo po
35 nit regulam cum fallentijs.†Sed ijs,qui uere uolunt agnoscere debitum, adinuēta est practica, per quam suppletur etiam ultra decem dies honesta dilatio.Nā si debitor,non solum infra triduum,sed etiam post factam declarationem(de qua proximè dicetur) accedens ad Iudicem sponte suscipiat in se omnes censuras,& mandatum executiuum, indulgetur ei ex usu terminus triginta dierum, intra quos debeat satisfacere.(Quarum censurarum,& mandati executiui suscipiendi forma inferius describetur) ita quòd si deficiat,præteritis triginta diebus, illico, unica tātum facta citatione,relaxentur cōtra eum censuræ,& man
36 datum executiuum.† Est uerum, quòd triginta dierum terminus antedictus quādoque si summa est parua,aut alia subsit causa rationabilis,abbreuiari solet: atque ad minorem numerum reduci : raro tamen ad minus quàm uiginti,& nunquam ad minus quàm de
37 cem dierum numerum reducitur. † Præteritis ergo tribus illis diebus,si non sit appellatum illico imme

diatè:

diatè: si uero appellatum sit, factaque appellantis repositio, mediante appellatione ab ipsa repositione, ipsoque actore reposito, ac citato debitore, ad uidendum & audiendum se declarari esse excommunicatum, & literas declaratorias decerni, Iudex pronuntiat sententiam declaratoriam, & decernit literas, nisi per totam illam, uel interdũ nisi per totam primam
38 diem satisfecerit. † Formula declarationis habet, illum ob non solutionem illius summæ, seu ob alterius rei non factum implementum, esse excommunicatum, seu a diuinis suspensum, uel interdictum, & excommunicatum, seu suspensum, uel interdictum publicè denuntiandum, & ab omnibus Christicolis
39 uitandum fore. † Huius autem declaratoriæ sententiæ instrumentum (quas literas appellant declaratorias) per actuarium extensum parti actrici traditum, per Cursorem in albo consueto publicatur, cuius publicationis formula est apud Specul. in titulo. de sententia. §. de diuersis sententiarum formis. numero. 34. uersiculo, sed & Andr. D. Papæ & ab ea publicatione computãtur dies decem (de quib. est supra dictũ) intra quos ad alios actus nõ proceditur, habetque reus honestam (si uelit) satisfaciendi commoditatem. Quæ sit huius decendialis moræ causa, patere potest ex ante dictis, diceturque etiã inferius.
40 † Proferendæ autem dictæ declaratoriæ ratio unde sumpta sit, habere potest intellectum difficiliorem. Videtur enim esse superflua, quãdoquidem antea pronuntiata est excommunicatio, nisi debitor infra tres dies satisfecerit, ita quod lapsu trium dierum, non facta satisfactione, excommunicatio suum habet effectum: & est patens ex actis: Sed omissa disputatione, ratio est, quia cum excommunicatio multos habeat effectus, de quibus non est hic tractandi locus, & inter alios, quia ille qui est ea irretitus, debet a Christi fidelibus uitari, tractarique, ut excommunicatus, & alias dubitaretur, an utcunque etiam occulte excom

municati

municati eſſent uitandi. Qua de re conſuluit Petrus de Anch. conſ. 189. trib. de cauſis. col. 2. facta eſt poſtea in Conſilio Conſtan. conſtitutio iterata in. xx. ſeſ
41 ſione concilij Baſilienſis hoc ſub tenore: † Ad euitandum ſcandala, & multa pericula, ſubueniendumque conſcientijs timoratis, ſtatuit (ſcilicet ſancta ſynodus) quòd nemo deinceps à communicatione alicuius in ſacramentorum adminiſtratione uel receptione, aut alijs quibuſcunque diuinis, uel extra, prætextu cuiuſcunque ſententię, aut cenſuræ eccleſiaſticæ, ſeu ſuſpenſionis, aut prohibitionis, ab homine, uel a iure generaliter promulgatæ, teneatur abſtinere, uel interdictum eccleſiaſticum obſeruare, niſi ſententia, prohibitio, ſuſpenſio, uel cenſura huiuſmodi fuerit in, uel contra perſonam, Collegium, Vniuerſitatem Eccleſiam, aut locum certum, aut certam a Iudice publicata, & denunciata ſpecialiter, & expreſsè, aut ita notoriè inj excommunicationis ſententiam conſtiterit incidiſſe, quòd nulla poſsit tergiuerſatione celari, aut aliquo iuris ſuffragio excuſari, nam a communione illius, licet denuntiatus non fuerit, abſtineri uult iuxta canonicas ſanctiones. Hæc conſtitutio regiſtrata eſt inter acta conſilij Baſilien. & inter illa per rationem Gallicam, in pragmatica ſanctione acceptata, de qua etiam atteſtatur Abb. in Clemen. 2. de ſenten. excommu. Quòd autem prius edita eſſet a Martino Papa in conſi. Conſtantienſi, teſtatur Antonius Archiepiſcopus in tractatu cenſurarum, c. 38. & in 2. parte tertiæ partis ſuæ ſummæ, titu. 26. ca. ult. & frater Nicolaus, qui ſuppleuit ſummam Piſanellam. §. Clericus tertio. in fi. & quod hac de cauſa uſu introductum ſit declaratorias huiuſmodi proferri, demonſtrant ipſius formulæ uerba ſuperius deſcripta, conformia uerbis dictæ conſtitutionis. Ex dictis etiam patet hanc declarationem eſſe diuerſam ab illa: de qua in cap. cum ſecundum. de hęret. lib. 6. & in alijs locis cumulatis per Feli. in C. Rodulfus char.

penul.

penul. uers. sed declaratoria, de rescript. quia fiunt ad diuersos effectus, ut colligitur ex dictis ipsius Felin. ibid. enim uer. limit. 4. ubi etiam facit mentionem su
42 prascriptæ constitutionis. † Et puto, quòd hæc nostra declaratio ualeret, etiã si fieret sine citatione partis, per ea, quæ subdit ibid. ipse Feli. in uers. citatur etiam
43 pars. † Illud uero est certum, quòd licet disputetur de appellatione interposita a declaratione incursus excommunicationis, & similium pœnarum, an sit licita, & an suspẽdat illius effectum. Quod ponit ibid. Feli. uers. Et appellari, de hac nostra cessat omnis dif
44 ficultas: † quia nõ est uerè declaratoria excõicationis, aut alterius cẽsuræ incursæ. Sed est solummodo illius publicatoria, & denunciatoria, quæ non solum per appellationem (si propter eam appelletur) nõ suspenditur: sed nec impeditur per appellationem præcedentem ab ipsa excommunicationis sententia, interpositam capitulo pastoralis. §. fi. de appellationibus. & ibi nota. Doc. In causis alijs, in quibus ad executionem proceditur uia censurarum, & postremo, in uocationis auxilij brachij secularis, proceditur tali
45 modo, † quòd si declaratus infra decem dies sequentes non paruerit, deinde cum interuallo aliorum decem dierum ab uniuscuiusque sequẽtium actuum publicatione, pceditur citato ipso reo declarato ad aggrauationem, reaggrauationem, interdictum, & brachij secularis inuocationem. Quæ forma procedendi quam causam habeat, considerare possumus ex ante dictis in uers. Præteritis ergo, &c. Videlicet ut cresceñ
46 te contumacia, crescat & pœna. † Sed eius initij tempus, & autorem, & cur potissimum decem dierum numerus institutus fuerit, non memini legisse, nisi quoniam is pocedendi modus (quantum ego meminisse quæram) non ponitur a speculatore, sed habet eius mentionem Paulus Cast. credi potest illo intermedio tempore fuisse per usum Rom. Curiæ ita institutum. Verba Pauli in cons. 41. antiquæ impressionis,

quod est secundum nouam impreſsionem in prima parte 321. incipien. Viſis actis & actitatis uerſ. Inquã tum uero dicti captura fundatur ſuper litera Pantaleonis, inquãtum inuocat brachium ſeculare, adhuc clarius uidetur debere ruere, quia præpoſtere facta fuit, & non ſeruata forma dictæ literæ in duobus. Primo enim dicta litera dirigitur perſonis eccleſiaſticis mandans eis, quòd debeant præfatum Thomaſium denunciare excommunicatum, grauare, & reaggrauare iuxta ſolitum ſtilum. Poſtea ſubditur in litera: Demum uero ſi dictus Thomaſius adhuc animo indurato, & ſuæ ſalutis immemor, & cætera. Et ſubijcitur in dictum caſum inuocatio brachij ſecularis, ut ex tenore literæ patet. Non ergo potuit recurri ad ſecularem Iudicem, niſi poſtquàm eccleſia non habebat quid ultra faceret: quia tunc præfatus Thomaſius deductus fuiſſet in profundum malorum, iuxta not. in c. cum non ab homine. de iudic. & ſic, poſtquàm dicta aggrauatio, & reaggrauatio per Iudices eccleſiaſticos facta fuiſſet: quia ſi poſtulat ordo tam dictæ literæ, quàm etiam iuris. Hactenus Paulus. Ipſius autẽ aggrauationis, quæ ſuo tempore erat in uſu, cauſam ſimul, & formulam ponit Spec. in tit. de ſententia. §. de diuerſis ſententiarum formis. num. 31. per hæc uerba. Verum quia excommunicato in ſua contumacia perdurante Iudices uolunt quandoque ſuam ſententiam aggrauare, ut contumacia creſcente creſcat & pœna. cap. quoniam de offi. ordin. & quinquageſima diſtinct. quia extra. de cohabitat. cleric. & mul. c. clericos. in fin. C. de ſer. fug. quicunque. in princ. ff. de pe. l. relegati. quæ. quinta, quando ad fin. poterunt tunc procedere ad ſuſpenſionem, uel priuationem perpetuam officij, & beneficij, ut extra de ætat. & qual. cũ bonæ. de teſt. cog. cũ ſuper cauſa. 32. diſt. præter hæc de appell. Paſtoralis. de cohabit. cle. & mul. clericos, &c. ſeq. uel etiam ad depoſitionem, ut extra de do. & cont. cap. ueritatis. Cuius ſententiæ Forma talis erit.

47 CVM † nos P. Dei miseratione Episcop. talis Ecclesiæ talem sui exigente contumacia olim excommunicationis uinculo duxerimus innodandum, ipseque contemptis clauibus Ecclesiæ uelut filius inobedientiæ adhuc in graue animæ suæ prȩiudicium, & scandalum fidelium pertinaciter in sua contumacia perseueret, & excommunicationis sententiam, qua ligatus est, animo sustineat indurato, idcirco, ne de sua contumacia ualeat gloriari, & ne facti sui peruersitas transeat præsumptoribus in exemplum, sed potius pœna eius sit aliorum metus, nostram sententiã aggrauantes iuxta meritum culpæ illius, eum ab officio & beneficio duximus suspendendum: ut in prædictis concord. & extra de uir. & honest. clericor. ut clericorum. §. si quis igitur. & de iudic. at si clerici. de excess. prælat. tãta, de homic. pro humani. lib. sexto.

48 † Ex quib. colligi potest, quod ubi iudex ecclesiasticus habet facultatẽ exequendi de facto per se ipsum, non cogitur in aggrauatione procedere uia censurarum, sed potest procedere uia facti ad suspensionem, seu priuationem officij seu beneficij. Et idem dicendum est de inuocatione auxilij brachij secularis. Quod ut clarius liqueat, uidetur paulo altius esse re-
49 petendum. † Secularis potestas quandoque inuocatur, ut puniat degradatum, aut incorrigibilem clericum, seu alium corporali pœna afficiendum, cui pœ-
50 næ non decet ecclesiam apponere manũ, † & dicitur cum non ab homine. de iudic. Quæ quoniam non est nostri subiecti, de illa non uidetur hic amplius esse dicendum: Neque tunc proprie dici potest inuocari auxilium, sed dicitur reus traddi potestati seculari.

51 † Quandoque uero inuocatur auxilium ad adiuuandum, auxiliandumque iudicem ecclesiasticum, si forte timet de rei potentia, uel ne fugiat, aut quid simile. Et tunc proprie est inuocatio auxilij, ut declarat Abb. in dicto capitulo, quoniam. in si. de offic. ordi. allegat. cap. ut fame. de sent. excommuni. & ca. 1.

52 eod.tit. de offi. ordin. † Et hæc inuocatio cadit interdum in obligationis nostræ executionem, interdū non est necessaria. & ubi non est necessaria, non est facienda, quoniam iura de ea loquentia semper utuntur uerbis: si necesse fuerit: si opus erit: & simil. Vt declarat Oldr. in consilio. 89. in fi. & practicā eius inuocationis faciendę ponit Hostien. in c. postū lasti de homic. in glo. uerbi simpliciter: ut si iuxta terminos illius cap. dicat clericus potestati seculari:
54 † Tales Parrochiani mei sunt mihi rebelles, excommunicaui eos, sententiam contemnunt, non habeo ultra quid faciam, recurro ad uos, ut ipsos distringatis,
53 & mihi satisfacere compellatis. † Ex quib. (redeundo illuc, unde digressi sumus) ubi iudex ecclesiasticus potest per se ipsum facere executionem in beneficijs, seu alijs bonis, uel in persona, & non indiget auxilio secularis potestatis, non est necessaria aggrauatio excommunicationis, & impropriè dicitur brachium seculare inuocari: cum magis conueniat, propriumque sit immediatè decernere mandatum exe-
55 cutiuum. † Verumtamen, ut uniformis esset procedendi modus, ad euitandamque uarietatis confusionem (ut ego quidem existimo) in huius obligationis executione media quędam uia fuit electa: nam præteritis à publicatione supradicta decem dieb. uno eodemque contextu reus citatur ad uidendum excōmunicationem contra se fulminatam aggrauari, & reaggrauari, literasque aggrauatorias, & reaggrauatorias usque ad inuocationem auxilii brachii secularis inclusiue decerni, & concedi: & ita in termino citationis omnia simul decernuntur, & conceduntur, reproducta prius publicatione literarum declaratoriarum: & super tali decreto conficitur instrumentū, cuius uirtute posteà proceditur ad realem executionem. Quæ omnia ex permulgato ipsorum instrumentorum contextu facile intelligi, & cognosci possunt.
56 † Si obligatio facta sit cum susceptione censurarum,

& man-

& mandati executiui, de qua sæpe superius loquuti sumus, & quo iure illius usus posſit ſuſtineri ut puto docuimus: tunc dato eius instrumento autentico, & liquido: & (ſi per alium notarium, quam per illum qui futurus eſt actuarius, ſit rogatum) recognitio, nō requiritur alia citatio, niſi in ipſa obligatione (prout multi cautius agentes, dum ſe obligant, poni uolūt) dictum fuerit, quòd debeat procedi citatione promiſſa, ſed immediate creditor petit, obtinetque extrahi, & ſibi dari inſtrumentum cenſurarum, & mandati executiui: Attamen ex urbanitate interdum pro rerum, & perſonarum qualitate Iudex mandat citari debitorem ad ſatisfaciendum, alias uidendum extrahi, & concedi cenſuras, & mandatum executiuum.

57 † Circa hanc formam contigit alias hoc dubiū. Creditor non recordatus ab initio clauſulæ ſuſceptionis cenſurarum, & mandati executiui, tanquam ſi fuiſſet ſimplex obligatio, proceſsit per uiam confeſsionis debiti, & obtinuit literas declaratorias, ſed antequā decretum eſſet brachium ſeculare, debitor ut frueretur dilatione xxx. dierum, ſuſcepit in ſe cenſuras, & mandatum executiuum, ſecundum ea, quæ dicta ſunt ſuperius. §. ſed iis qui uerè. Quòd uidens creditor, & animaduertens cenſuras eſſe ſuſceptas in obligatione, inſtabat illas cū mandato executiuo ſimul extrahi, & ſibi cōcedi, nō expectato lapſu termini xxx. dierū. Diſputabatur, qui eſſet agēdū? fuit reſolutū quòd cēſuræ, & mādatū executiū extrahi, & cōcedi debeāt, ꝑ ea, quę dicit Bar. in l. cōſentaneū. C. quomo. & quā. iud. & Iaſ. in l. nulli. C. de iudic. col. pen. & facit Ro. conſ. 133. & quędam apoſtilla ad Alex. in l. reſcriptū. §. ſi pacto. in uerſi. liberaſſe. ff. de pact. & quod dicit Bal. in l. qui legati. C. ut in poſſeſſ. l. Præſertim, quia hic non mutatur forma procedēdi: ſed intentatur remedium, per quod iudicio perfecto reus cogi poſsit ſoluere: quo caſu uno remedio electo, aliud quoque intentari poteſt, per iura præallegata.

Quæstio. post processum incidentium

SVMMARIVM.

1 Si obligatio non habeat solutioni faciendæ diem adiectum, & processum sit contra obligatum aliter non monitum con feßato debito per procura.ita obligatus non tenetur actori soluere expensas.

2 Proceßus contra absentem debitorem uigore instrumenti obligationis aliunde allati, & non recogniti, inualidus est.

3 Metus iniustæ excommunicationis soluentem excusat, ut repetere posit, iustæ non excusat.

4 Sponte soluenti, cui competebat releuans exceptio, non admißibilis tamen contra obligationis Cameralis executionem datur repetitio.

5 Distinctio soluentis ante latam sententiam excommunicationis, uel post, ut repetere possit.

6 protestatio quòd soluatur metu excommunicationis, & periurii, & animo repetendi, cautè adhiberi solet.

7 Appellatio ab executione obligationis Cameralis in uniuersum non admittitur.

8 Appellatio etiam à mero executore interposita, tenet, ad finem ut causa appellationis deuoluatur, & deferatur ad superiorem.

9 Executor non tenetur probationes admittere.

10 Quando detur commißio cum clausula, sine præiudicio legitimæ executionis.

11 Remedium contra iniustam executionem inuentum.

12 Appellatio ab exceßu in exequendo alias licita, in executione obligationis Cameralis non conceditur, et qua ratione.

13 Qua ratione appellatio non impedit executionem.

14 Excommunicatus potest opponere exceptionem nullitatis processus, etiã ad impediendam executionem per uiam exceptionis, quæ notoria sit, non per uiam actionis.

15 Absolutus

15 *Absolutus ab excommunicatione dato illi termino ad satisfaciendum, quando reincidat, uel denuo excommunicandus sit, elapso termino, & non satisfacto.*

16 *Auditor* Ca. *ante festa* P*aschalia absoluit excommunicatos, ut possint sumere euchariſtiam.*

17 *Absolutio ab excommunicatione quomodo concedatur, ut reductio in pristinam excõmunicationem necessaria non sit.*

18 *Excommunicatus quamuis posteà satisfaciat elapso termino dato, indiget formali absolutione.*

19 *Remedium, ne quis habens excepionem certam, absens excommunicari possit.*

20 *Agere quis potest contra inuitum, ut per iudicem declaretur illum non teneri.*

21 *An recuperare possit possessionem debitor, in quam ad exequẽdã obligationem Cameralem immissus fuerit creditor.*

22 *In pignore prætorio, immissione facta ex primo decreto, quando recuperari posit posseſsio.*

23 *In pignore iudiciali, an, & quando poſseſsio recuperetur.*

24 Immisſio *in poſſeſsionẽ uirtute obligationis* Cameralis, *cui pignori æquiparetur Prætorione, an iudiciali.*

25 *Quando immisſus in poſseſſionem efficiatur poſſeſsor, ut lucretur fructus, & ei competant interdicta poſſeſsoria.*

26 *Post immisſionem curandum est, ut quàmprimum pignora capta per ſubhaſtationem uẽdantur, et satisfiat creditori.*

27 *Vigore obligationis hyopthecariæ fieri potest immisſio etiã omnibus bonis hypothecatis, quantumcumque debitæ summæ ualorem excedentibus alias pro mensuras tantum debiti declarati.*

28 *Vsus curiæ in facienda ſubhaſtatione bonorum.*

29 Iudicialia *pignora ſine solennitate ſubhaſtationis uendi non possunt.*

30 *Quando creditor ad licitandum pignus admittatur, & quando eidemmet adiudicetur.*

31 *Quo pacto & ordine ſubhaſtationes in curia fiant.*

32 *Immisſionis nulliter ob minus solemnem immiſſionem in bonis debit.ris, potest uti iure retentionis.*

33 *Executio facta non præcedente conuenienti liquidatione,*

est nulla, & quare.

34 *De triplici incertitudine circa obligationem.*

35 *Processus factus pro maiori summa, quàm deberetur, per uiam confessionis per procuratorem, redditur nullus.*

36 *Excommunicationis sententia est indiuisibilis, nec pro parte potest sustineri, & pro parte non.*

37 *Qui nulliter processit ad publicationem excommunicationis contra debitorem, is tenetur actione iniuriarum debitori.*

38 *Quid si pro minori summa processum sit, quàm debeatur.*

39 *Si quis obtinuit sequestrum, posteà egit pro executione obligationis Cameralis, etiam cautione præstita, non relaxatur sequestrum, donec ei satisfactum non sit: alias secus.*

40 *Excommunicatus per confessionem debiti factam ab aliquo ex procuratoribus generaliter constitutis in obligatione camerali, licet ignorans, est inhabilis ad beneficia.*

41 *Ratio, & modus, quo uti debet quis ad obtinendam executionem immediatè super bonis, uel iuribus hypothecatis iuxta pactũ pignoris & præcarii in obligatione adpositi.*

42 *Remedium, ne creditor indebitè possessionem bonorum debitoris obligatorum iure pignoris ingrediatur.*

1 EX dictis, † processu ad finem perducto, consequẽter ponentur nonnullæ quæstiones, quæ postea possunt occurrere, ueluti, si obligatio non habeat solutioni faciendę diem adiectum, & processum sit contra obligatum aliter non monitum, confessato debito per procur. ut moris est, an ita obligatus teneatur actori soluere expensas? Censerem negatiuè respondendum esse, autore Abb. in c. licet. colum. 3. uersi. & inquantum Bal. extrà de simon. & ibidem Felin. col. 3. uer. in gl. uerbi inscriptio. Item,

2 † si fuerit contra debitorem absentem processum uigore instrumenti obligationis aliunde allati, & non recogniti, an propterea processus dici possit esse inualidus? Et alias in facti cõtingentia resolutum fuit affirmatiuè, per ea quæ adducta sunt in præcedenti particula.

particulà.§.quærat fortasse hic aliquis ubi locuti sumus de extensione facienda obligationis. quibus addi potest etiam Staphileus in tractatu literarum, ubi loquitur de illarum durabilitate, fol. 108. primæ impræssionis, uer. ideo autem dixi. Nam hic quoque dici potest iudex ante recognitionem instrumenti facultatem suam ignorare. Item pone, quod obligatus habens aliquam releuantem exceptione, quæ tamen contra huius obligationis executionem (secundum superius dicta) non sit admissibilis, sponte soluat, an detur ei postea repetitio tanquam indebitè soluti. iuxta uulgare dictum, solue & repete quo in c. debitores de iureiu. cum huic obstare uideatur spontanea solutio. ff. de re iur. l. cuius per errorem. & de con. indeb. l. 1. & C. eo. tit. l. indebitum & ponit latè Ias. in l. 1. ff. de cond. inde. ubi facit duas regulas. unam, quòd soluens per errorem indebitum repetit per conditionem indeb. Alteram, quod soluens scienter indebitum, non potest repetere: quia censetur donare, & utrinque addit plures limitationes. Sed quantum attinet ad propositum nostrum, puto esse attendendum, quod duplex est hic metus debitori nõ soluenti imminens, periurii uidelicet, si obligatio sit iurata, & excommunicationis contra eum proferendæ, si non soluat. De metu periurii habetur, per glo. & Doct. in d. c. si debitores: quod ponit Ias. ubi supra in secunda limit. secundæ regulæ. & de metu excommunicationis per Ioan. Andr. & alios post eum in cap. cum dilectus. quod met. cau. & in c. olim.

3 de restit. spo. † qui distinguunt inter iniustam, & iustam excommunicationem, ita ut iniusta excuset, ut

4 ibi uideri potest. † Et secundum eam distinctionem curia seruat, quòd si uerè competebat exceptio, sicque in effectu erat indebitum, & excommunicationis & periurii, per se metus excuset, ne spontanea solutio postea repetenti obstet. Ratio est illa, quia hic uidetur soluens facere necessitate adactus: in neces-

ſitatibus autem nemo cenſetur eſſe liberalis.lege, rē legatam. in ſi. de adim. leg. & ubi poteſt ſumi alia præſumptio, nunquàm præſumitur donatio.l.ſi cum aurum,& ibi not.Bar.ff.de ſolut.lege,eleganter. §. qui reprobos.ubi Bar.l.ff.de pign.acti.Ial.in 4.limit. dictæ 2.regulæ.Et in hanc ſententiam conuenit etiā Canarius in 54. q. ſui tractatus, qui uideri poterit,
5 quia loquitur & doctè,& eleganter.† Multum autem intereſſe uidetur, an ſolutio fiat ante latam ſententiā excommunicationis,uel poſtea:nam ſi fiat anteà, tunc eſt omnino locus diſtinctioni ſupraſcriptæ, poſſet nec ne ſoluens iuſtè excommunicari, & potuiſſet nec ne audiri,diſputando eſſet ne debitum an non?Si uerò præcedat excommunicatio ſolutionem, tunc ſi ſit ritè lata & ualida, ſicque iuſta ſit ex ordine & animo proferētis,licet iniuſta ex cauſa: uidelicet quia debitum nō eſſet iure ſoluendum uel factum implendum, inducit iuſtum metum, ut latè probat Rom. Conſ.369.circa primum propoſitæ. uerſic.Quo ad ſecundum,quo quæritur &c. Si autem eſſet nulliter lata: id quod Romanus dicit ex ordine & animo proferentis eſſe iniuſtam, tunc quia in effectu non eſſet
6 excommunicatio,non excuſaret.†Cauti tamen procuratores ad uitandum difficultates,curant eiuſmodi ſolutiones fieri cum expreſſa proteſtatione, quòd ſoluitur metu periurii, uel excommunicationis, aut etiam utriuſque,& animo repetendi. De cuius & ſimilium proteſtationum ualiditate, nonnulli dixerūt eſſe tex.in cap. Cumana de elec.& quæ ponit Bar.in l.non ſolum.§.morte.ubi tractat de proteſtatione declaratoria uoluntatis proteſtantis.uerſ.Circa ſecundum.prope fin.dicens,quòd ubi obligatio re contrahitur,ſufficit, quòd proteſtatio fiat parti: non tamen requiritur illius conſenſus expreſſus, ſed ſatis eſt ſi non contradicendo taceat, uidetur enim eo modo actus celebrari: all.l.1. & 2.ff. de ſolu. & diſcutit firmatque latè & eleganter Ioan. And. Rubeus in rep. d.§. mor-

d.§.morte.charta 5.uersi.Sexta colligitur conclusio. Mihi tamen uisum est magis conuenire casui præsenti sequens ibi immediatè positum membrum distinctionib. Bartoli, dum uult, quòd quando eiusmodi protestatio fit super aliquo actu, ex quo non inducitur propriè, obligatio, sed aliud præiudicium generatur, debeat quidem protestatio fieri parti, sed eius cõsensus non requiritur: per tex.l.codicillis.§. primo. de leg.secundo & lege, debitor.§. 1.ff.quib.mod.pig. uel hyp.sol.quod dictum eleganter ibi explicat, & ab obiectis defendit Ormannotius in sua repetitio.uersic. ultima conclusio.

An ab huius obligationis executione interposita appellatio aliquid operetur, & quid? Articulus est satis disputatus per glo.& Doct.in lege, ab executore C.quo appellat.non rec. & in lege, ab executore.ff. de appellatio. quorum disputationem non recito;
7 † quia in specie nostræ obligationis absolutè loquendo, nõ admittitur appellatio per ea, quæ adducta sunt superius in præcedẽti particula.§. de quarta etiã quæstione.uer.Sed an saltim à tali &c.quod tamẽ declaro in hunc modũ, uidelicet, quòd nõ liceat appellare ad finẽ, & effectũ impediẽdi executionẽ, & ipsius exe
8 cutoris processũ: † sed quo ad effectũ & finẽ, sine impedimento, & præiudicio excommunicationis ipsa causa appellationis deuoluatur, deferaturque ad superiorem, tenet appellatio, etiam à mero executore interposita, ut not. Specul.in tit. de act.seu petit.
9 §. super petitionibus. uersic. Sed quid si antè. † ubi etiam concludit non suspendi, nec reuocari executionem, ex eo, quòd appellans obtulerit exceptionẽ incontinẽti probare: quia executor nõ tenetur probationes admittere: & sic non impeditur, nec reuocatur executio, nisi demũ coram Iudice appellationis probata ueritate exceptionum, & iniustitia executionis. Quod etiam not. Innoc.de elec.cad.cum inter canonicos.& Ant.de But.in c.dilecto.de appel.col.2. & ibi Phil.

10 Phil. Fran. in ult. nota. † Et ſecundum hæc inoleuit ſtylus ſignaturæ, quod ubicunque petitur commiſsiō cauſæ ſimilis appellationis, additur clauſula: ſine præ
11 iudicio legitimæ executionis. † Hoc ergo eſt unū ex remedijs contra iniuſtam executionem inuentis, ut interpoſita appellatio coram Iudice appellationis ue rificetur, & ſubinde per eum iudicem executio facta reuocetur. Limitari etiam ſolet uniuerſale pronuntia tum prædictum. quòd ab executione non recipiatur appellatio, niſi in ipſa executione modus excedatur, quia tunc ratione exceſſus licita eſt appellatio, ſecun dum omnes Doct. in locis ſuperius citatis, quæ limi-
12 tatio quanquam de iure ſit uera: † tamen in facto hu ius executionis noſtræ non habet locum, nec ſignatu ra dat eiuſmodi appellationum commiſsiones, niſi cū dicta limitatione ſine præiudicio legitimæ exe cutionis, quod quidem iudicio meo habet eandem ra tionem, quam ipſius principalis appellationis reie-ctio. Nam iuxta ſuperius dicta ſi non proceditur (pro ut non proceditur) ad confeſsionem debiti, & ad exe cutionem, niſi prius facta liquidatione, & liquidatio ne præcedente ſubſequitur debiti confeſsio, quæ pręcedit executionem, dici uerè non poteſt, quòd iudex excedat modum: cum det executionem dūtaxat pro ſumma, per partem: ſeu eius procuratorem confeſ-ſata. Libet hic addere aurea uerba Gem. conſ. 99. pau lo poſt principium, qui melius quàm alius, quem ego
13 uiderim, docet, rationem, † quam ob rem appellatio nō ſuſpendit executionem, inquit enim ab executio-ne directè, uel indirectè nihil agit regulariter, quia nō ſuſpendit id, à quo originatur executio: dat enim ta-lis appellās liberum antecedens, a quo dependet exe cutio, & negat conſequens ex illo. ſ. executionem iu dicati: hoc caſu appellatio non prodeſt: & iſte eſt ca-ſus. de appel. c. cōſtitutus. ubi non fuit appellatum a confirmatione, ſed ab executione confirmationis, ꝓ pter quod ibi fuit appellatio repulſa: nec admittitur

per.

per uiã exceptionis, licet postea agere possit. Et ista est cõclusio Io. mõ. & Io. And. in c. cũ uenerabilibus, §. porrò. de sentẽtia excom. li. 6. ut ibi ponit Io. And. super gl. primo diffinitiuam. & idem repetit Ioan. mon. eo. ti. is, cui. §. fi. dicens, quòd dum erat Vicecancellarius, multas literas cassauit, in quib. narrabatur esse appellatum non a prouisione, sed ab executione
14 prouisionis.† Excommunicatus ob non implementum huius obligationis, an audiatur opponens nullitatem excommunicationis, & processus? Ex iis, quæ Doct. tractant, potissimum in c. significarunt, de excep. sumpta est obseruantia Curię, quòd si uelit agendo intentare iudicium nullitatis, antequam sit facta executio, non audiatur, prout non auditur quacunque actione uolens reconuenire actorem: sed si uelit opponere nullitatem per uiam exceptionis, quæ quidem exceptio sit notoria, tunc audiatur etiam ad impediendum executionem. Ita post Ioan. And. Butri. & Imol. tenent ibi Abb. & cum eo Barbatia, allegans Bar. in l. de pupillo. §. fin. ff. de no. op. nũt. & Feli. col. pe. uer. inquantum Io. And. reprobatis Ostiẽsi & Bal. qui contrarium senserant & pro dicta opi. cõi, & stylo curiæ facit Rota in nouis. 453. fuit dubitatum, utrum in causa, quæ est sub titulo de excep. 7. & sic poterit esse tertium remedium, ut si processus sit nullus, opponatur nullitas per uiam exceptionis ad im-
15 pediendum executionem. † Titius præuia confessione debiti excommunicatus, nisi infra tres, aut etiam postea, quæ nõ facta infra tres dies solutione, declaratus fuerat, cõparẽs obtinuit absolui ab ea excõicatione, quia promisit omni exceptione remota satisfacere creditori infra certum terminum, puta uiginti dierum: quòd tamen non fecit. quæsitum est, si per solum lapsum temporis reincidiat in excõmunicationem pristinã: an uerò de nouo sit excommunicãdus? Quæstio hæc non est huius nostri tractatus propria, magis quam omnium specierum, quibus sunt aliqui

excom-

ptione certa, recessurus autem ab urbe uerebatur, ne absens nō citatus, & ignorās ne facta per procuratorem confessione debiti excommunicaretur, cupiebatque occurrere, ne posset absens propterea excommu-
19 nicari. † consului quòd antequàm discederet, imploraret officium ipsius Auditoris Ca. ut declararet, ne posset ab illo aduersario inquietari, & ita factum est, secundum doct. Bar. in lege 1. §. primo. colum. 2. uers. item aduerte. ff. quod ui aut clam. & in l. si societatē. §. arbitrorum. colum. 3. uersic. quæro quo iure. ff. pro Soci. ponit post alios Fel. in c. ut autem. in fi. de rescri. ubi reprobata sententia Imolæ, & Saliceti, fir-
20 mat cōmunem esse opinio. † Quod licet non possit quis inuitus compelli ad agendum, tamen ob exceptionem, quam habeo, possunt agere contra te inuitum Iudicis officio implorato, ut declaret me tibi non teneri. In fine secundæ quęstionis primæ partis, inter alios effectus resultantes ex differentia, quæ est inter nostram formulam, ac guarentigiam, cōfessionatum ue instrumentum, diximus esse illum, quòd hypotecha uigore huius simpliciter factæ obligationis constituta, non habet uim pignoris iudicialis, sicut habet contracta uigore guarentigiæ, confessionati ue instrumenti, aut etiam huius obligationis cū censurarum, & mandati executiui susceptione stipulatæ, sed remanet ut simplex conuentionale pignus propter clausulam obligationis omnium bonorum, de qua superius dictum est. Ex illa conclusione de-
21 ciditur alia notab. quæstio huiusmodi: † Facta est in executionem huius obligationis immissio creditoris in possessionem bonorum debitoris absentis: deinde comparet debitor, & petit restitui sibi tenutam, reficiendo expensas, & cauendo de iudicio sisti, an
22 sit audiendus? † Et quidem in pignore pręrorio, quādo est facta immissio ex primo decreto non præcedente re iudicata, debitor intra annum in reali, & intra triginta annos, in personali potest recuperare tenutam,

do triformem faciũt huius immiſsionis ex primo decreto effectum, ut in perſonali immiſſus non efficiatur unquam poſſeſſor, etiã ſi pro executione rei iudicatæ, aut uigore inſtrumenti guarentigiati ſine hypotheca fiat immiſsio: ſed duntaxat efficiatur detentator, cui tamen competat officium iudicis pro illius ſuæ tenutæ recuperatiõe: in reali efficiatur poſſeſſor intra annum reuocabiliter, poſt annum irreuocabiliter, ita quòd in uere reali poſt annum lucretur fructus à die factæ immiſſionis, in hypotecaria non lucretur fructus, ſed in utraque competant præter dictum iudicis officium etiam poſſeſſoria interdicta. Cum autem noſtra hæc obligatio habeat generalem illam hypothecam, & immiſsio fiat in executionem debiti confeſſati, tenendum eſt, quòd in actione perſonali, facta immiſsione in bonis debitoris hypothecatis, immiſſus efficiatur quidem poſſeſſor: ſed non
26 faciat fructus ſuos. † Et ideo cauti actores poſt factam immiſsionem, cum mora non poſsit creditori afferre fructum, curant ut quamprimum pignora capta per ſubhaſtationem uendantur, & de pretio ſibi ſatisfiat: ubi autem eſt actio realis, immiſsio facta in ipſa re debita, ilico parit omnes prædictos effectus. Ille quoque præcipuus eſt dictæ clauſulæ generalis hypothecæ effectus, quòd licet regulariter in perſonalibus actionibus immiſsio non poſsit hodie fieri in bonis debitoris, niſi pro menſura debiti declarati, ut C. de bonis auto. iudic. poſsid. auten. & qui iu
27 rat. & ff. ex quibus cau. in poſſeſ. eatur. l. prima † huius tamen noſtræ obligationis uigore, quemadmodum in qualibet hypothecaria fieri poteſt miſsio in diſcreta etiam in omnibus bonis hypothecatis quantumcunque debitæ ſummæ ualorem excedẽtibus ut
28 not. glo. penul. in l. eum, qui. C. de procura. † Itaque habent Curię uſus, quòd pro quamlibet parua ſumma fiat immiſsio: & deinde ſubhaſtatio bonorum quamlibet magni pretii ſub dicta hypotheca com-

præhenſionum, & ex pretio ſatisfiat creditori, relicto reſiduo pro ipſo debitore. Quod tamen humaniter intelligendum eſt, ut fit cum minori quàm fieri poſsit, debitoris iactura: ſi enim exiſtat unum (puta) prædium ruſticum, ex cuius ſubhaſtatione poſsit ſũma debita, uel aliquid amplius redigi, non patitur
29 Iudex alia per ſubhaſtationem diſtrahi. Dixi † autẽ per ſubhaſtationem: quia iudicialia huiuſmodi pignora uendi aliter non poſſunt, niſi interueniat ſolẽnitas ſubhaſtationis, quæ ſolennitas cuiuſmodi ſit, habetur in l. ordo. C. de execut. rei iud. & in l. ſecunda. & fin. C. de fide inſtrumentorum. & iure haſtæ fiſcal. Et ponit magiſtraliter Fabianus in tract. empt. & uendit. in quinta parte quæſtio. 3. uerſ. ſequitur de
30 ſolennitate ſubhaſtationis. † Quibus in locis etiam determinatur, quòd ſi per ſubhaſtationem non inuenitur emptor, aut inuenitur, ſed non offert pretium iuſtum, poteſt ipſe creditor ad licitandum admitti, eoque iuſtum pretium offerente, poteſt ei tanquam extraneo pignus uendi. Tex. eſt & ibi Bald. & Saly. in l. ſecunda. C. ſi in cau. iudic. pign. ca. ſit. Quod ſi nec ipſe creditor licitari uelit (inuitus enim nõ cogitur) poteſt ei pignus per iudicem adiudicari. l. fi. C. eo. tit.
31 & ibi Doct. prænominati. † Curiæ uſus circa ſubhaſtationem ita ſe habet: poſtquam creditor uigore mandati executiui per executorem immiſſus pignus accepit, citatur debitor ad uidendum per Iudicẽ mãdari cõſignari pignus Curſori ad effectum illud ſubhaſtandi, quo peracto Curſor inquirit pro inueniendus emptoribus & facta aliquot dieb. cõueniẽti diligentia, deſcriptiſque per ordinem temporis nominibus illorum, qui obtulerunt ſe empturos, & quantum pretium unuſquiſque illorum obtulerit: tandem omnia Iudici in actis cauſæ refert. Qua relatione facta, iterum citatur debitor ad uidendum deliberari rem ſubhaſtatam plus offerenti: & recipiendum ſi quid reliqui erit ex pretio, faciendumque debitam

quie-

quietantiam, alioqui uidendum illud deponi penes notarium, ut stet periculo suo, cuius postremæ cita tionis relatione facta, iudex deliberat, id est adiudi cat rem plus offerenti, cum termino triginta dierum ad reluendum illud, id est, ut si debitor intra illos tri ginta dies soluat, res sit inempta, perinde ac si non
32 esset subhastatio facta. † Erat facta immissio credito ris in tenutam prædii debitoris, quod continebatur generali huius formulæ hypotheca, sed fuerat inordinatè, ac minus solenniter processum, ita quòd im missio erat nulla, seu annullanda, & creditor nihilominus uolebat uti iure retentionis, nec dimittere prædium: fuit determinatū posse retinere: per doctr. Bal. in l. fundus qui Lucii Titii. in lectura antiq. ff. de rescin. uend. per tex. & glo. ibid. quam doctri. refert & comprobat Negusant. in dicto tract. in dicto. 2. mē
33 bro. 3. parte q. 10. † Superius ubi de liquidatione tra ctatum est, ad hunc locum reseruata fuit illa quæstio An executio facta non præcedente conuenienti liquidatione, sit nulla nec ne? super qua indifferenter dicendum esse arbitror, nullam esse executionem: nam triplex incertitudo sit, quam liquidari debere contingit, ut diximus ibi, uers. Tertia quæst. uide-
34 licet, † si obligatio sit quidem pura, & ad esse tempore contractus deducta, ut in promissione damnorum & interesse, & similibus uel habeat in se conditionem tacitam, siue expressam, uel non sit obliga tio in esse deducta: sed per liquidationem deducenda, ueluti si promissum est aliquid non facere sub pœ na mille, ita quòd ipsa mille deberi non possunt, nisi præcedat factum contrarium, in unaquaque specie non facta ante confessionem debiti liquidatione concurrunt, & mandati, & iurisdictionis defectus: non potest. n. procurator confiteri aliquid certum ca de re, super qua nihil sit probatum, & non præceden te ualida, & certa confessione, iudex non potest super illa fundare præceptum, & executionem suam.

35 † Si detegatur fuisse confessatum debitum,& process sum ad excommunicationem, & executionem pro maiori summa, quàm re uera deberetur, ultra pœnas de iure contra plus petentes ordinatas, instit.de actionibus.§.plus petit.Præterea,etiam processus red ditur nullus, quia deficit mandatum procuratoris cō fitentis nō debitum, cum sit constitutus ad confiten-
36 dum solummodo id quod debetur.† Et quia excom municationis sententia est indiuisibilis, ita quòd nō potest sustineri pro parte.l.in hoc iudicio & ibi nota. ff.familiæ ercifcundæ. Cyn.& Bal.in lege unica prima C. de errore calc.Bar.in lege secunda. C. de re iudicata.in lege finali.ff.de iurisdictione omnium iudicum. Abb.& Felinus, in cap.cum inter.de re iudica. At si processum sit pro debito iā soluto, punitur amplius talis assertus creditor crimine stellionatus. l. si fideiussor.§. in omnibus iuncta ibidem glo. ff. mandati.
37 † Quod si processum sit in proximè dictis casibus cō tra debitorem ad publicationem excommunicationis, tenebitur ei creditor etiam actione iniuriarum,
38 quam sæpius agitari uidimus.¶ † Si autē processum sit pro minori summa, quàm esset debita, processus ualet, poteritque creditor nihilominus residuum petere, etiam nulla de petendo residuo præmissa protestatione, nisi fortè petierit nomine residui, uel cū dictione taxatiua. §. si minus. instit.de actio. & ibi Ioan.Fab.& Arct. & Guido Papæ decis.177. fuit etiā
39 conclusio.¶ † Communis, notaque est iuris dispositio, quòd sequestrum cum sit contra regulas iuris remedium extraordinarium, etiam licitè factum tollitur contrario satisdactionis remedio.l.fi.C.de ordine cognitio. notant omnes Doct.in l.prima. C. de prohibitio.sequestra.Contingit autem,quòd habens debitorem hac formula obligatum,suspicatus ne certæ illius pecuniæ, aut alia bona dissiparentur,aut ab sconderentur,obtinuit illa sequestrari,& deinde pro dicto instrumēto instabat pro executione obligatio nis:

nis: debitor autem offerendo cautionem, petebat sequestrum relaxari: decisum fuit, sequestrum non esse relaxandum. Ratio decisionis fuit, quia sequestrum non erat simpliciter narrato debito, aut ob litem agitandum factum: sed pro effectu faciédæ executionis, quo casu non releuatur sequestrum, sed opus alt solutione. l si pecuniæ. §. fi. & ibi Bar. ff. ut in posses. lega. & idem Bar. in l. consentaneum. C. quomodo, & quando iud. ponit, & comprobat Curt. in tract. seque

40 str. quæst. 14. in 2. limit. † Ignorans excommunicatus mediante confessione debiti per unum ex procuratoribus generaliter in hac formula constitutis, nihilominus est inhabilis, ut ei conferri possit beneficium: in aliquibus tamen pœnis talis ingorans differt ab eo qui scit se excommunicari: qua de re uidendus est Cassad. de præben. decis. prima, & Aegid.

41 decis. 66. uers. Et hinc est. † Superest ut ponamus practicam obtinendi executionem immediate super bonis, uel iuribus hypothecatis, iuxta pactum pignoris & præcarii per nos in noua formula additum ibi: Cum pacto nihilominus adposito, & solenni stipulatione uallato, &c. quę uia plerunque est magis expedita, nempe sine dispendio moræ procedendi supra scripta uia censurarum. Potest autem eius pacti uigore procedi, uel sine ullo iudicis ministerio, & tunc satis est, ut creditor uolens ingredi rem obligatam, coram notario & testibus reuocet præcarium, & declaret se uelle ingredi, & possidere uigore dicti pacti & deinde ingrediatur. Et si uult occurere, ne deinceps debitor eandem possessionem recuperet, aut se super illius continuatione molestet, adeat competentem iudicem, & ab illo obtineat inhibitionem, cum clausula si senserit &c. secundum doctr. Iun. in c. in præsentia. de probat. & Bal. in c. ad hoc ad fi. tit. de Alodiis, in usibus feudorum, & in l. fi. col. 2. uers. est notandum. C. de edic. diu. Adri. toll. & quæ cumulat Feli. in d. c. in psentia. col. fi. uers. Postremo super hac. & in

rubr. de Treuga, & pace, col. fi. uerf. 9. declaratio. Vel etiam, si sit formido rixę, & scandalorum, ad illa uitandum procedi potest adhibito iudicis ministerio; quod etiam dupliciter implorari potest, uno modo, si quis petat se induci, & immitti in possessioné: qui tamen non est bonus modus, quia requirit petitionem in scriptis redactam cum citatione partis, & ali quali causæ cognitione: altero modo, si duntaxat petatur, ut Iudex det sibi ex sua familia, qui eum associent, dum ingreditur propria autoritate ad euitandum rixam: & hic modus est melior, quia non requirit citationem partis, neque aliam causæ cognitionem, nisi tantummodo, ut ostendatur Iudici instrumentum cum pacto huiusmodi. Et est mirabilis uirtus dicti pacti, quia excerceri potest, quantumcunque res transierint ad tertios possessores, etiam illis non citatis; & non facta aliqua crediti liquidatione. Sustinentur autem singulæ ipsius pacti clausulæ, ac etiam triplex a me hic posita practica, per dicta Barto. & Doctorum, sed potissimum Saliceti in l. creditores C. de pignor. redacta breuiter & docte ad quindecim conclusiones per Negusant. in sæpius allegato suo elegantissimo tractatu pignorum,
42 parte 4. nu. 8. cum multis sequen. † Et si debitor habens aliquam exceptionem releuantem, puta quia iam satisfecisset debito, uel nondum uenisset dies, seu non extitisset, aut defecisset conditio, sub qua facta est obligatio, aut quid simile, formidaret, ne creditor iniuste atque indebite possessionem ingrederetur, uelletque occurrere, posset ipse præueniens adeundo Iudicem allegare prædicta, & petere atque obtinere suprascriptę similē inhibitionē; iuxta doct. Innoc. & aliorum superius citatorum. Hoc. n. pacto non posset creditor ingredi possessionem nisi prius citato debitore, & dicta inhibitione reuocata seu ad uiā iuris reducta: & discusso; competat ne sibi executio.

NOVELLAE

NOVELLAE OBLIGATIONIS FORMVLA,

In qua clausulæ semicirculis inclusæ omnes sunt nouiter additæ.

PRO quibus omnibus & singulis tenendis, complendis, & inuiolabiliter obseruãdis, idẽ A. debitor se ipsum, & suos in posterum hæredes, & successores, ac omnia & singula sua, & suorum prędictorum bona mobilia, & immobilia, præsentia, & futura (actiones que & iura quæcunque, ubicunque existentia) dicto B. præsenti, & pro se suisque hæredibus, & successoribus quibuscũque stipulanti, & recipienti obligauit & hypothecauit, ac (tàm Reuerendi Patris Domini Episcopi huius Ciuitatis N, & sui Vicarii, seu Officialis) quàm etiam Curiæ Domini N. Papę, eiusque Auditoris, & illius Locumtenentis, ac omnium & singularum aliarum curiarum ecclesiasticarum, & secularium (quantuncunque aliarum Ciuitatum, & locorum) ubilibet existentium (etiam ipsa Romana Curia distantiorum) iurisdictionibus, coertionibus, compulsionibus, iuribus, rigoribus, solis, & meris examinibus supposuit, & submisit (promisit que dictam summam soluere temporibus & modis su prascriptis, & si cessauerit seu defecerit, uoluit contra eum, suaque bona, iura, hæredes, & successores posse procedi tam in hac Ciuitate N. quàm Venetiis, Romæ, & ubique locorum, etiam, ut præferetur, distantiorum, siue ibidem ipse A. aut sui hæredes, & successores reperiantur, etiam si reperiantur itinerantes, aut nauigantes, uel quid simile facientes: & etiã si possent allegare formidinem loci non tuti propter potẽtiam aduersarii, seu alterius inimici, aut alicuius Iudicis auctoritatem. Siue ibidem non reperiantur. Et renuntiauit omnibus & singulis legibus, exceptionibus & speciali priuilegio fori, & reuocandi domum, aliisque prouisionibus, priuilegiis, saluis cõ

ductibus & gratiis tam factis, quàm faciendis. Et promittit in contrarium aliquam moratoriam, saluumconductum, inhibitionem, significationem, Priuilegium, uel gratiam quamcunque non impetrare, neque illis, aut illorum aliqua seu aliquo, etiã Motu proprio Principis, seu alias quomodolibet concessis uti, Et propterea) per Curias prædictas, & earum quamlibet in solidum tam coniunctim, quàm diuisim uoluit, & expresse consensit se, & suos prędictos posse, & debere cogi, compelli, constringi, moneri, excommunicari, aggrauari, reaggrauari, & ad brachium seculare deponi, arrestari, capi, incarcerari, & detineri uno, & eodem tempore: uel diuersis temporibus. & per diuersorum temporum interualla, usque ad plenariam, & integram dictorum tot ducatorum, ac damnorum, interesse, & expensarum occasione præmissorum, forsan, ut supra dictum est, faciendorum, patiendorum, & sustinendorum satisfactionem. Ita tamen (quòd processus etiam ordinaria uia, seu executiue, in una ex curiis prædictis inchoatus, quominus in eadem, uel altera ex dictis curiis, etiam executiue, & simili, uel diuersa aut diuersis uiis executiuis procedi posit) non impediat nec retardet, iure dicente, quòd ubi Iudicium incœptum est, ibi finem accipere deberet (& quòd causarum continentiæ non diuidãtur. Et quòd quis teneatur in ea actione, quam intentauit usque ad finem litis persistere) & qualibet alia iuris, & facti exceptione in contrarium faciente, non obstante, cum pacto nihilominus apposito, & solenni stipulatione uallato, quòd adueniente tempore faciendæ solutionis prædictæ, & per ipsum A. debitorem ex parte sua promissis nõ adimpletis, liceat eidem B. creditori, suisque hæredibus, & successoribus, & quibus ipse dederit, uel illi dederint, si & prout eis, & eorum cuilibet placuerit, dicta bona, iura, & actiones, ut supra obligata, & hypothecata, & quælibet illorum sua pro-

pria

pria autoritate, & siue alicuius curiæ, uel Iudicis licentia, seu decreto, & sine citatione, seu uocatione, etiam si sibi aliquã resistentiam per dictum A. debitorem, & suos prædictos, aut alios quoscunque fieri contingeret, atque etiam ante factam liquidationẽ, seu declarationem, summę, occasione præmissorum, tunc debendæ, & postea liquidandæ, etiam si opus erit, manu armata ingredi, capere, tenere, possidere, & usufructare, ac quicquid sibi, & suis prædictis deinceps placuerit facere, donec eidem B. de dicta summa tot ducatorum, damnisque, expensis, & interesse prædictis fuerit integraliter satisfactũ: cui B. creditori, & suis prædictis, idem A. debitor etiam ex nunc, prout ex tunc, & cõtra, concessit, ut bona iura, & actiones huiusmodi usq; ad concurrẽtẽ quantitatẽ summæ debitæ, ac dãnorũ, expensarũ, & interesse prędictorum possint, si eis placuerit, habere in solutum, cum pactis, & clausulis in similibus dationibus in solutum apponi cõsuetis: Volens etiã, quòd eo casu possint B. creditor, & sui prædicti, bona, iura, & actiones huiusmodi usque ad cõcurrentẽ quantitatẽ prędictã, seu pęnes se tãquàm in solutũ data retinere, seu alijs personis uendere, donare, & alienare, ac de illis, tanquàm de rebus suis proprijs pro libito suæ uoluntatis disponere, etiam si interim bona, iura, & actiones prædictæ in toto, uel in parte ad alienas manus, & ipsius A. debitoris uniuersales, aut particulares, etiam ex cã onerosa successores, & tertios possessores quoscunque transierint, lege, canone, iure, usu, consuetudine, & statuto quocunque in contrarium faciẽte nõ obstante: quia sic fuit cõuentum inter dictas partes, renunciando expresse omnibus, & singulis obstantibus prædictis: & interim idem A. debitor constituit se, & suos pdictos omnia, & singula bona, iura, & actiones prædictas præcario nomine dicti B. creditoris & suorum prædictorũ tenere, & possidere, quod precarium licet ipsi B. creditori, & suis prædictis quandocunque

cunque uoluerint propria eorum autoritate, & pro suæ libito uoluntatis, per se uel alium, seu alios reuocare. Promisitque supradictus A. debitor bona, iura, & actiones prædictas non alienare, neque de illis aliquem contractum, distractum, seu aliũ actum facere, ex quo possit huic obligationi, & contentis in ea præiudicium aliquod generari. (Et si aliquid tale fieri contingat, id sit omnino irritum, & nullum) Renuntiauit insuper idem A. debitor exceptioni doli mali, uis, metus, fraudis, læsionis, & machinationis, & dictæ summæ per eum, ut præfertur non habitæ, non receptæ, & non numeratæ, speique futuræ habitionis, receptiõis, & numerationis illius: præsentis contractus, non sic, ut præmittitur facti, celebrati, & initi, & aliter, aut plus uel minus fuisse actũ uel dictum, quã recitatum, & scriptum, & e contra, omnibusque, & singulis aliis exceptionibus, & cautelis, quibus mediantibus A. debitor, & sui prædicti contra præmissa, uel eorum aliqua dicere, facere, uenire, aut se tueri, quouis modo possent, & specialiter iuri dicenti generalem renuntiationem non ualere, nisi præcesserit specialis, & expressa. Et ibidem statim, & incontinenti dictus A. debitor pro maiori cautela, & securitate dicti B. creditoris, gratis, & sponte omnibus melioribus modo, uia, iure, causa, & forma, quibus melius, & efficacius potuit, & debuit, fecit, cõstituit, creauit, & solẽniter ordinauit suos ueros, certos, legitimos, & indubitatos procuratores, factores, negotiorumque suorum infrascriptorum gestores, ac nuntios speciales, & generales ita tamẽ, quòd specialitas generalitati non deroget, neque e contra (etiam irreuocabiles & firmiter, etiã post ipsius Domini cõstituentis mortem duraturos, quos per aliquam aliã procuratorum constitutionem, aut status proprij ipsius domini constituentis, & suorum prædictorum mutationem, aut alium quemcunque actum, uel modum, qui alias forsan de iure tacitã, uel expresſam re-

uocationem

uocationem importaret,reuocari posse noluit,nec suspendi)uidelicet prouidos uiros N.& N.Ciues,& notarios huius ciuitatis N.& N.Rom.Curiæ causarum procuratores,ac N.& N.dictæ curiæ causarum Cam. apostolicæ Notarios, omnesque alios, & singulos procuratores,& notarios,qui nunc sunt, & pro tempore futuro erũt,tam in hac ciuitate N.quàm in Ro. Curia;quorum nomina, & cognomina haberi uoluit pro expræssis,absentes,tanquàm presentes,& quemlibet eorum insolidum:ita tamen,quòd non sit melior conditio primitus occupantis,nec deterior subsequẽtis,sed quòd unus inceperit,alter eorũ id prosequi, terminare,mediare ualeat, & finire,ac ad effectum,sinemque debitum perducere(etiam post mortem ipsius A.cõstituentis, & tã eius hereditate adita,quàm illa non adita,sed iacente,aut etiam ab omnibus repudiata)scilicet specialiter,& expresse ad ipsius Domini A.constituentis(suæ ue iacentis aut repudiatæ hæreditatis, aut hæredum futurorum respectiue)nõminibus,& pro eis omni tempore,& singulis diebus feriatis,& non feriatis,in termino solutionis prædictorum tot ducatorum auri,& post ipsum terminum, & quotiens prædicto B.creditori,ac suis uidebitur,& placuerit,coram prædicto Auditore,& eius locumtenẽte, & aliarum curiarum prędictarum officialibus, Iudicibus,seu eorum locumtenẽtibus cõparendum, Ac ipsum debitum ducatorum auri, ad partem & ex parte ipsius,semel & pluries conficiendum, & recognoscendum,Et ad petendum,audiendum,& recipiẽdum dicti Domini constituentis nomine omne præceptum, omnemque monitionem, cõdemnationem, sententiam,atque mandatum,quæ,quod,& quas,præfati Domini N.& alij Iudices, & officiales sui ipsorũ locumtenentes, & eorum quilibet,contra prędictum Dominum constituentem,eiusque hæredes,& successores,ac bona prędicta facere,ferre,& promulgare uoluerint, seu uoluerit,& eis spõte acquiescendum,nec

non

nō fumittēdum,& refumittendum propterea ipſum Dominum cōſtituentem,pro præmiſsis firmiter ob ſeruādis,iuriſdictioni curiarum prędictarum,& cuilibet earum,& ad uolendum,& conſentiēdum,quòd ipſi Domini,Auditor,& locumtenēs,& alij Iudices, officiales prædictiin ipſum A.debitorem conſtitutū excōicationis ſententiā ferant,pferant promulgent, aggrauent,reaggrauent,alioſque proceſſus reales,& perſonales gerant,& faciant,quos uoluerint,& dicto B.creditori placuerit,& uiſū fuerit expedire,quouſque de dicto debito tot ducatorum,& expēſarum prędictarum ſibi fuerit plenariè, & integrè,ac realiter ſatisfactum,iuxta præſentis publici inſtrumēti ſeriem & tenorem:& generaliter omnia & ſingula faciēdum dicendum,gerendum exercendum,& procurandum, quæ in præmiſsis,& circa neceſſaria fuerit,ſeu etiam quomodolibet opportuna. Promittens mihi Notario publico infraſcripto, ut communi, & publicæ perſonæ præſenti, ſtipulanti, & recipienti, uice, & nomine omnium,& ſingulorum,quorum intereſt, inter erit,aut intereſſe poterit, quomodolibet in futurum ſe, ſuoſque hæredes, & ſucceſſores quoſcunque omni tempore ratum, gratum, & firmum perpetuò habituros totum id, & quicquid per dictos procuratores ſuos,& eorum quemlibet actum,dictū,factum,geſtum ue fuerit,& alias quomodolibet procuratum in præmiſsis.Releuans nihilominus,& releuare uolens procuratores prędictos,& quemlibet ipſorum ab omni onere ſatiſdandi,iudicio ſiſti, & iudicatum ſolui, cum ſuis clauſulis neceſſarijs,& opportunis,ſub expreſſa hypotheca,& obligatione omnium,& ſingulorum bonorum mobilium,immobilium, actionumq;, & iurium ſuorum quorūcunque præſentium,& futurorum,ac ſub omni iuris,& facti renūtiationead hæc neceſſaria pariter & cautela. Et præmiſſa omnia,& ſingula in præſenti inſtrumento contenta(quæ partes prædictę, & ipſarum quælibet reſpectiuè uera fuiſſe,

fuisse,& esse medio iuramento tactis in manibus mei Notarij scripturis sacrosanctis affirmauerũt) tenere, attendere, complere, ac inuiolabiliter obseruare, & contra ea, seu eorum aliqua non dicere, facere, uel uenire de iure, uel de facto, quouis quæsito colore, dictosque procuratores per eum, ut præmittitur constitutos, aut eorum aliquem, quousque præfato B. creditori de dicta summa tot ducatorum auri, una cum dãnis expensis,& interesse prædictis realiter, plenariè, & integrè satisfactum fuerit,& præmissa omnia,& singula obseruata,& adimpleta fuerint (neque per se, neque hæredes,& successores suos prædictos) esse reuocãdos promisit,& conuenit. Ac, ad, & super sancta Dei Euangelia tactis similiter sacrosanctis scripturis iurauit. De,& super quibus omnibus,& singulis, &c.

Attendatur, quòd hæc formula composita est, ut inseruiat omnium locorum Notarijs: & propterea Notarij Ro. Curiæ, qui ea uti uolent in instrumentis contractuum, qui fient in ipsa Curia, ut in eadem Curia sint adimplendi, poterunt omnes illas clausulas prætermittere, quæ de alijs locis faciunt mentionẽ. Prçtereà si obligatio recipiatur in Curia per Notarios aliorum tribunalium, de quibus dictum est in prima quæstione ad secundam obligationis particulam, in eadem secundã obligationis particula poterit poni submissio etiam illi tribunali facta.

FINIS.